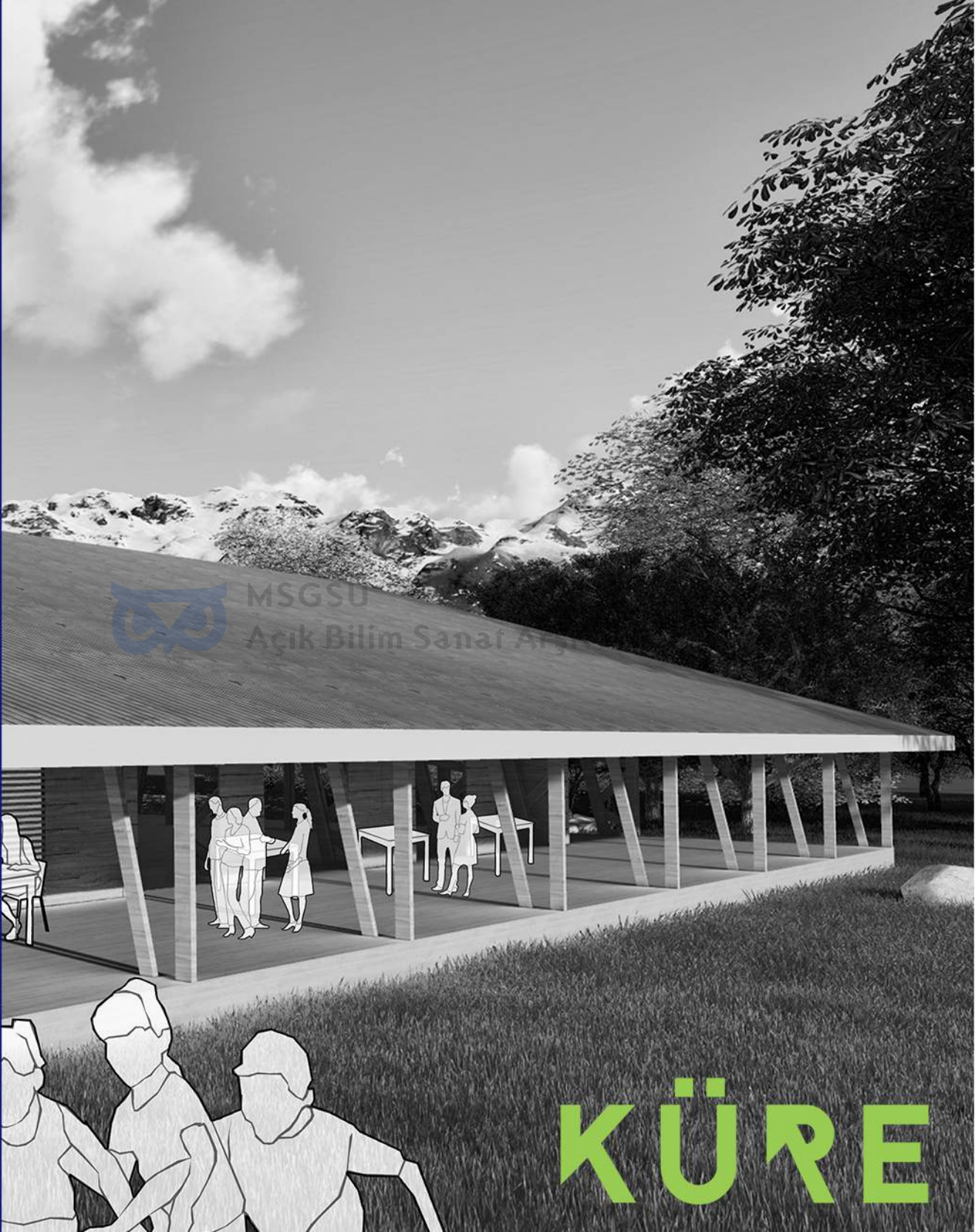

KASTAMONU-KÜRE: Kırsal Yerleşimden Yapıya

MSGSU
Açık Bilim Sanat Arşivi

KÜRE

KASTAMONU - KÜRE:
Kırsal Yerleşimden Yeni Yapıya

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

KASTAMONU - KÜRE:
Kırsal Yerleşimden Yeni Yapıya

HAZIRLAYANLAR: İNCİ OLGUN, BURCU BÜKEN CANTİMUR, ESİN HASGÜL, ESRA TURGUT, MERYEM ERGÜN

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Sanat Arşivi

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları 856

Bu çalışma Nisan 2015 tarihinde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından kabul edilen 2015-17 numaralı Bilimsel Araştırma Projesi çerçevesinde üretilmiştir.

Kod: MSGSÜ-R-BAP-017/12-K1

ISBN: 978-605-5005-67-2

Sertifika No: 29150

Kastamonu - Küre: Kırsal Yerleşimden Yapıya

© MSGSÜ

Hazırlayanlar: İnci Olgun, Burcu Büken Cantimur, Esin Hasgül, Esra Turgut, Meryem Ergün

Kurum Kimliği Sorumlusu: Yrd. Doç. Canan Suner

Grafik Tasarım: Esra Turgut

Aralık 2017

50 adet basılmıştır.

Baskı: İncekara Matbaacılık

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok No:1 BB5

Topkapı / İstanbul

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Meclis-i Mebusan Caddesi No: 24 34427 Fındıklı/İstanbul

BAP@msgsu.edu.tr

inci.olgun@gmail.com

yayin@msgsu.edu.tr

MSGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

PROJE EKİBİ

İNCİ OLGUN

inci.olgun@gmail.com

BURCU BÜKEN CANTİMUR

bbukenc@gmail.com

ESİN HASGÜL

esinhasgul@hotmail.com

ESRA TURGUT

esra_turgut91@hotmail.com

MEHMET SELİM ÖKTEN

msokten@hotmail.com

DANIŞMANLAR

HÜRRİYET ÖGDÜL

hurru@yahoo.com

ERHAN KARAKOÇ

erhankarakocitu@gmail.com

AND AKMAN

andakman@yapibiyolojisi.org

MUSTAFA GÜL

mgul84@gmail.com

PROJE ASİSTANI

MERYEM ERGÜN

ergun.meryem@gmail.com

MODEL ÇALIŞMALARI

KADRIYE YAŞA

kadriyeyasa@gmail.com

LOGO TASARIMI

ELVİN AKKAN

elvinakkan@gmail.com

MSGGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Tasarım rehberleri üzerine yürütülen çalışmalar gerek kentte gerekse de kırsalda yere özgü niteliklerin ortaya konulması ve gelecekte sürdürülebilir çevreler oluşturulması için birer kılavuzdur. Bu bağlamda MSGGSÜ Kentsel Tasarım Araştırma ve Uygulama Merkezi bünyesinde gerçekleştirilen 'Galata Bölgesi Kentsel Tasarım Rehberi - Çatı ve Arayüz Sağıklaştırma Projesi 2014 - 2013' kentte belirli bir bölgeye yönelik kurgulanarak yürütülmüş referans bir araştırma projesi olarak belirtilebilir. Bu araştırma projesinin ardından kırsaldaki durumun sorgulanması, köylerdeki mevcut potansiyellerin araştırılması ve bu potansiyellerin köylere yeniden kazandırılması ile çalışmalar yerel bilgiyi zenginleştirerek devam ettirilmiştir. Kastamonu, Küre'de 'Geleceğe Küresel Bakış, Kırsal Kalkınmada Yerel Stratejiler Çalıştayı' ile birlikte yerel kalkınmanın ilk aşamasını oluşturan çalışmalar Türkiye'nin ilk Köy Tasarım Rehberi olma özelliğini taşıyan 'Kastamonu, Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi [2014]' ile sürdürülmüştür. Ayrıca yakın zamanda tamamlanan 'Köyünü Yaşat Projesi'nin konu edindiği Bilecik/Gölpazarı üzerine gerçekleştirilen 'Kırsal Planlama ve Tasarım Atölyesi' de önceki çalışmalara benzer şekilde, kırsala ilişkin çalışmaların karşılaştırılmasına ve birbirleri arasındaki ilişkilerin analiz edilmesine olanak sağlamıştır.

Yerel değerlere duyulan saygı, yerel girişimin varlığı, kurumların yenilikçi yapısı, ortak bir amaçta birleşme, gönüllü emek, devamlılık, maddi yapabilirliğin artırılması ve sonucunda kendine güven ve geleceğe dair umut Küre'de bir dönem yaşananların bir özetidir. Bütün bu hareketin temel ivmesi olan Küre'deki yerel kalkınma girişimi, bir çalıştay ile başlamış ve sonra

kurumsal işbirlikleri ve yerel katılımla devam etmiştir. Farklı işbirliklerinin oluşturulması, farklı disiplinlerden kişilerin ortak bir çalışmada bir araya gelmesi bilgi paylaşımına yönelik farklı olanaklar sağlamıştır. Mimarlık ve planlama ile peyzaj mimarlığı, sosyal bilimler gibi diğer ilgili akademik işbirlikleriyle birlikte kurumsal paydada bir araya gelişler ve yerel halkla yürütülen ortak çalışmalar ile önemli sosyal tanışıklıklar da kurulmuştur.

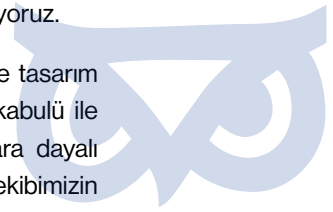
Kastamonu, Küre kırsal mekânına yönelik yürütülmüş bu çok yönlü çalışmaların bir devamı ve rehberin uygulanmasının örneklenmesi amacıyla oluşturulmuş “Kastamonu Küre Kırsal Yerleşimlerinde Geleneksel Yöntemlerle Yapılacak Uygulama Örneği İçin Prototip Proje Oluşturulması” başlıklı Bilimsel Araştırma Projesi ile kırsal mimaride ekolojik tasarım ilkeleri ve bu doğrultuda yapılacak yeni yapı tasarımına ilişkin bir proje önerisi geliştirilmeye çalışılmıştır. Projemizin her ne kadar referans dayanağını Kastamonu, Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi oluştursa da geliştirilmesinde bize hem bilimsel, hem de motivasyon açısından destek olan tüm kişi, kurum ve kuruluşlara buradan bir kere daha minnettlerimizi sunmak istiyoruz.

Proje ekibine danışmanlık yapan, ekolojik tasarım ilkeleri, yeni yapıda malzeme ve tasarım yaklaşımına ilişkin önerileri ile And Akman'a teşekkür ediyoruz. Başvurumuzun kabulü ile birlikte araştırma projemizin her aşamasında bize destek veren, sadece tekrara dayalı sorularımıza verdiği cevaplar ile değil, çözümsüz kaldığımız her noktada da proje ekibimizin bir üyesi gibi yardımcı olmaya çalışan Engin Ayıtkan'a; projeler konusunda sahip olduğumuz heyecanı ve sevgiyi en içten şekilde anlayan ve destekleyen Prof.Dr. Alev İdrisoğlu başta olmak üzere Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi'nin tüm kurul üyelerine;

Her zaman yanımızda, zengin akademik deneyimi ile olayları çok geniş bir bakış açısında görmemizi sağlayan Prof. Dr. Güzin Konuk'a; Yapı Uygulama ve Araştırma Merkezi mekânını projelerimiz süresince kullanma imkânını bizlere sunan, itinalı ve son derece çalışkan projeci kişiliği ile her zaman bize örnek olan Mimarlık Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Sema Ergönül'e; Kastamonu, Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi [2014]'nin hazırlanması sırasında inancı, desteği ve sağladığı tüm olanaklar ile bu projenin gerçekleşmesine de vesile olan eski Küre Kaymakamı Şahin Kazancı'ya, çalışmaların kalitesini süreç değerlendirmeleri ve desteği ile yukarı çeken başta Mustafa Gül olmak üzere, bu projenin gerçekleşmesini sağlayan Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı [KUZKA]'nın tüm değerli çalışanlarına; proje kitabımızın son okumalarına her zamanki akademik titizliği ve özverisi ile destek veren Simge Özdal Oktay'a teşekkür borçluyuz.

Son olarak büyük bir heyecanla başladığımız kırsal çalışmalarımızın temelini oluşturan Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi'nde görev alarak birlikte çalışma ayrıcalığına sahip olduğumuz tüm öğrenci ve hocalarımıza; ve yine söz konusu çalışmanın yürütücüsü olarak bizleri bir araya getiren ve yapabileceklerimizin sınırını en güzel şekilde zorlayarak, her daim motive eden, hazırlamış olduğumuz bu araştırma projesinin de danışmanı olarak desteğini cömertçe bizimle paylaşan sevgili Hocamız Prof. Dr. Hürriyet Ögdül'e en içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Proje Ekibi.

MSGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

İÇERİK

1. GİRİŞ	1
2. PROJELENDİRME YAKLAŞIMI - GELENEKSEL YAPIDAN YENİ YAPIYA	9
2.1. Küre-Ersizlere Köyü'ne İlişkin Genel Bilgiler	11
2.2. Küre-Ersizlere Köyü Geleneksel Konutları: Mimari ve Ekolojik Analizler	22
2.2.1. Mimari Analizler	
2.2.1.1. Parsel Kullanımı, Yönlenme ve Peyzaj Ögeleri	
2.2.1.2. Mekân Organizasyonu	
2.2.1.3. Yapım Sistemi ve Malzeme Kullanımı	
2.2.1.4. Cephe Kurgusu	
2.2.1.5. Değerlendirme	
2.2.2. Ekolojik Analizler	
2.2.3. Ecotect Analizleri ve Ekolojik Yaklaşım Raporu	
2.2.3.1. Karaahmet Mahallesi'ndeki Evin Verileri	
2.2.3.2. İmam Mahallesi'ndeki Evin Verileri	
2.2.3.3. Karış Mahallesi'ndeki Evin Verileri	
2.2.4. Kırsal Yerleşimlerde Yeni Yapı Tasarımı Deneyimi	
2.2.4.1. Ekolojik Yapı Tasarım İlkeleri	
2.2.4.2. Eleştirel Bölgeselcilik Yaklaşımının İlkeleri	
2.2.4.3. Yapı Ekolojisi ve Biyolojisi Açısından Sürdürülebilir Değerlendirme	
2.2.4.4. Kırsalda Konut Tasarımı	
2.2.4.5. Kırsalda Toplanma Mekânı Tasarımı	
2.2.4.6. Taşıyıcı Sisteme İlişkin Veriler	

Fotoğraf 1: Ersizlerdere Köyü, Çare Olgun Çalışkan, 2014

3. GELENEKSEL YAPIDAN YENİ YAPIYA YAKLAŞIMLAR	123
3.1. Kırsal Alan Çalışmalarında Yeni Yaklaşımlar ve Köy Tasarım Rehberi	125
[Hürriyet Ögdül]	
3.2. Bölgesel Kalkınmada Kırsal Sorunu (TR82 Merkezli)	133
[Mustafa Gül]	
3.3. Kırsalda Sezgisel Bir Bakıştan Deneyime Tasarlanan Yapı	141
[İnci Olgun, Esra Turgut]	
3.4. Türkiye’de Geleneksel Kırsal Mimari, Koruma Sorunları ve Sürdürülebilirliği	155
[Burcu Büken Cantimur]	
3.5. Planlamada Esneklik: Kırsal Alanda Esnek Konut Tasarımı	165
[Esin Hasgül]	
3.6. Kırsal Yapıların Performanslarının Ölçülenmesine Simülasyon Yöntemi: Küre Evleri Örneği	175
[Erhan Karakoç]	
3.7. Türkiye’deki Ahşap Taşıyıcı Sistem Uygulamaları	183
[Mehmet Selim Ökten]	
KAYNAKÇA	203
PROJE EKİBİ / DANIŞMANLAR / TEKNİK EKİP	213

MSGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

Fotoğraf 2: Kastamonu / Küre Ersizlerdere Köyü.. Ahmetcan Alpan, 2014

İlim Sanat Arşivi

PROJENİN AMACI ve ÖNEMİ

Kastamonu Valiliği, Küre Kaymakamlığı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ve Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA) ortaklığında 22 Ocak 2014 tarihinde imzalanan protokol kapsamında Üniversite, Kaymakamlık ve Yerel Yönetim öncülüğünde Küre'de ekonomik, sosyal kalkınma ve yerleşimin fiziksel dokusuna ilişkin birçok proje eş zamanlı olarak başlatılmıştır. Üniversitemiz, Küre Kaymakamlığı ve Belediyesi ile KUZKA'nın birlikte geliştirdiği "Kastamonu, Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi Projesi" 2014 Kasım ayında tamamlanarak, KUZKA'ya teslimi gerçekleştirilen söz konusu projelerden bir tanesidir.

Köy Tasarım Rehberleri ülkemizde uzun süredir tartışılmakta olan ve mevzuata yeni girmiş bir uygulama aracıdır. 2013 yılında 3194 sayılı İmar Kanunu'na eklenen 6495/73. madde ile özgün dokuya sahip ve değişme eğilimi olan köyler için "Köy Tasarım Rehberleri"nin hazırlanması ve idarelerce onaylanması yasal bir statüye kavuşturulmuştur. Köy tasarım rehberleri, kırsal yaşamın değerini ve doğa ile ilişkisini gözeterek; kırsal mekânsal, sosyal, ekonomik gereksinimleri dikkate alan yeni bir anlayışın geliştirilmesinde bir araç olarak ön plana çıkarken, diğer taraftan kırsal mimarinin yere özgü biçimlenişine dikkati çekmiştir. Üniversitemiz tarafından oluşturulan Köy Tasarım Rehberi, yasa yürürlüğe girmeden başlayan ilk çalışmadır ve bundan sonra ülkemizde yapılacak Köy Tasarım Rehberi uygulamaları açısından çok önemli bir örnek teşkil etmektedir. Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi kapsamında, köye ilişkin temel

analizler yapılarak, değişim karşısında kırsal peyzaj ve yaşamın devamlılığı, mevcut geleneksel yapıların onarımı ve yeni yapı tasarımına ilişkin ilkeler geliştirilmiştir.

Köy Tasarım Rehberi belirtildiği gibi İmar Kanunu'na yeni girmiştir ve yönetmelik çalışmaları sürmektedir. Küre Köy Tasarım Rehberi'ndeki tasarım kriterleri kullanılarak gerçekleştirilecek bir yapı, mevzuatın geliştirilmesinde de yol gösterici olacaktır. Bunun yanı sıra, Köy Tasarım Rehberi'nin hayata geçirilmesi ve benimsenebilmesi için rehberde belirtilen ilkelere dayanarak tasarlanan ve uygulanacak yapı / yapıların örnek teşkil edeceği düşünülmektedir. Akademik olarak da yerel mimari, yerel yapı uygulama teknikleri ve kırsal alanda ülkemiz koşullarına uygun yeni yapılaşma ve uygulama pratiği konularındaki araştırmalar için temel oluşturacaktır. Ekonomik ve sosyal değişimler sonucunda kırsal yerleşmelerde de yaşam biçimi hızla değişmektedir. Değişimin izleri kırsalda yaşamın en yoğun geçtiği mekânlar olan konuta da mekânsal değişim olarak yansımaktadır. Kamusal alan ihtiyacı ve artan eko-turizm faaliyetleri nedeniyle yerleşmede ortak kullanıma hizmet edebilecek, çok işlevli bir yapı ihtiyacı da doğmuştur. Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi çalışmasına bağlı olarak geliştirilen ve araştırma projesi önerisi olarak sunulan çalışmada rehberdeki tasarım ilkeleri doğrultusunda geleneksel yapı teknikleri, malzemeleri, sürdürülebilir tasarım ilkeleri ile alt yapı ve enerji sistemleri kullanılarak, yapılacak köy odasının uygulama projesinin oluşturulması amaçlanmıştır.

Geliştirilen proje;

- Protokol kapsamında eş zamanlı olarak yürütölen projelerin birbirini destekleyici ve tamamlayıcı olması üniversitemiz açısından yeni araştırma alanlarını ve yeni araştırma projelerini gündeme getirmesi,
- İlk köy tasarım rehberinin uygulanabilirliğinin gösterilmesi,
- Bölgede geleneksel yapım teknikleri kullanarak örnek bir yapı yapılabileceğine dair bir farkındalık ve bilinç oluşturmaları,
- Tasarım aşamasından başlayarak sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde ekolojik yapı ilkelerinin uygulanması ve malzeme üretimine yönelik laboratuvar çalışmalarının yapılması, yenilikçi yaklaşımlar yaratması açısından, önemlidir.

Dolayısıyla proje sonunda, kırsal alanda ekolojik yapılaşma ilkeleri, yerel malzeme ve yöntem kullanılarak çağdaş bir yapı tasarımı gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu çalışmanın yaşanan hızlı mekânsal değişim/dönüşüm karşısında özgün karakterlerini yitirmekte olan kırsal yerleşmeler için ülkemiz koşullarına uygun bir yapılaşma yaklaşımının oluşturulmasına yönelik çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

PROJENİN KAPSAMI ve YÖNTEMİ

Bu proje kapsamında ele alınan Küre Ersizlerdere Köyü, çarpıcı doğası ve zengin kültürel geçmişiyle özgün bir kırsal yerleşimdir. Hazırlanan Köy Tasarım Rehberi kapsamında sekiz ay boyunca söz konusu yerleşmede çalışılmış, kırsal alan ve yapı ölçeğinde analizler yapılarak temel ilkeler belirlenmiştir.

Sunulan araştırma projesi ile Köy Tasarım Rehberi'ndeki tasarım ilkeleri doğrultusunda geleneksel yapı teknikleri, malzemeleri, sürdürülebilirlik ilkeleri kullanılarak, yapılacak "Kırsalda Konut" ve "Kırsalda Çok Amaçlı Toplanma Mekânı" projelerinin uygulama projesinin oluşturulması hedeflenmektedir. Yapının ekolojik yapılaşma kriterlerine uygun olarak hazırlanacak projesinde; enerji, malzeme ve su etkinliği, çevre kirliliğinin kontrolü, ekosistemin korunması ve iç mekân konfor koşullarının sağlanması amaçlanmaktadır. Proje kapsamında parsel ölçeğinde vaziyet planı ilkeleri (yapı kütlesi, yönlenme vb.) ile parsel sınır elemanları ve peyzaj öğeleri kırsal tasarım rehberinden gelen ilkeler doğrultusunda tanımlanmaktadır. Yapım tekniği ve yapı malzemesi olarak, yöredeki geleneksel yapım sistemi olan ahşap karkas sistem ve ahşap malzeme tercih edilmiştir. Yapı biçimlenmesinde etken olan cephe boşluk oranları, çatı biçimi yine Kırsal Tasarım Rehberi ilkeleri ile bağlantılı olarak değerlendirilmiştir.

"Kırsalda Konut", parseldeki diğer yapılarla bir bütün oluşturacak şekilde; uzun ömür, yüksek mimari kalite, ekonomi, deprem dayanımı, ısı-su-ses-koku yalıtımı konularını tasarıma dahil eden bir karakterde tasarlanmıştır. Yapılan analizler ve ekolojik tasarım ilkeleri doğrultusunda mekân organizasyonu ve cephe düzeninde esnek bir kullanım şeması kurgulanarak köy kullanıcılarına yaşayacakları mekânlarda alternatifler üretebilmeleri hedeflenmiştir. "Kırsalda Çok Amaçlı Toplanma Mekânı" ise proje kapsamında diğer bir işlevi içererek; köy kullanıcılarının bir araya gelecekleri, ortak kullanıma hizmet edecek bir yapı olarak tasarlanmıştır. Bu yapıda yine tasarım ilkelerinin izinde gidilmiş; esneklik konusu yapım sistemi ile entegre tasarlanarak ve taşıyıcı sistemde mekânik ve statik uzman görüşleri alınarak farklı bir yaklaşıma gidilmiştir. Çalışmanın hem kırsal mekânda bir konut tasarımını ve çok amaçlı bir toplanma mekânını kapsamaları, kırsal alanda farklı kullanımlara yönelik yapılacak yeni projelere referans olması açısından önem taşımaktadır.

¹ "Küre"sel Bakış; Kırsal Kalkınmada Yerel Stratejiler 1. Çalıştayı (11-13 Haziran 2013)

"Küre"sel Bakış; Kırsal Kalkınmada Yerel Stratejiler 2. Çalıştayı (20-21 Ekim 2014)

Fotoğraf 3: Kastamonu / Küre İpsinne Mahallesi Görüşmesi, Çare Olgun Çalışkan, 2014

ARAŞTIRMA OLANAKLARI

Öncelikle proje alanı olarak seçilen Küre Ersizlerdere Köyü, Kırsal Tasarım Rehberi'nin hazırlanması projesinde görev alan üniversitemiz öğretim elemanları ve stajyerler ile 2013-14 eğitim döneminde PLN 621 Kırsal Alan Planlaması ve Köy Yenileme dersine katılan öğrenciler tarafından ayrıntılı olarak incelenmiş, detaylı kentsel ve mimari analizler bilgileri edinilmiştir. Yapılan bu analiz çalışmalarında köy silüeti ve kırsal peyzaj özellikleri, yerleşim dokusu ve mahalleler arası bağlantılar, ortak kullanım alanları, parsel ve yapı analizleri, eğilimler, ihtiyaçlar ve olanaklar ele alınmıştır. Alan ziyaretleri ve proje kapsamında gerçekleştirilen çalıştaylar¹, proje alanına ilişkin bilgilerin güncellenmesini ve önerilen araştırma projesinin girdilerini zenginleşmesini sağlamıştır. Kırsal Tasarım Rehberi çalışmasının dinamik disiplinler arası yapısı, önerilen projeye araştırma ekibi olarak taşınmıştır. Araştırma ekibi içerisinde planlama, kırsal tasarım, restorasyon alanlarında çalışan ve özellikle alan yönetimi, vernaküler mimari, katılımcı tasarım konularında uzmanlaşan mimar ve şehir plancılar yer almaktadır.

Proje ekibinin önceki projelerinde gerçekleştirdiği mimari koruma, uygulama proje çalışmaları ve yapı tipolojileri ölçeğinde oluşturulan detay çözümleri, araştırma projesine altlık oluşturması açısından büyük kazanımlar sağlamıştır. Proje ekibinin de içinde bulunduğu ve İstanbul Kalkınma Ajansı (ISTKA) tarafından desteklenen "SEEB-TR Sürdürülebilir Enerji Etkin Binalar Projesi" kapsamında oluşturulan Yerel Yeşil Bina Sertifika Sistemi'ne ait deneyim de önerilen araştırma projesi kapsamında kırsal alanda ekolojik yapı tasarımı çalışmasına aktarılmıştır.

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

2. PROJELENDİRME YAKLAŞIMI - GELENEKSEL
YAPIDAN YENİ YAPIYA

Fotoğraf 4 Kastamonu / Küre Ersizlerdere Köyü., Ahmetcan Alban, 2014

İlim Sanat Arşivi

Çalışmanın ilk aşaması Küre'ye ilişkin genel bilgilerin açıklanması ve projelendirmenin yapılacağı Küre coğrafyasının tanımlanmasıdır. Kırsal yerleşimde yapılan mimari analizler, mekân organizasyonu, yapım sistemi ve ekolojik analizler ile önerilen yeni yapı tasarımına yönelik ekolojik tasarım ilkeleri belirlenmektedir. Elde edilen veriler; kırsal yerleşimde yeni yapı tasarımı, konut tasarımı ve toplanma mekânı tasarımı önerileriyle örneklendirilmektedir. Bu örneklemelerin kırsal yerleşimlerde yapılacak yeni yapı tasarımında izlenecek analiz yöntemi ve proje yönetimi çalışmalarına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

2.1. KÜRE ERSİZLERDERE KÖYÜ'NE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Atatürk, Kurtuluş Savaşı sonrasında Şapka İnkılabını gerçekleştirdiği Kastamonu ziyareti sırasında, 25 Ağustos 1925 günü Küre'yi de ziyaret etmiş ve burada halen bucak olan Küre'nin ilçe olması talebinde bulunan Küreliler ile karşılaşmıştır. Küre, 1926 yılına kadar İnebolu İlçesi'ne bağlı bucak iken, 26 Haziran 1926 gün ve 404 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 872 nolu "Teşkilatı Mülkiye Kanunu" ile ilçe olmuştur.

İlçe'de gerçekleşen yangınlar ve 1800'lerin sonunda madenin kapatılması ile kırsal karaktere bürünen Küre, Cumhuriyet'in ilanı, sonrasında ise ilçe kimliğini kazanması ile birlikte kentsel gelişimi yaşamaya başlamıştır. İlçe'nin %65'ini kaplayan ormanların ekonomiye katkılarını artırmak için 01.10.1943 yılında Orman İşletme Müdürlüğü kurulmuş, 1939 yılında başlayan

maden arama işleri de 1945 yılında tamamlanarak, 1955 yılından itibaren maden işletmeye açılmıştır. Tarihi madencilik ve ormancılık üzerine kurulan İlçe'nin son yıllarda göç vermeye başladığı görülmektedir. Ekonominin tekrar canlanması, özellikle doğal güzelliklerden ekonomik olarak faydalanmak için eko turizme yönelik projeler üzerinde çalışılmaya başlanmıştır (URL-1).

Özellikle turizmin gelişiminde sahip olduğu potansiyel ile 'İstiklal Yolu' önemli bir değer olarak görülmektedir. İnebolu sahilinden başlayarak, sırası ile Küre - Seydiler - Kastamonu - Çankırı - Ankara'ya uzanan tarihi İstiklal Yolu deniz yolu ile İnebolu'ya gelen cephanelerin cepheye ulaşmasında kritik bir rol üstlenmiştir. Mustafa Kemal'in "Gözüm Sakarya'da, kulağım İnebolu'da" sözleri Kurtuluş Savaşı'nda İnebolu'dan yapılan cephane ikmalinin ve bu ikmalin yapıldığı İstiklal Yolu'nun ne kadar önemli olduğunu anlatmaktadır. Küre'ye 6 kilometre uzaklıktaki Ersizler mevkiinde bulunan, 1899'da yapılmış 50 metre uzunluğundaki İkiçay Köprüsü'nün cepheye silah ve cephane taşıyan kağnıların geçtiği en önemli geçiş yolu olduğu bilinmektedir. Kurtuluş cephelerindeki mücadeleden önce topoğrafyanın sert yapısı karşısında çekilen zorlukları anlamak bugün İstiklal Yolu yürüyüşünü gerçekleştiren herkesin tanık olduğu önemli bir kültürel mirastır.

Küre Coğrafyası

Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölgesi'nde Kastamonu il sınırları içerisinde kalan Küre, İç Anadolu'yu Karadeniz Kıyı şeridinde bağlayan yol güzergahında kalmaktadır. İnebolu'ya 30 km ve Kastamonu ilçe merkezine 60 km karayolu mesafesi olan Küre Deniz seviyesinden 960 metre yüksekliktedir. Verimli doğal kaynak değerlerine sahip olan Küre'nin en önemli su kaynakları Zemberekler Çayı ve Uzunöz Deresi'nin birleşerek meydana getirdikleri "Küre Çayı"dır.

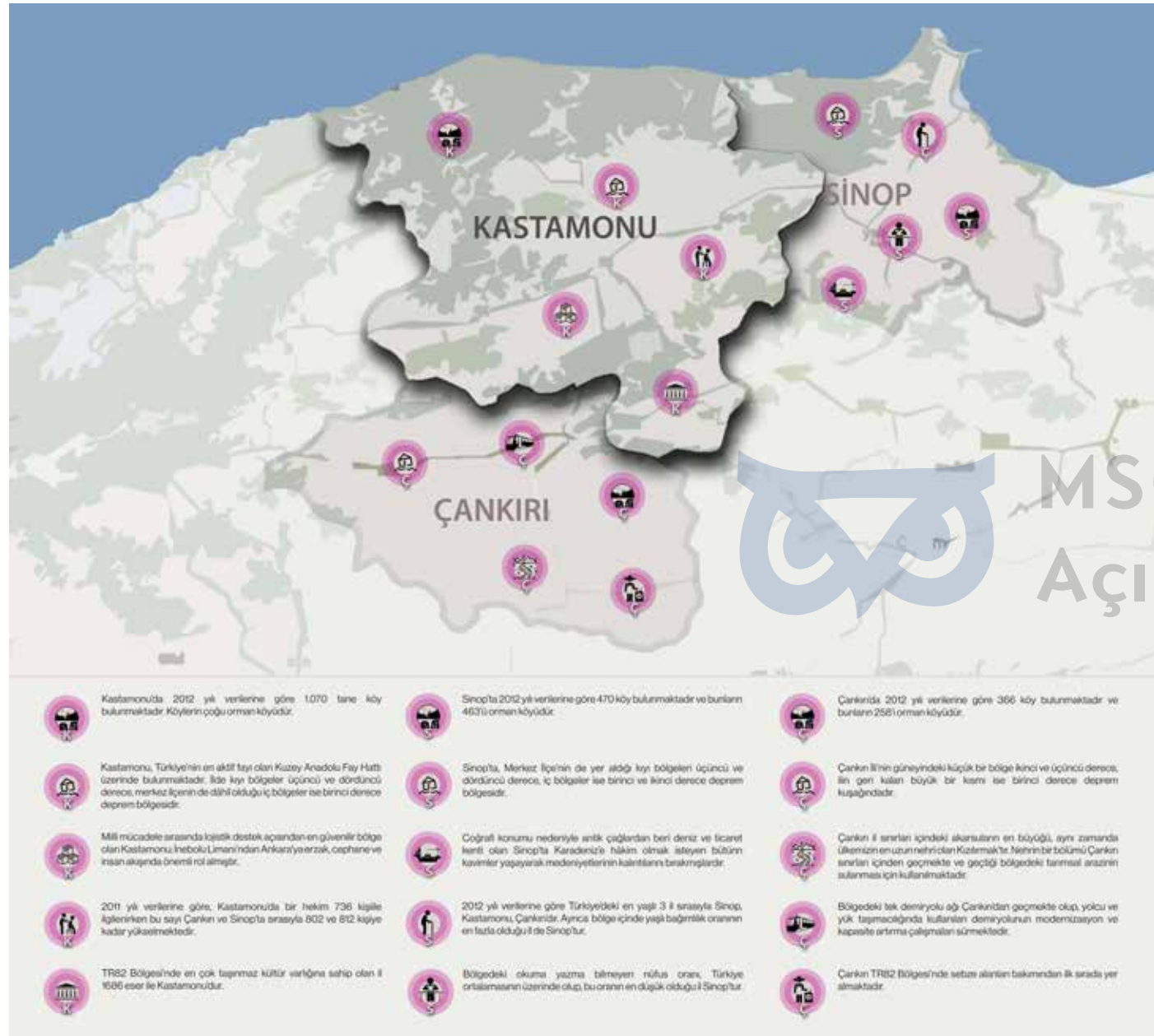
Küre Dağları bütününde bakıldığında Karadeniz nemli karstik orman ekosistemlerinin en iyi örneklerini içeren söz konusu coğrafya deniz ve kıyı ekosistemleri, sarp kayalıklar, akarsu ekosistemleri, doğal yaşlı ormanlar, yalancı makilikler, orman içi çayırliklar ve geleneksel yöntemlerle ekilen tarım alanlarından oluşmaktadır (Eken vd., 2006).

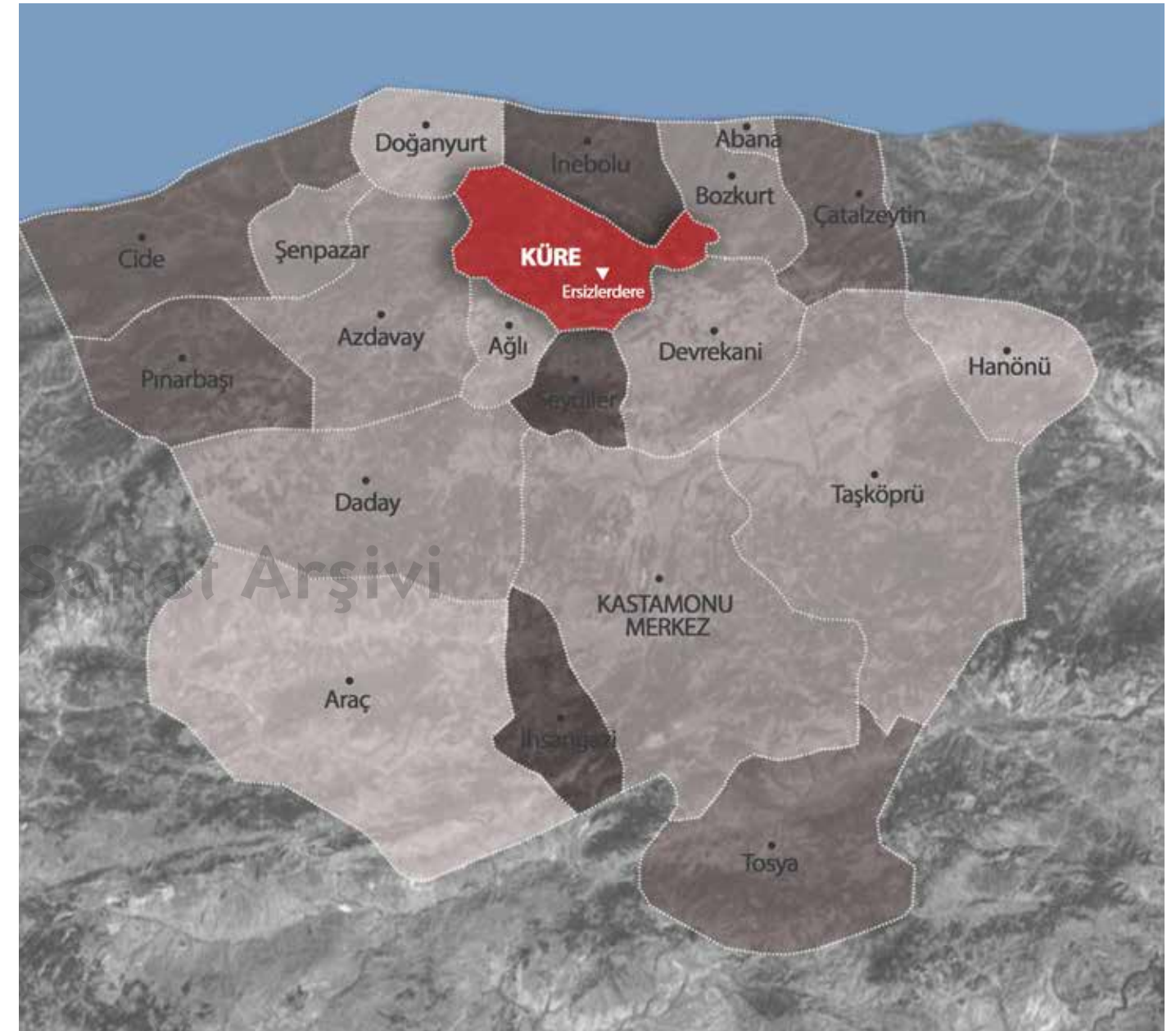
İmaj 1: Paflagonyalılar tarafından M.Ö. 1100-700 yılları arasında yapıldığı sanılan Doğanlar Kalesi (URL-1)

1980'lerden sonra bölgeden büyük kentlere göç arttığı için kırsal nüfus giderek azaldığı bilinmektedir. Alandaki başlıca ekonomik faaliyetler, ormancılık, tarım, arıcılık, ahşap el sanatları üretimi, dokumacılık, bitki toplayıcılığı, kestanecilik ve son yıllarda turizm faaliyetleridir (Eken vd., 2006).

Orman varlığını oluşturan köknar, kayın, meşe, çam, gürgen, karaağaç, kızılğaç, kavak ağaçları dışında, tarımla uğraşan yerlerde ise elma, armut, kiraz, vişne, ceviz gibi meyve ağaçlarına sahip olan Küre kırsalı geniş tür yapısıyla zengin bir ekosistem özelliğine sahiptir.

İmaj 2: TR82 bölgesi genel özellikleri

İmaj 3: Küre ilçesinin Kastamonu içerisindeki konumu

İmaj 4: Ersizlerdere Köyü mahalleleri

Küre Yerleşimi

"Küre Dağları" adını, dağların orta kesimindeki Küre ilçesinin adından almaktadır. Kastamonu'nun ilçesi, bakırlı pirit yataklarının da ev sahibidir.

Fotoğraf 5: Bakır madeni görüntüsü (İnci Olgun, 2014)

Fotoğraf 6: Küre yerleşimin topoğrafya üzerinde yayılımında apartmanlaşan bölümler (İnci Olgun, 2014)

Fotoğraf 7: Küre Dağları ve Ersizlerdere Köyü'nü çevreleyen peyzaj öğeleri (İnci Olgun, 2014)

Küre Köyleri

Tablo 1: Küre Köyleri (URL-2)

Köyler	İl Merkezine Uzaklık	İlçe Merkezine	Rakım
Afşangüney	41 km	20 km	1120 m
Afşarımam	40 km	21 km	1150 m
Ahmetbeşe	73 km	17 km	1225 m
Alacık	72 km	12 km	720 m
Avcıpınar	87 km	27 km	1040 m
Belören	65 km	10 km	1280 m
Beşören	83 km	23 km	620 m
Beyalan	93 km	33 km	990 m
Bürüm	80 km	20 km	990 m
Cambaz	74 km	17 km	1175 m
Camilli	50 km	10 km	1110 m
Çatak	70 km	10 km	1190 m
Çatköy	83 km	41 km	1050 m
Çaybükü	105 km	45 km	760 m
Ersizler	67 km	8 km	900m
Ersizlerdere	68 km	7 km	960m
Güllüce	82 km	22 km	390 m
Güneyköy	82 km	25 km	1060 m
İğdir	76 km	16 km	1000 m
İkizciler	50 km	10 km	1000 m
İmralı	70 km	10 km	855 m
Karadonu	75 km	20 km	620 m
Karaman	69 km	9 km	625 m
Kayadibi	75 km	15 km	700 m
Kesepınar	80 km	20 km	760 m
Kösreli	75 km	25 km	1150 m
Köstekçiler	80 km	30 km	1250 m
Koyunkırtık	80 km	20 km	1245 m
Kozköy	79 km	30 km	1010 m
Sarpun	70 km	15 km	1010 m
Sipahiler	40 km	24 km	1200 m
Taşpınar	80 km	25 km	1330 m
Topçu	85 km	25 km	570 m
Uzunöz	53 km	7 km	1000 m

Küre ilçe genelinde nüfus 2015 sayımlarına göre toplam 6405 kişi iken, bu sayının 3126'sı köyde bulunmaktadır.

Ersizlerdere Köyü: Kuruluşu 13. yüzyıla uzanan araştırma projesine konu olan Ersizlerdere Köyü'nün Fatih Sultan Mehmet zamanında Kastamonu'nun Osmanlı Devleti yönetimine geçmesiyle Osmanlı hâkimiyetine ve sonrasında Cumhuriyet yönetimine geçtiği bilinmektedir. Köyün ismi Osmanlı'nın son dönemlerinden başlayan ve Kurtuluş Savaşı boyunca devam eden mücadele yılları sırasında köy erkek nüfusunun savaflara bağlı olarak azalmış olmasından kaynaklandığı anlatılan hikâyelerde dile getirilmektedir. Köyde Cumhuriyet'in ilk yıllarında erkek nüfus oranı, kadın nüfus oranının oldukça gerisine düşmüştür. 1935 yılında köy nüfusunun %77,5 kadın, %22,5 erkek düzeyindedir (Öğdül vd., 2015).

Ersizlerdere Köyü İpsinne, Kara Ahmet, Karaş, İmam ve -Ersizlerdere'ye ismini veren- Merkez (Dere Köy) olmak üzere 5 mahalleden oluşmaktadır Köy, Kastamonu –İnebolu yolu üzerinde yer almaktadır. Merkez mahallesi yol kenarında, Karaahmet ve İmam Mahalleleri yoldan itibaren kuzey batıya doğru yerleşmiştir. Karaş ve İpsinne Mahalleleri karayolunun güneyinde kalmaktadır. İpsinne köyün en uzak mahallesidir. Ersizlerdere'nin tam ortasından geçen ve köyü mekânsal olarak ikiye bölen Küre-İnebolu yolu bir yandan erişimi kolaylaştırırken bir yandan da köyün hızlı değişimine de neden olmaktadır (Öğdül vd., 2015).

Küre bütünündeki köy yerleşimlerinin büyük bir çoğunluğu geniş ve yeterli düzlük alanların olmayışı nedeniyle eğimli yüzeyler üzerinde kurulan etek, yamaç, sırt ve vadi köylerinden oluşmaktadır (İbret, 2007). Köy yerleşimlerinin kurulduğu rakım aralığının 750-1250 metre olması bu durumun bir sonucu olarak görülmektedir. "Ersizlerdere Köyü"de ilçe'nin 750-1000 metre aralığında kurulmuş olan 9 köyünden biridir. Söz konusu rakım aralığında yer alan köyler aynı zamanda ilçede nüfus büyüklüğü açısından ilk sıralarda yer almaktadırlar. Köy mahallerinin dağınık yapısı da yine zorlu topoğrafyanın etkisi ile bağlantılıdır. Küçük yerleşim grupları halinde dağınık mahalle yapısındaki Ersizlerdere Köyü de bunun güzel bir örneğini oluşturmaktadır (İbret, 2007).

Fotoğraf 8: Peyzaj içerisinde Ersizlerdere Köyü'nün yerleşimi (İnci Olgun, 2014)

Fotoğraf 9: Ersizlerdere Köyü genel ulaşım hattı (İnci Olgun, 2014)

Fotoğraf 10: Ersizlerdere Kanyonu ve Ersizlerdere Köyü yerleşimi (İnci Olgun, 2014)

İçinde yer aldığı coğrafya bütünü içinde Küre Dağları, bölgenin morfolojisini ve iklimini olduğu kadar, yerleşme biçimini ve yapı tarzlarını da belirleyen en önemli ögesidir.

Karadeniz'e paralel olarak yüksek rakımlarda uzanan Küre Dağları, akarsu vadileri ile yarılarak oldukça engebeli, eğimli bir arazi oluşturur. En yüksek yeri olan Yalgöz tepesinde 2019 metre olan rakım, vadilerde 500 metrenin altına iner. Karadeniz Bölgesi özelliklerinin bu keskin yapısı, tüm bölge bütününde olduğu gibi Ersizlerdere Köyü'nün yerleşim biçimi, gelir kaynakları ve yapı tiplerine yansımıştır (Öğdül vd., 2015).

Karadonu Çayı'nın geçtiği Ersizlerdere Kanyonu, projeye konu alandaki diğer önemli bir coğrafi yapıdır. Kastamonu-İnebolu karayolu üzerinde yer alan Kanyon'un yerleşim ile oluşturduğu peyzaj bütünlüğü, doğa sporlarına yönelik Küre'yi turizm odak noktası olarak ön plana çıkarmaktadır. Canlı yeşil dokusu ile orman varlığı özellikle yürüyüşe dayalı doğa sporcuları için tercih seçeneği oluşturmaktadır.

Fotoğraf 11: Ersizlerdere Köyü bahçe kullanımı (İnci Olgun, 2014)

Fotoğraf 12: Ersizlerdere Köyü mahalleler arası ulaşımı sağlayan patikalar (İnci Olgun, 2014)

Küre Dağları'nın etkisi ile bol yağış alan bölgede hâkim bitki örtüsü kayın ve köknar ağaçlarının oluşturduğu orman alanları Karadeniz'in nemli etkisi altındaki yerlerde kayın ve köknar ormanları görülmektedir. Ersizlerdere başta olmak üzere orman köyleri için önemli geçim kaynaklarından biri olan orman, ayrıca yapı malzemesi için de kaynak oluşturmaktadır.

Arazinin hareketli olması ve ormanların geniş alanlar kaplaması nedeniyle tarımsal üretim alanları çok sınırlı kalmıştır. Yağış ve soğukların uzun sürmesi de tarımsal faaliyetleri olumsuz etkilemektedir.

Tarım arazileri küçük parçalar halinde dağılmıştır. Bu da tarımın ancak geçimlik düzeyde yapılmasına imkân vermektedir. Yeraltı sularının kısıtlı, orman dışı alanların az olduğu bölgede köyler daha çok su kaynaklarına ve geçim imkânlarına yakın yer seçmiştir. Ormanların hemen kenarında düzlük alanlar tercih edilmiştir. Tarımsal üretim nispeten verimli düzlük alanlarda yapılmakta, yerleşmeler de hemen çevresinde mümkün olduğunca az eğimli alanlarda yer almaktadır. Ersizlerdere'de toplam 7300 dekar olan köy arazisinin %53.8 i kullanılmayan arazidir. Köyün yerleşim alanları dere kenarında vadiden yukarı doğru gelişmiştir. Köyün 5 mahallesi birbirine uzak ama tarım alanlarına yakındır (İbret, 2007).

İlçe genelinde doğal çevre koşullarına (topoğrafya, iklim, bitki ve toprak örtüsü vb.) bağlı olarak parçalı tarım arazilerinde yapılan tarımsal üretim, düşük verimlilik ve işletme güçlükleri nedeniyle geçimlik üretim düzeyinde kalırken, kapalı bir kırsal ekonomisinin içinde yer almaya başlamıştır. Özellikle orman köylerinde, ormandan açılan, engebeli ve düşük verimli arazilerde diğer birçok köyde olduğu gibi parçalı tarımsal üretim imkânları yeterli ekonomik değer sağlayamadığından, sınırlı hayvancılık ve ormancılık faaliyetleri ile geçinmeye çalışılmakta, geçim zorlukları ile karşılaşıldığında göç olgusu yanında gurbetçilik yaparak dışa açılma olgusunun başladığı görülmektedir. Köy ve yakın çevresinde yürütülen sınırlı tarım ve hayvancılık dışında ilçe merkezindeki madencilik faaliyetleri temel ekonomik yapıyı oluştururken, ticaret ise yerel ölçekte ve dışa kapalı nitelikte yerel tüketim ve gereksinimlere dayanmaktadır. Ersizlerdere ve yakın çevresinde geçmişte ticaret yollarının (kervan yollarının) geçtiği ve bu ticaret yolları üzerinden bakır ticareti yapıldığı tahmin edilmektedir. İlçenin genel ekonomik yapısı içinde ticaret daha çok bölge köylerinin tarımsal ürünlerinin satışı ve ilçe merkezindeki gündelik ihtiyaçların temini amacıyla yönelik, görece dışa kapalı bir nitelik göstermektedir. Köylerdeki üretim fazlasının satıldığı ilçe pazarı, Küre ve köy yerleşimleri arasındaki hareketliliğin en yoğun olduğu faaliyet olarak öne çıkmaktadır. Küre bakır madenleri özelindeki istihdam, ilçenin sürükleyici ekonomisini oluşturmakta ve yerel ekonomiyi şekillendirmektedir (Öğdül vd., 2015).

2.2. KÜRE ERSİZLERDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI: MİMARİ ve EKOLOJİK ANALİZLER

Küre, Ersizlerdere Köyü'ne önerilecek yeni yapılaşma için alanda parsel düzeni ve yönlenme, peyzaj öğeleri, mekân organizasyonu, yapım sistemi ve malzeme kullanımı ile ekolojik analizler yapılmıştır.

Bu kapsamda Ersizlerdere Köyü'nde belirlenen yapılara ilişkin analizlerin yapılması, köyde yapılacak yeni tasarımlar için mimari ve yapısal projelendirme detaylarının çözümlenmesinde önem kazanmaktadır. Süreç:

- Projelendirme Yaklaşımının Belirlenmesi ve Detay Çözömlenmeleri,
- Yaklaşım Doğrultusunda Konut Projesi'ne Geçiş ve Çok Amaçlı Toplanma Mekânı Proje Önerisinin Yapılmasına bir altlık oluşturmaktadır.

2.2.1. Mimari Analizler

Aralık 2014'te tamamlanan Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi kapsamında Ersizlerdere Köyü'nün 5 mahallesinin [İpsinne, İmam, Karaahmet, Merkez, Karas] özgün yapıya sahip konutları üzerinden tipolojik değerlendirme yapılmıştır. Farklı mahallelerdeki konutlar, yapısal anlamda benzer niteliklere sahip olmakla birlikte, buldukları mahallelerin coğrafi konumlanışları nedeniyle parsel yerleşimleri ve yönlenmeden kaynaklanan belirgin farklılıkları içermektedir. Manzara, bakı, güneşlenme, zemin elverişliliği bakımından, konutlarda farklı mekânsal organizasyonlar oluşmaktadır.

Parsellerde konut ile birlikte samanlık ve fırın gibi müstemilat yapılarının kullanımına sıklıkla rastlanmaktadır. Parsel yerleşiminde bulunduğu mahallenin yersel topografyası ile ilgili olarak; özellikle fırın, samanlık gibi müstemilat elemanlarında, mekânsal organizasyona dayalı farklılıklar söz konusudur.

Yapım sistemi ve kullanılan malzemede ise mahalleler bazında benzerlikler olmakla birlikte özellikle Merkez Mahallesi'nde bulunduğu konum itibarıyla daha yeni yapım tekniklerinin kullanıldığı [betonarme] gözlemlenmiştir. Genel olarak taş, ahşap, kerpiç dolgu malzeme kullanımı eşit oranlarda her mahallede görülmüştür.

2.2.1.1. Parsel Kullanımı, Yönlenme ve Peyzaj Öğeleri

Kırsal mimarlığın oluşumunda doğal şartlar, ekonomik şartlar ve sosyo-kültürel yapı büyük rol oynamaktadır. Doğal şartlar, ekonomik yapı ve sosyo-kültürel yapının izlerini yerleşim düzeni, ev ve eklentileri arasındaki bağlantı organizasyonu, plan tipleri ve yapı sistemi üzerinde görmek mümkündür. Doğal yapı yerleşim düzenini etkilerken, ekonomik şartlar ev ve yardımcı yapıların ortaya çıkışında, sosyo-kültürel ve etnik yapı ise plan tiplerinin oluşumunda etkilidir (Eruzun & Sözen, 1996). Karadeniz Bölgesi'nin doğu, batı bölgeleri ile kıyı ve içerde kalan dağlık kesimleri hem coğrafi konumları, topografik, iklim ve bitki özellikleri hem de farklı etnik grupları ile farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar bölgedeki kırsal yerleşme karakterini etkilemekte ve yerleşim dokusundan, tekil mimari ölçüğe kadar zengin, mekânsal biçimlenişler ortaya çıkarmaktadır.

Kırsal yerleşim dokusunu oluşturan öğelerden biri parsellerin biçimlenişidir. Parsellerin kullanımı ve yapı-parcel oranlarının incelenmesi sonucunda fiziki mekânın anlaşılması ve yapılaşmayı yönlendirici ilkelerin geliştirilmesi mümkündür. Ersizlerdere yerleşmesinin farklı mahallelerinde süregelen olan parsel/bina emsal özgünlüğün bundan sonrası için de Ersizlerdere tamamında korunması, köy kırsal ve yapısal karakterlerinin devamlılığı açısından son derece önem taşımaktadır.

Ersizlerdere Köyü'nde, parsel içinde yapıların (konutlar ve müştemilat) biçimlenişi mahallelere göre farklılıklar göstermektedir. Bununla birlikte, kısıtlı tarım alanlarından maksimum faydalanmak amacıyla konut ve müştemilatın, arazinin ekime uygun olmayan eğimli bölgelerinde inşa edildiği görülmektedir. Yoğun bir dokuya sahip olan İpsinne ve Karaş Mahalleleri'nde konutlara ulaşım doğrudan yoldan ya da samanlık, depo veya fırın ile sınırlandırılmış küçük bir avludan sağlanmaktadır. Yerleşme yoğunluğunun düşük olduğu İmam ve Karahmet mahallerinde ise girişleri küçük avlular ile belirginleşmesine karşın, konutlar genellikle bahçelerin içerisinde yer almaktadır. Merkez Mahallesi'nde ise konut girişleri doğrudan yola açılmamakta, küçük ön avlular veya bahçelerden sonra konutlara ulaşılmaktadır. Genel olarak geleneksel konutlar, bahçelerin ortasında bulunmakta ve doğrudan yola açılmamaktadırlar. Ana yollardan ayrılan patikalar, evlerin ön ya da arka bahçelerine ulaşır.

Kırsal kesimde üretimle birebir ilişkisi bulunan konutlar, genellikle etrafında şekillenen, üretim şekline göre değişkenlik gösteren yardımcı yapılarla birlikte bir bütün oluşturmaktadır. Özgüner (1970), kırsal yaşamın bir gereği olan bu ek yapıları; serender, dam, çöten, merak, meydan odası, ocak, vagon şeklinde sıralamıştır. Ersizlerdere Köyü'nde de görüldüğü gibi konutlarla aynı malzeme ve yapım tekniği ile inşa edilen ek yapılar, bölge mimarisini tamamlayan öğelerdir. Samanlıklar genelde parsel içinde olmakla birlikte, taşkın su baskını ihtimali nedeniyle, dokunun yoğun olduğu İpsinne ve Karaş Mahalleleri'nde toplu olarak ortak kullanım alanlarında da inşa edilmiştir. Merkez ve Karahmet Mahallerinde ise iki-üç samanlıktan oluşan gruplar bulunur.

Köyde geniş bahçeler ve tarlalar içinde az katlı yapılardan oluşan doku devam etmektedir. Köyde bahçe kullanımı oranının %100 oluşu hem yörenin kırsal ve doğal karakterini ortaya koymakta hem de gündelik yaşam kültürü konusunda belirli ipuçları vermektedir (Hanehalkı Anketleri, 2014). Konut bahçeleri, günlük faaliyetlerin gerçekleştirildiği alanlardır. Bahçelerde çeşitli meyve ağaçları bulunur. Fırınlara ise genellikle konutların yola açılan ön avlularında yer alır.

Merek, karapan (pekmez kaynatılan yer) ve dut ağacı geleneksel konutların bahçelerinde mutlaka yer alan öğelerdir. Çoğu konutun bahçesinde, günlük ihtiyaçları karşılamak için bostan (küçük sebze bahçesi) da bulunmaktadır. Özgün halinde bütün konutların bahçesinde bulunan akpunluklar (gübrelik), günümüzde sadece hayvancılık faaliyetine devam eden ailelerin bahçelerinde bulunmaktadır.

Ersizlerdere Köyü mahallelerinin yerleşim dokuları içinde yapıların birbirlerine olan mesafesi, boyutları ve ihtiyaç programı çerçevesinde plan şeması biçimlenmesinde özellikle kışın sert iklimi belirleyici olmuştur. Kuzey yönüne dolayısıyla kuzeyin soğuk poyraz rüzgârına

karşı kendisini korumaya almaya çalışan yapılar ve bütününde yerleşim dokusu, güney yönüne açılır. Konutların parselde yerleşiminde uygun yönlendirme ve mekân organizasyonu değerlendirildiğinde; geleneksel konutların mekân organizasyonunun düzenlenmesinde ısınma ihtiyacı ve aydınlık seviyesinin öncelikli olarak ele alındığı görülmektedir. Buna bağlı olarak, konutların girişleri genel olarak güney yönünde, ahır ve depo alanları ise kuzey yönünde yer almaktadır.

Üst katlarda ıslak hacimler yine kuzey yönünde düzenlenmiştir. Merdivenin yer aldığı üst kat sofaları ise batı yönüne önüne açılmaktadır.

Karadeniz genelinde görüldüğü gibi, Ersizlerdere Köyü'nde de, evlerin yerleşimini etkileyen en önemli unsurlardan biri arazinin eğimi olmuştur. Arazi eğimine göre şekillenen yerleşimde evler birbirine paralel değil serbest olarak yerleşmişlerdir. Yapılar nasıl yönlendirilirse yönlensinler ön cepheleleri her zaman eğime bakmaktadır.

Ersizlerdere Köyü'nde kırsal peyzaj niteliklerini vurgulayan parsel sınır elemanlarının (ahşap korkuluk, yığma taş duvar, bitki çiti vb.) kullanımının sürdürüldüğü görülmektedir.

Tablo 2: Ersizlerdere Köyü genel sayısal değerler (Öğdül vd., 2015)

ERSİZLERDERE KÖYÜ	
Ortalama Kat Sayısı	1,55
Ortalama Parsel Büyüklükleri (m ²)	1653
Ortalama Bina Taban Alanları (m ²)	102,33
Ortalama TAKS	0,22
En Büyük – En Küçük TAKS Değerleri	0,01-0,68
Ortalama KAKS	0,35
En Büyük – En Küçük KAKS Değerleri	0,01-0,70
Ortalama İnşaat Alanı (m ²)	180,52

Fotoğraf 13: Ersizlerdere Köyü'nde yerleşim ve yapı ilişkisi (Emre Koçhan, 2014)

Fotoğraf 14: Ersizlerdere Köyü'nde konut ve müştemilat ilişkisi (Burcu Büken Cantimur, 2014)

Fotoğraf 15: Ersizlerdere Köyü'nde müştemilat ve bahçe ilişkisi (Esin Hasgül, 2014)

Fotoğraf 16: Ersizlerdere Köyü'nde yollar ve patikalar (Esin Hasgül, 2014)

Fotoğraf 17: Ersizlerdere Köyü'nde mahalleler arası patikalar ve sınırlar (Kaynak: Esin Hasgül, 2014)

Fotoğraf 18: Ersizlerdere Köyü'nde bahçe kullanımı ve parsel sınır elemanı (ahşap çitler) (Kaynak: Çare Olgun Çalışkan, 2014)

2.2.1.2. Mekân Organizasyonu

Konut plan şemaları kırsal çevrede yaşayan bölge halkının yaşam kültürünü yansıtmaktadır. Konut içerisinde yaşayan ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı plan biçimlenişini belirleyen unsurlardır.

Küre Ersizlerdere Tasarım Rehberi çalışması (Öğdül vd., 2015) kapsamında yapılan belgeleme ve analizlerde, köy evlerinin genel olarak 4 odalı ve 90 ila 120 m² arasında büyüklüğe sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Köy evlerinin ölçüleri 7x9=63 m², 9x8=72 m² ve 10x11=110 m² şeklindedir. Konut kat yükseklikleri ise 2,5 m ile 2,8 m arasında değişmektedir. Kareye yakın dikdörtgen plan tipine sahip konutlarda, kullanıcı ihtiyaçları ve yapım malzemesinin imkânları çerçevesinde optimum ölçülerde mekânlar yaratılmıştır. Mekânlar, yeme-içme ve yatma gibi birden çok işlevle kullanıldıklarından mekân ihtiyacı azalmış ve küçük ölçekli yapılar ortaya çıkmıştır. Kare ve kareye yakın dikdörtgen kompakt plan tipleri yapı dış kabuğunun yüzeyinin azalmasını sağlamak, dış kabuk yoluyla ısı kayıplarını da en aza indirmektedir.

Konut yapılarının mekân organizasyonu değerlendirildiğinde, zemin katın üretim ve depolama, üst katların ise yaşam alanı olarak düzenlendiği görülür. Ana giriş kapısı, taşlık olarak adlandırılan bölüme doğrudan açılmaktadır. Taşlık bölümünden ahır, depo, tuvalet ve ahşap karkas duvarla ayrılan merdiven bölümü ile üst kata geçiş sağlanmaktadır. İki ya da daha fazla girişi olan konutlarda ikinci giriş, üst kata çıkan merdiven bölümüne açılmaktadır.

Yapıların özgün kullanımında zemin katlarda ahır ve kış odası yer alırken, zaman içinde depo mekânları da eklenmiştir. Hayvan üretiminin sona ermesine ve konfor koşullarının değişimine bağlı olarak ahır ve kışlık odaların boş kaldığı veya işlev değiştirilerek depo veya odunluk olarak kullanıldığı görülmektedir (Bkz. İmaj 5).

Ahırlar, yapıların taşıyıcı sisteminden bağımsız birimler olarak tasarlanmıştır. Taşlık bölümünün özgün döşemesi sıkıştırılmış toprak ve taştır. Taşlıktan ahşap karkas duvarla ayrılan ve birkaç basamakta geçilen konut girişinin döşemesi ise ahşap kaplamadır.

Kapıların genellikle güney yönünde, doğrudan bir işliğe/taşlığa açılması ve diğer mekânlara buradan dağılım yapılması ile giriş kapılarındaki ısı kayıpları önlenmiştir. Yığma yapım sistemi ile inşa edilen ahırların döşemesi ahşaptır ve doğal ışık yaklaşık 30/30 cm genişliğinde küçük boşluklar bırakılarak içeri alınmıştır.

Birinci katta, plana karakterini veren mekân, sofadır (hayat). Yapılarda genel olarak yan sofalı plan tipi görülür ve merdivenler bu mekânda yer alır. Merdiven altları, dolap olarak kullanılmaktadır. Bu katta genellikle 3 veya 4 odalı yer alır. Yapının büyüklüğü ve oda sayısına bağlı olarak sofanın yetersiz kalarak, sofaya bağlanan koridorun oluşturduğu plan tipinin geliştiği görülür. Sofaya iki ya da üç odanın kapısının açıldığı ara (koridor) bağlanır. Yakın dönem örneklerinde sofaların yerini koridorlar almıştır.

Geleneksel konutun en önemli mekânı odadır. Her bir oda yaşamsal tüm ihtiyaçları karşılayacak şekilde planlanmıştır. Odada oturulur, yatılır, yıkanılır, yemek pişirilir ve yemek yenilir. Bugün ıslak hacimli kısımları kullanılmamakla birlikte, odaların içerisinde gusülhane, terce olarak tabir edilen odun konulacak bölüm, ocaklık olarak bilinen su ısıtma ve saçta ekmek yapmak için yapılmış bölüm ile giysi ve yatak yorganların konulduğu yüklük dolapları bulunmaktadır. Odalar arasında yer alan, "helkir" olarak adlandırılan küçük hacimli odalar yiyeceklerin depolanması için kullanılır. Günümüzde evlerde odaların çok işlevliliğini yitirdiği ve oturma ve yatak odası ayrımının yapıldığı görülmektedir.

İlk planlamalarda avluda bulunan helâlâlar zaman içerisinde ev içinde yer almaya başlamışlardır. Mutfak ve tuvalet nişi birinci katta ortak kullanım alanı olan sofada yer almaktadır. Ahşap yapıda sorunlara neden olan ıslak hacimler, yapının dışında çıkma olarak tasarlanmıştır. Bu çıkmalar daraba denilen tahta perde ile çevrelenmiştir. Odaların yakın dönemde mutfığa dönüştürüldüğü görülür.

Çatı katının plan tipolojisi incelendiğinde, mekân oluşumunun yapıların genelinde çatı mahya aksı yönünde gelişen sofa ve bu alan alana açılan iki odadan oluştuğu görülür. Taban alanı büyük olmayan bu yapılarda alan kazanımı düşey yapı içinde ara mekânları tanımlamaktadır. Ailelerde ikinci kuşağın evlenmesi ile artan mekân ihtiyacı sonucunda, bu mekânlar genellikle yaşam alanı olarak kullanılmıştır. Bu katın sadece yaşam alanı olarak kullanıldığı örneklerin yanı sıra, kısmen depo olarak da kullanıldığı örnekler de bulunmaktadır.

2.2.1.3. Yapım Sistemi ve Malzeme Kullanımı

Evlerin genelinde zemin kat ile birinci kat arasında mekân organizasyonu, cephe biçimlenişi ve yapım tekniği açısından farklılıklar bulunmaktadır. Yerleşmedeki evler karma yapım sistemiyle inşa edilmiştir. Yapılarda, Dikmen ve diğ. (1966) çalışmasında tanımlanan kandil (kalas), çanti ve karkas yapım sistemi kullanılmıştır. Yapıların zemin katlarında çanti sistemle² (kütük yığma system) birlikte ve karkas sistem birlikte kullanılırken, üst katlarda kandil ve karkas sistemin

birlikte kullanıldığı ya da sadece karkas sistemin kullanıldığı görülmektedir. Zemin katta yığma sistem ile inşa edilen bölümler, yapının tamamının taşıyıcı sisteminden bağımsız kurgulanmıştır. Konutlarda yığma sistemle inşa edilen bölümlerin, karkas kısımlarından daha eski olduğu belirlenmiştir.

Yapıların temel sisteminde sürekli taş ve tekil temeller kullanılmıştır. Sürekli temel uygulamalarında, sağlam zemin bulununcaya kadar kazılarak (yaklaşık 1,00-1,50 m) çamur harç ile yaklaşık 60-90 cm genişliğinde ve zeminden 50-60 cm yükseltilecek ahşap hatıllı taş duvarlar üzerine yapı sistemi kurulur. Bölgede kullanılan taş bağımsız temeller ise, topraktan 25-30 cm çıkıntı yapılarak evlerin ahşap dikmeleri altına büyük boyutta yerleştirilmişlerdir. Temeller ile ahşap yapı bağlantı noktaları arasında yalıtım yapılmamış, her iki ögenin sağlam olarak bağlanması yeterli olmuştur.

Ahşap karkas sistem taş, kerpiç veya ahşap yığma temel üzerine, ahşapların çatılması ile oluşturulan taşıyıcı ahşap sisteminin tuğla veya kerpiç ile doldurulmasıyla oluşturulmuştur. Yığma ve/veya karkas sistemle inşa edilen üst katlar, ana dikmeler (30x30/35x35 cm) üzerine uzanmış koşatların (kalın ana kirişler, 25x25/25x30/30x35 cm) üzerine oturtulmuştur. Dikmeler miyos taşı olarak adlandırılan taşlar üzerine yerleştirilirken, temel taşları arasında döşenen taban aşıkları ile zemin döşemesi topraktan yaklaşık 25-30 cm yükseltilmiştir. Dikme ve kirişler arasına yerleştirilen çarmık adı verilen payandalar (25x25/25x30) ile yapıların yanal yüklere karşı dayanımı artırılmıştır. Özçelik (1964), bu sistemi kandil³ (kalas) sistem olarak tanımlamaktadır.

Yerleşmede yer alan yığma ve karkas ahşap yapıların tamamında kirişleme sistemi, genelde köknar cinsi ahşap malzemeden üretilmiştir. Ana kirişler (koşat, 25/25 cm, 25/30 cm, 30/35 cm), giriş katında yığma duvar sisteminden bağımsız tekil direkler üzerinde, mekânın dar yönünde uzatılmıştır. Ana kirişler ahşap karkas duvarlarda, ana taşıyıcılara (ana dikmeler) oturtulmuştur. Birinci kat döşeme kirişlemeleri, koşatların üzerine yaklaşık 40-50 cm aralıkla yerleştirilmiş ve üzerine ters yönde döşeme tahtalarıyla kaplanmıştır. Döşeme kaplama tahtaları 2-3 cm kalınlığında ve 20-25 cm genişliğindedir. Döşeme kirişlerinin dışa bakan aralıkları pervazla kapatılmış ya da harçla doldurulmuştur. Koşatlarda meşe, döşeme tahtalarında çam cinsi ahşap kullanılmıştır. Zemin katta yığma sistem ile oluşturulan mekânlarda ısı ve koku yalıtımını sağlamak amacıyla bu mekânların üzeri kapatılmıştır. İki döşeme arasındaki boşluk depolama alanı olarak kullanılmaktadır. Isı ve koku yalıtımını sağlamak amacıyla çığlama olarak adlandırılan ve döşeme kirişlerinin arasının toprak ve ağaç yosunu ile doldurulması işlemi ise günümüzde uygulanmamaktadır.⁴

² Çanti evler genellikle iki katlı olarak yapılır, alt kat ahır, üst kat konut olarak kullanılır (Özçelik, 1964). Çanti sistem samanlık- merak, fırın, ambar gibi müştemilat yapılarında da kullanılmıştır (Sozen, M., Eruzun, C., 1992.).

2.2.1.4. Cephe Kurgusu

Ahşap yığma ve ahşap karkas yapıda pencere kurulumu farklılık göstermektedir. Ahır ve depo mekânlarında kullanılan kütük yığma sistemde ise pencereler yatay kütüklerin kertilmesiyle elde edilen deliklerden oluşmuştur ve 30/30cm-30/40 cm ebatlarındadır. Kapı boşluklarında ise düşey elemanlar kullanılmış ve boşluklara yakın bölgelerde ahşap çivi ile yatay kütüklerin sabitlendiği görülmüştür. Kapı genişlikleri 70/80 cm, yükseklikleri ise 1.90/2.00 m arasında değişmektedir.

Yontma kütük sistem ile oluşturulan üst kat odalarında, pencere ve kapılarda çalma boğaz tekniği uygulanmıştır. Pencere genişlikleri 40/50 cm ve iç kapı boyutları 70/80 cm, yükseklikleri ise 1.90/2.00 m arasında değişmektedir.

Ahşap karkas sistemde, yaklaşık 30-50 cm ara ile yerleştirilen dikmelerin dizilimi pencere düzenini oluşturur. İki dikme arasında kurulan pencere boşluklarının alt ve üst sınırı yatay bağlantılar ile belirlenmektedir. Konutların pencereleri 60/70 cm genişliğinde ve 90/100 cm boyundadır, içten ve dıştan pervazlı kılıcına sistemiyle (gyotin pencere) çalışmaktadır.

Pencere boşluğu ile aynı teknikte oluşturulan konut kapıları 90-100 cm genişliğinde ve 200-210 cm yüksekliğindedir.

Çatı katında döşeme kirişlerinin 30-40 cm uzatılmasıyla elde edilen çıkma detaylarının, bu kattaki oda genişliğini de arttırması adına belirgin karakter ögesi olarak yapılarda tekrarlandığı gözlemlenmiştir. Son dönemde evlere eklenen balkonlar ise karkas sistemin esnekliğinden faydalanarak, döşemelere kirişlerin eklenmesi ve dikmelerle desteklenmesi ile inşa edilmiştir.

Zaman içinde yapılan müdahalelere de bağlı olarak farklı cephe kurulum teknikleri ve kaplamaları bir arada görülebilmektedir. Erken tarihli evlerde sadece ahşap kaplama kullanılmıştır ve kaplama yüksekliği 25-30 cm'ye ulaşmaktadır. Tahta kaplama düşey veya yatay biçimde, dolgu ya da dolgusuz ahşap karkas sisteme, tahtaların tutturulması ile oluşturulmuştur. Bölgede yalı baskı (bindirmeli) tekniğinin yanı sıra 'bedavra ya da hartama/hardama⁵ denilen kaplama da görülmektedir. Tahta kaplamaların ise daha çok kuzey yönünde, yalıtım amacıyla uygulandığı belirtilmiştir (Odak Grup Görüşmeleri, 2014). Mutfak ve tuvalet çıkmaları da benzer biçimde 'daraba' denilen tahta perde ile çevrelenmiştir. Evlerin yığma bölümlerinde ahşapların boyasız olarak kullanıldığı, yalıtım için çamur (kerpiç) ile boşlukların doldurulduğu iç mekânda ise kütük ahşap mekânların sıvanmamış olduğu görülmüştür. Bununla birlikte yontma ahşap sistemle inşa edilen odalarda sıvasız ve kireç sıvalı örnekler tespit edilmiştir.

³ Kandil (kalas) yapılar, genellikle zemine yerleştirilen iri taşlara dayalı taşıyıcı direkler üzerine otururlar. Bu direklerin arası, yuvarlak veya balta ile az yontulmuş ağaç sıraları ile kapatılarak ahır ve odunluk oluşturulur. Konut olarak kullanılan üst katta ise, 5-6 cm kalınlığında ve 20-25 cm eninde kalasların birbirine bindirilmesi ve köşelerde kenetlenmesi ile inşa edilir.

⁴ Yerel ahşap yapı ustaları ile yapılan görüşme notlarından, 2014

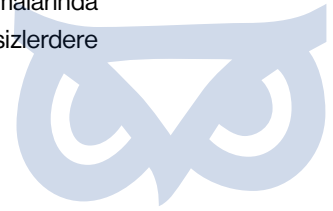
Yerleşmede beşik (semer) çatı tipi ve genellikle oturma sistem kullanılmıştır. Yatay aşıklar 18/18-20/20 cm' üzerine 1,00-1,50 m aralıkla eğim yönüne yerleştirilen iyi işlenmemiş taşıyıcıların 12/12-14/14 cm' üzerine 35-40 cm ara ile kiremit altı tahtası yerleştirilmiştir. Yerleşmede yaklaşık 40 cm genişliğinde dar saçak yapılmış ve yağmur sularının birikmesini önlemek için saçak uçlarında oluk yapılmamıştır. Bölgede örnekleri 1980'li yıllara kadar görülen "pedavra" denilen çatı örtüsü kullanılmıştır. Günümüzde örtü sistemi marsilya tipi kiremit ve çatı uçlarına kar birikmesini önlemek amacıyla tercih edilen oluklu levhadır (Öğdül vd., 2015).

2.2.1.5. Değerlendirme

Mevcut yerleşim dokusunun analizi, özellikle tarihi/geleneksel karakteri yoğun olan kırsal peyzaj alanlarında mevcut değerlerin korunması ve yeni yapılaşmanın ilkelerinin belirlenmesinde önem taşımaktadır. Ersizlerdere Köyü yerleşiminde parsel ve yapı ölçeğinde gerçekleştirilen tipolojik analizler sonucunda elde edilen veriler karşılaştırılarak, yeni yapı uygulamalarında parsel ölçeğinden, detay ölçeğine kadar tasarım ilkeleri tanımlanmaya çalışılmıştır. Ersizlerdere köyünün 5 mahallesindeki yerleşim ve yapı karakteri;

- Parsel Düzeni
- Yönlendirme
- Mekân Organizasyonu
- Yapım Sistemi
- Malzeme Seçimi

başlıkları çerçevesinde tanımlanmış ve sonrasında bu beş mahallenin dokusu belirlenen ölçütler çerçevesinde karşılaştırılarak, yüzdesel oranları belirlenmiştir.

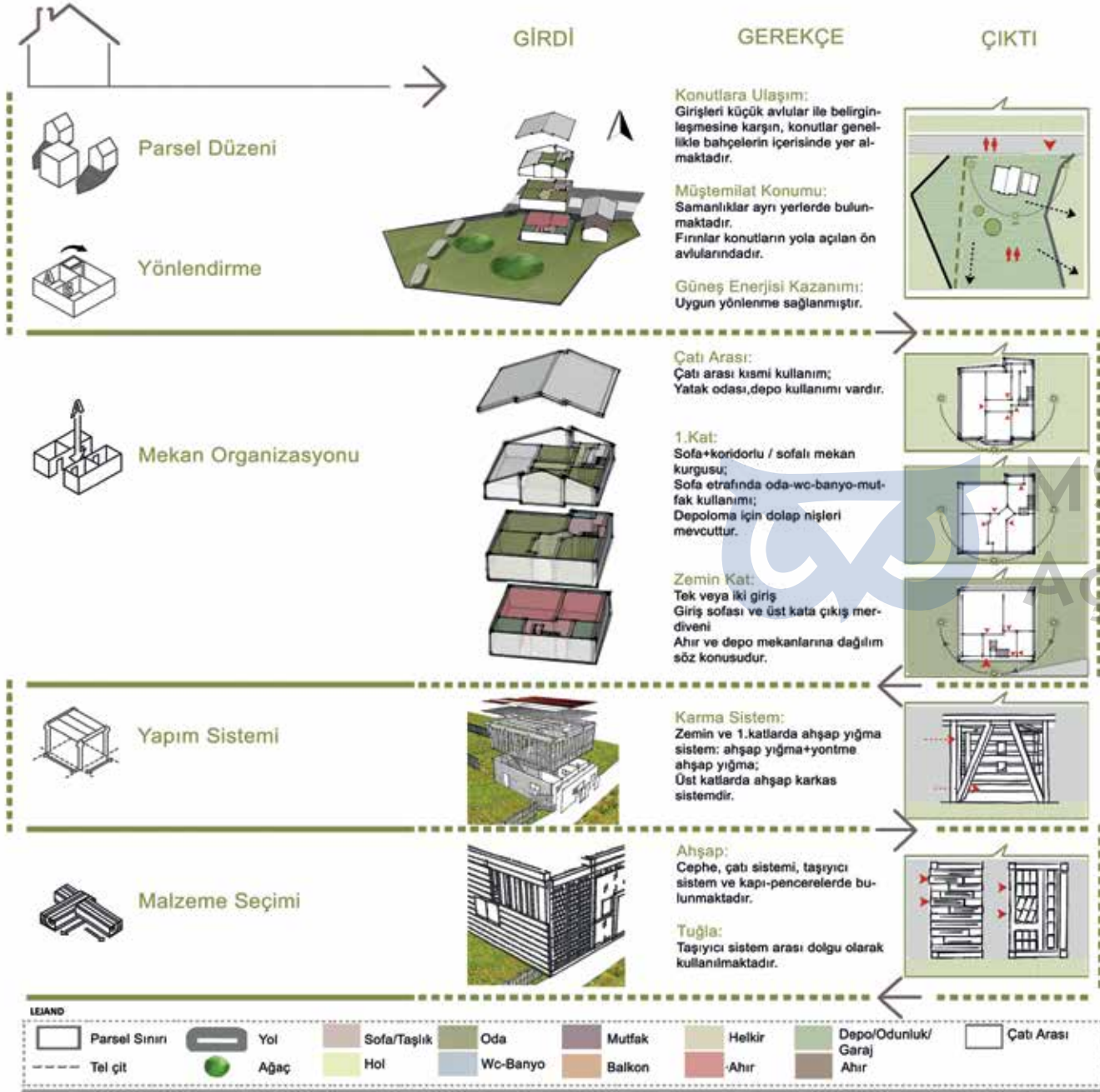

MSGGSÜ
Açık Bilim

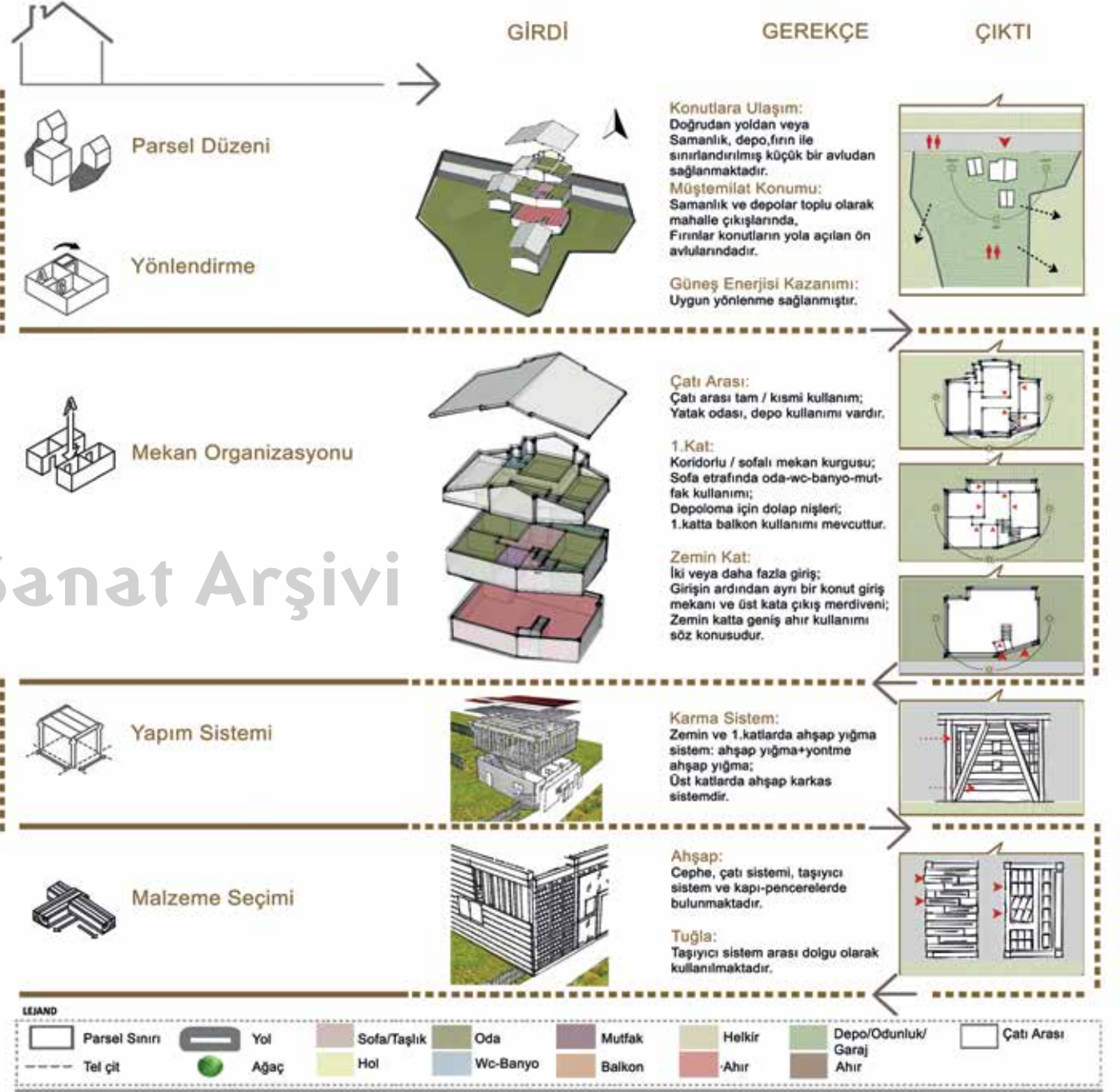
İmaj 6: Karaahmet Mahallesi- parsel 25, yapım sistemine ilişkin genel bilgi⁶ (Öğdül vd., 2015).

İMAM MAHALLESİ İM

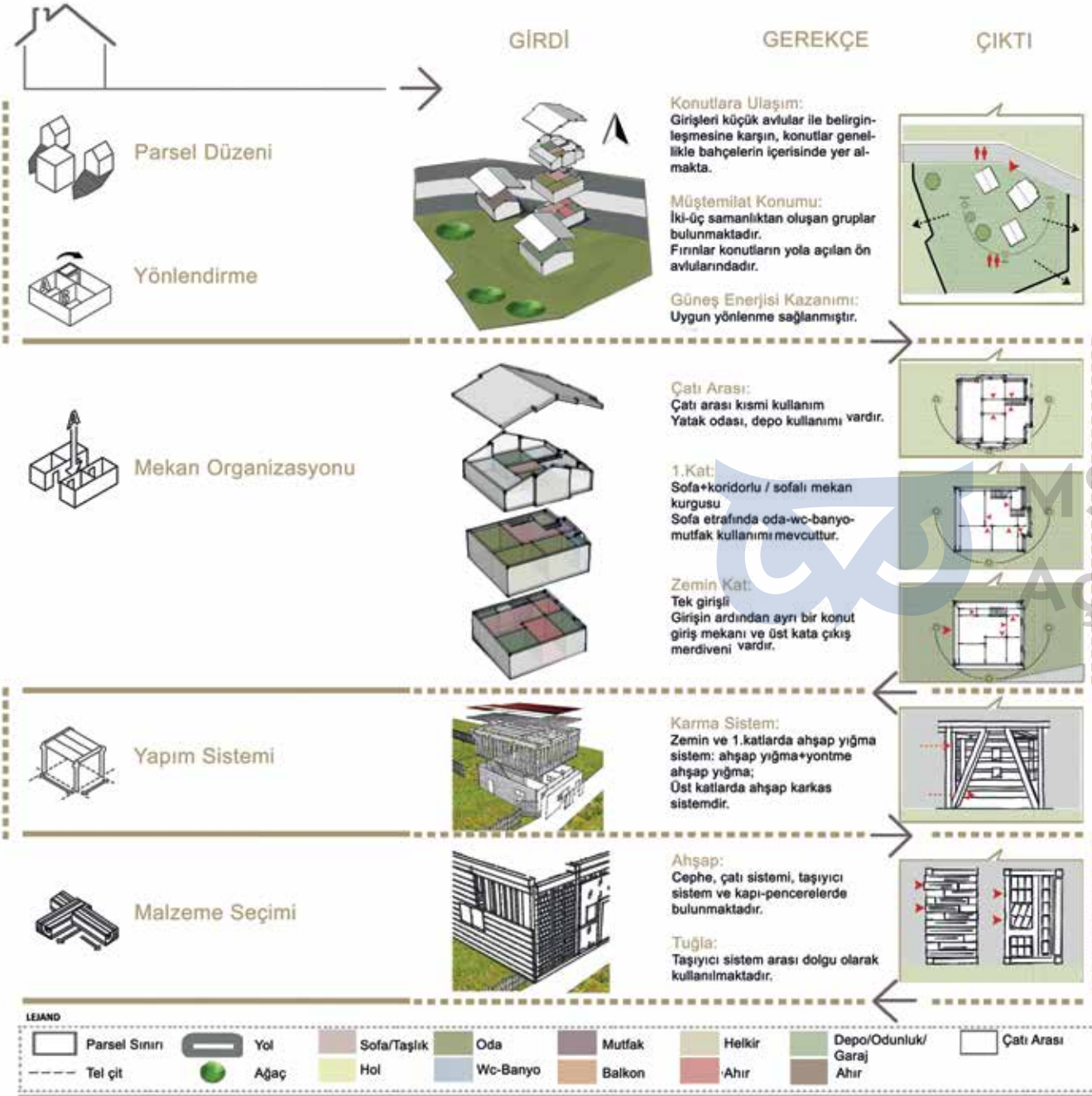
İmaj 7: Ersizlerdere Köyü İmam Mahallesi yapısal detay çalışması

İPSİNNE MAHALLESİ İP

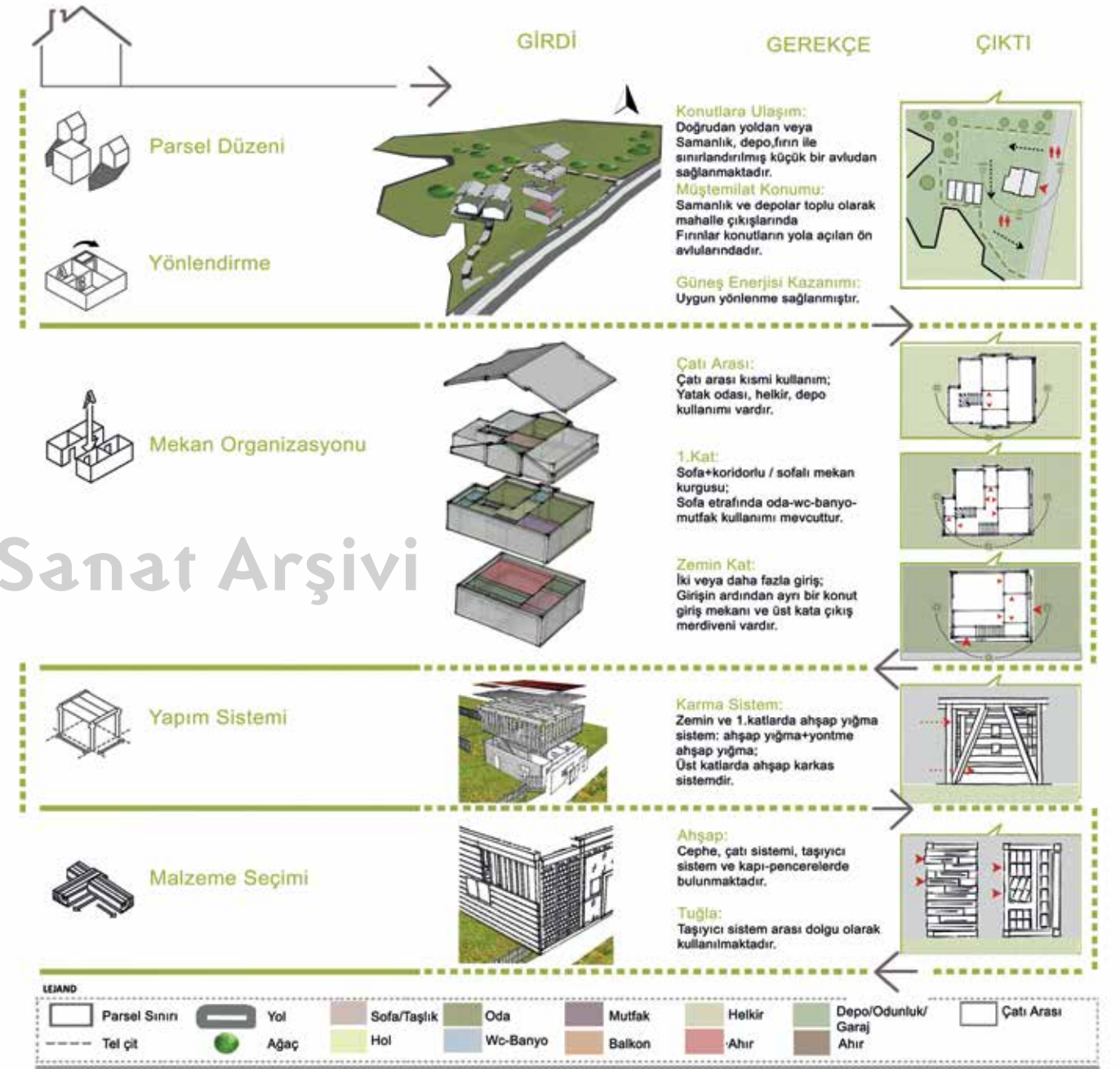
İmaj 8: Ersizlerdere Köyü Ipsinne Mahallesi yapısal detay çalışması

KARAAHMET MAHALLESİ KA

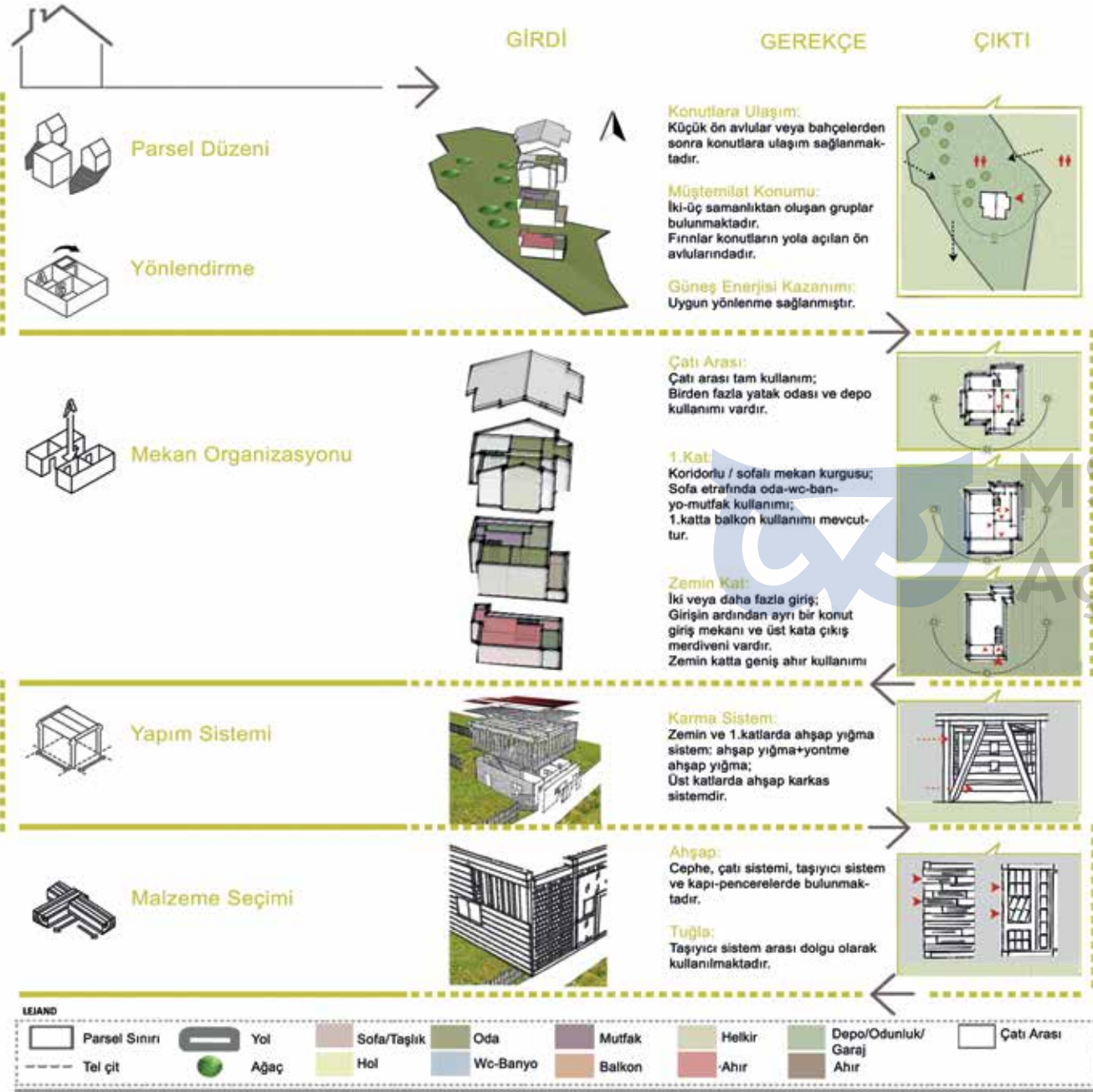
İmaj 9: Ersizlerdere Köyü Karahmet Mahallesi yapısal detay çalışması

KARAAHMET MAHALLESİ KS

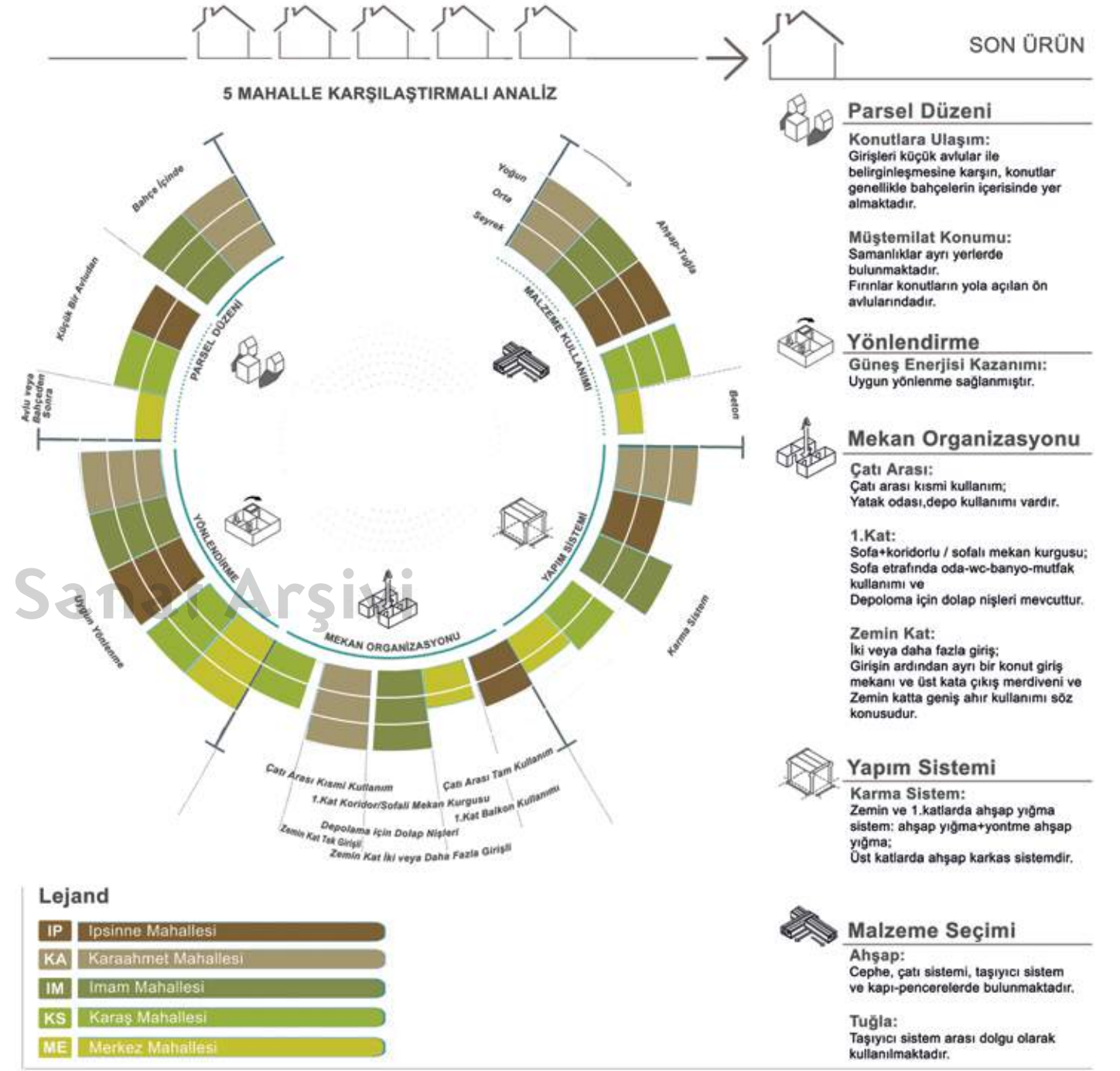

İmaj 10: Ersizlerdere Köyü Karahmet Mahallesi yapısal detay çalışması

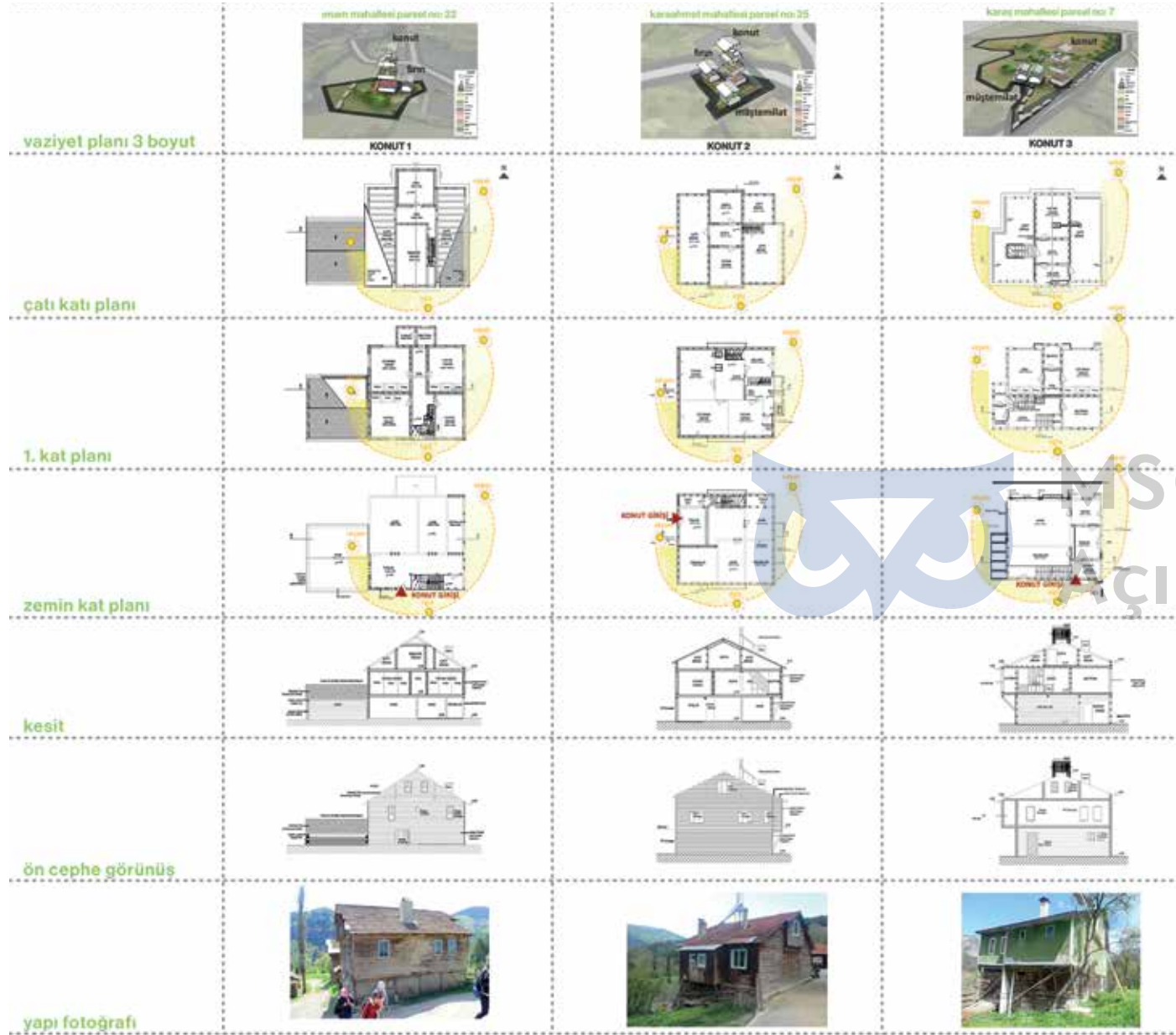
MERKEZ MAHALLESİ ME

İmaj 11: Ersizlere Köyü Merkez Mahallesi yapısal detay çalışması

İmaj 12: Ersizlere Mahallerinde mimari analizlerin karşılaştırılması: Proje modelinin temel ilkelerine göre geleneksel doku ve konutlar karşılaştırılmıştır.

İmaj 13: Ecotect analizinde ele alınan yapılar

2.2.2. Ekolojik Analizler

Geleneksel Ersizlerdere yerleşiminde, yeni yapılacak yapılar ve özellikle konutlar için ahşap karkas yapı strüktürü ve bu strüktüre entegre olacak yalıtım malzemesinin belirlenmesi önem kazanmaktadır. Bu nedenle, mevcut yapılarının analizinin yapılması önem taşımaktadır.

Küre Ersizlerdere Köyü'nde her mahallede, özgünlüklerini koruyan geleneksel konutlardan örnek teşkil edecek yapılar seçilmiş ve bu yapıların rölöve çizimleri ve görsel tespitleri yapılmış, her yapının mahalle içindeki konumları belirlenmiştir. Ekolojik analizler için bu yapılar içerisinden yönlenme ve planlamada farklılaşan üç adet konut seçilmiştir. Geleneksel yapıların ısı ve aydınlatma performansları konusunda bir çalışma yapılması amaçlanmıştır. Ecotect programı yardımıyla belirlenen yapılardaki mevcut durum ve yeni yapılacak konut yapısına aktarılacak veriler değerlendirilmiştir. Böylece, çalışmada önerilecek yeni yapı performansının belirlenmesi ve malzeme seçimlerinin yapılmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

İlk aşamada Küre Ersizlerdere yerleşimindeki yapıların seçim parametreleri ile seçilen yapıların Autodesk'in "Ecotech Analysis" simülasyon programı ile değerlendirilmesinde kullanılan parametreler ele alınmaktadır. Seçilen üç adet geleneksel yapının performansının optimizasyonu neticesinde elde edilen sayısal veriler, yeni tasarlanacak konutların performans değerlerini ve sürdürülebilirlik indeksini artırmaya yönelik olarak seçilen parametrelerin iyileştirilmesine bağlıdır. Bu çalışma, aynı zamanda mevcut geleneksel yapıların onarımında yapılacak müdahalelerin belirlenmesi için önem taşımaktadır. Bu nedenle sağlıklı sonuç verilerinin elde edilmesi için parametrelerin seçimi büyük önem arz etmektedir.

İkinci aşamada, çeşitli simülasyonların sonucunda elde edilen verilerin analizleri ve ayrıştırılmasına dair öngörüler ile bu analizlerin sonucunda oluşturulan çeşitli diyagramlar ve sayısal veriler değerlendirilmektedir. Elde edilen veriler, yeni konut tasarımının mimarisi ile yapı malzemeleri önerilerinin geliştirilmesinde değerlendirilmiştir. Aynı zamanda analiz verilerinden hareketle yörede tasarlanacak olan yeni konut yapılarının, yapısal performansının optimum seviyeye çekilmesi hedeflenmiştir. Sürdürülebilir ve çevreyle uyumlu bir yapı, pasif sistemlerin kullanımına olanak sağlayacaktır. Bu sebeple binadaki pasif sistemlerin maksimum seviyede kullanılması ve bina işletim maliyetlerinin bina yaşam döngüsü süresince minimumda tutulması bir diğer konu başlığı olarak düşünülmektedir.

İncelenen ve analizi yapılan üç yapının Ersizlerdere köyünün farklı mahallelerinden seçilmesine özen gösterilmiştir. Mahallelerde bulunan yapı tiplerinin o bölgenin topoğrafyasına ve coğrafi

durumlarına göre farklılık gösterebilmektedir. Seçilen yapıların kesit ve plan rölöve çizimleri hazırlanmış ve öncelikle yapı formunun analizi yapılmıştır. Rölövesi hazırlanan çizimler üç boyutlu olarak modellenmiştir. Öncelikle model malzemeden bağımsız bir şekilde baki hesabı ile form analizine tabi tutulmuştur. Bu aşamada yapının malzeme kalınlıkları yapıya işlenmiş olup malzeme özellikleri ve katmanlaşmaları modele işlenmemiştir. Baki ve form analizi sonucu ortaya çıkan veriler saklanarak malzemeler yüzeylere eklendikten sonra tekrarlanmış ve sonuçlar karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Simülasyon çalışmasının bu kısmında hatalı verilerin ayrıştırılması amaçlanmıştır. Oransal olarak hatasız olarak nitelendirilebilecek bütün veriler kullanılmış ve bu verilerin ideal yapı özelliklerini sağlamada kılavuz olarak kullanılabilmesi için bazı parametreler ile filtrelenmesi aşamasına geçilmiştir. Veri Filtrelemesi (data filtering) simülasyonların doğru sonuçlar elde edilmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu teknik kullanılarak sonuç verilerin çalışmanın daha isabetli sonuçlar vermesi mümkün olabilecektir.

Ersizlerdere Köyü'nde üç farklı yapı seçilerek yapıların malzeme, baki, bina formu, iç mekân ilişkileri ve bina kabuğunun dış mekân ile ilişkileri analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi sonucunda ısı konfor, görsel konfor (doğal aydınlık düzeyleri), işitsel konfor problemleri, pasif-adaptif sistem kullanım oranları, havalandırma ve buna bağlı nem değerleri değişkenleri, yapının formu, bakısı ve malzemeleri bağlamında öngörülerde bulunulmuştur.

Isıl konfor yapılarıdaki konfor koşullarından en önemlisi olarak görülebilir. Isıl konforun sağlanamaması, yapı kabuklarının mevsimsel değişimlere, gün içerisindeki sıcaklık değişimlerine ve çevredeki ısı emici malzemelerin yoğun kullanımından kaynaklanan değişimlere yeterince adapte olamamasından kaynaklanmaktadır. Mevsimsel değişimler binaların yazın çok güneş ışığını içeri alarak fazladan ısı depolanmasına, kışın ise cephelerin ısı geçirgenliğinin fazlalığı nedeniyle yeterince ısı depolayamayarak ısı konfor problemlerine neden olmaktadır. Özellikle mevsimsel sıcaklık farklarının fazla olduğu iklimsel bölgelerde bu daha büyük bir problem haline gelmektedir. Öyle ki, bazı durumlarda yapı kabukları veya cepheler buldukları iklime veya bakıya uygun olarak tasarlandıkları halde yeterince konforlu olamamaktadırlar. Gece gündüz arası sıcaklık farkları da binadaki konforun gün içerisinde sağlanması açısından önemlidir. Gece gündüz arası sıcaklık farklarının bulunduğu yerlerde yapıların enerji korunumuna yönelik tasarlanmaması ısı dengesizliklere neden olmaktadır.

Görsel konfor problemler ise, genellikle doğal ışığın uygun değerlerde kullanılamamasına dayalı olarak yapay aydınlatmanın daha sıklıkla kullanılması nedeniyle bina işletim maliyetlerinin artmasına sebep olmaktadır. Uygun oranda güneş ışığından yararlanamayan mekânların bulunması yapılarıdaki konforu azaltmaktadır. Geleneksel malzemeler kullanılarak

cepheler güneş ışığının etkisini optimize ederek uygun aydınlatmayı pasif ve doğal olarak sağlayabilmektedir. Aynı zamanda fazla gelen güneş ışığını da süzerek azaltmakta ve konfor problemlerinin çözümlerine yardımcı olmaktadır.

İşitsel konfor problemleri binadaki istenmeyen ses, gürültü ve bunların mekânda oluşturduğu duymaya dayalı olan bütün problemleri kapsar. Kırsal yapılaşmalar içerisinde yaygın olarak gözlemlenen işitsel konfor problemlerinde yapılar arasında gerekli mesafelerin bulunmaması ve bina fonksiyonlarının belirli bölgelerde farklılaşması gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Kırsal bölgelerde özellikle geleneksel üretimin yoğun olarak yapıldığı köy atölyelerinde bu tür problemler sıklıkla görülmektedir.

Havalandırma binalarda sağlıklı havanın bulunması için önemlidir. Pasif havalandırma sistemi ile binalar ve içindikiler daha konforlu yaşayabilmektedirler. Binalardaki hava sirkülasyonunun azlığı havanın kirlenmesine ve sağlıksızlaşmasına yol açar. Aktif havalandırma sistemlerinin kullanımı da bina işletim maliyetleri için önemli bir gider olmasının yanı sıra çevreye de zarar vermektedir. Binadaki nemin dışarı atılmaması bina ömrünü de kısaltmaktadır ve binaların zamanla zarar görmesinde etkin olmaktadır. Özellikle geleneksel yapım sistemlerinin kullanıldığı yapılarda bu tür aktif sistem kullanımının önüne geçmek çok daha basit önlemler ile sağlanabilir. Yöresel ve doğal malzemelerin kullanımı binanın iç mekânında bulunan hava kalitesinin artırılmasına katkıda bulunabilmektedir.

Belirtilen konfor koşullarının en iyi şekilde sağlanabilmesi için yapının formu, bakısı ve yönlendiği ile yapıda kullanılacak malzeme seçimi konuları büyük önem arz etmektedir. Bu başlıklar detaylı olarak incelenmiş ve bahsi geçen simülasyon programı ile analizleri yapılmıştır.

Yapılan ekolojik analizler sonucunda;

- Yönlenmeye göre duvar yüzeylerinde açıklık oranları,
- Ahşap karkasta yönlenmeye göre duvar kurgusunda malzeme farklılaşması konusunda öneri,
- Yönlenmeye göre saçak uzunluğu,
- Girişin hangi yönde olacağı,

Sorularına yönelik 9 farklı parametrenin detaylı olarak incelenmesi sonucunda çeşitli bulgular saptanmıştır.

Bu bulgulara göre, yönlenmeye göre duvar yüzeylerinde açıklık oranları için, güney cephesi açıklıkları ile batı cephesi açıklıklarının genel itibarıyla %30-35 civarında artırılmasıyla ısı konforu genel olarak sağlanabilecektir. Doğu cephesi %10 civarında artırılıp kuzey cephesinin ise %40 oranında azaltılması ısı konforunun geliştirilmesi bakımından bir diğer önlem önerisi olarak kabul edilmektedir. Enerji korunumu bağlamında, bu durum yapıdan yapıya değişiklik gösterse de ortalama bir ısı konforu sağlayıcı şart oluşturabilmektedir.

Aydınlatma durumu göz önünde bulundurulduğunda, yıl içerisindeki güneşli gün sayısı bölgede çok olmamasına rağmen, güneş kırıcıların kullanılması önerilmektedir. Güneş kırıcı sistemler yönlenmesine göre dikey ve yatay kırıcılar olarak farklılık gösterebilirler. Bina güneşlenme süresi az olduğu için normal şartlarda özellikle de güney cephesinde hareketli saçak kullanılması da ısı radyasyonunun dengelenmesi açısından önemli olmaktadır. Çünkü güney yönünde cepheler güneşin etkisiyle (az bile olsa) yazın ahşabın yıpranması ve yapının ömrünün kılmasına sebep olabilmektedir. Ayrıca elde edilen rapora göre hakim rüzgar yönü güney-batı yönünde (SW) olarak belirlenmiştir. Yani hakim rüzgar yönüne göre cephe aşınmaları farklılaşmaktadır. Yazın güney ve batı cepheler nem bakımından daha az nemli olacağından artan sıcaklarda cephenin yıpranmasının artacağı öngörülmektedir. Yağmur dönemlerinde de cepheye gelen yağmurun büyük bölümü rüzgarın yönlendirilmesi ile güney ve batı yönlerinde olacağından bu iki cephenin özellikle çevresel koşullara dayanıklı şekilde ve malzemeler ile tasarlanıp düzenlenmesi gerekmektedir.

Ahşap karkas sistemde yönlenmeye göre duvar kurgusunda malzeme farklılaşması konusunda; analizlere göre duvar kalınlıkları bölgeye göre yetersiz olarak tespit edilmiştir. Bunun için dış cephede suya dayanıklı ahşap kullanılarak duvarların daha çok kalınlaştırılması gerekmektedir. Organik materyal olarak saman yada diğer bitkisel lifler (balya halinde olabilir) ya da Anadolu'da yalıtım keteni dedikleri malzemeler önerilmektedir. Yapı kabuğundaki ahşaplar arasında boşluklar tespit edilmiştir. Bu boşluklar ısı köprüsü yaratmaktadır. Bunun önüne geçilmesi için mevcut yapılarda dolgu yapılmalı; yeni yapılarda geçmeli sistem ile ısı köprüsü oluşturacak hiç bir boşluk kalmayacak şekilde tasarımlar önerilmektedir. Bunu yapmak binanın kabuk havalandırmasına engel olmayacaktır, çünkü ahşap zaten gerektiğinde mikro kapiller etki göstererek nemi absorbe ederek doğal havalandırma sağlayabilmektedir. Bölgeye özgü ağaçların talaşlarından sıkıştırılarak bloklar halinde kullanılması da bir diğer yöresel malzemeye dayalı öneridir. Ağaç çatıklarının arasına kerpiç doldurularak yapılmış duvarlar ("nogging" duvar), hem ısı-nem oranının sağlanması hem de insan sağlığına zarar vermediği için önemlidir.

Eklemlenebilir strüktürler yerel malzemeler ile birlikte tasarlanması durumunda muhtemelen hem strüktürün esnekliğine izin verilmiş olacak hem de yerel malzeme seçimiyle bölge için uygun ve iklim ile örtüşen bir yapı-yapım modeli ortaya çıkacaktır. Bunlara ek olarak, örneğin çivi çakmak malzemenin ömrünü azaltmakta ve malzemenin dış mekân ile temas eden kısmının çabuk bozulmasına sebep olmaktadır. Bunun önüne geçmek için genelde geçmeli sistemler ön görülmektedir. Bundan dolayı malzeme ve malzemelerin birleştirme tekniğinin birlikte düşünülmesi büyük önem arz etmektedir.

Yönlenmeye göre saçak uzunluğu konusunda saçak uzunluklarının normal olduğu tespit edilmiştir. Güneşlenme süresi fazla olmadığı için bölgede geniş saçak kullanımı görülmemektedir. Özellikle güney yönü ile kuzey yönü saçak uzunlukları benzer nitelikte yapılmıştır. Aksine programda presizyonlu bir şekilde hesaplatıldığında güney saçak uzunluğunun kuzeyin 2 katına yakın olması gerekmektedir. Analizlere dayanarak güneşli yaz günlerinde sıcaklık problemi olmayacağı öngörülmektedir.

Geleneksel konutlarda giriş mekânı problemi için genellikle güney cephelerde saçak genişliği fazla olduğu için ve girişin de vurgusu açısından girişler genellikle güneye bakırılması önerilmektedir. Fakat bu durumda güney cepheye giriş holü ya da koridor denk geleceği için güneşi kış aylarında aktif olarak kullanabilecek olan oda sayısının azalması ve kullanımı daraltan bir öneri olması nedeniyle diğer parametreler ile birlikte yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Cephenin güney cephesindeki açıklık oranıyla doluluk-boşluk düzeni arasındaki oransal uyuma dikkat edilmesi bir diğer önemli problem olarak karşımıza çıkacaktır. Detaylı analizler ve sözü edilen bulguların detayları için diyagramlar ve görseller ile zenginleştirilmiş olarak aşağıda yer almaktadır.

2.2.3. Ecotect Analizleri ve Ekolojik Yaklaşım Raporu

Ecotect analizi aslı raporda belirtildiği üzere, öncelikle 3 boyutlu model ve iklimsel verilerden elde edilen simülasyon datalarının doğruluklarının test edilmesi ve çeşitli parametrelerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi sonucunda oluşturulmuştur. Bu verilerin yorumlanması ile oluşturulan sonuçların ve çıkarımların hata payları, gerek yazılımın içerdiği gerekse iklimsel değişimlerin kesin olarak öngörülememesi gibi sebeplerden dolayı tam isabet edememe (certainty accuracy) veya kısmi hatalar belirmesi gibi benzer tüm simülasyonlarda görülen problemler ortaya çıkabilmektedir. Ecotect gibi çeşitli yazılımlar ile yapılan iklimsel

simülasyonlar, bu tür problemlerin çözümü için gerekli araştırmalar yapılsa bile iklimsel verilerin farklılaşması ve öngörülemez diğer durumlar ile ilgili tam olarak kesin sonuç olarak kabul edilemezler. Bu açıklamalar doğrultusunda ekolojik yaklaşım raporu düzenlenmesi aşamasında Ecotect programında hazır olarak bulunan İtalya'nın Milan kentindeki meteoroloji verileri ve parametreleri Ersizlerdere Köyü'nün içinde bulunduğu Kastamonu ili verilerine göre yeniden şekillendirilerek kullanılmıştır (URL-3, URL-4).

Tablo 3: Pasif sistemlerin analizine dair ısı kazanım verileri tablosu

Kategori	Karaş Mahallesi		Karaahmet Mahallesi		İmam Mahallesi	
	Kayıp	Kazanım	Kayıp	Kazanım	Kayıp	Kazanım
Malzemeye dayalı ısı konfor	88.5%	3.1%	88.7%	3.0%	88.8%	3.1%
Güneşin sağladığı sıcaklık	0.0%	73.2%	0.0%	72.1%	0.0%	70.8%
Güneşin malzemeyi yoğun yıpratması	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Havalandırma	10.5%	0.4%	10.0%	0.4%	9.9%	0.4%
İç mekan toplamı	0.0%	22.4%	0.0%	23.6%	0.0%	24.7%
İç mekanlar arası	1.0%	0.9%	1.3%	1.0%	1.3%	1.0%

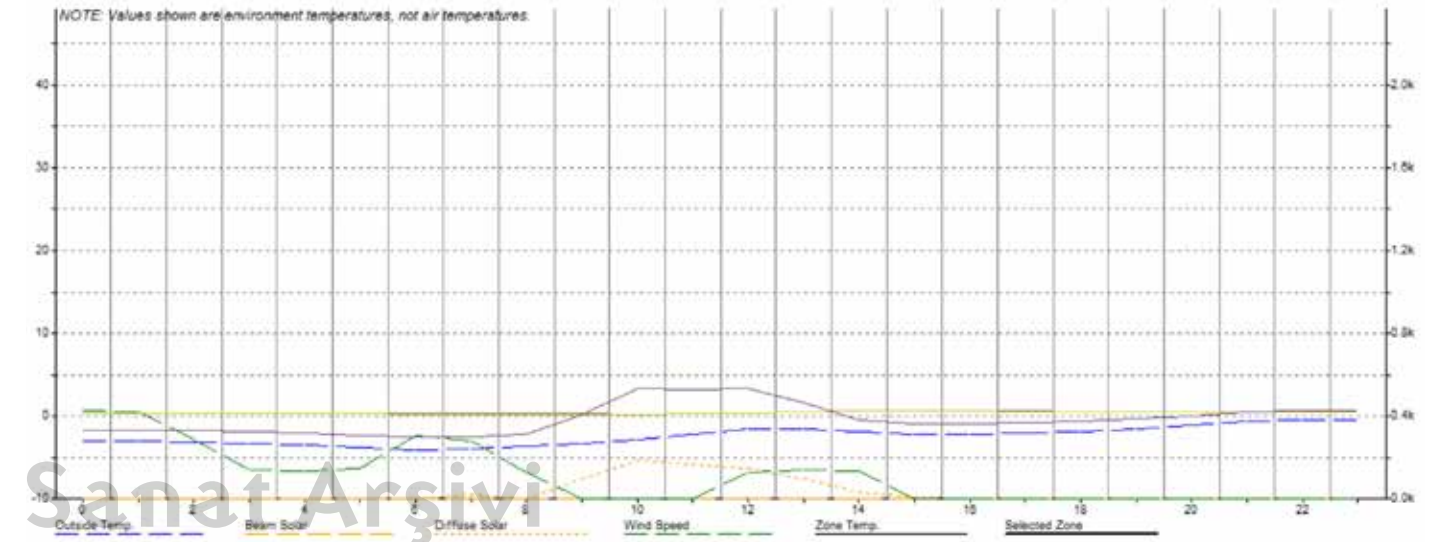
Tablo 4: Pasif sistemlerin adaptasyonuna dair endekslerin karşılaştırılması

Örnek ev:	Karaahmet mahallesi evi	İmam mahallesi evi	Karaş mahallesi evi
Pasif adaptasyon endeksi:	0,89	0,90	0,90

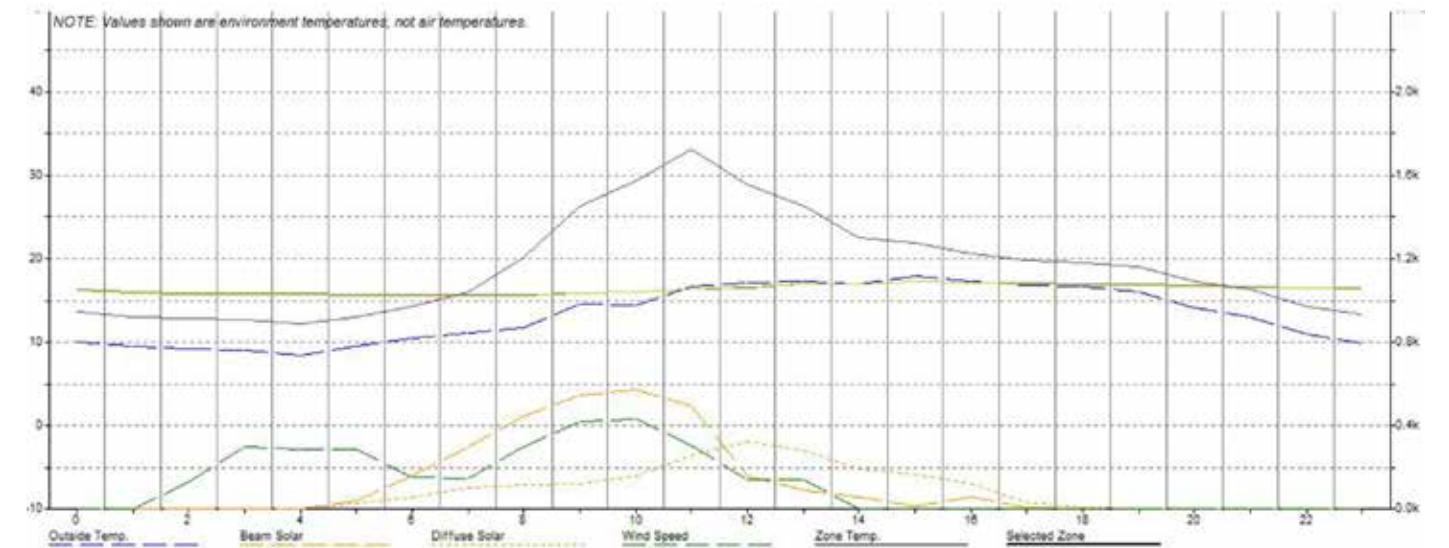
2.2.3.1. Karaahmet Mahalesindeki Evin Verileri

A. Mevsimlerin Ortasındaki Gün Verilerinin Karşılaştırılması (Mid-Season Data)

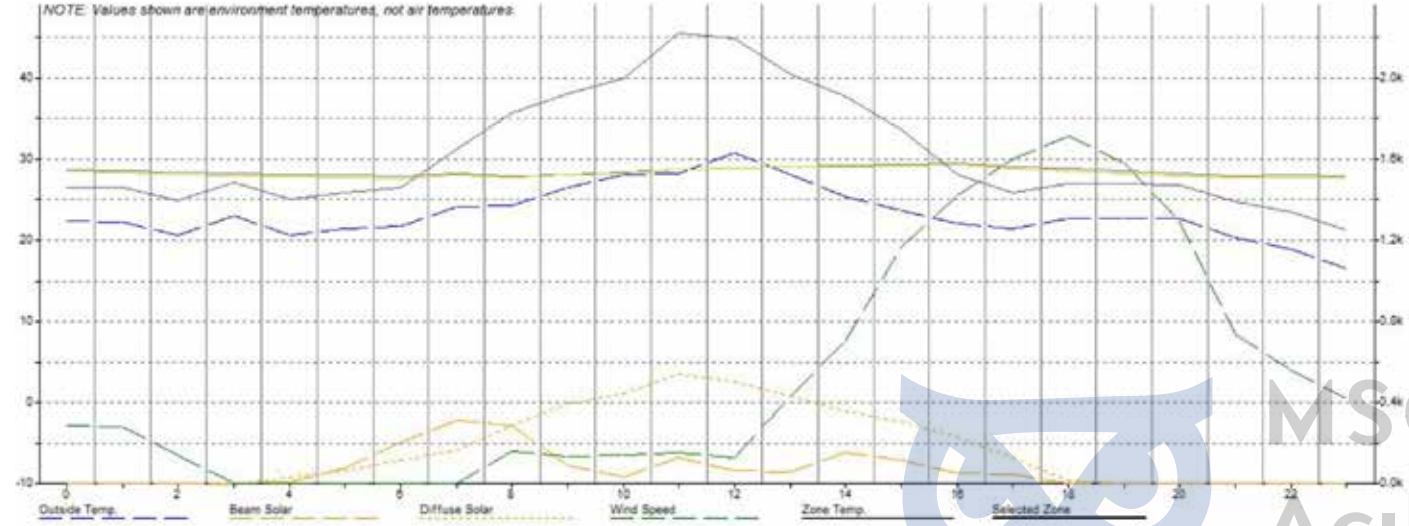
Tablo 5: 15 Ocak günü verileri

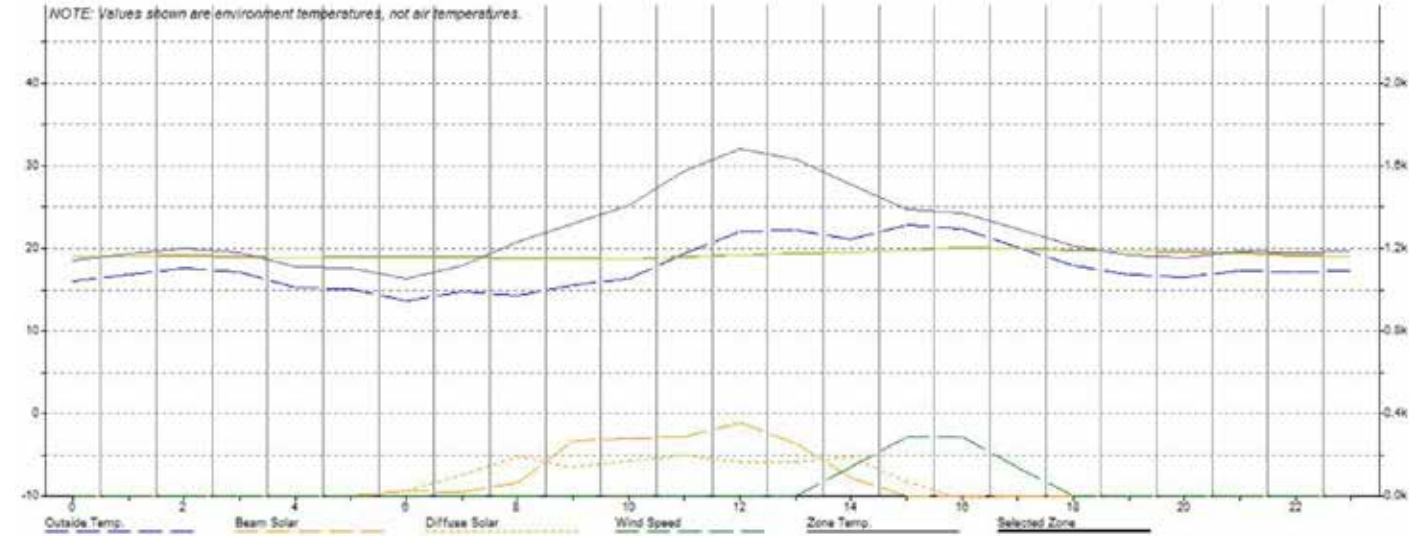
Tablo 6: 15 Nisan günü verileri

Tablo 7: 15 Temmuz günü verileri

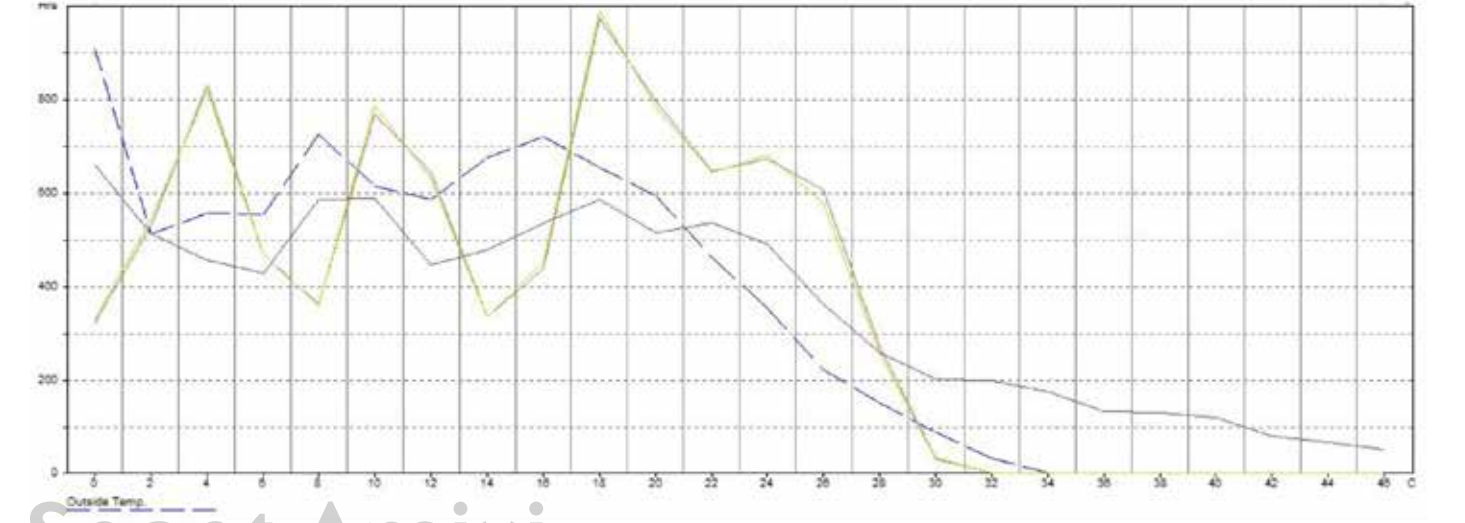

Tablo 8: 15 Ekim günü verileri

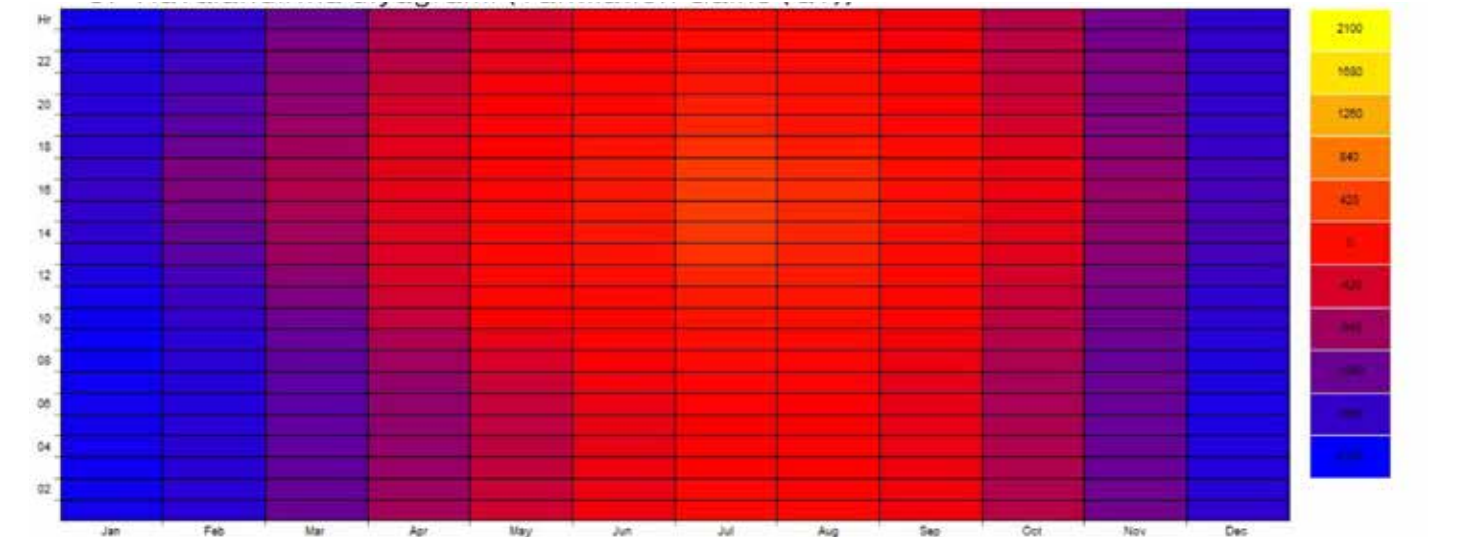
B. Isıl Dağıtım (Temperature Distribution)

Tablo 9: Saatlara göre ısı değişim diyagramı

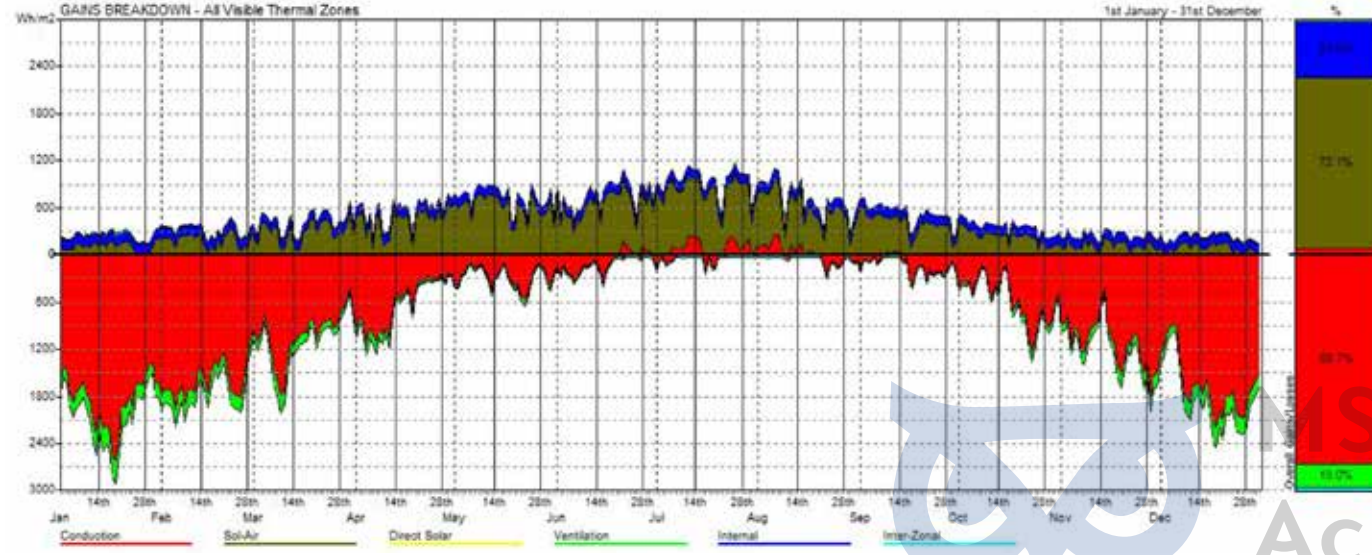
C. Havalandırma diyagramı (Ventilation Gains (Qv))

Tablo 10: Havalandırma kazanımları verileri diyagramı

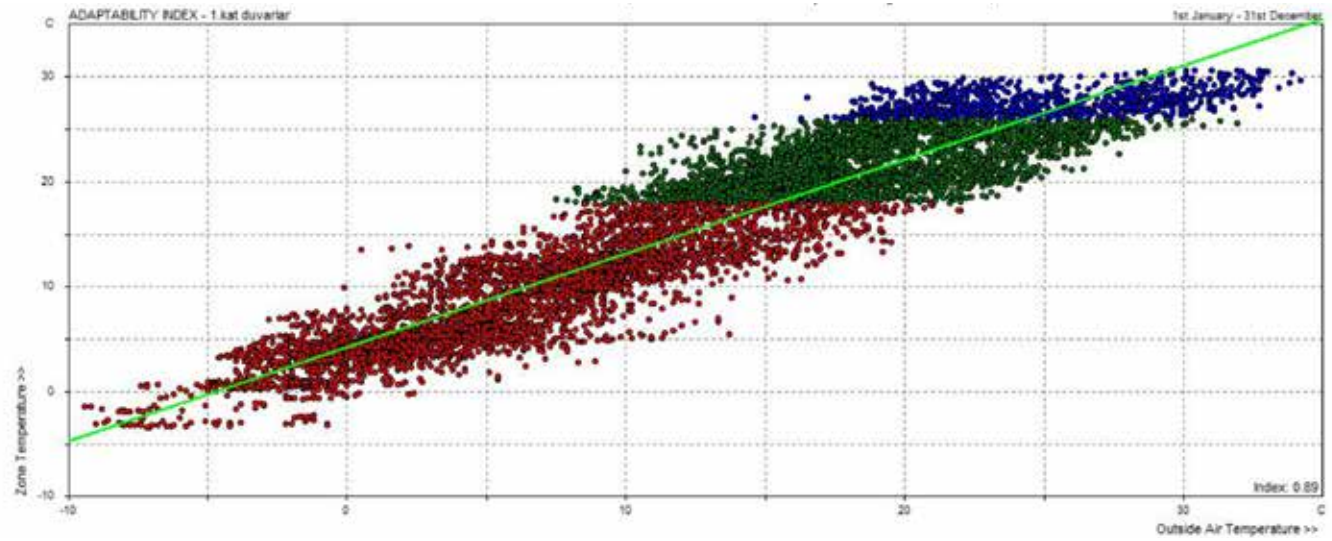
D. Pasif Sistem Kazanımları (Passive Gains Break Down)

Tablo 11: Pasif sistemler kazanımları (1 Ocak - 31 Aralık)

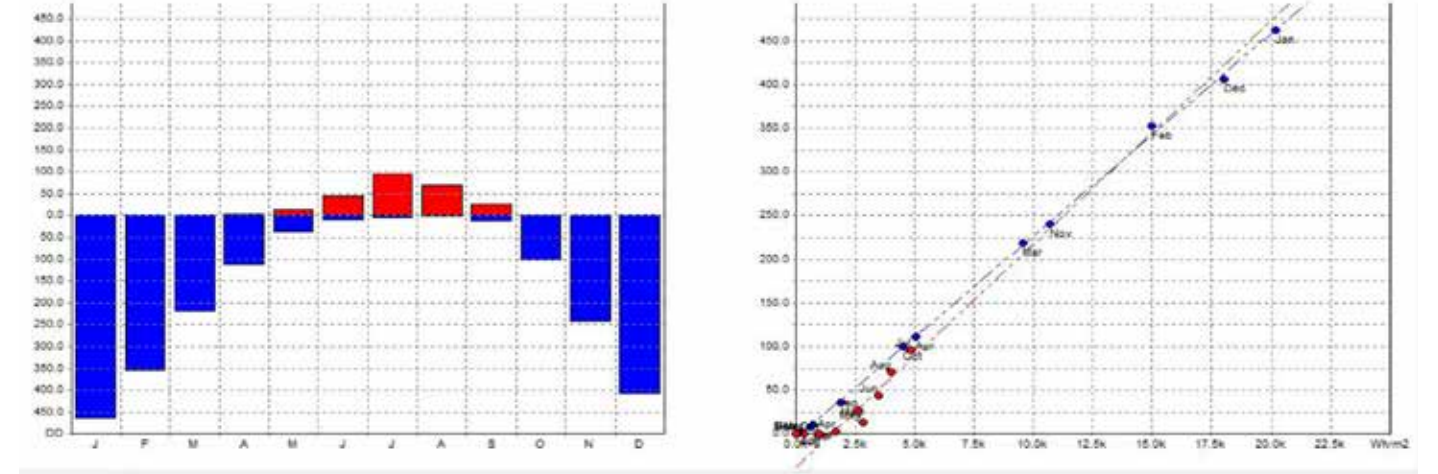
E. Pasif Sistemlerin Kullanımı Endeksi (Passive Adaptivity Index)

Tablo 12: Pasif sistemlerin kullanımına dayalı diyagramın endeks değeri: 0,86 (1 Ocak - 31 Aralık)

F. Aylık Kullanım Analiz Verileri (Montly Degree Days)

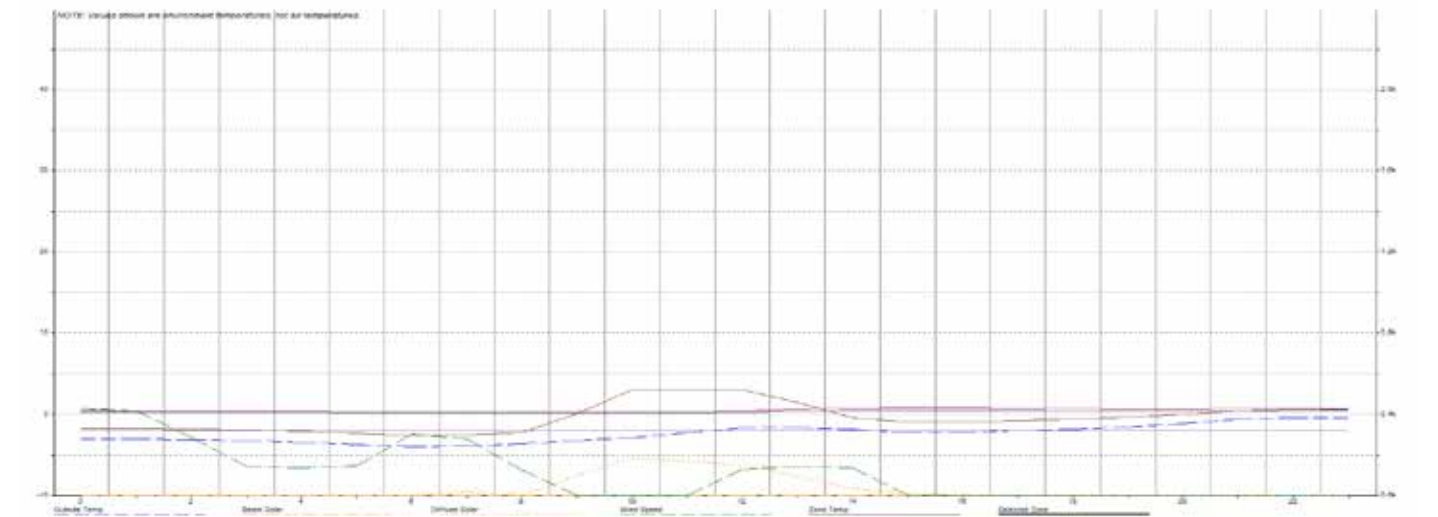
Tablo 13: Aylık kullanım verileri ve iç mekânlar arası iletimi

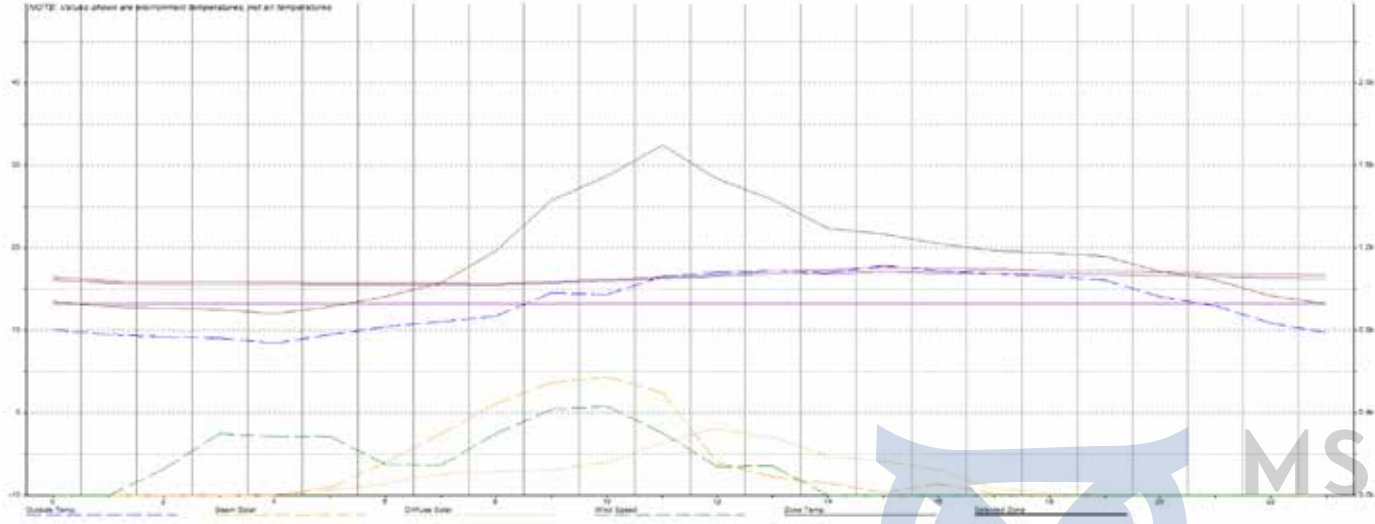
2.2.3.2. İmam Mahallesindeki Evin Verileri

A. Mevsimlerin Ortasındaki Gün Verilerinin Karşılaştırılması (Mid-Season Data)

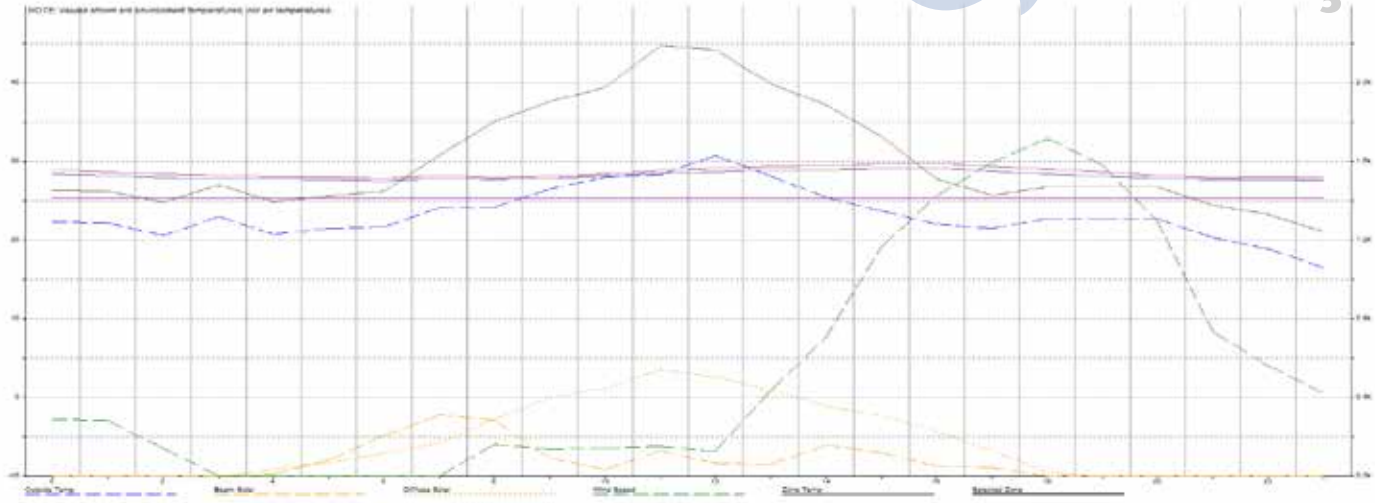
Tablo 14: 15 Ocak günü verileri

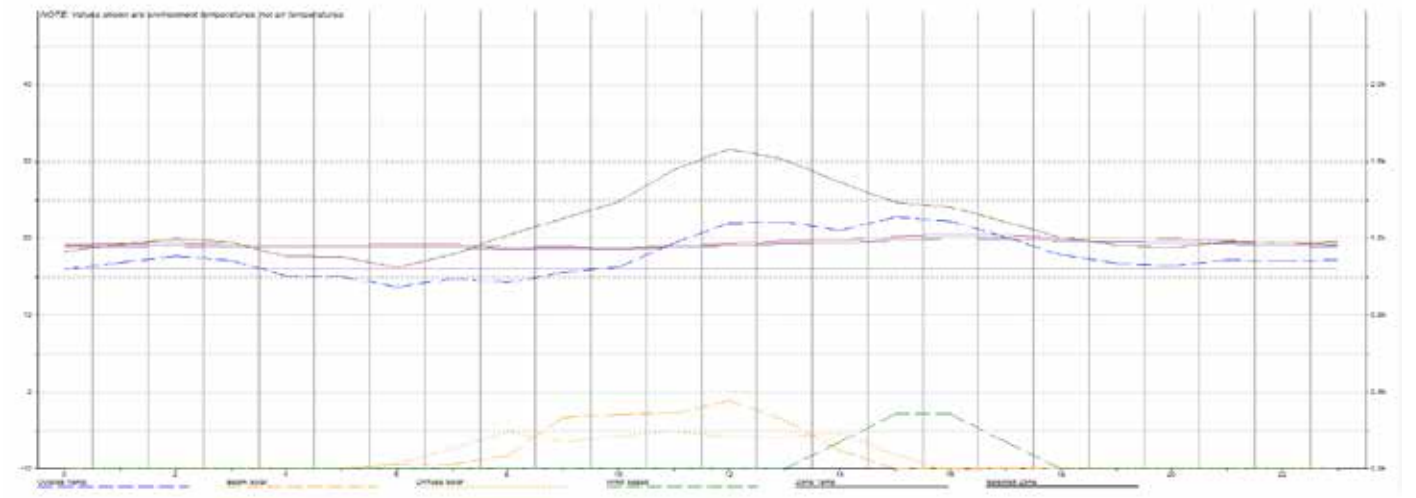
Tablo 15: 15 Nisan günü verileri

Tablo 16: 15 Temmuz günü verileri

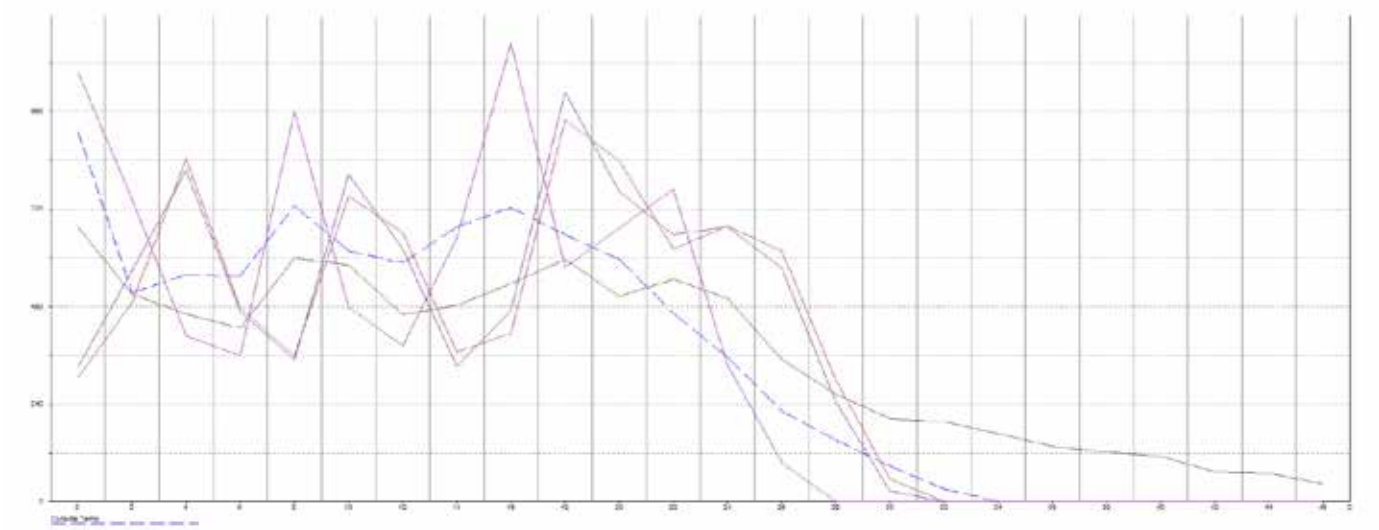
Tablo 17: 15 Ekim günü verileri

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

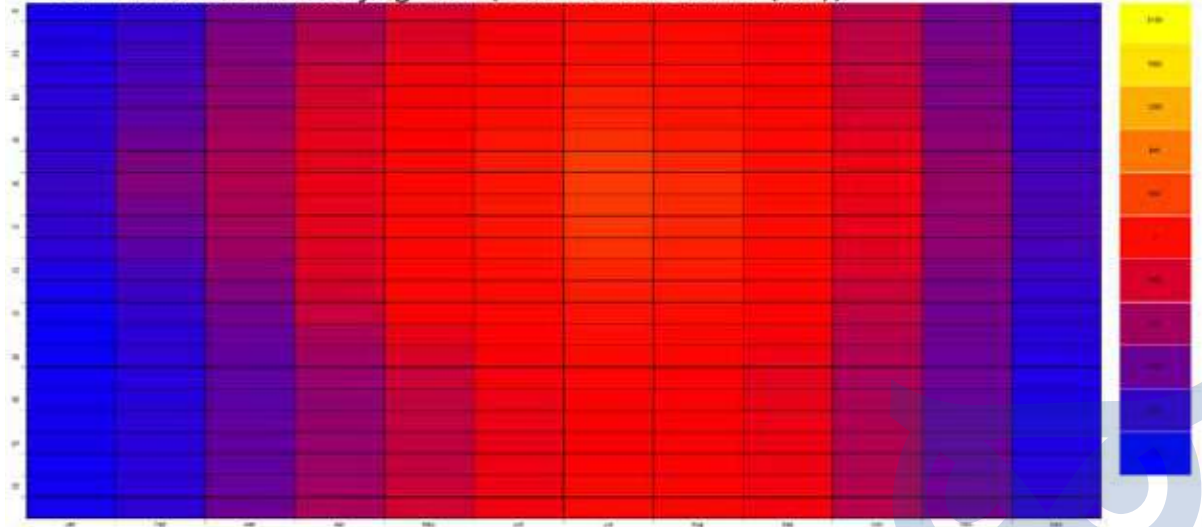
B. Isıl Dağıtımı (Temperature Distribution)

Tablo 18: Saatlere göre ısı değişim diyagramı

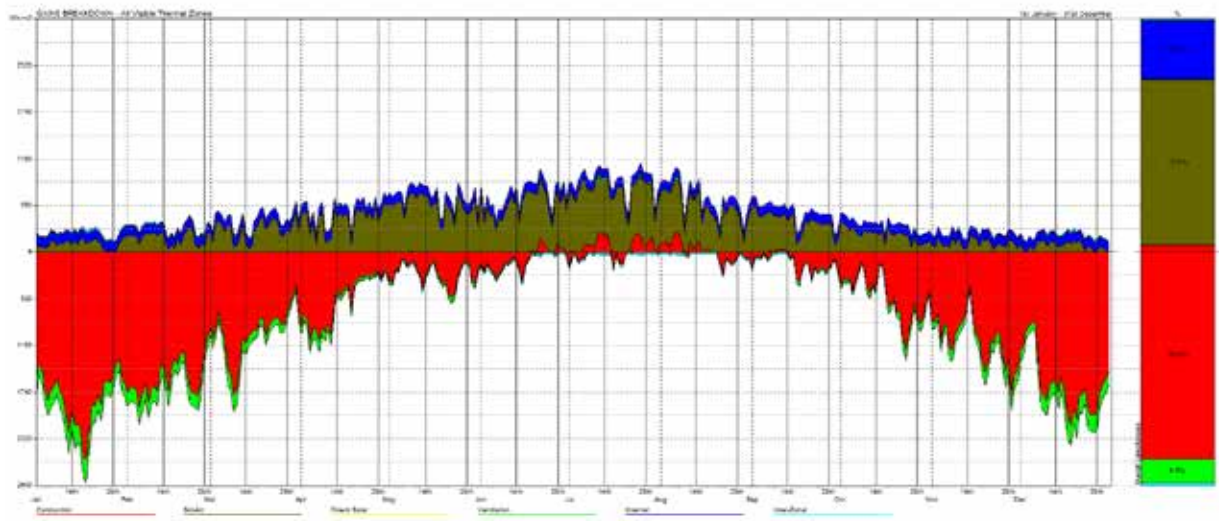
C. Havalandırma Diyagramı (Ventilation Gains (Qv))

Tablo 19: Havalandırma kazanımları verileri diyagramı

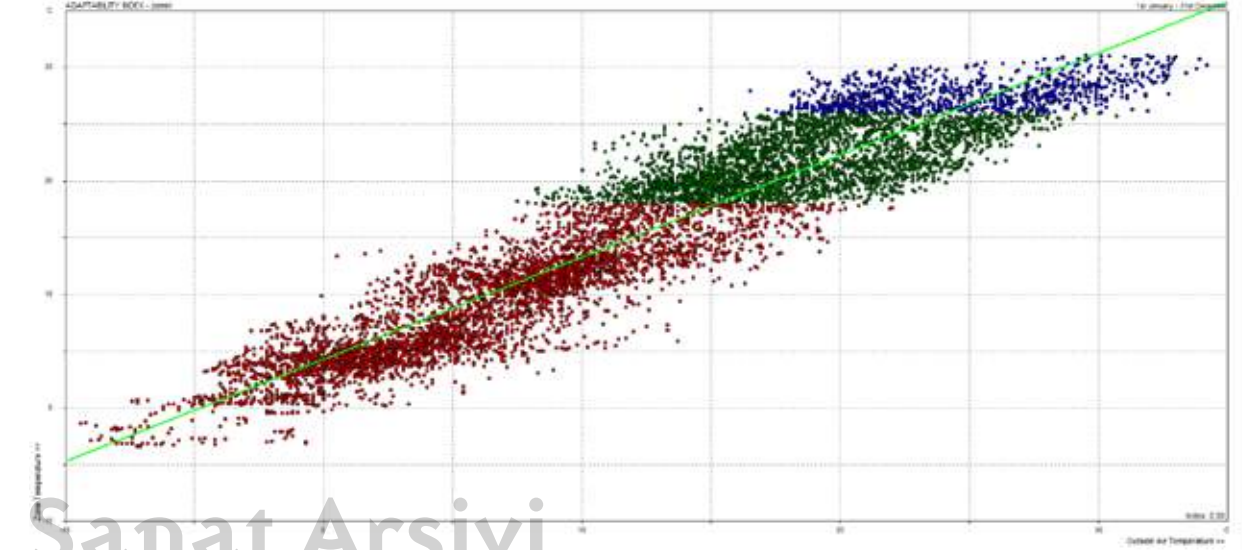
D. Pasif Sistem Kazanımları (Passive Gains Break Down)

Tablo 20: Pasif sistemler kazanımları (1 Ocak - 31 Aralık)

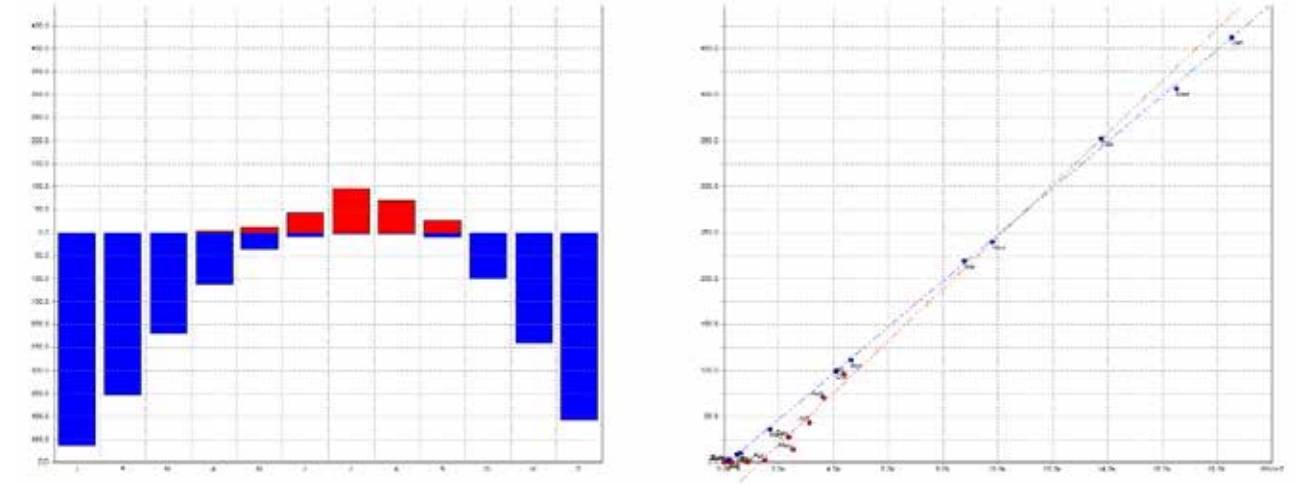
E. Pasif Sistemlerin Kullanımı Endeksi (Passive Adaptivity Index)

Tablo 21: Pasif sistemlerin kullanımına dayalı diyagramın endeks değeri: 0,90 (1 Ocak - 31 Aralık)

F. Aylık Kullanım Analiz Verileri (Monthly Degree Days)

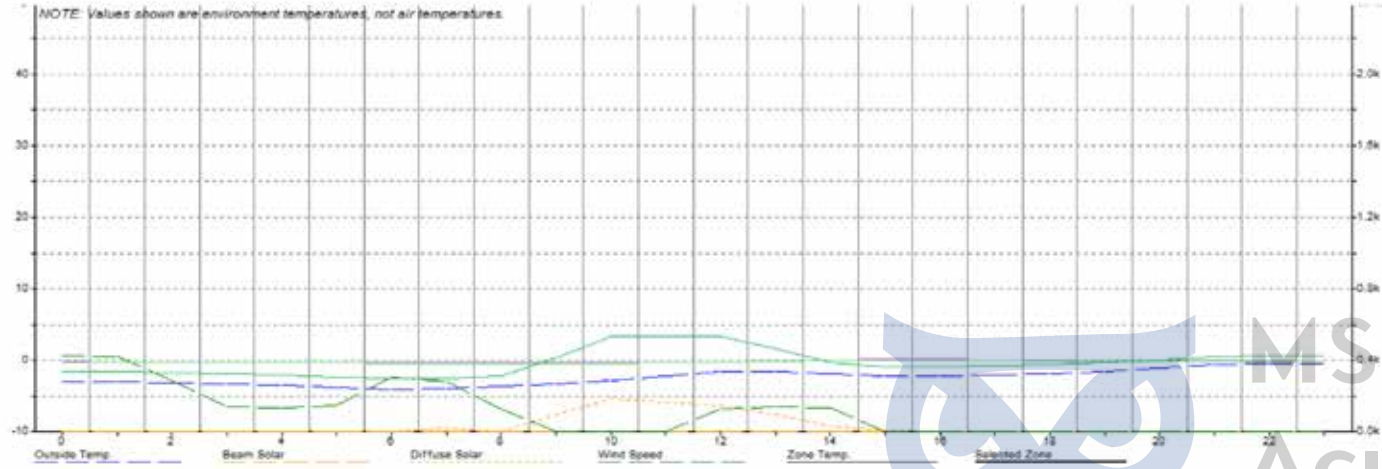
Tablo 22: Aylık kullanım verileri ve iç mekânlar arası ısı iletimi

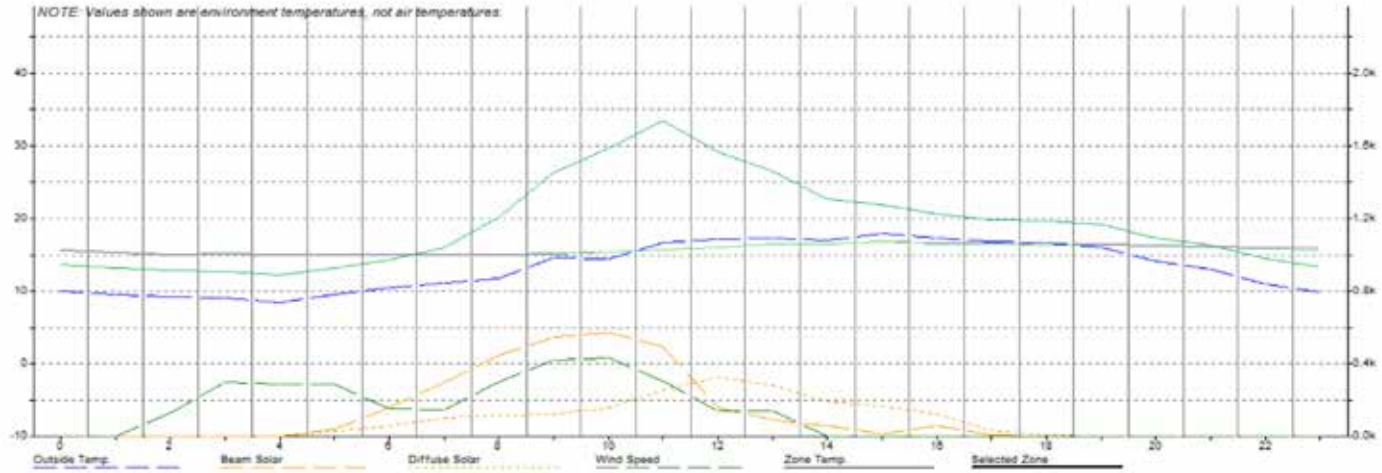
2.2.3.3. Karış Mahallesindeki Evin Verileri

A. Mevsimlerin Ortasındaki Gün Verilerinin Karşılaştırması (Mid-Season Data)

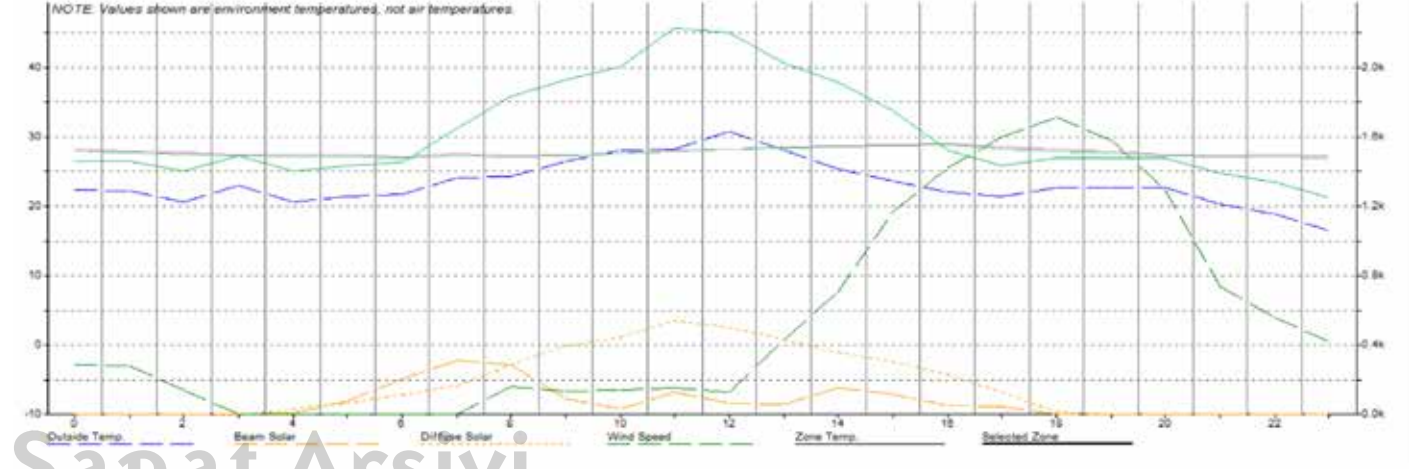
Tablo 23: 15 Ocak günü verileri

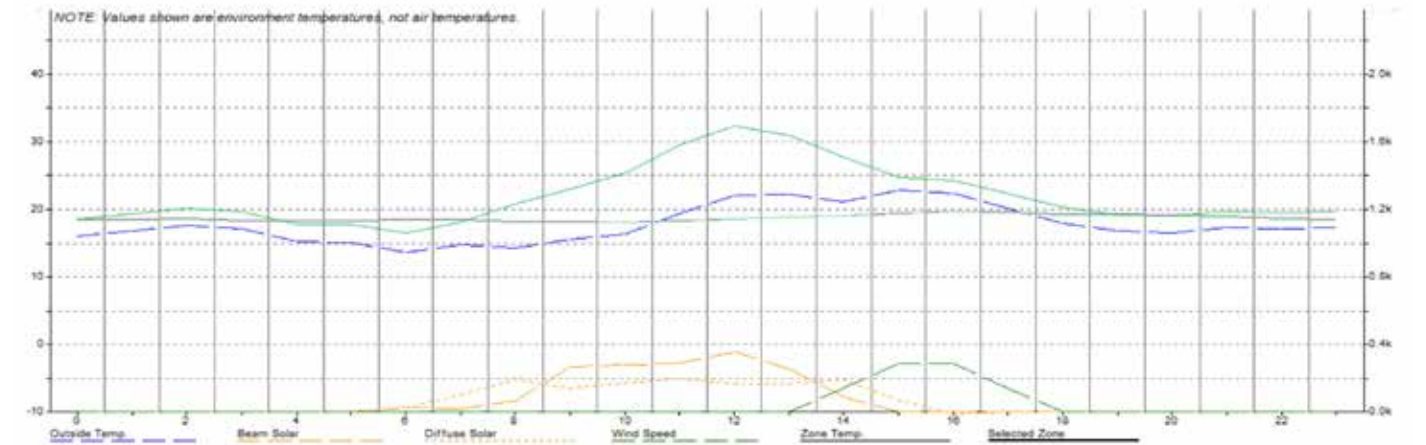
Tablo 24: 15 Nisan günü verileri

Tablo 25: 15 Temmuz günü verileri

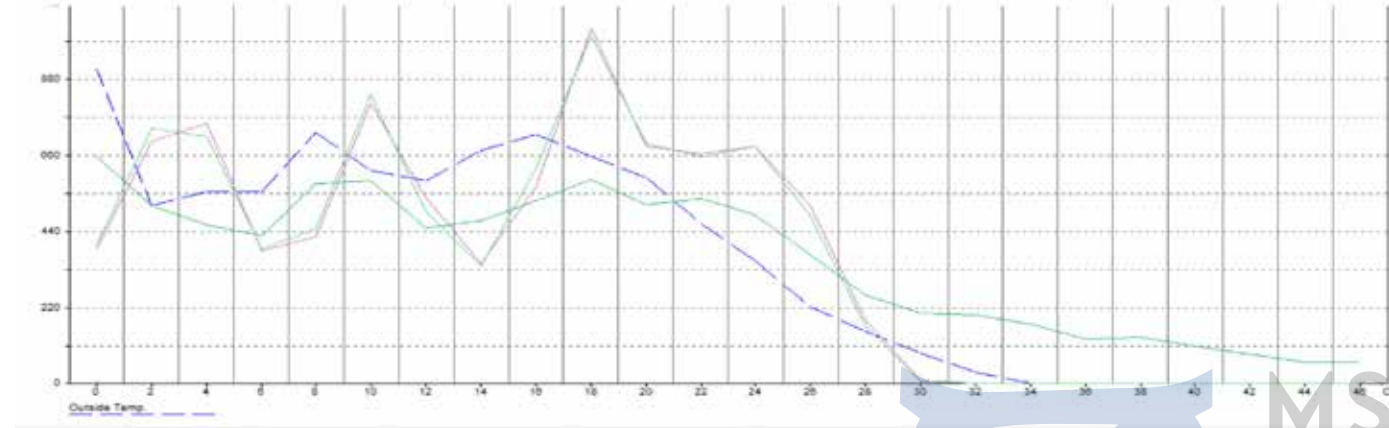

Tablo 26: 15 Ekim günü verileri

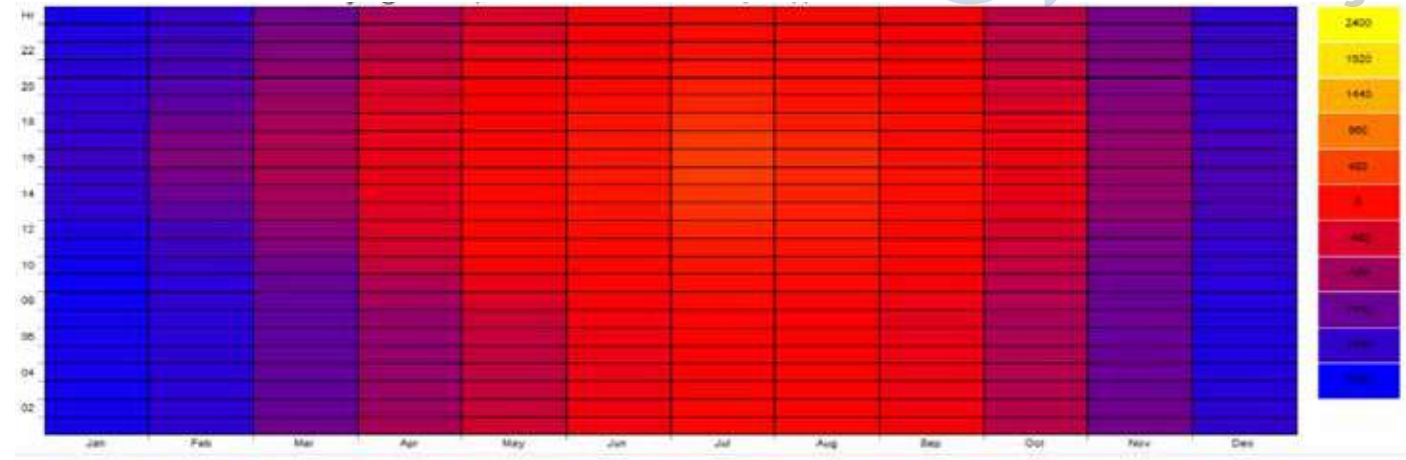
B. Isıl Dağılımı (Temperature Distribution)

Tablo 27: Saatlere göre ısı değişim diyagramı

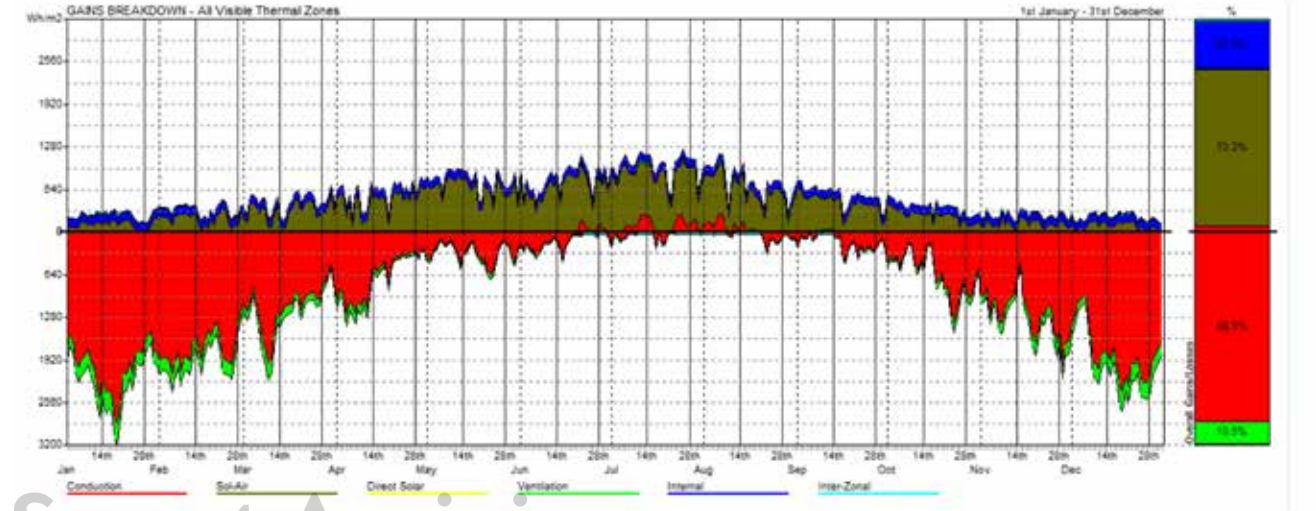
C. Havalandırma Diyagramı (Ventilation Gains (Qv))

Tablo 28: Havalandırma kazanımları verileri diyagramı

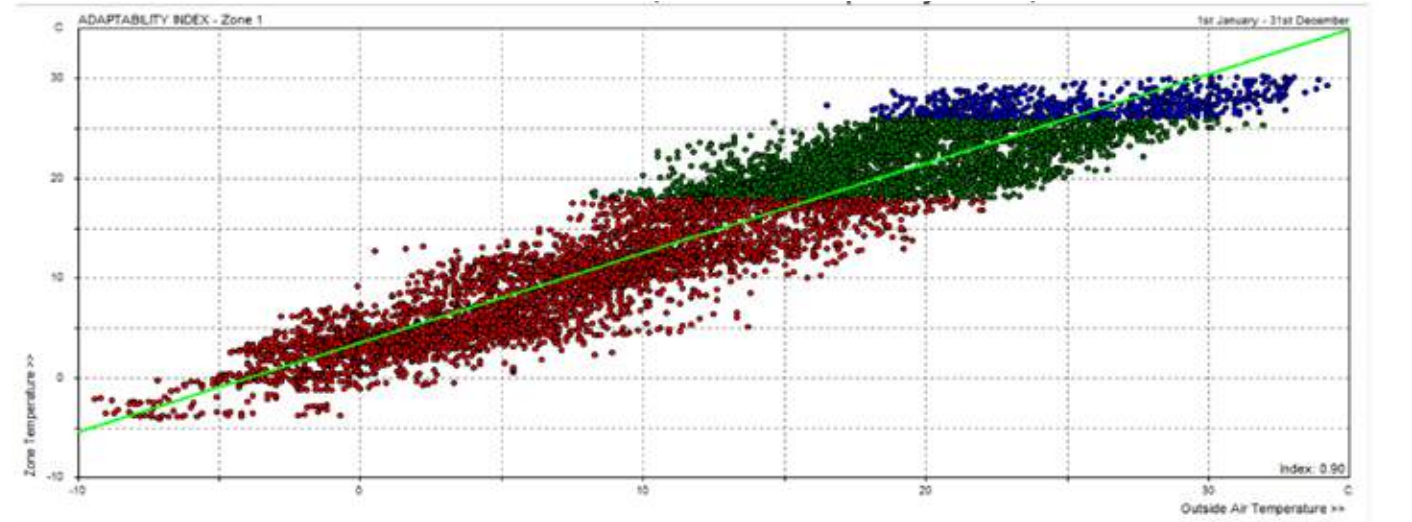
D. Pasif Sistem Kazanımları (Passive Gains Break Down)

Tablo 29: Pasif sistemler kazanımları (1 Ocak - 31 Aralık)

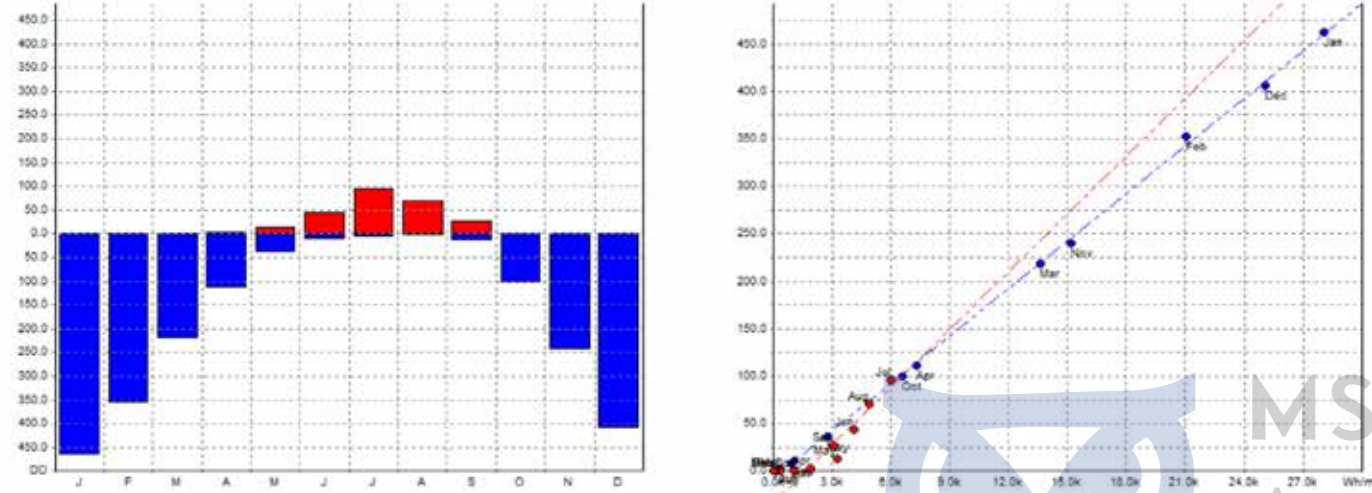
E. Pasif Sistemlerin Kullanımı Endeksi (Passive Adaptivity Index)

Tablo 30: Pasif sistemlerin kullanımına dayalı diyagramın endex değeri: 0,90 (1 Ocak - 31 Aralık)

F. Aylık Kullanım Analiz Verileri (Monthly Degree Days)

Tablo 31: Aylık kullanım verileri ve iç mekânlar arası ısı iletimi

Simülasyon parametrelerinin belirlenmesinde aşağıdaki makaleler etkili olmuştur. Parametrelerin indirgenmesine ve analiz edilmesinde, yöntemlerin elimine edilmesi için kullanılan yöntemler genel kabul gören yöntemler ile yapılmıştır.

- Madhumathi, A., Vishnupriya, J. & Vignesh, S. (2014). Sustainability of traditional rural mud houses in Tamilnadu, India: An analysis related to thermal comfort. *Journal of Multidisciplinary Engineering Science and Technology (JMEST) ISSN: 3159-0040 Vol. 1 Issue 5.*
- Meir, I. A. & Roaf, S. C. (2006). *The future of the vernacular: Towards new methodologies for the understanding and optimization of the performance of vernacular buildings.* In L. Aquith, & M. Vellinga (Ed.), *Vernacular architecture in the twenty-first century: Theory, education and practice.* Oxon: Taylor & Francis.
- *Sustainable Building - Design Manual: sustainable building design practices.* (2004). Energy and Resources Institute, Institut Catalá d'Energia, Asia Urbs Programme, Volume 2, TERRI Press, New Delhi, India.
- Summers, F., Gezer, N., Karagüzel, T., Yannas, Y. & Somuncu, Y. (2003). *Comparative study of traditional and contemporary construction in Turkey.* Proceedings of the 20th PLEA Conference in Santiago, Chile.

2.2.4. Kırsal Yerleşimlerde Yeni Yapı Tasarımı Deneyimi

Tasarım Yaklaşımı

Ersizlerdere kırsal yerleşmesinde konut ve toplanma mekânı tasarımı geliştirilmiştir. Yerleşmedeki yeni konut ihtiyacına yönelik, değişen toplum yapısı ve ihtiyaçlara cevap verecek yaşama alanı oluşturulması amaçlanmıştır. Tarihi ve/veya geleneksel çevrelerde bir örnek ve mevcut mimarisi taklit eden tasarımların mekân kimliğinin yok ettiği ve modern mimarlık ve koruma kuramlarında vurgulandığı gibi mimarlığın zamanın anlayışını yansıtmaması gerekliliği ilke edinilmiştir. Kırsal alanda planlanan yapılar; ekolojik tasarım ve eleştirel bölgeselcilik yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmıştır. Ekolojik, çevresel bağlamla ilişkili ve çağının mimari anlayışını benimseyen yeni yapıların; kullanıcılar için kaliteli çevrelerin oluşumuna destek olacağına inanılmaktadır.

2.2.4.1. Ekolojik Yapı Tasarım İlkeleri

Küresel ölçekli çevre ve enerji sorunlarının ulaştığı tehlikeli nokta bu sorunların çözülebilmesi için, ekolojik sistem dengelerini korumaya yönelik sürdürülebilir bakış açıları geliştirilmesini gerekli kılmıştır. İnsana ve çevreye saygılı, doğal kaynaklara zarar vermeyen, iklimle uyumlu, konfor koşullarının oluşturulmasında yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak daha az enerji harcayan, geri dönüşümlü malzeme kullanımına öncelik tanıyan, yapısal ve evsel atık oranı azaltılmış ekolojik binaların tasarımı ve inşası önem kazanmıştır. Sürdürülebilirlik, ekoloji ve mimari tasarım konularındaki gelişmeler neticesinde ekoloji tasarım ilkelerinin “araziye yerleşim, iklim özelliklerine göre planlama, enerji tüketimi, yapı malzemesi seçimi ve maliyetler” başlıklarında geliştiği görülmektedir.

Ersizlerdere yerleşmesinde örneğinde olduğu gibi geleneksel yerleşme dokularında ekolojik nitelikli yeni yapı tasarımlarına ilişkin alan ve literatür çalışmaları sonucunda ilkeler belirlenmiştir. Bu ilkeler imaj 14'de gösterilmiştir.

Hassas Yer Seçimi: Hassas bölgelerin doğal yapısının korunması ve belirlenmiş yerleşim eşiklerinin aşılması, yerin karakter değerinin korunması mekânsal biçimlenişini belirler.

Doğru Değerlendirilmiş Parsel Düzeni: Parsele yerleşim biçimi; güneş enerjisi kazanımı, doğal alanın en az tahribat ile kullanımı, bahçecilik, arıcılık gibi üretime dayalı eylemler ve yaşam alışkanlıkları ile bağlantılı müstemilat öğelerinin yerleşimi ile ilişkilidir.

Uygun Ev Tasarımı: Evin kütsel oranları ile birlikte ihtiyaç programı kırsal konut biçimlenişinin ve yapı kültürünün temelini oluşturmaktadır.

Bina formu, geometrik şekil, hacim-yüzey alanı ilişkisi ve hacimlerin yan yana gelme şekillerine bağlı olarak, ısı kayıp ve kazançlarında etkili olmaktadır.

Peyzaj Tasarımı: Ev tasarımı ile bağlantılı olarak peyzaj tasarımında ev, bahçe ve peyzaj bir birim olarak tasarlanmalıdır. Farklı manzara ve topoğrafya biçimlenişine sahip ev ve parsellerde yönelimi belirleyen ilkelere farklılaşırken, parsel sınırlandırıcı elemanların peyzaj ile olan uyumunda gösterilen hassasiyet hiç değişmemektedir.

Doğru Konstrüksiyon: Geleneksel oranlama, malzeme, renk, strüktürel biçimleniş.

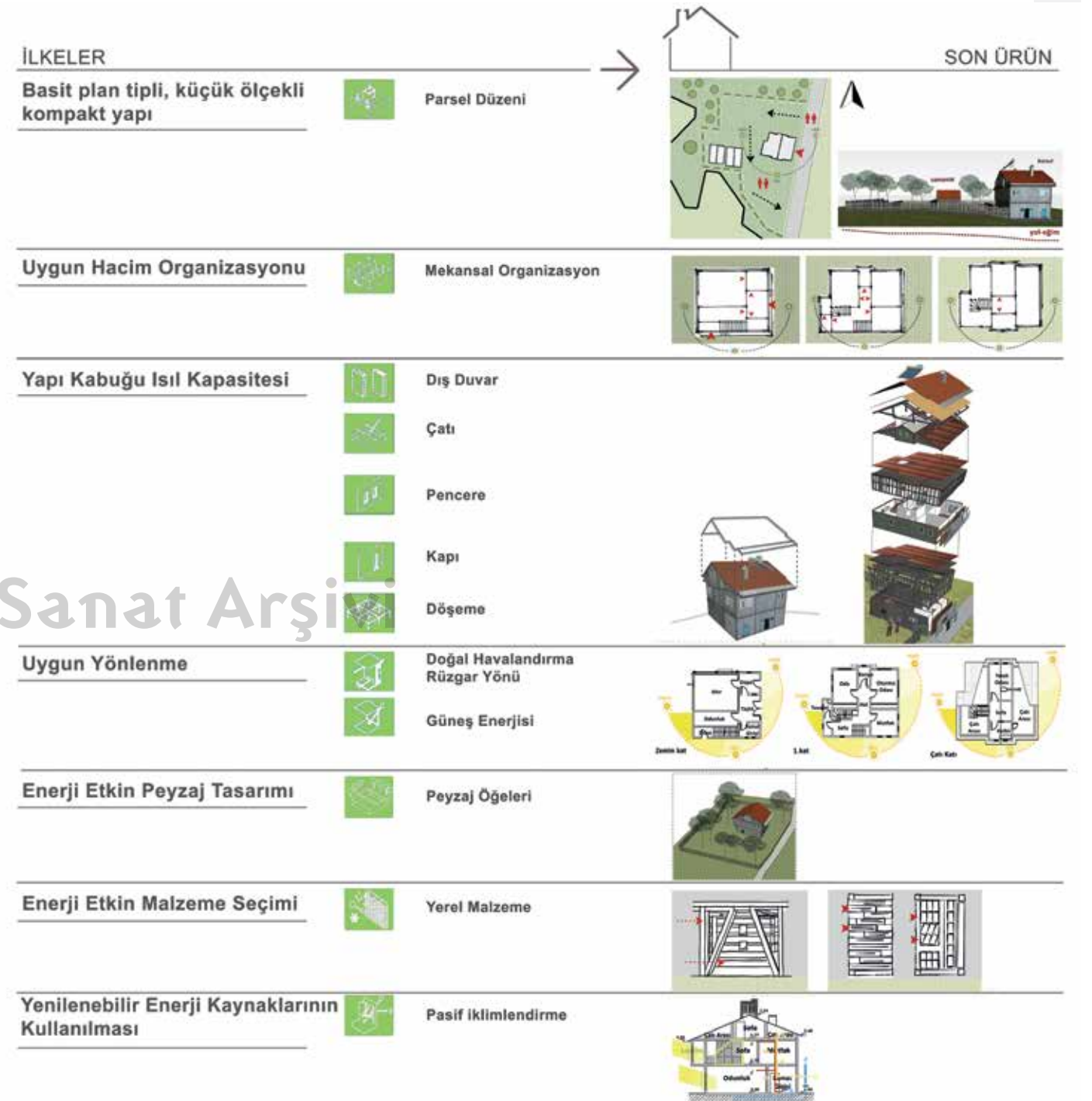
Küre Ersizlere Köyü Yeni Yapı Tasarımlarına Ekolojik Tasarım İlkelerinin Yansıması: Ersizlere yerleşiminde tasarlanan yapılarda, üst ölçekten yapı ölçeğine inerken ekolojik tasarım temel ilkelere bakıldığında:

Parsel Yerleşimine İlişkin; Parsel bütününde yapıların küçük taban alanlarına sahip olması yapı üretimi aşamasında arazi kullanımı, malzeme üretiminde enerji ve kaynak korunumu sağlarken, yapıların kullanım sürecinde ısıtma ve soğutma için harcanacak enerjiden tasarruf edilmesi açısından önemlidir ve dikkate alınmalıdır.

Mekân Organizasyonuna İlişkin; Mekân kullanımına dair oluşturulacak önerilerde, köy yaşamına ilişkin gözlemler ve mekân sahiplerinin istekleri önemli bir belirleyici olarak dikkate alınmak zorundadır. Özgün mimari ile kullanıcı taleplerini uyum içinde birleştirmeye çalışan öneriler yerin canlılığının korunması ve kaliteli yaşam ortamlarının oluşmasını sağlayacaktır. Konutlardaki işlevsel ve mekânsal değişikliklerin de göz önünde bulundurulacağı bu önerilerde hem özgün işlevin devam ettiği durum hem de tarım-hayvancılık işlevinin tamamen sona erdiği durum ayrı başlıklarda değerlendirilmelidir.

Yapım Tekniğine İlişkin; Sağlıklı ve hafif olma özelliği ile en gelişmiş yapım tekniği kabul edilen ahşap karkas yapım tekniği önemlidir ve değerlendirilmelidir. Bugün ahşap karkas sistem dünyada güvenlik ve konfor standardı en yüksek yapı olarak gösterilmektedir.

Malzeme Kullanımına İlişkin; Deprem başta olmak üzere rüzgâr yükleri, ağır kar yükü, yüksek nem, aşırı sıcak ve soğuk gibi etkenlere ahşap yapı malzemesi olarak en yüksek dayanımı göstermektedir. Ahşap malzeme diğer özellikleri ile değerlendirildiğinde;

İmaj 14: Ekolojik yapı tasarımına ilişkin ilkeler

- **Yalıtım:** Ahşap hava boşluklu dokusu ve bünyesindeki selüloz nedeni ile sıcak ve soğuğa karşı geçirimsiz ve ses tutucu bir malzemedir. Karkas sistemin arasında farklı malzemelerin dolgu olarak kullanılması ise ısı yalıtım özelliğini arttırmaktadır. Ayrıca yürürlükte bulunan yalıtım yönetmeliklerine uygun detay çözümlerine imkân tanınması nedeniyle yüksek tekniğe sahip bir taşıyıcı sistemdir. Yatırım gibi enerji verimliliği yatırımı seçenekleri konut sahiplerine sürekli bir geri kazanım sağlamaktadır.
- **Uzun ömür:** Ahşap karkas yapının ömrü betonarme yapılara kıyasla iki kat daha fazladır.
- **Yüksek mimari kalite:** Mimari açıdan en uygun, kullanışlı malzeme olan ahşap estetik açıdan da kolay oluşturulabilir detaylar vermektedir.
- **Ekonomi:** Kaynağı yenilebilir bir malzeme olan ahşap ürünlerinin imalatı az enerji gerektirirken, ahşap yapı malzemesi diğer yapı malzemeleri ile kıyaslandığında ekonomik verimlilik açısından birçok avantaja sahiptir.
- **Deprem dayanımı:** Karkas sistemde düşey elemanları (dikme) bağlamak için kullanılan yatay elemanlar (hatıl) ve çapraz elemanlar (payanda), yapının hem düşey hem de yatay yüklere karşı dayanımı arttırmaktadır.
- **Isı, su, ses ve koku yalıtımı:** Ahşap karkas yapı sisteminde cephe kaplaması ile doğrudan ilişkili duvar detayında yalıtım detayına ilişkin öneriler geliştirilmesi önemlidir. Duvar sisteminde kullanılan yalıtım önerileri, çatı ve döşeme sistemlerinde de içeriklendirilmelidir.

2.2.4.2. Eleştirel Bölgeselcilik Yaklaşımının İlkeleri

1980'lerde Tzonis-Lefaivre ve Frampton tarafından başlatılan "Eleştirel Bölgeselcilik" yaklaşımı, temelinde dünyada mimari kültür üretiminin yaygın bir biçimde tekdüzeleşmesine bir tepkidir (Ricoeur, akt: Frampton, 1992). Eleştirel Bölgeselcilik kavramı, 20. Yüzyılın ortasında Mumford'un gündeme getirdiği Bölgeselcilik yaklaşımının yer, kültür, kimlik ve coğrafi özellikler üzerinden yaptığı kavramları benimser (Erkılıç, 1998). Mumford'un bölgeselcilik kavramı tarihselciliği reddeder, bölgesel olan, 'genius loci/yerin ruhu' de saklıdır, teknoloji ile ilişki kurar, kültürlerin kaynaşarak melezleşmesini destekler ve bölgesel ile evrensel olanın kaynaşması gerektiğine inanır (Lefaivre, 2003).

Bölgeselcilik yaklaşımının temelini oluşturanlardan Frampton'un, eleştirel bölgeselci mimarlık için tanımladığı on ilke vardır. Bunlar; eleştirel bölgeselcilik ve vernaküler form, modern hareket, masal ve bölgenin gerçekliği, bilgi ve deneyim, mekân / yer, tipoloji / topografya, arkitektonik / sinografik, yapay / doğal, görsel / dokunsal ve post-modernizm ve bölgeselcilik başlıklarıdır.

Bölgeselcilik ve Eleştirel Bölgeselcilik konularında çalışma yapan kuramcılardan Canizaro, bölgeselciliğin heterojen bir karakteri olduğunu iddia eder ve bu durumu post modern dönemin çoğulcu yapısı ile ilişkilendirir ve bu heterojenliğin her bölgenin farklı yerel ve tarihi özelliği oluşuna bağlar. Ayrıca, Bölgeselcilik'i her yerel ve tarihi duruma karşı farklılık gösteren, kendisini global-yerel, modern-geleneksel gibi bir takım gerilimler arasında var eden bir durum olarak tarif eder (Canizaro, 2007). Charles Correa ise 'Bölgeselcilik' tartışmasını kendi mimarlık anlayışı üzerinden açıklar. Mimarlığındaki 'Bölgeselcilik'i bulunduğu yerin iklimine duyarlı olmaya bağlar ve bunu "Biçim iklimi izler" sözleri ile sloganlaştırır (Correa, akt: Özkan, 1985). Correa'nın açıklamaları, günümüzde de gündemde olan "Ekolojik Mimarlığa" işaret eder.

Eleştirel Bölgeselcilik yaklaşımına eleştiri getiren Colquhoun; yerel malzeme kullanımı, bağlama duyarlılık, ölçek vb. kavramların gerçek bölgeselci mimarlığın benimsediği kavramlar olduğunu vurguladığı görülmektedir. Ona göre, 'bölgeselcilik', kompleks kültürel bir durum oluşturarak kültürün anlamını bozmuştur. Colquhoun, özellikle bu durumun bölgeselciliğin, yeni ve sofistike bir yorumu olarak tanımladığı Eleştirel Bölgeselcilik' te olduğunu belirtir. Eleştirel Bölgeselcilik çerçevesinde eski bir kavram olan Bölgeselcilik' in, nostaljik içeriğinin önüne geçmek için Eleştirel ile birleştirdiklerini belirten Colquhoun, Tzonis ve Lefaivre'nin burada Eleştirel' i iki anlamda kullandıklarını ileri sürmüştür: Birinci anlam, insan ilişkilerinin yabancı ekonomi ve güçler karşısında organize edilmesine karşı direnç göstermek ve evrensel, rasyonelize uygarlığın akınına karşın, yerel kültürü destekleyen bir tutum içerisinde olmaktır. Fakat Colquhoun, bölgeselciliğin zaten bütün bu söylenenleri sağladığını belirtir ve 'eleştirel' düşüncenin bu açıdan Eleştirel Bölgeselcilik'e hiçbir şey katmadığını eleştirisine ekler. Eleştirel'in ikinci anlamı ise, salt biçimsel alıntılarının ve bölgesel elemanları bağlamlarından kopararak kullanıp onları yabancılaştırmaktır. Colquhoun, bu iki anlamın birbiri ile hiçbir ilişkisinin olmadığını belirtir. Colquhoun bölgeselciliğin kendi içerisinde barındırdığı paradokslar nedeniyle, bölgeselcilik kelimesini kullanmayı yerine yeni bir tanım bulmayı önerir. Bu noktada ise iklimsel, topografik özellikleri olan bölgelerin yok olduğunu kastetmediğini, ancak günümüzde birçok ilginç çağdaş tasarımın yerel malzemeye, tipolojiye ve morfolojiye uyum sağladığını fakat bu şekilde tasarım yapan mimarların, belli bir bölgeye referans vermediğini, buna rağmen orijinal, basit ve bağlama duyarlı bir mimarlık oluşturduklarını belirtir (Colquhoun, 2007). Bununla birlikte Colquhoun'un vurguladığı çevre, doğal malzeme ve bağlam eleştirel bölgeselcilik yaklaşımında da tartışılan kavramlardır. Eleştirel Bölgeselcilik' teki yer, bağlam gibi kavramlar biçime ilişkin değil, tasarımın yöntemine ilişkindir. Eleştirel Bölgeselcilik, yer'in fiziksel sınırlarının farkında olup, aynı zamanda da teknolojinin olanaklarından faydalanmaya işaret eder.

Eleştirel Bölgeselcilik yaklaşımında geleneğe eleştirel bakış ise modern yaklaşım tekniği olan, bina ve gözlemci arasında iletişim kurmayı sağlayan yabancılaştırma / yadırgatma yöntemi, bölgesel elemanların farklı biçimde kullanılarak vurgulanır (Tzonis & Lefaivre, 2003).

Eleştirel Bölgeselcilik yaklaşımında temel kavram; Frampton'un vurguladığı dünyanın aynılaşmasına / bir-örnekleşmesine karşı, her "yer" in kendisine ait farklı problemleriyle biricik olduğu düşüncesidir.

Küre Ersizlerdere Köyü Yeni Yapı Tasarımlarında Eleştirel Bölgeselcilik Yaklaşımının Yansıması: Eleştirel Bölgeselcilik yaklaşımında tarşılan ve günümüzde de tartışılmaya hâlâ devam eden vernaküler form, bilgi ve deneyimsellik, yer - bağlam, tektonik – şiirsellik ve gelenekselin eleştirisi olarak tanımlanabilecek yabancılaştırma - yadırgatma ilkeleri çalışma sürecinde de irdelenmiştir.

Kırsalda konut tasarımının gelişim sürecinde geleneksel yerleşim ve konutlar, mekânsal, yapısal ve ekolojik yönden incelenmiştir. Analizler sonucunda mekân organizasyonu, yapım geleneği ve enerji korunumuna yönelik elde edilen bilgi ve deneyim değerlendirilerek, yeni tasarımlara aktarılmaya çalışılmıştır.

Eleştirel bölgeselcilik yaklaşımında yer-bağlam kavramı üzerinde özellikle durmaktadır. Frampton yer kavramını tartışırken, mimarın yerin fiziksel ve algısal sınırlarının farkında olması olarak tanımlamıştır. Köyün yerel dokusunda mevcut olan manzara, ahşap malzeme, yerel işçilik imkânları ve tekrarlayan konut tipolojisidir. Konut yapısının manzara, yönlenme, topografya ile kullanıcı talepleri gibi farklılaşan koşullara uyumunu sağlamasını amacıyla mekân organizasyonu için esnek tasarım geliştirilmiştir. Yapım sisteminde ahşap karkas sistemin uyarlanabilirlik özelliğinden yararlanılmıştır. Konut ve toplanma mekân tasarımlarında, yörenin temel yapı malzemesi olan ahşap malzemenin kullanımı tercih edilmiştir. Yeni yapı önerilerinde geleneksel tipolojiden ve yapısal çözümlerden farklılaşan, günümüz mimari izlerini yansıtmayı ve ekolojik ihtiyaçlara cevap vermeyi amaçlayan mekânsal ve yapısal çözümler geliştirilmiştir. Bu çaba "Eleştirel Bölgeselcilik" yaklaşımının yer'i dikkate alırken, aynı zamanda yeni, çağdaş teknolojinin de olanaklarını kullanmayı öngören ilkeleriyle de örtüşmektedir.

Küre Ersizlerdere Kırsal yerleşiminde konut ve toplantı salonu tasarımlarında "Eleştirel Bölgeselcilik" yaklaşımın yer-bağlam, çağdaş teknolojinin kullanımı, geleneksel bilginin deneyimi ancak taklit edilmemesi ilkeleri ile ekolojik mimarlığın yerini verilerinin ve imkânlarının kullanılmasını destekleyen ilkeleri yeni yapı tasarımlarında birlikte ele alınmıştır.

2.2.4.3. Yapı Ekolojisi ve Biyolojisi Açısından Sürdürülebilir Değerlendirme

Günümüzde 'iyi yaşam' haline ve bunu sağlayan yapısal çevreye duyulan özlem, tarihinin hiç bir döneminde bugünkü kadar fazla olmamıştır. Bu nedenden de günümüzde ekolojik ve insan odaklı sağlıklı yapılaşma gün geçtikçe önem kazanarak, sosyal sürdürülebilirliğin adeta aracı ve sembolü haline gelmiştir.

Bu bağlamda Ersizlerdere Köyü'nde yapılan çalışmanın amacını, o yöredeki insanların, özellikle gençlerinin gelecekteki mutluluk ve iyi yaşam kaliteleri ile ölçebilmek ve bu kaliteye ulaşmak için bugünden yapılmış mimari çalışma ve müdahaleler olarak tanımlamamız doğru olacaktır.

Bu proje hedef olarak, kırsal yaşam alanlarının aynı zamanda mutluluk hissinin hakim olduğu, şiddetin az olduğu veya görülmediği gelişmiş, çağdaş yöreler olabileceğini ve buna ulaşmak için araç olarak 'mimarlığın' nasıl olması gerekeceğini göstermeye çalışmaktadır.

Ersizlerdere Köyü Tasarım Projesi'nde üzerinde çalışılan tasarımlar, aşağıda sıralanan başlıklar ile ekolojik açıdan yapı-doğa ilişkisinde, biyolojik açıdan da yapı-insan sağlığı ilişkisinde değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelere yüklenen misyon ise çalışmanın, yörenin sosyal sürdürülebilirliğine araç olması, vesile olmasıdır.

- **İnşaat alanının jeolojik uygunluğu:** Yerkürede doğal manyetik doğru alanlar vardır. Bunların alan şiddetleri de doğal olarak farklılıklar göstermektedir ve anomali bölgesi dediğimiz şiddetin değiştiği zonlar bitkilere, hayvanlara ve insanlara bir uyum ya da uyumsuzluk şeklinde etki eder.

Durumun bir sonucu olarak prensipte bu tür sorunları olan bir alan üzerinde en azından konut amaçlı yapılaşmamak gerekir. Eski dönemlerde, örneğin Helen uygarlıklarında, Kelt'lerde ve Çin'de konuya önem verildiği ve yapıların konumlandırılmalarında dikkate alındığı bilinmektedir. Anomalilerin olduğu bir yere yapılaşmak herhangi bir sebepten dolayı kaçınılmaz ise iç mekân eylemleri buna göre planlanarak çözümler getirilir.

- **Konutların endüstri merkezlerine ve ana caddelere uzaklığı:** Gelişen teknolojiler, sanayileşme, nüfus artışı ve göçler, yüzyılımızda şehirlerin çok hızlı büyümelerinde ve dev yoğunlaşım bölgelerinin, anakentlerin oluşmasında en önemli önemli rolü oynamışlardır. Kentsel donatım ve altyapı çalışmalarının yetişemediği, endüstrileşmenin ön planda tutulmasından dolayı yanlış kararların alındığı, uygulamaların yapıldığı bu dev yoğunlaşım bölgelerinde doğa ve insan olguları arka plana itilmiştir.

Yaşadığı ve çalıştığı makro çevrenin giriftliğinden kaynaklanan yoğunluğun yol açtığı gürültü, zehirli egzoz ve baca gazları, huzursuzluk, yoğunluktan kaynaklanan stres,

estetik ve kültürel gerilemeler yüzünden insan, şehirlerde kendisini doğal olmayan bir yaşamsal çevreye sokmuştur. Bu ilişkiler günümüzde bilimsel olarak ortaya konulduğu gibi, kentliler tarafından da gözlemlenmekte, algılanmaktadır. Kentlerdeki ve kasabalardaki bozulma kültürel sorunları da beraberinde getirmektedir. Her insanın doğa ile bütünleşik, sağlıklı ve huzurlu bir yaşama olan hakkına inat, günümüzde hastalığın - sağlığa, stresin - huzura, yapayın - doğala tercih edildiği bir kentleşme çabası söz konusudur.

Bugün yaşadığımız ve çalıştığımız çevreyi ulaşım olanakları ile bütünleştirirken, fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarımızın ötesinde ekolojik dengenin korunması birincil kriterdir. Bu bağlamda gerçekleştirilen uygulamaların ve başarıyla sonuçlandırılan bazı kentsel boşalma çalışmalarının da kanıtlandığı gibi, metropolleşmek yerine daha insancıl küçük birimler halinde, yani doğal bir bitki örtüsü ile bezenmiş desantralize gevşek yerleşim ile gelişmişliği sağlamak mümkündür.

- **İnsancıl, aile ve cemiyet hayatına yönelik endividüel konut ve yerleşim alanları:** Her insanın, konutunda ve mahreminde kendisine hizmet eden bir yaşam alanına gereksinimi vardır. Bir şahsiyet olarak küçümsemeyeceğimiz çocukların dahi endividüel ruhsal ve akli gelişimleri için bir barınaklarının bulunması gerektiğini, aksi taktirde ise özellikle bu hassas yaşlarda sıkça görülen konut koşullarından kaynaklanan çevre hastalıklarının kaçınılmaz hale geldiğini biliyoruz.

Konutumuzun dışında geçirdiğimiz günlük süreçlerde de, doğa ile temasımızı sağlayan yeterli zamanı ve imkânları bulmalıyız. Aksi taktirde, nicel yığılmalara neden olan kentsel yoğunlaşım bölgelerinde, insanın maruz kaldığı dayatma ve yaptırımlar sonucu bireysel gelişiminin zedelendiğini görüyoruz. Bu ögesel anlayışın dikkate alınmamasının yol açtığı yıkıcı sonuçlar, uzun zamandır sadece tecrübelerle değil, aynı zamanda insan ve hayvanlar üzerinde yapılan bilimsel araştırmalarla da kanıtlanmıştır.

Varlığı özlense de, günlükümüzden uzak olan yapı kültürünün oluşmasında, kişiliğin, sağlığın, yaratıcılığın ve haysiyetin temel kavramları meydana getirdiği, holistik, desantralize, doğal ve insancıl bir yapı ile yerleştirim olgusu, aynı zamanda bugün temelinden sarstığımız ekolojik ve etik çöküşe karşı bir çıkış yolu olarak ta kabul edilmelidir.

- **Doğal yapı malzemeleri:** Konuya, inşaat günlüğünden alıştığımız tuğla, beton, ahşap, cam, vs. gibi yapıda kullandığımız malzemeler tekdüzeliğine inmeden önce, bütünsel bir anlayışla yaklaşmak doğru olacaktır. Bütünsel yaklaşımın birinci kaidesi, yapı malzemelerinin tıpkı besin maddeleri, hava ve su gibi yaşamın temel taşları arasında yer almalarıdır.

Bu açıdan bakıldığında binalar da birer yapı organizmasıdır. Yapı organizmaları içlerinde barındırdıkları insanlar ile bir uyum ya da uyumsuzluk ilişkisi içindedir. Yapı malzemelerinin kabulunu belirleyen, kanunların öngördüğü şartlar ve standartlar fonksiyonellik bakımından uygun olsa da en önemlisi sağlık açısından oluşabilecek sakıncaların ortadan kaldırılmış olmasıdır.

- **Nefes alabilen cepheler (iç mekân difüzyonu):** Bizi kuşatan üçüncü bir deri olarak himayesinde yaşadığımız, yaşamsal ve çalışma eylemlerimizi gerçekleştirdiğimiz iç mekânların, sürekli havalandırmaya gereksinimleri vardır. Bu, yapı biyolojisinin birincil istemleri arasında olup, günümüzde eski zamanlara göre çok daha önemlidir. Çünkü, yeni yapılan doğramaların (özellikle plastik) derz kalafatı nedeniyle, pencereden sağlanan havalandırma, öncesine oranla ~10 kat düşüktür. İç mekânlardaki havanın, yapının coğrafyası ve insan eylemlerine göre saatte ~1-2 defa değiştirilmesi gerekirken, kentlerdeki "çağdaş" betonarme yapılarda bu sadece ~0,1 defa olmaktadır ki bu oranların vahimliği karşısında doğru dürüst kapanmayan bir pencereye artık neredeyse sevinmek lazım.

Özellikle şehirlerde soluduğumuz hava küçümsenmeyecek şekilde kirlenmiştir (CO₂, CO, miktarları sık sık normalin ~10-25 kat üzerinde olabilmekte. SO₂, azotoksit ve birçok kimyevi zehirli madde gaz şeklinde soluduğumuz havaya karışmakta, radyoaktif yayımlar artmakta ve atmosferdeki hava iyonları azalmaktadır.

Modern yapı malzemelerinin zehirli terlemeleri ve açığa çıkarttıkları radon bileşimleri, iç mekânlarda sürekli bir hava değişimini zorunlu kılmaktadır. Yapıların iç mekânlarında meydana gelen smog yoğunlukları, dış ortama göre daha sık oluşmakta ve daha tehlikeli olabilmektedir.

Günümüzde "ileri teknolojiler" ile meydana getirilen yapılarda insanın temel ihtiyacı olan soluduğu hava unutulmakta, yapı bir organizma olarak değil de bir mekânizma olarak değerlendirilmektedir.

- **İç mekân havasındaki nem oranının doğal kontrolü:** Havadaki bağıl nem oranı doğada %40-70 arasındadır. Modern yapılarda ise, özellikle kış aylarında iç mekânlar ısıtıldığında bu oranın %15-30 arasına kadar düştüğü görülmektedir.

Fizyoloji ve tıp alanında, insan sağlığına en uygun nem oranının ise %50 civarında olduğu bilinmektedir. İç mekânlardaki nem oranı %40-60 arasında olduğunda, bu değer insanın konfor sınırları dahilinde kalmaktadır.

Nem oranı düşük olan kuru bir hava bünyesinde daha çok toz ve mikrop barındırır, mekândaki elektrostatik yükleri arttırır, havadaki önemli negatif oksijen iyonlarını azaltır, toz ve mikropları iyonize ederek agresivleşmelerine neden olur.

Bu vücudumuzda solunum yollarındaki kirpikli epitellerin fonksiyon dışı kalmalarına, mükoza zarının kurummasına, uyarılmasına ve enfeksiyonuna neden olur. Vücudun kendi kendini iyileştirememeye başladığı iç mekân havasındaki nem yetersizliğine bağlı olarak, enfeksiyon hastalıkları, sinirsel gerilim, baş ağrısı, yorgunluk, potansiyel düşüş ve göz enfeksiyonları görülebilir.

- **Havadaki zararlı maddelerin filtrasyonu ve nütürlenmesi:** Doğada hava sürekli temizlenmekte ve yenilenmektedir. Doğada kullanılan metabolizmaların uğradıkları madde değişimi yaşamın bir kuralı olup, her organın yaşaması ya da ölmesi bu madde değişimine bağlıdır. Temiz havanın fizyolojik açıdan uygun bir bakteri florası vardır, iyonları optimal ölçüdedir, bünyesinde zararlı gazlar barındırmaz ve hoş kokar. İnsanın refah algıları önemli ölçüde soluduğu havanın kalitesine bağlıdır.

Günümüzde kentsel yerleşim alanlarındaki hava, bünyesindeki zararlı gazlar bakımından kırsal alanlara oranla ~100 kat daha kirli olduğundan, bahçeler, koruluklar, kısa ve yüksek bitkiler, açık toprak zeminler ve uygun yapı malzemeleri ile regenerasyonlarına öncelikle ihtiyaç vardır. Kendi mikro iklimi içerisinde sirküle ederken toksit maddeler ve radyoaktivite ile zenginleşen iç mekândaki solunmuş havanın, solumamız için bize tekrar tekrar döndükçe, oksijen oranı da giderek düşer. Bu kısır döngünün sonucunda insan ve mekânı paylaşan diğer canlılar zehirlenebilir, hücre yenilemeleri yavaşlar, alerjiler artar.

- **Isı yalıtımı ve ısı depolanması arasındaki uyumlu ölçü:** Isı, ortama etkiyen tüm faktörler bir uyum içinde sıralandığında doğruluk kazanır. Bu faktörlerin belli başlıları "depolama, yalıtım, ısının düşürülmesi, yüzey ve hacim sıcaklıkları, ayak sıcaklığı, enerji kayıpları, ısınma süresi, ısısal dengeler, kuruma süresi, ısı köprüleri, su buharının yoğunlaşması, iç ve dış ısı kaynaklarının kullanımı ve hava akımlarıdır". Ayrıca bölgedeki iklim koşullarının, havadaki nem oranının, ısıtma sisteminin (ışınım, konveksiyon), havalandırmanın, havanın elektriksel bileşenlerinin (iyonizasyon, elektromanyetik yükler ve alanlar) göz önünde bulundurulması gereklidir.

Günümüzdeki ısı izolasyonu anlayışında ise yukarıda belirtilen faktörlerin sadece bir kısmı, kısmen hesaba katılmaktadır. Örneğin, kuzeye bakan bir pencere tüm yapıdaki ısı kayıplarının %80'ine kadar neden olabilmektedir.

- **İç mekânda ideal yüzey ve hava sıcaklıkları:** Konveksiyon ısı ile optimum sıcaklığa ulaşmak olanaksızdır! Evlerde, iş yerlerinde ve okullardaki alışılmış çalışma ortamı sıcaklıkları genellikle yüksek tutulduğundan, sağlığımız ve refahımız bakımından hiç de uygun olmayıp, bu durum genellikle yerinde doğru olmayan ısıtma sistemlerinin, yapı malzemelerinin kullanılmasından ve alışkanlıklarımızdan kaynaklanmaktadır.

Fazla sıcak havanın oksijen oranı azdır ve kurudur, bünyesindeki kolibasili ve zararlı gaz bileşimleri daha aktiftir. Bu çabuk yorulmamıza, konsantrasyon azalmasına, potansiyel düşüşüne, baş ağrısına, nabzın yükselmesine, vücutta ısı birikimine ve kendimizi rahat hissedemememize yol açar. İç mekânda etkili olabilecek hava akımları yüzey ve oda sıcaklıkları arasındaki farklılıklara bağlıdır. Bu hava cereyanları romatizmal ve nevrallik rahatsızlıklara yol açmaktadır.

- **Isıtmada ışınım sıcaklığı ve güneşten faydalanma:** Alışlagelmiş kaloriferli ısıtma sistemleri her ne kadar konforlu çözümler gibi görünseler de, sağlıklı olmadıklarından, ısıtma sektöründe günümüze kadar hüküm süren ekonomi ağırlıklı gelişmelerin bir sonucu olduklarını kabul etmemiz gerekir. Özünde ekonomik bile olmayan bu yanılmanın kaçınılmaz sonuçları, tamamen fosil enerjilere olan bağımlılığımızdan, ekolojik döngüleri hiçe saydığımızdan, güneş enerjisini kullanmadığımızdan (ya da yanlış kullandığımızdan) ve hala inatla, pahalı, tutumsuz ve zararlı olan konveksiyon sıcaklığı ile ısındığımızdan, bugün ciddi boyutlara ulaşmıştır.

Isınmanın sembolü olan güneşin ve ateşin doğallığını, yeniden hatırlamak zorundayız. Sıcaklık kalitesinin aslında ne olduğunu -psikolojik ve fizyolojik olarak- bir alevin önünde durduğumuzda ya da güneşin altında his edebiliriz. Bu ışınım sıcaklığında gerçekleşen sağlıksal faydalanımda, kızıl ve morötesi ışın terapileri ile renk ve iyon terapileri bir arada etkilimtedir. Madde olarak 'ateş', kan dolaşımına, cildin kan deveranına, metabolizmal asimilasyona ve hormon dengesinin regülasyonuna olumlu etkimekte, bunun yanında bağışıklık sisteminin güçlenmesini, vücut direncinin artmasını ve uyumlu, rahat bir atmosferin oluşmasını desteklemektedir.

- **Yeni yapılarda hem düşük hem de çabuk azalabilen nem oranı:** Akli başında hiç kimse ıslak giysiler giyinmez. İkinci derimiz giysiler için, üçüncü derimiz yapılar için de geçerli olduğundan, yeni yapıların da içinde oturmaya başlamadan önce kurumuş olmaları gerekmektedir. Örneğin, betonarme karkas sistem, ~ 900 m³ hacminde bir konutun inşası için yapıya dahil edilen ~ 80.000 litre suyun tamamen buharlaşması yıllar sürdüğünden, malzeme ve sistem seçiminin bu konuda ne kadar önemli olduğu açıkça görülmektedir.

Nemli bir yapının bünyesinde patojen rüşeymler (mantar, bakteri, virüs) gelişir. Bunların açığa çıkarttıkları gazlar ise çoğu kez hoş kokmaz. Yapıda yoğun bir şekilde zehirli toksinler açığa çıkaran küfmantarlarının da alerjik ve kanserojen etkileri olabilmektedir. Günümüz çağdaş yapılarından açığa çıkan su buharında ayrıca kimyasal zehirler de (beton ya da ahşaptaki koruyucu katkı maddelerinden, sentetik reçineli yapıştırıcılar ve cilalardan) buharlaşmaktadır. Ayrıca ıslak yapıların havalandırma (temiz hava ikmali) ve ısı yalıtımı kapasiteleri de daha düşüktür. Buna örnek olarak betonun bünyesindeki nem oranının % 2 artması halinde, ısı iletkenliğinin % 25 artmasını gösterebiliriz. Önemli diğer bir faktör de, yeni masif (betonarme karkas, yığma) yapıların buğulandırıcı soğuma etkisi yüzünden ısınma için daha fazla enerjiye gereksinim duyduklarıdır.

- **Koku bakımında nötr ortam, toksik gazlar açığa çıkarmayan ortam:** Dünya Sağlık Örgütü (WHO), yayınlarında "indoor-air-pollution" olarak tanımladığı iç mekânlardaki hava kirliliğini, bugün inanılmaz bir hızda yayılan uygarlık alerjilerinin birincil sebebi olarak göstermektedir.

Metropollerde yetişen insanların koku duyuları sıkça öylesine dejenere olmuştur ki, 'çağdaş' dediğimiz bir konuta adımımızı attığımızda, içerisinin bir kimya laboratuvarı ya da bir hastahane gibi itici koktuğunu farketmeyiz bile. Farketsek bile doğal karşılarız, kanserojen ortamı kabulleniriz. Bu duruma zamanla alışıyoruz ve normal olmayan sonunda normal oluyor.

Bize yabancı gelen ve kötü kokan ortamlar, sadece tiksindirici ve cansıkıcı değil, aynı zamanda rahatsızlığa ve keyifsiz bir ruh haline de neden olduğundan, etki süresi uzadıkça ve yoğunluğu arttıkça, sağlığımızı da giderek atran oranda olumsuz etkileyebilmektedir. Etkiler akut, kronik ve/ya da mutajen (kalıtım lezyonu) olabilir.

- **Doğal ışık, aydınlatma ve renk ortamı:** Günümüzde doktora bu kadar çok ihtiyaç duymamızın nedenlerinden birisi de özellikle kentlerde, güneşi az görmemizden kaynaklanmaktadır. Günümüzde buna ek olarak; ışığın, ısının, renklerin ve yaşamın kaynağı olan güneşi, evimizden ve yaşadığımız çevreden giderek uzaklaştırmaktayız. Kentlerdeki yoğun yapılaşma ve smog, camlar arkasında geçirdiğimiz günlük hayat, bizi bu yaşamsal önemi olan enerjiden izole etmektedir. Yaşamımız körelir ve renksizleşir.

Bildiğimiz pencere camı ultraviyole ışınlarını %100'e varan bir oranda tutar, geçirmez. Ultraviyole ışınlarının olmadığı kapalı bir ortamda soğukalgınlığı, astım, bronşit gibi hastalıkların mikropları ürer ve D-vitamini oluşamaz. Bedendeki D-vitamini eksikliği ise, raşitizm (kemik hastalığı), kari (diş çürüklüğü), gelişim bozuklukları ve tansiyon düşüklüğüne neden olur.

Yapay ışık ve renkler doğal olanın yerini doldurmada yetkinsizdirler ve yabancı bir cisim olarak gereken doğasal ilişkiyi kuramazlar. Nitelik niceliğin yerini dolduramamaktadır. Doğal ışık spektrumunun morötesi, kızılötesi ve renk çeşitliliği, fizyolojik açıdan bedenimizi, psikolojik açıdan da ruhsal durumumuzu olumlu etkilemektedir.

- **Ses ve titreşimlerin insana göre yönelimi:** Bugün kentlerde yaşayan insanların ~%75'i, konutlarındaki gürültü ortamından yakınmaktadır. Bu insanların ~%10'u da bir rahatsızlık düzeyine daha az, ya da ağır işitmektedir. Nüfus yoğunluğu ve trafik arttıkça, endüstri bölgeleri genişledikçe ve sosyalleşmeden çok bireyselleşmeyi körükleyen metropol yaşantısında 'birey' düşünmeden gürültü edebildikçe, ses ve titreşimlerin sağlığımız üzerindeki olumsuz etkilerinden kurtulamamız mümkün olmayacaktır. Diğer bir gerçek te şudur ki sanayileşmiş günümüzde konu ile ilgili normların belirlenmesinde baz alınan değerler insan kulağı değil, motor, iş makinaları, otomobil gibi endüstri ürünlerinin akustik şiddetleridir.

Bilinen bir çok gürültü ve titreşimden kaynaklanabilen hastalık vardır. Bunlar; sinirsel gerilim, nevroz, baş, göz ve kulak ağrıları, depresyonlar, uyku düzensizliği, solunum rahatsızlıkları, vazokonstriksiyon, baş dönmesi, salgı sistemi, kalp ve tansiyon rahatsızlıkları ve düşük doğumlardır. Bunun ötesinde ses ve titreşimler özellikle küçük yaşta çocuklarda davranış bozukluklarına, gerginliğe, agresiv davranışlara, hoşnutsuzluğa, yaşamdan korkmaya ve konsantrasyon eksikliğine yol açmaktadır. Fareler üzerinde yapılan deneyler, gürültüden kaynaklanan stres ortamında kanserin iki katına çıktığını göstermiştir.

İnsan metabolizmasının ses ve titreşim yoğunluğuna biyolojik adaptasyonu mümkün değildir. Aksine, artan gürültü nisbetinde hassasiyetimiz de artmaktadır.

- **Yapı malzemelerinin radyoaktivitelerinin doğal ortamdan düşük olması:** Radyoaktivitenin uzun zamandır bilinen zararlılığı, yapı sektöründe bugüne kadar dikkate alınmamıştır. Tersine, yapı malzemelerindeki radyoaktivite araştırıldığından ve zararlı etkileri ortaya konulduğundan beri, radyoaktif atık maddeler içeren yapı malzemelerinin artan oranda üretilerek piyasaya sürüldüğünü görüyoruz. Kimyasal alçı, yüksek fırın çimentosu, cüruf tuğlası, cüruf yünü, cüruf kumu, sunni ponzataşı, ponza taşı beton, kırmızı çamurlu tuğla gibi.

Yapılar, salt yapı malzemelerinden dolayı bile tamamen radyoaktiviteye bulaşmış olabilirler. Örneğin cüruf betonu ile yapılan binalarda radyoaktivitenin çevredeki doğal değerden ~ 3 kat daha fazla olduğu ölçülmüş olup, benzeri paralellikler kimyasal

alçı plakaların kullanıldığı yapılarda da tespit edilmiştir. Tersine, ahşap evlerde bu etkilenim çevredeki doğal radyoaktivitenin %20 altındadır. Kötü havalandırılan kapalı ortamlarda soluduğumuz havanın radyoaktivitesi, kimyasal zehirleri de ilaveten göz önünde bulundurursak, difüzyona açık iç mekânlara oranla ~ 10 kat a kadar daha fazla olabilmektedir.

- **Havadaki doğal elektriksel alanın korunması:** Yaşadığımız çevredeki hava değişikliklerinin kendimizi iyi hissedip etmememize etken olduğu bilinmektedir. Havadaki doğal elektriksel iklim dengesinin bozulması virüslerin, bakterilerin, mantarların ve haşerelerin kitle halinde çoğalmalarına neden olur. Bu çoğalma bitkilerde muzayakaya, hayvanlarda epidemilere yol açabildiği gibi, insanlarda da: grip, çocuk felci, beyin zarı iltihabı, tüberküloz, tifo, kolera ve kalp rahatsızlıkları ile bağlantılıdır. Ayrıca ölüm oranının yükselmesinin, kazaların, intiharların ve kriminalitenin artmasının, birçok etkenin yanında radyasyona da bağlı olduğu istatistiklerle kanıtlanmıştır.

Yapılaştığımız çevrede, doğal elektriklenmesini uyum içinde koruyan bir mikro atmosfer istiyorsak ahşap, mantar, yün, kerpiç gibi malzemelere yönelmeliyiz. Bu malzemeler elektrostatik olarak yüklenmezler. İyonları, fizyolojik açıda insan sağlığına uygun bir şekilde dağıtırlar. Elektriksel doğru alanların azalmasına ve kutupların değişmesine neden olmazlar. Yeryüzündeki tüm canlılar ve insanlar için hayati önemi olan atmosferdeki elektriksel alternatif alanları izole etmezler.

- **Yerkabugundaki doğal manyetik alanın korunması:** Doğa, elektriksel ve manyetik enerjiler ile yoğunlaşmıştır. Bu enerjiler bir uyum ya da uyumsuzluk şeklinde etkili olur. Her enerji biçiminin, her atomun ve hücrenin ayrıca manyetik bir momenti vardır. Manyetik alanların etkisi sonucunda kanserli hücrelerin gelişebildiği bilinmektedir. Ayrıca manyetik alanların doku yenilenmesine, anzim aktivitesine, oksijen kullanımına, vücut ağırlığının değişimine ve yaşam süresine etkili olduğu ispat edilmiştir.

Bu bağlamda, yapılarda dikkat etmemiz gereken hususların başlıcaları şunlardır:

Topraktaki manyetik alanların, manyetik ekran etkisine uğramamaları (örneğin çelik levhalar ile).

Ferromanyetik distorsiyonun (deformasyon) oluşmaması (demirli beton, çelik taşıyıcılar, tesisat boruları, demir, ısıtma sistemleri gibi elemanlar ile).

Yapay manyetik alternatif alanların önlenmesi (elektrik tesisatlarından, evde kullanılan elektrikli araç ve gereçlerden yayılan).

Ayrıca, metabolizmamız uyurken dış etkenlere karşı daha hassas olduğundan, içimizdeki manyetik alanın çevremizdeki manyetik alanlar tarafından bozulmamasına önem göstermeliyiz. Bu olumsuz etkilenim, yatak çevresindeki elektrik tesisatına ve yayılı yada demir taşıyıcılı bir yatak üzerinde uyumamıza bile bağlı olabilir.

- **Teknik elektromanyetik alanların yayılmaması:** Elektroteknik, insanlığın -tarihinin herhengi bir zamanında- yaşam ile giriştiği, aydınlatıcı elektrobiyolojik bilgilerden yoksun uygulanmaya devam eden, en büyük deneydir. Bu tehlikeli teşebbüste meydanın elektroteknik fenomen uzmanlarına terk edilmesi ve bizi körelten gelişim histerimize hakim olamayıp biyologların, tıp doktorlarının, psikologların, vs. uyarılarına kulak verilmemesi, sonunu öngöremeyeceğimiz büyüklükte bir sorumsuzluktur.

Etki alanında yaşadığımız yapay radyasyon ikliminin doğal nispetlerinden ciddi oranda saptığını biliyoruz. Bu uyumsuzluğun ve kangren durumun zararlı olabileceği kuşkusuz bile, aslında dikkatleri ve sorumlulukları üzerine çekmeye yeterli olmalıdır.

Bedenimizin, değişen elektromanyetik çevre niteliğine adapte olamayacağı, bundan hassas organik yaşam sürecinin etkileneceği ve elektro stresin diğer stres faktörleri gibi, sonu kansere kadar varan etkisinin olacağı, bilimsel olarak sabittir. Lösemi vakalarının ve intihar oranlarının atmasının, konutlarımızda giderek yaygınlaşan teknik elektromanyetik alanlarla doğru bağlantılı olduğunu istatistikler ortaya koysa da, gerekli sonuçların çıkarılması ve önlem olarak uygulamaya aktarılması için yetersiz kalmaktadır.

- **Yaşamsal önemi olan kozmik-arzi radyasyonun değişime uğramaması:** “Kozmik izolasyon ortamında yaşam ölür”. Prof. Bose'nin Hindistan'da yaptığı deneylerde bitkiler seralarda daha zayıf düştüğünden, düşük elektriksel uyarımlara dahi direnç gösteremeyerek çürümüşler, aynı dozajdaki elektriksel uyarımlara maruz bırakılan açık havadaki çiçekler ise normalin üzerinde bir gelişim göstermişlerdir.

Betonarme karkas ve çelik yapılar sıkça “faraday kafesine” benzetilir. Atmosferik radyasyonların perdelendiği bu iç mekânlarda sıfır-potansiyel şartları oluşur ki bu da sadece doğadaki doğru alanları değil, diğer yaşamsal önemi olan, manyetik alanları, düşük frekanslı elektriksel alternatif alanları ve hakkında az bilgi sahibi olduğumuz kozmik-arzi radyasyonları da kapsar.

Mikrodalgalardan özellikle endokrin güdümler etkilenir ki bu da tüm organizma düzeninin bozulmasına yol açabilir (yanlış programlanma). Böyle durumların ilaçla önüne geçmeye çalışmak, kısır bir semptom tedavisinden başka bir şey değildir. Olası bir çıkış yolu ise yapı-biyolojik yönelimli bir konut değişimi olabilir.

- **Mekân örgütlemelerinde fizyolojik bilgilerin uygulamaya aktarılması:** Sanayileşmiş toplumlarda her yıl nüfusun ~ %2.4'ü ev kazalarında yaralanmakta, bu kazaların ~ %0,7'si ise ölüm ile sonuçlanmaktadır. Özellikle çocuklarda lordoz ve skolyoz (çarpıklık) omurga giderek artan oranda görülmeye başlanmakta olup, buna örnek olarak Almanya'da muayene edilen ortaokul öğrencilerinin %60'ında omurganın dejeneratif olduğu tesbit edilmiştir. Yetişkin insanların %50'si de yaşamları süresince herhangi bir omurga rahatsızlığı geçirmişlerdir. Masa başındaki ofis çalışanlarının ~ %85'inde omurlararası ağırşak, omuz ya da diz ağrıları vardır.

Fizyolojik bilgiler ışığında örgütlenmiş mekânlara olan talep, topluma bir anlayış kazandırılıp sorumluluk duyguları aşılandığında oluşabilir. Bu gerçekleştiğinde konutların, okuların, iş yerlerinin, dinlenme mekânlarının, hastanelerin, vs. teşekkülü ve donanımı için gerekli olan üretim randımanlı olur, talebin karşısında arz artar. Ancak böyle bir gelişme, salt fizyolojik fonksiyonları açısından ele alınıp günlük eylemlerin giderilmesine indirgenmemelidir. Fizyolojik sağlığımızın yanında psikolojik sağlığımızın, kültürel ve kreatif ihtiyaçlarımızın ve ferdiyetimizi korumaya olan ihtiyacımızın da büyük önemi vardır. Bu bağlamda yarınımızın ve gelecek nesillerin sorumluluğunda, kreatif, bütünsel, sanatsal, organik ve canlı yaşamalanları oluşturmak zorundayız.

- **Ölçü, oran ve formların uyumlu olması:** Ahenk; doğal, bütünsel, tam, malzeme uygunluğu, insanlı ve nitelikle nicelik arasındaki uyum demektir.

Yapı ve yerleştirim olgusu da bu gözlem perspektifiyle değerlendirilir. Yapılaştığı çevresi, bir toplumun zihinsel maneviyatının (durumunun) suretidir. Bu nedenden dolayı yapı kültürünün çöküşü de birincil olarak zihinsel boyutta başlayacaktır. İnsanlarda iç ahenk eksik olduğu sürece, çevremizde bir dış ahenk inşaa etmek nasıl mümkün olabilir? Betonlaştırdığımız çevremizin kaçınılmaz olarak yaşam karşıtı, doğaya yabancı, basit formlardan (uzunluk x genişlik x yükseklik) meydana geliyor olmasının temelinde çöküş yatmıyormu? Hapishaneyi andıran beton kutularımız fiziksel-materyel bir minimumda var olmayı sağlasa da, ruhsal gelişimi, sağlıksal ve zihinsel evrimi bastırmaktadır.

Konutlarımızın, köylerimizin ve kentlerimizin, geçmiş kültür çağlarında olduğu gibi, doğa ile uyum içinde, organik bazda tekrar bütünleşebilmeleri ve gelişebilmeleri gerekmektedir. Bu uyumu sağlayan, endividüel çoğulluk ve özgürlükle seçilmiş ölçü, oran ve formların öğretmeni ise canlı ve cansız evrendir. Mimaride ahenk, bireyin doğa ve evren ile barışıklığına hizmet eden, ruh güzelliğini destekleyen bir eğitim faktörüdür. Yapı biyolojisinin ve yapı kültürünün özülüğü bu bağlamda aynıdır.

- **Yapının, oluşumu ve yıkımında çevre sorunlarına ve yüksek enerji tüketimine neden olmaması:** Materyel ve psikolojik açıdan var olan çevre dejenerasyonu, bugüne kadar görülmemiş bir hastalık ve rahatsızlıklar salgını, yaşanan kreatif ve kültürel çöküş. İşte statükomuzu bu kadar açık bir dille haykıran işaretçilerdir. Ne yazık ki günümüzde çoğumuz hala insanlık tarihinin bugüne kadar gördüğü en ciddi krizi yaşadığımızın bilincinde değil.

Yapı sektörünün konuya olan yakınlığı nedir? Yapılar bedenimize en yakın çevreyi oluştururlar. Yaşantımızın %90'ını da bu yapay çevrede geçiririz. Günlüğümüzün kaçınılmaz ekipmanları olan ve çoğunluğu zehirli maddeler içeren yapı ve endüstri ürünleri, örgütlediğimiz iç mekânlarda kullanılmakta ve burada az ya da çok sağlığımızı tehdit etmektedir. Sağlığımızı olumsuz yönde en az etkileyen ahşap ve yün gibi doğal malzemeler bile endüstriyel bir dejenerasyona uğradıklarında, örneğin, kimyasal çözeltilerle boyandıklarında, emprenye edildiklerinde, cilalandıklarında, sağlığımızı tehdit edici bir nitelik kazanırlar. Bir çok yapı malzemesinin üretimi sırasında toprak, hava ve sular kirletilmekte, zehirlenmekte ve geleceğimizin var olmalarına bağlı olduğu sayısız canlı türünün habitatı ortadan kaldırılmaktadır.

- **Azalan ve sakıncalı hammadde tüketiminin körüklenmemesi:** Yani endüstriyel boyutta üretilen:

- Yenilenebilir yapı- ve hammaddelerin kullanımı (ahşap, saman, kokos elyafı, mantar, yün, pamuk, saz kamışı, sisal keneviri...)
- Her yerde yeterince bulunan yapı malzemelerinin kullanımı (kerpiç, killi toprak, kireç, kum, magnezit, doğal taşlar...)
- Enerji gereksinimi az olan yapı malzemelerinin kullanımı (üretim, uygulama, taşıma, geri dönüşüm, arıtma)
- Çevre dostu ham- ve atık maddelerin yapıda kullanımları (ahşap, saman, kerpiç, saz kamışı, arıtılmış elyaf, vs.)
- Isıtma, sıcak su ve aydınlatmada kendi içinde işleyen kapalı sistemler (örneğin: güneş ve rüzgar enerjisi, geotermi, tezek + atık ahşap...)

- **Yapılaşmadan kaynaklanan zararlı yan etkilerin, sosyal problemlere dönüşmemesi:** Sağlığın tanımı: "kusursuz bedensel, ruhsal ve sosyal refah durumu" (WHO, Dünya Sağlık Örgütü)

Dünyadaki her bir insanın, WHO'nun tanımladığı bu yaşamsal hedefine hizmet etmek, bir topluluğun başlıca görevidir. Çalışmamıza anlam veren en basit - en yakın nedeni bu görevin içinde bulabiliriz. Yapı ve yerleşim olguları da, temel hak ve özgürlüklerimiz arasında öncelikle bulunan "sağlıklı yaşama" hakkının gerektirdiği yaşamaları koşullarını yerine getirerek, konuda nihayi bir hisse sahibi olabilir.

Ersizlere Projesi bütünsel, insancıl, ekonomik ve sosyal sorumluluk bilincinde bir çalışmadır.

2.2.4.4. Kırsalda Konut Tasarımı

Yere İlişkin Planlama - Parsel Kullanımı, Yönlendirme: Ekolojik ilkelere dayanması amaçlanan tasarım sorunsallığında; yerin kimliğinin tanımlanması, verilerin anlaşılması ve ilişki kurulması mimari ve yapısal tasarımın tüm aşamalarının biçimlenmesinde etkilidir. Küre, Ersizlere Köyü için tasarlanan konutun farklı parsellere uygulanabilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç, projenin temel hedefi olan ekolojik yapı ve eleştirel yöresellik yaklaşımı ile karşılık oluşturduğu izlenimi vermektedir. Bununla birlikte, Ersizlere Köyü'nün coğrafi verileri, konut tasarımının temelidir. Yapının mekânsal düzeni öncelikle iklimsel koşullara göre planlanmıştır. İkincil olarak, konutun esnek ve kompakt tasarımı, farklı parsellerde de uygulama olanağını sağlamaktadır.

Esnek planlama, parsel içi yönlendirme, doğal havalandırma, rüzgar yönü, güneş enerjisi kullanımı gibi verilerin iç mekâna yansıtılması noktasında da farklı alternatiflerin üretilmesine olanak sağlamaktadır. Küre Dağları'nın sert iklimine karşı, servis mekânları kuzey yönüne yerleştirilmiş, güneş ışınlarında daha fazla yararlanabilmek için güney yönünde kış bahçesi düzenlenmiştir. Bu değişken plan düzeni, aynı zamanda yapının manzaraya yönelmeyi ve deneyimlemeyi de mümkün kılmaktadır.

Ersizlere Köyü'nde parsel içi bahçecilik ve hayvancılığın devamı, müşterilerin kullanımının sürekliliğinin nedenidir. Yığma ahşap yapım tekniğiyle inşa edilen bu yapılar, kırsal yerleşimin ve Karadeniz coğrafyasının çantı sisteminin örnekleridir. Yapıların mekânsal boyutları, depo dışında, oda birimi tasarımına da uygundur. Tasarlanan yapı örneğinde de, parselde bahçeciliğin devam etmesi öngörülmektedir. Önerinin esnek plan kurgusu, konut dışında, köy misafirhanesi olarak kullanımına da olanak sağlamaktadır. Yeni yapıların konut veya misafirhane gibi farklı işlevlerle kullanımında, parsel içinde müşterilerin geleneksel yapım sistemi ile inşa edilmesi ve yeni işlevlere uyarlanması önerilmektedir.

Mimari Tasarıma İlişkin - Mekân Organizasyonu, Cephe Düzeni: Mekân organizasyonunda esneklik yaklaşımı doğrultusunda projeye ilişkin ön çalışmalara başlamıştır. Tasarım sürecinde,

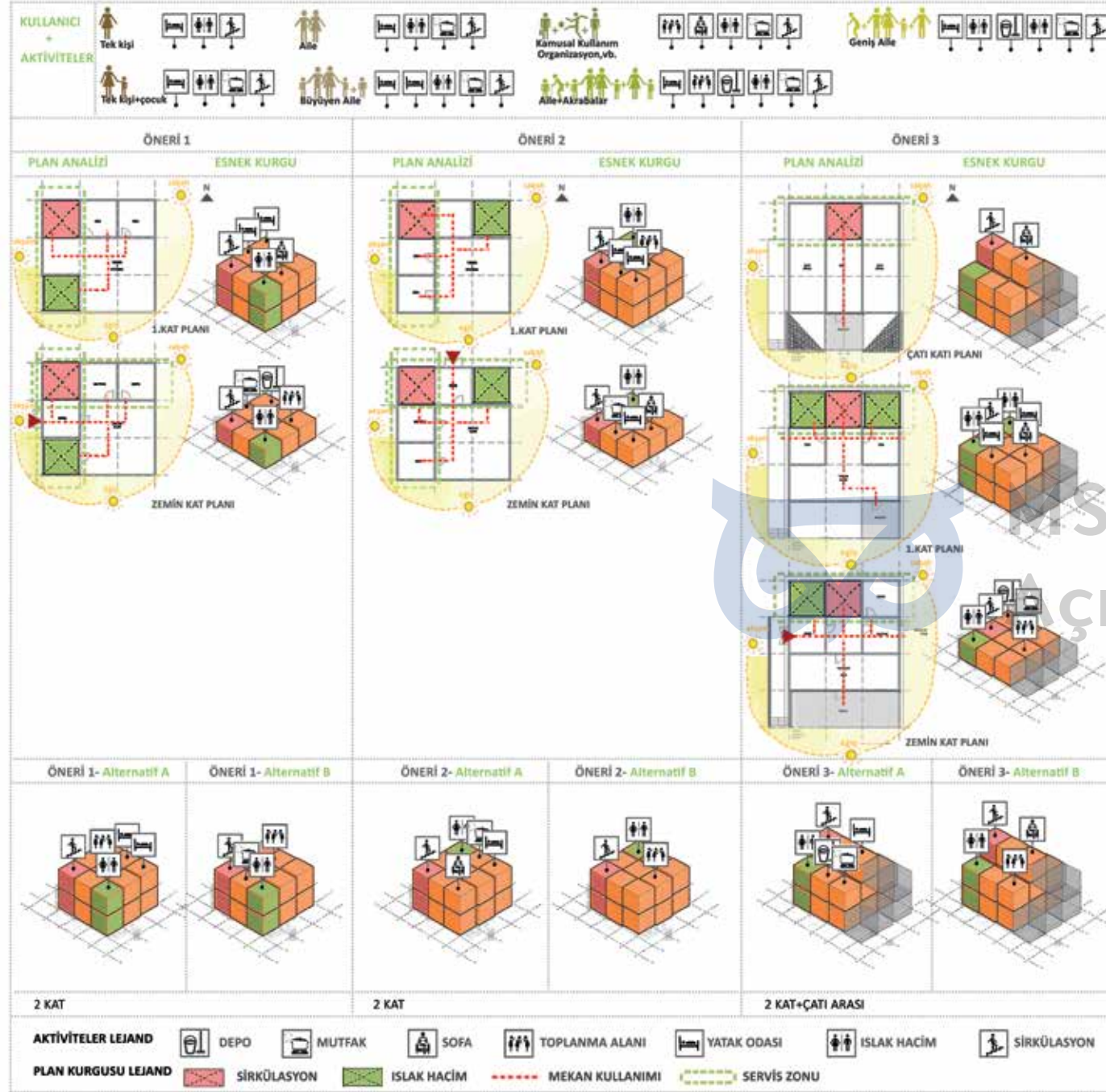
malzemeden, yapısal elemanlara ve mekân organizasyonda yaratılabilecek esnek kullanıma kadar çeşitli kriterler eskiz çalışmaları üzerinden değerlendirilmiştir. Olası sürdürülebilirlikle bağlantılı konfor senaryoları oluşturulan şemalar üzerinden tanımlanarak SWOT çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Parsel ve yapı ölçeğinde gerçekleştirilen tipolojik analizler ve belirlenen ilkeler doğrultusunda Konut Projesi'ne ilişkin mekânsal organizasyon şeması oluşturulmuştur. Bu şema oluşturulurken projenin farklı parsellerde ve istenildiğinde farklı mekân kurgularıyla gerçekleştirilebilmesi için esnek bir anlayış benimsenmiştir.

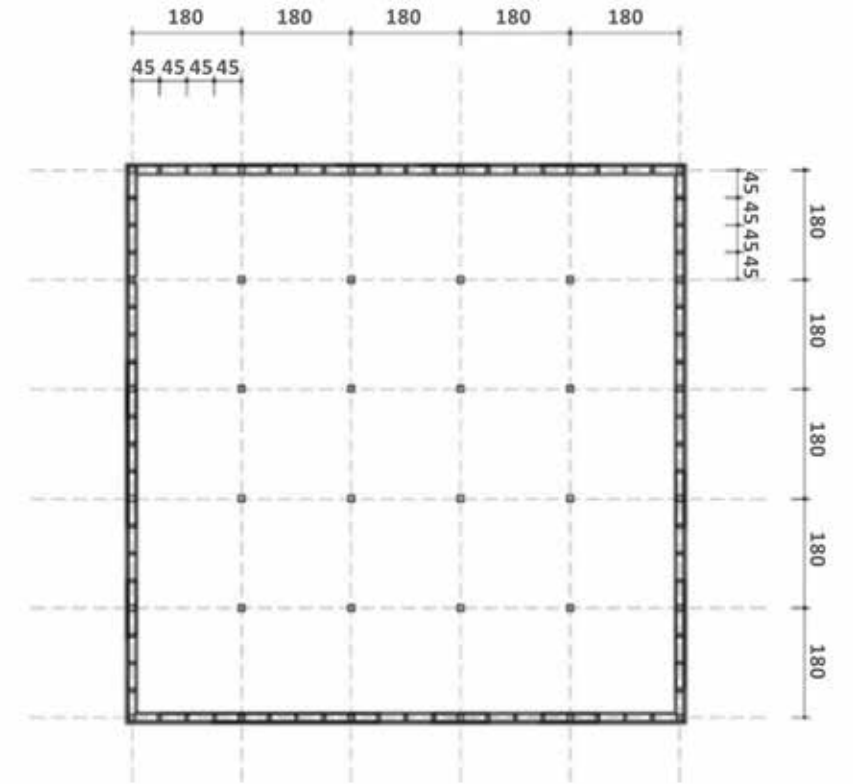
Projeye yönelik aktivitelerin belirlenmesiyle birlikte ihtiyaç programında depo, mutfak, sofa, toplanma odası, yatak odası, ıslak hacimler ve sirkülasyona ait alanlar olması öngörülmüştür. Bununla birlikte esnek kullanım şeması, kullanıcının ihtiyaç programına istediği yönde müdahale etmesi noktasında esneklik sağlamaktadır. Bu doğrultuda Konut Projesi'nin taşıyıcı sistemi ahşap yapı malzemesinin olanaklarının da değerlendirilmesiyle, grid bir sistemde kurgulanmıştır. Sirkülasyon ve ıslak hacimlerin plan düzeni içinde belirli noktalarda konumlanmasının ardından, diğer mekânlar esnek bir şekilde organize edilebilmektedir. Bu durum farklı kullanıcı profillerine hitap edilmesine ve aynı zamanda projenin farklı parselde uygulanmasına ve farklı alternatiflerin üretilmesine olanak sağlamaktadır.

Yapım Sistemine İlişkin: Mimari analizler ve mekân organizasyonunda esneklik yaklaşımı doğrultusunda malzemeden, yapısal elemanlara ve mekân organizasyonunda yaratılabilecek esnek kullanıma kadar çeşitli kriterler değerlendirilmektedir. Olası sürdürülebilirlikle bağlantılı konfor senaryoları ve oluşturulan şemalar, uygulamada oluşturulacak sistemin tasarımını beraberinde getirmektedir. Bu noktada mekânik-statik anlamda uzman görüşüne başvurulmuştur. Yapılacak yeni yapının strüktür-grid sistem ilişkisi esnek mekân organizasyonu ile bağdaşacak şekilde kurgulanmaktadır. Yapının taşıyıcı sistemi iç mekân organizasyonunda esneklik sağlayacak ve yapının farklı bir yerde uygulanması durumunda uygulamada sistematik bir yaklaşım oluşturacak bir nitelikte tasarlanmıştır. Bu bağlamda, geleneksel ahşap karkas sistemin kullanılmasına karar verilmiştir. Ahşap karkas sisteme ilişkin bilgi birikimi ve deneyimin olmasının yanı sıra yörede yerel ustaların bulunması, bu tercihin seçimini desteklemiştir.

Ahşap karkas sistemin ana taşıyıcılarının, açıklık geçme kapasitesi, öneri grid sistemin açıklık mesafesini belirlemiştir. Taşıyıcı sistem iç mekânda fonksiyonların istenilen yerde ve istenilen büyüklükte yerleştirilmesine olanak vermektedir. Karkas sitemde duvar, döşeme ve çatı kurgusu, farklı dolgu malzemeleri ile ısı kapasitelerinin artırılmasına da olanak sağlamaktadır..

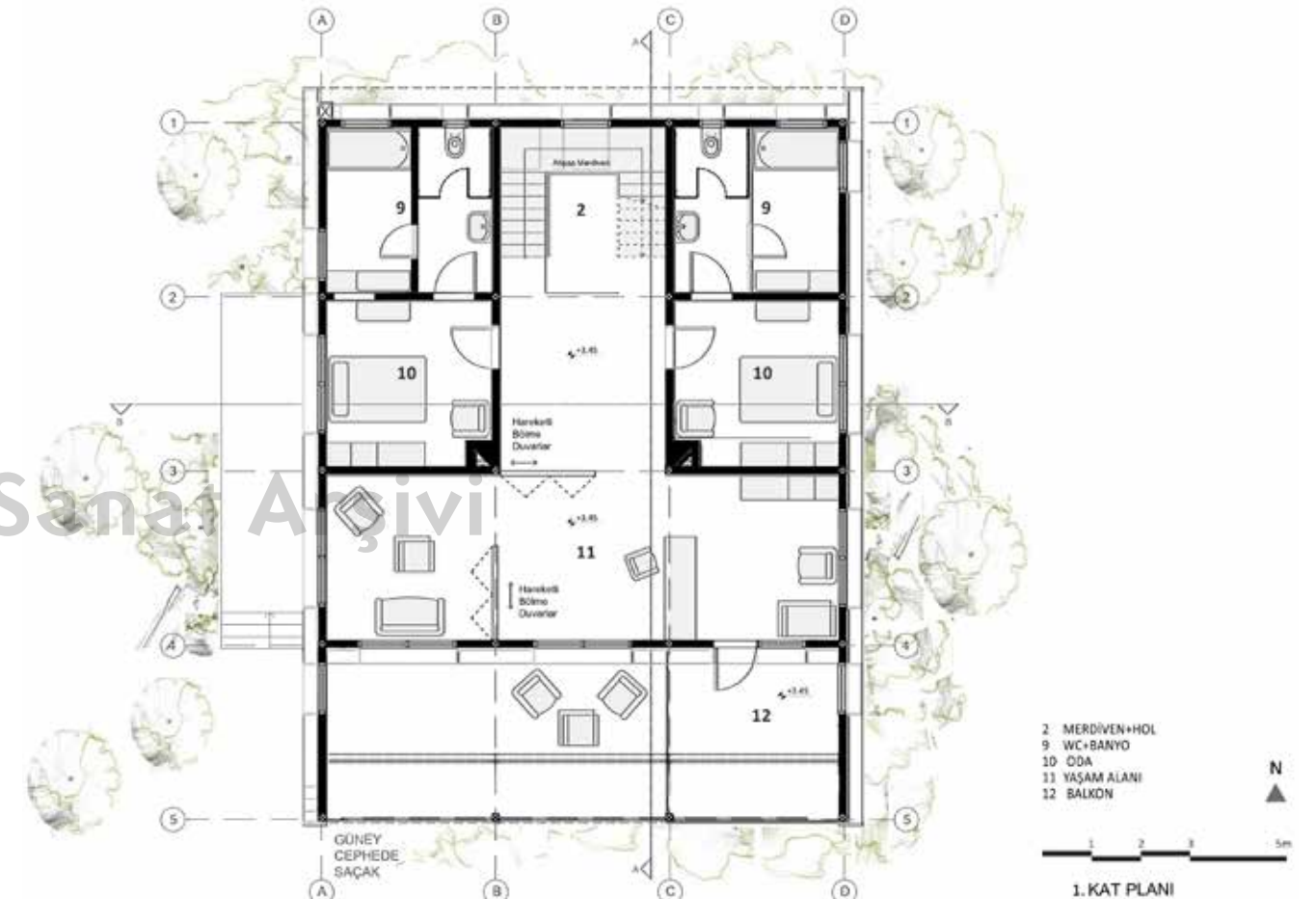
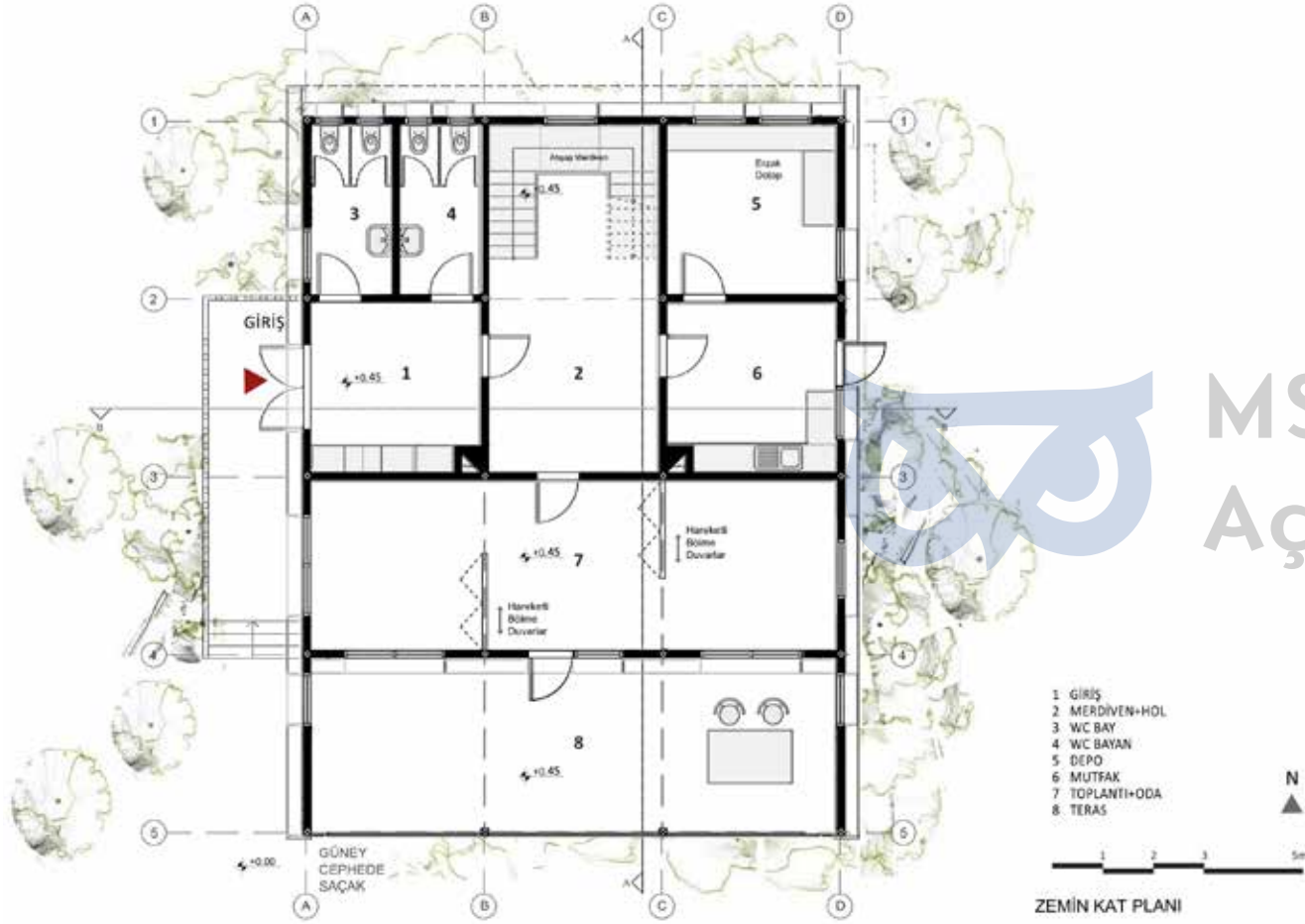

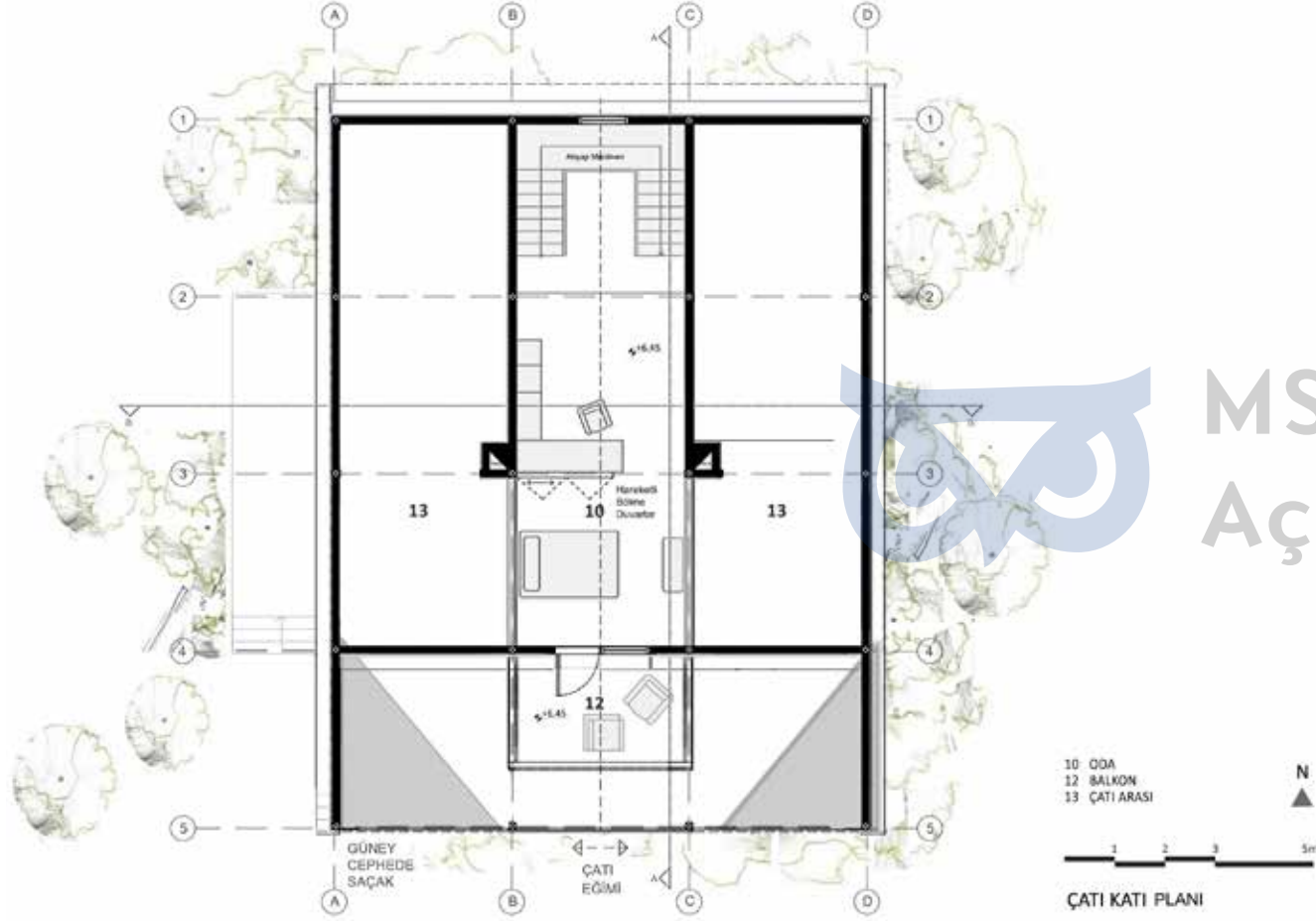
İmaj 15: Mekan organizasyonu / esnek mekan tasarım yaklaşımı

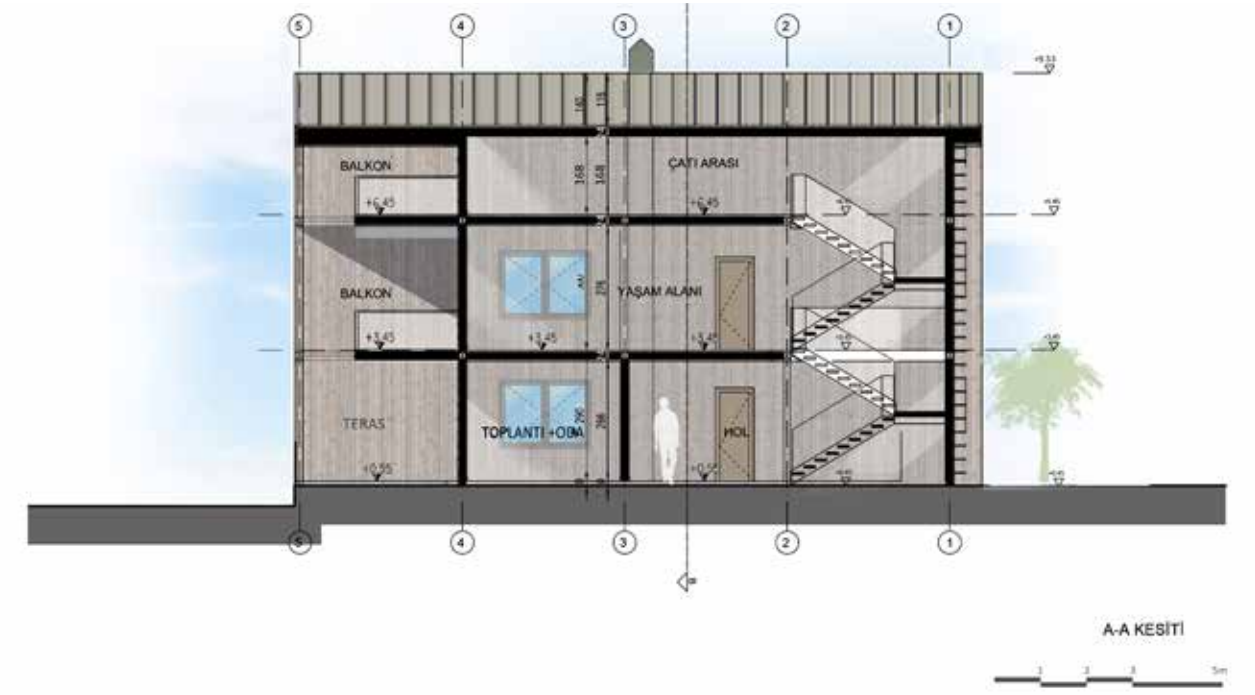
İmaj 16: Mevcut yapı taşıyıcı sistem maketi ve oluşturulacak ekolojik yapı grid sistem yaklaşımı

MSGGSÜ Açık Bilim Sena: Arşivi

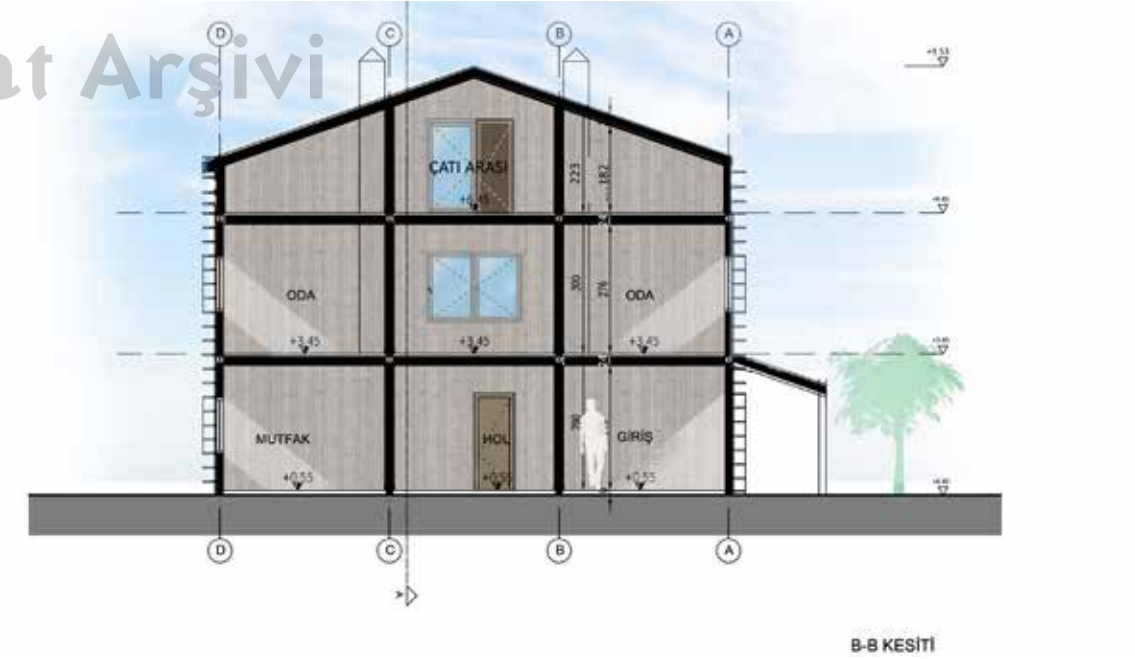

İmaj 19: Konut projesi çatı katı planı

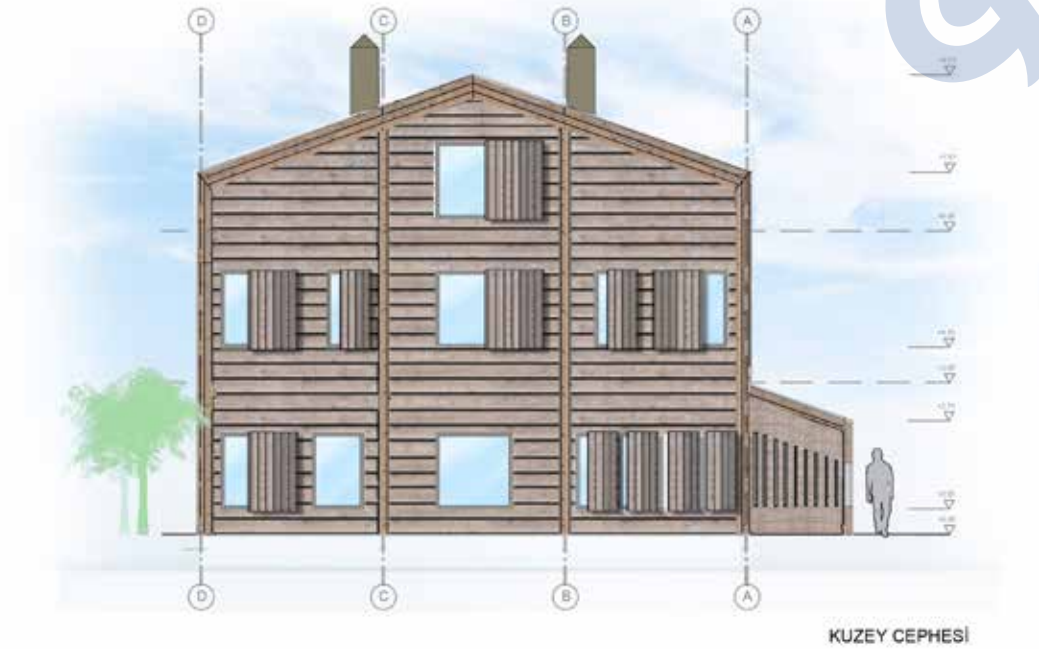
İmaj 20: Konut projesi A-A kesiti

İmaj 21: Konut projesi B-B kesiti

İmaj 22: Konut projesi doğu cephesi görünüşü

İmaj 23: Konut projesi kuzey cephesi görünüşü

İmaj 24: Konut projesi güney cephesi görünüşü

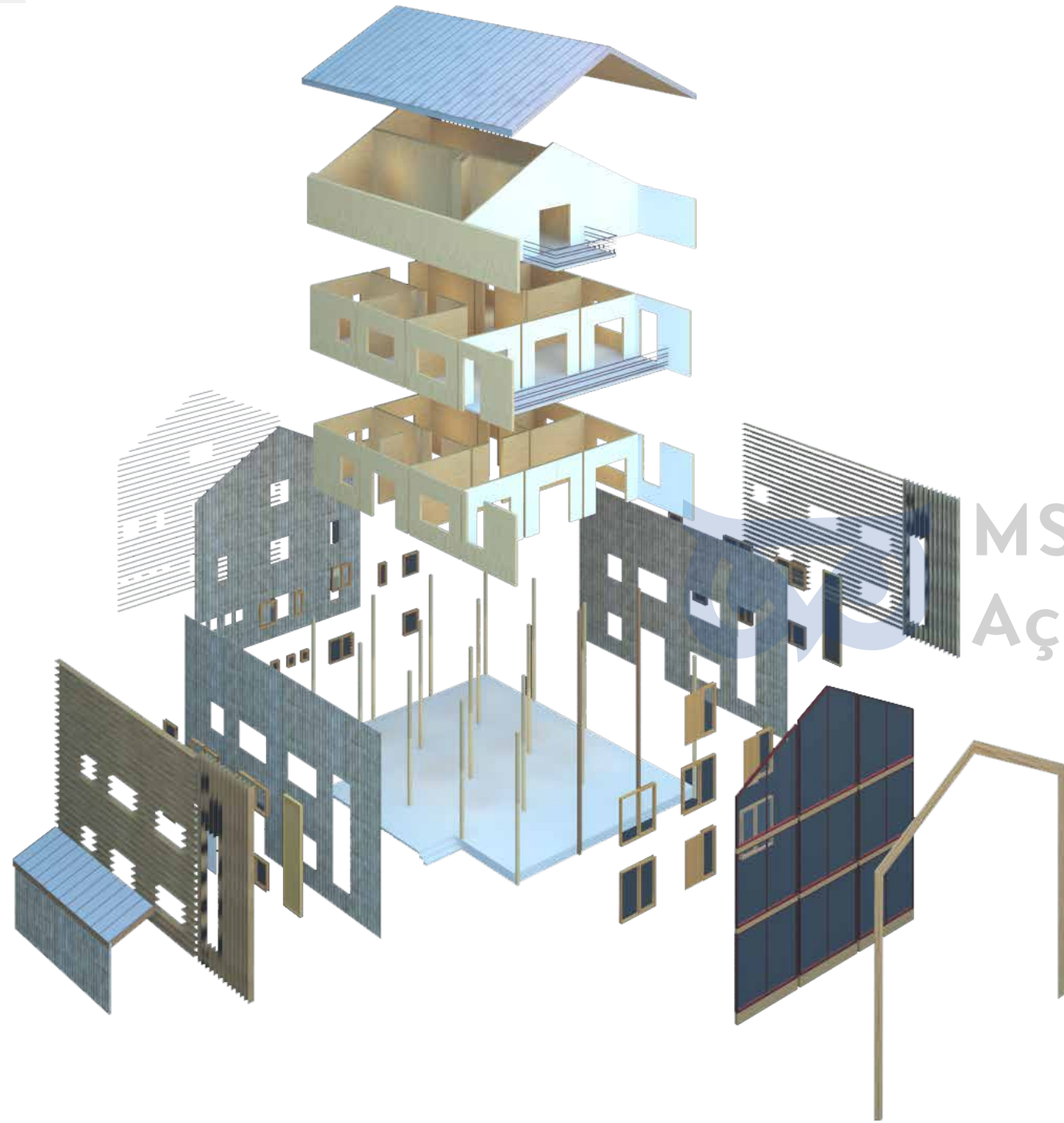

İmaj 25: Konut projesi batı cephesi görünüşü

MSGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

MSGGSÜ
Açık Bilim

İmaj 26: Konut projesi açılım perspektifi

İmaj 27: Konut projesi model çalışması

İmaj 28: Konut projesi model çalışması

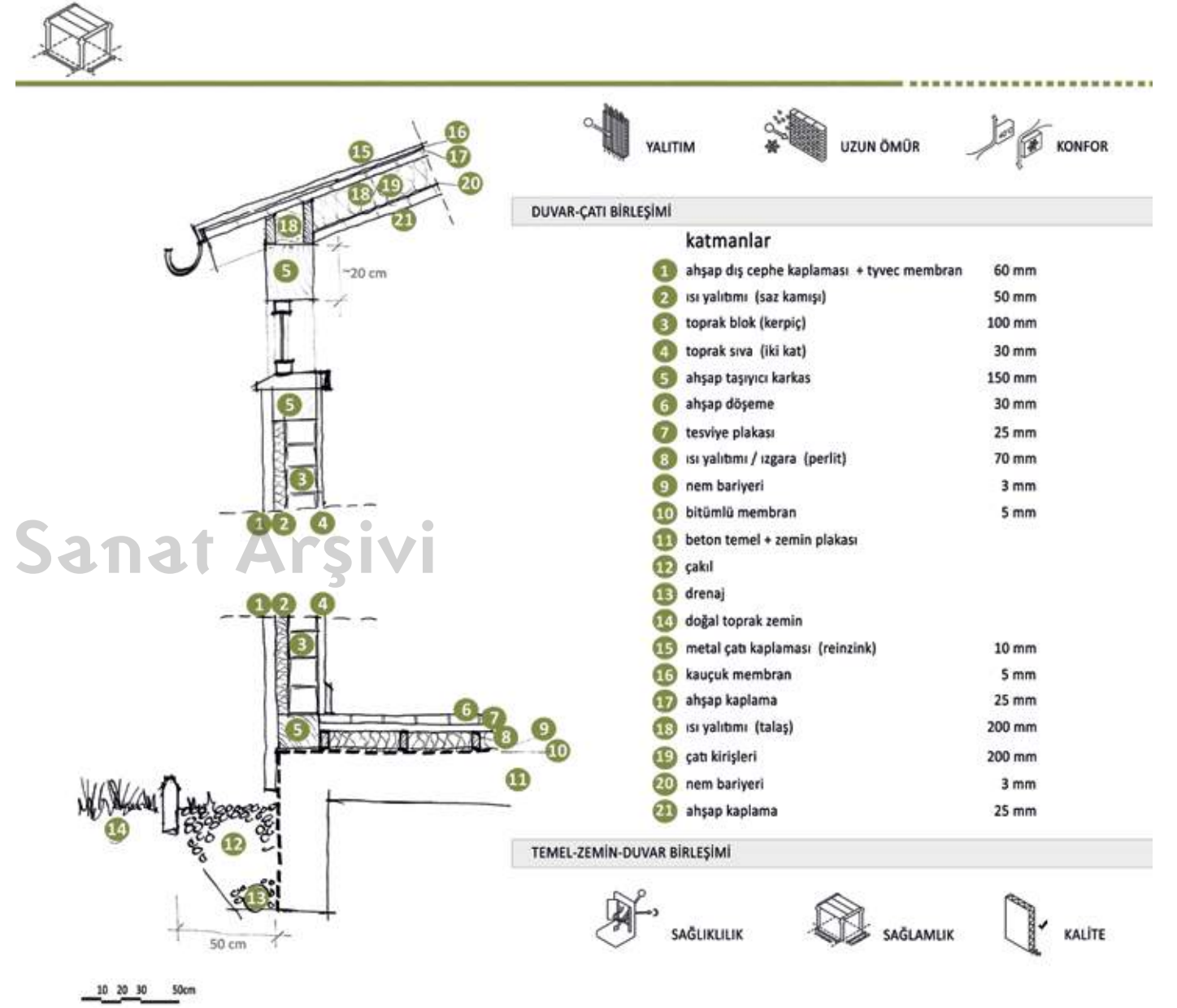

İmaj 29: Konut projesi model çalışması

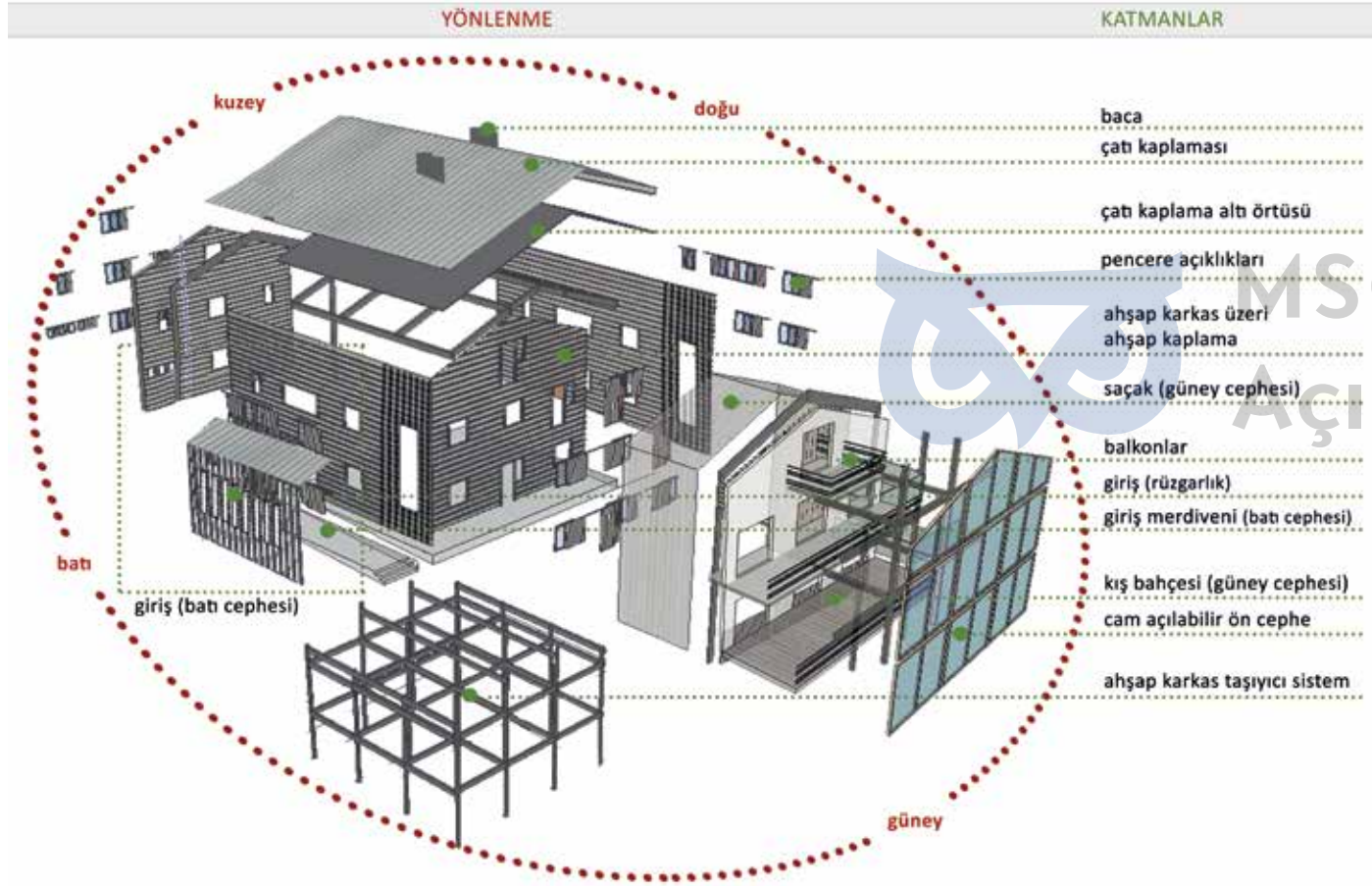
GSÜ
k Bilim

İmaj 30: Konut projesi model çalışması

İmaj 31: Konut projesi sistem detayı

2.2.4.5. Kırsalda Toplanma Mekânı Tasarımı

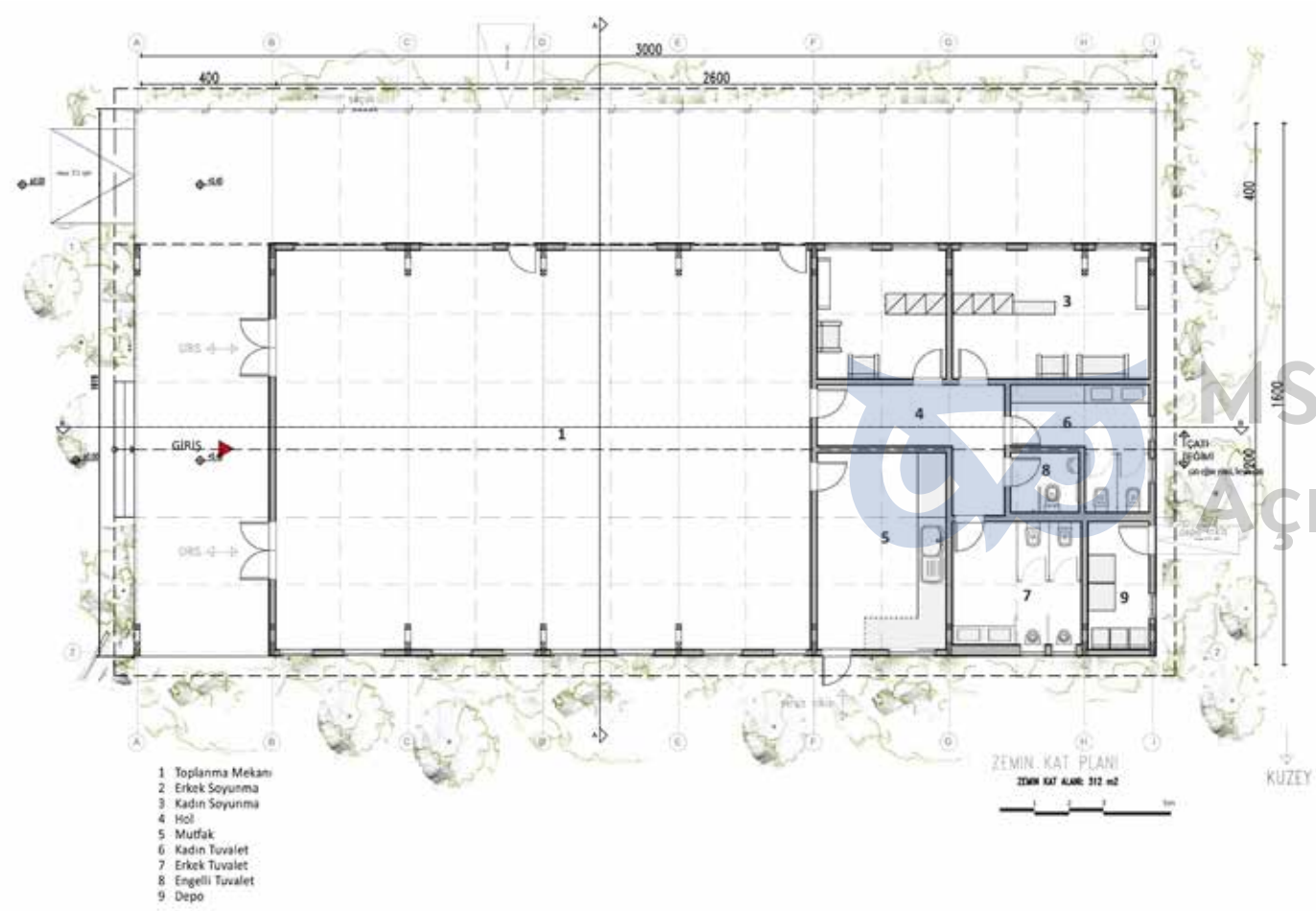
Mimari Tasarıma İlişkin - Mekân Organizasyonu, Cephe Düzeni: Yapının Kastamonu – İnebolu arasındaki İstiklal Yolu'nun Ersizlerdere Köyü içerisinde kalan bölümü üzerinde inşa edilmesi düşünülmektedir.

Yapının çok amaçlı kullanımı öngörülmüştür. Salon, düğün, tören gibi ritüellerle konser, konferans gibi eğlence ve kültürel etkinlikler için kullanılmak üzere tasarlanmıştır. İç mekânda yer alan kepenkler, salonun sergileme amaçlı kullanımına da olanak sağlamaktadır. Farklı kullanımlar için sade ve basit tasarım yaklaşımında, gerektiğinde büyük mekânın bölmelerle birbirinden ayrılabilmesi de mümkündür.

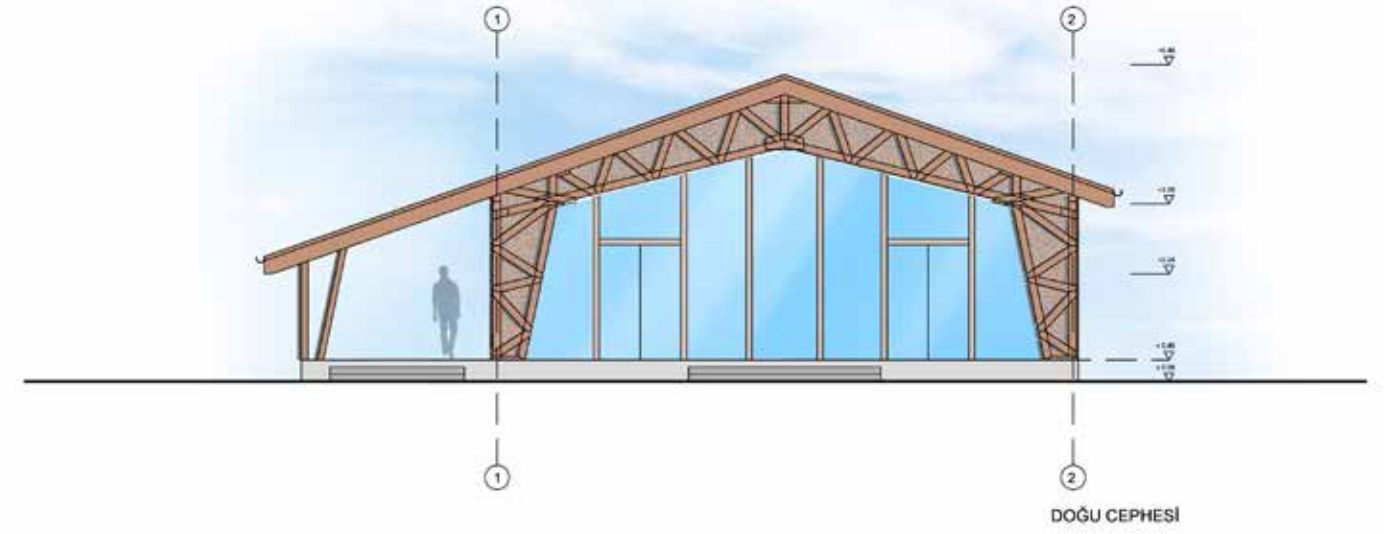
Tasarımda bütünüyle ahşap malzeme kullanılarak, yapının doğanın sürekliliğini kesmemesi hedeflenmiştir. Ahşap malzeme kullanımıyla yerel ile ilişki kurulurken, gelenekselden farklılaşarak ahşap strüktürün çağdaş kullanımına yönelik bir örnek oluşturulmuştur.

Yapıda yere kadar inen, boydan boya cam yüzeylerin saydamlığı iç mekânın dışarıya doğru akışkanlığını sağlayan en önemli etkidir. Bu akışkanlık güney yönünde geniş bir saçak ile devam etmektedir. Kapalı iç mekândan, yarı açık mekân revak ile doğaya kademeli ve korunaklı bir geçiş sağlanmıştır. Küre Dağları ile bütünleşmeyi sağlayacak bu saydamlık ve süreklilik duygusunun, yer ile ilişki kurulması ve deneyimleme sağlamasında önemli olduğunu düşünülmektedir.

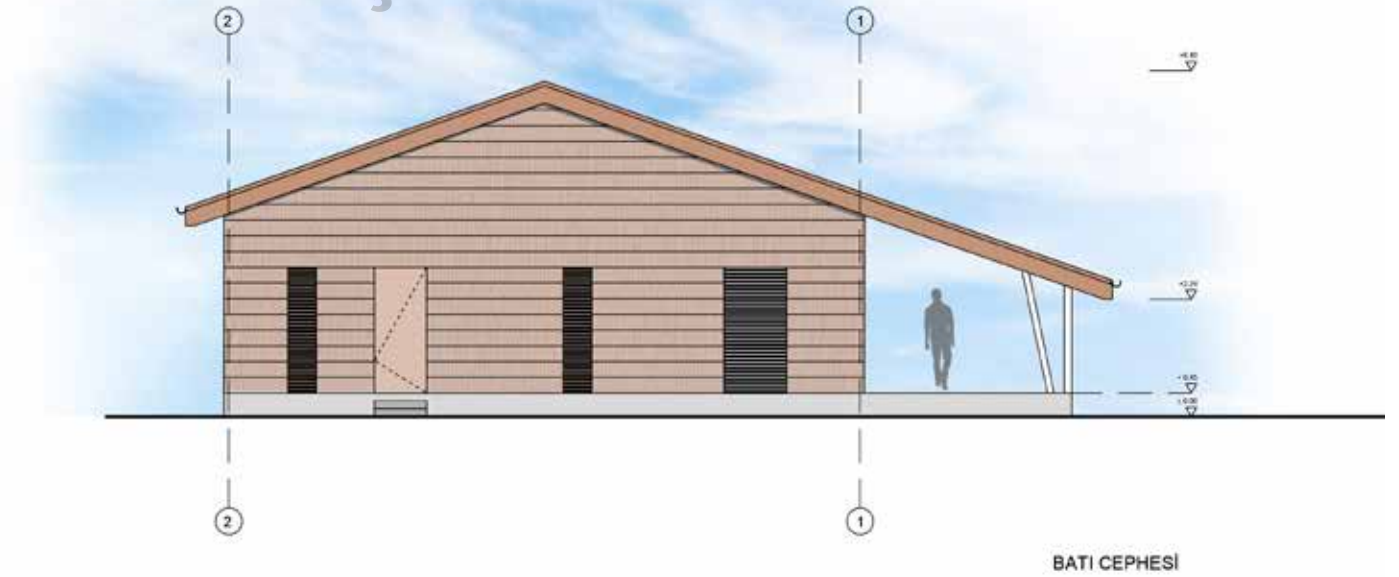
Açık mekânda çocuk oyun alanları spor, piknik gibi etkinlikler düzenlemeler yapılması önerilmektedir.

İmaj 33: Toplanma mekânı projesi zemin kat planı

İmaj 34: Toplanma mekânı projesi doğu cephesi görünüşü

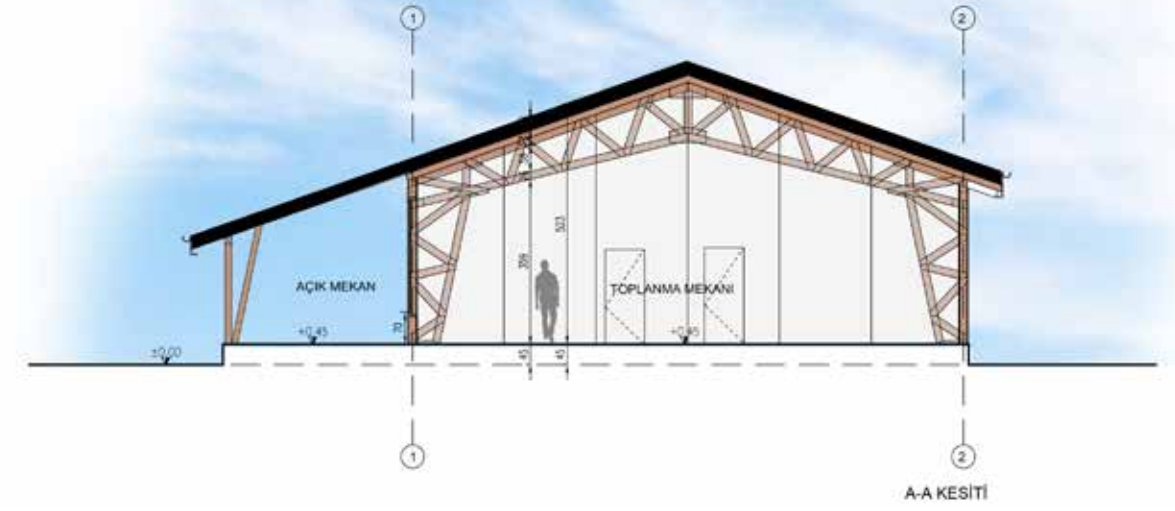
İmaj 35: Toplanma mekânı projesi batı cephesi görünüşü

İmaj 36: Toplanma mekânı projesi güney cephesi görünüşü

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

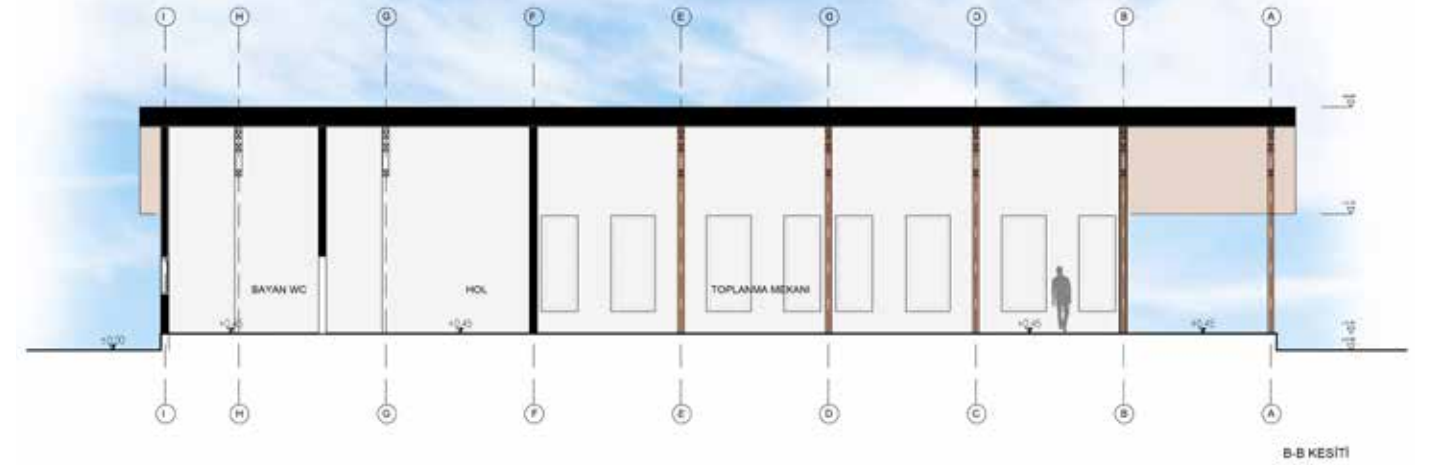

İmaj 38: Toplanma mekânı projesi A-A kesiti

KUZAY CEPHESİ

İmaj 37: Toplanma mekânı projesi kuzey cephesi görünüşü

B-B KESİTİ

İmaj 39: Toplanma mekânı projesi B-B kesiti

İmaj 40: Toplanma mekânı projesi model çalışması

İmaj 41: Toplanma mekânı projesi model çalışması

GSÜ
K Bilim

Arşivi

İmaj 42: Toplanma mekânı projesi model çalışması

İmaj 43: Toplanma mekânı projesi model çalışması

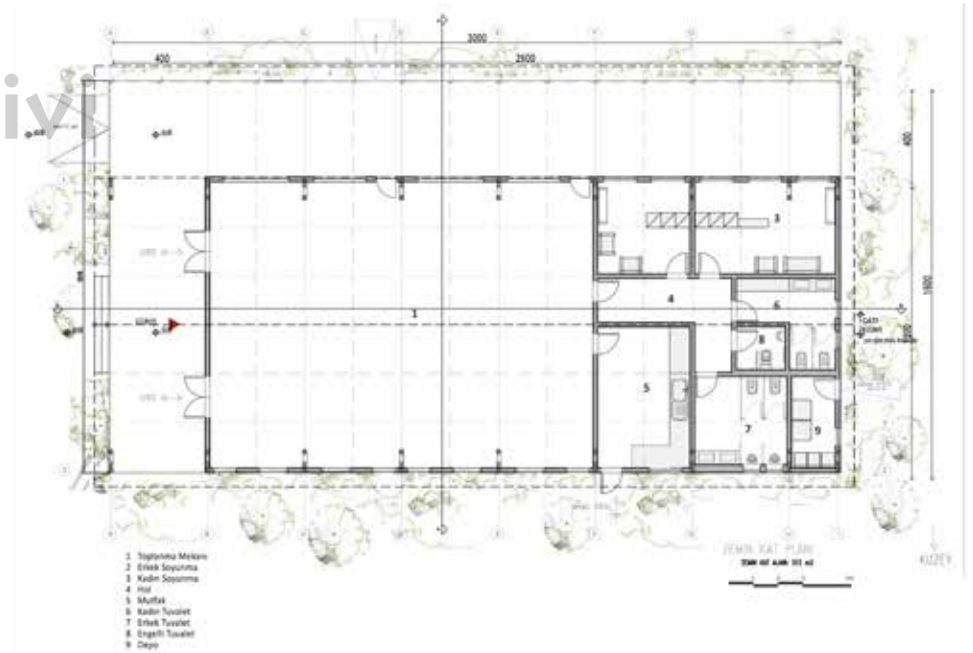
Fotoğraf 19: Taşıyıcı Sistem Detayı. Çare Olgun Çalışkan, 2014

2.2.4.6. Taşıyıcı Sisteme İlişkin Veriler

a. Taşıyıcı Sistem Tanımı:

Kastamonu İli, Küre İlçesi, Ersizlerdere Köyü'nde projelendirilen "Çok Amaçlı Toplanma Mekânı" planda 12mx26m boyutlarında ahşap karkas sistem olarak tasarlanmıştır. Tek katlı olarak tasarlanan yapı, mutfak, WC, depo, soyuma birimlerinin bulunduğu bir alan ve toplanma mekânı ile birlikte iki kısımdan oluşmaktadır.

Yapının taşıyıcı iskeletini oluşturacak ahşap karkas sistem hafiflik, esneklik ve depreme karşı dayanıklılık gibi avantajlara sahiptir. Yapının özellikle yatay deprem yüklerini güvenle karşılayabilmesi için yapısal kontraplak kaplamalar ile kaplanması düşünülmüştür. Aşağıdaki şekilde dikdörtgen kutuyla işaretlenmiş yerler kontraplak kaplamanın sürekli olarak koyulduğu yerlerdir.

İmaj 44: Toplanma mekânı projesi zemin kat planı

Yapı 24mm kalınlığında yapısal kontraplak kaplamalı ahşap panellerden oluşmaktadır. Paneller içindeki ahşap elemanlar 1. Sınıf Çam olup 14cmx14cm ve 7cmx14cm kesitlerindedir. Ahşap

dikmeler arası yaklaşık 40cm mesafe bulunmaktadır. Panel yüksekliğince ahşap dikmeler arasına yüksekliği üçe bölecek şekilde yatay ahşap elemanlar yerleştirilecektir.

Yapının toplanma mekânı kısmında 12m'lik açıklık geçilmektedir. Bunun için ahşap makaslar kullanılmıştır. Ahşap makas elemanları 8cmx16cm boyutlarında yine 1. Sınıf Çam malzeme kullanılarak teşkil edilmiştir. Ahşap makaslar betonarme temele çelik köşebentlerle ankrjanmıştır. Birleşimlerde çelik lamalar, M12, M16, M20, M24 bulonlar ve 8mm lik vidalar kullanılmıştır.

Yapı sisteminin boyutlandırılmasında esas alınan deprem etkileri D.B.Y.B.H.Y. – 2007 deprem yönetmeliğine göre belirlenmiştir. Deprem yüklerinin hesabında eşdeğer deprem yükü yöntemi kullanılmıştır. Deprem kuvvetleri parametreleri olarak alınan değerler aşağıda verilmiştir.

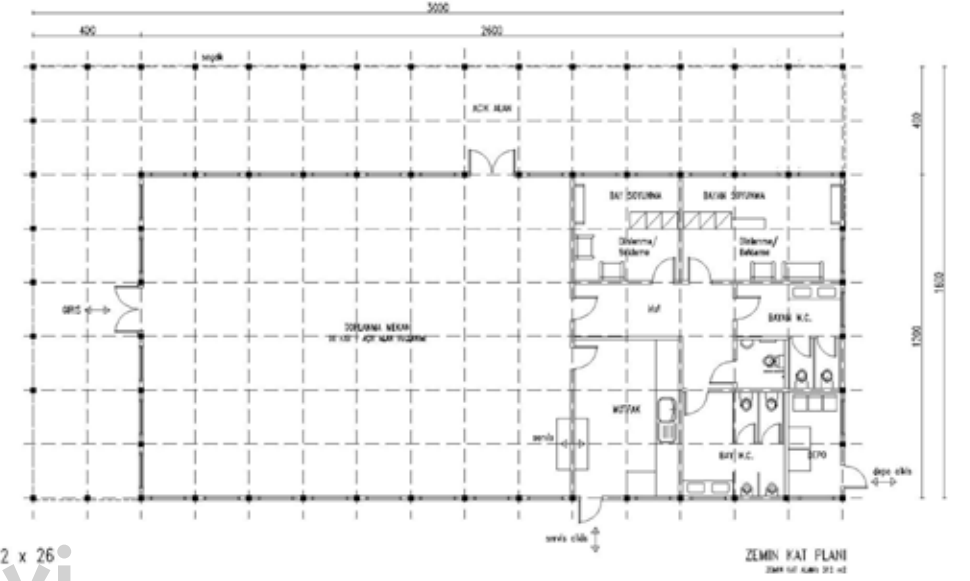
Deprem Bölgesi:	3
Deprem Bölge Katsayısı (A0):	0.2
Bina Önem Katsayısı:	1.20
Spektrum Katsayısı (S(T)):	2.5
Sistem Davranış Katsayısı (R):	4

MSGGSÜ

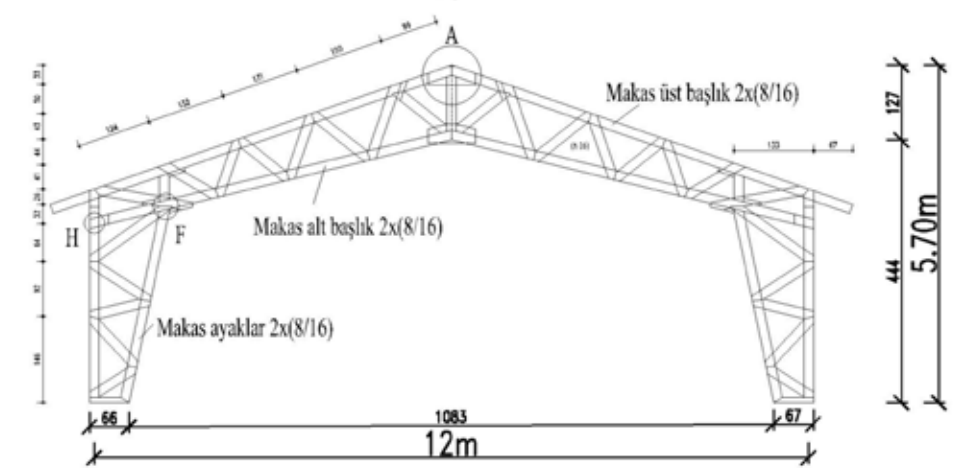
Açık Bilim Sanat Arşivi

Çok Amaçlı Toplanma Mekânı Zemin Kat Planı

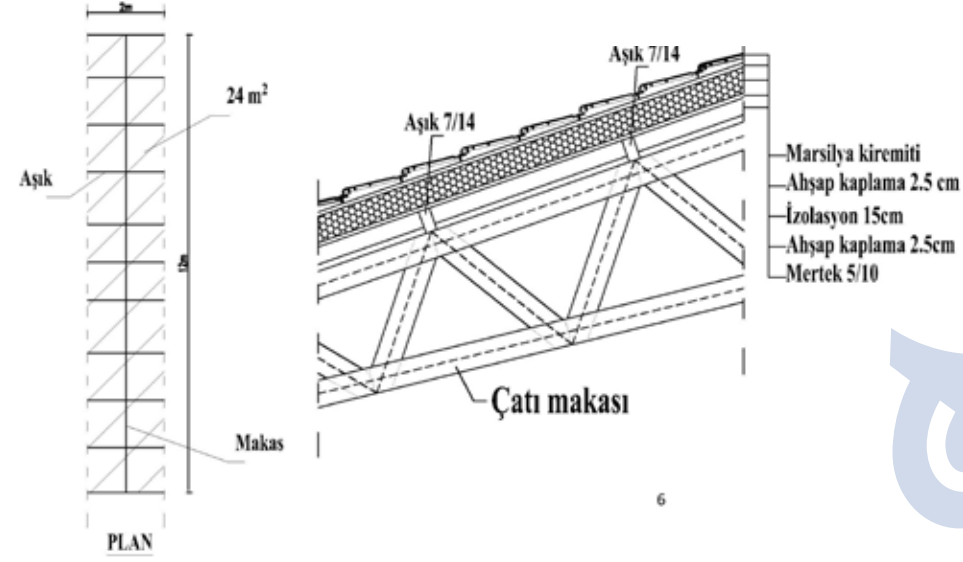
12 x 26
Zemin Kat Planı

Ahşap Makas Ölçüleri

b. Yük Hesabı:

Çatı makası	8/16	65 kg/m	33kg/m ²
Aşık	7/14	6 kg/m	4 kg/m ²

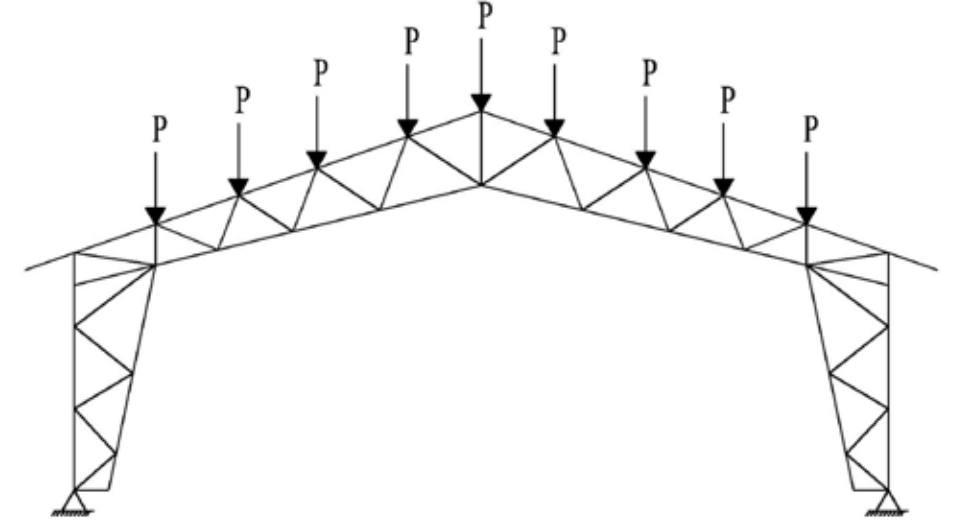

Kiremit (Marsilya)	50kg/m ²
Ahşap kaplama 2 x 2.5cm = 5cm	30kg/m ²
Mertek 5/10	7kg/m ²
İzolasyon	1.5kg/m ²
Çatı örtüsü	88.5kg/m ²
Kar	75kg/m ²
Düşey yük	
Çatı makası	33kg/m ²
Aşık	4 kg/m ²
Çatı örtüsü	88.5kg/m ²
Metal elemanlar	4.5kg/m ²
	130kg/m ²
Düşey yük + Kar = 130 + 75 =	205kg/m ²

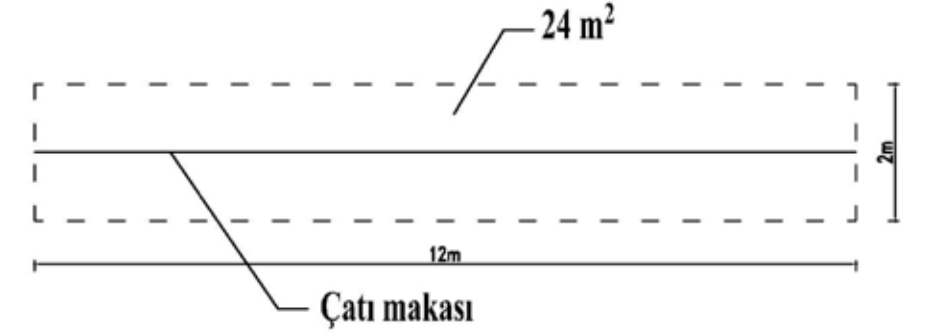
MSGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

$$P = 0.205 \text{ t/m}^2 \times 2 \times 1.5 = 0.615 \text{ ton}$$

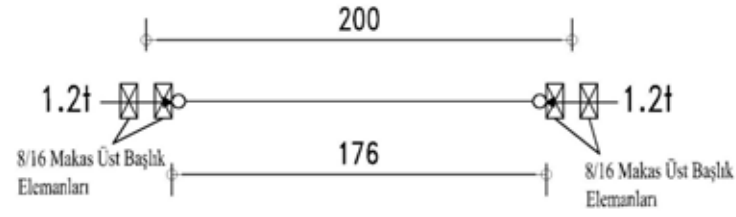
Makas düzleminde deprem yükü

$$W = 0.205 \times 24 = 4.92 \text{ ton}$$

$$V_t = 0.20 \times 1.2 \times 2.5 \times 4.92 / 4 = 0.74 \text{ t}$$

$$P = 1.2 \text{ t}$$

$$S_k = 1.76 \text{ m}$$

$$7/14 (98 \text{ cm}^2)$$

$$i_{\min} = 2.02$$

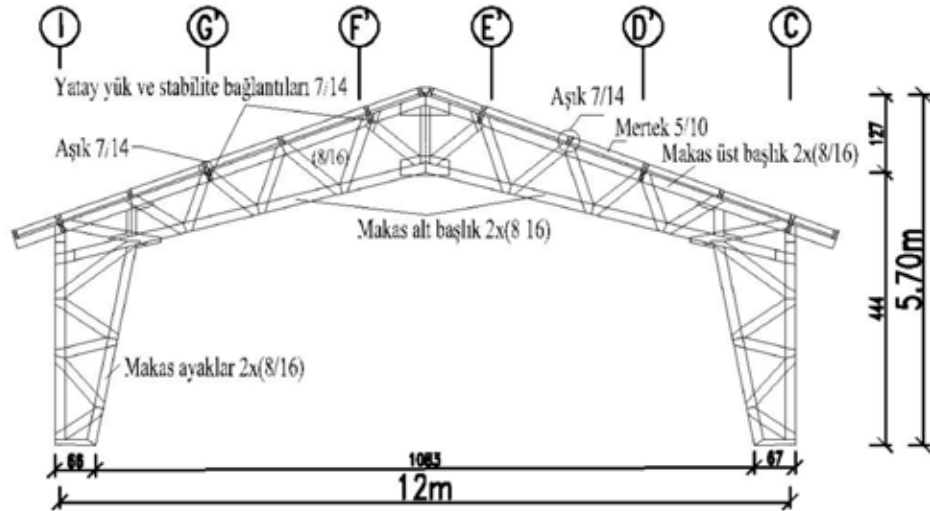
$$\lambda = 176 / 2.02 = 87$$

$$\omega = 2.38$$

$$\sigma = 2.38 \times 1200 / 98 = 29 \text{ kg/cm}^2 < 85 \text{ kg/cm}^2 \text{ GÜVENLİDİR.}$$

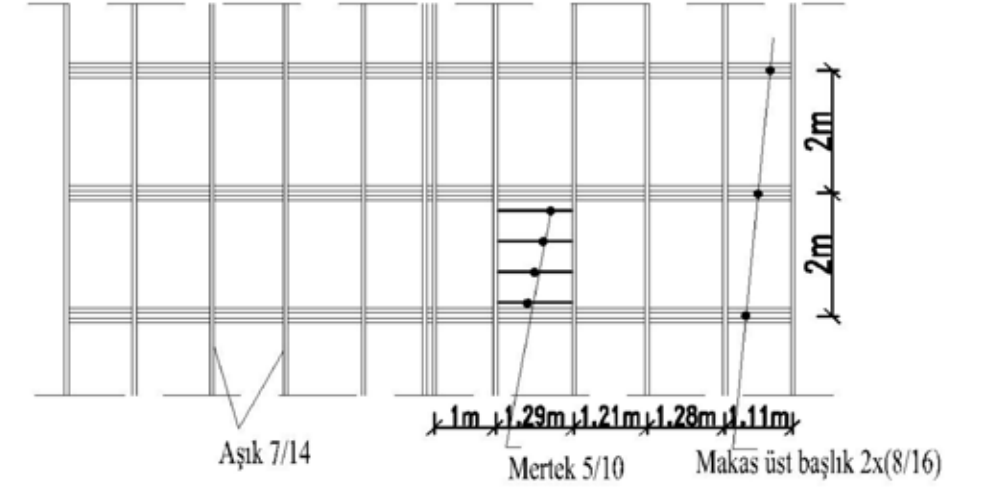
$$\text{Bağlantı } 2M12 \quad P_{em}^1 = 0.63 \text{ t} \quad 0.63 \times 2 = 1.26 \text{ t} > 1.2 \text{ t} \text{ GÜVENLİDİR.}$$

Çatı Örtüsü

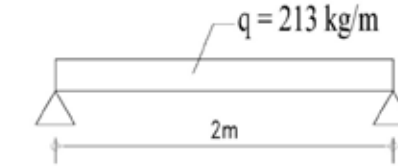
MSGGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

Aşık Hesabı

Kesit 7/14

$$\text{Düşey Yük (Çatı örtüsü)} 88.5 \text{ kg/m}^2$$

$$\text{Kar} \quad 75 \text{ kg/m}^2$$

$$163.5 \text{ kg/m}^2$$

$$q = 1.3 \text{ m} \times 163.5 \text{ kg/m}^2 = 213 \text{ kg/m}$$

$$M = 213 \times 2^2 / 8 = 106.5 \text{ kgm}$$

$$Q = 213 \text{ kg}$$

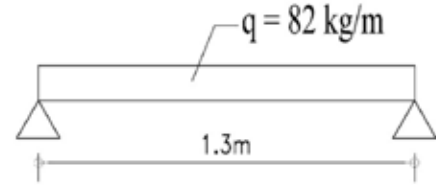
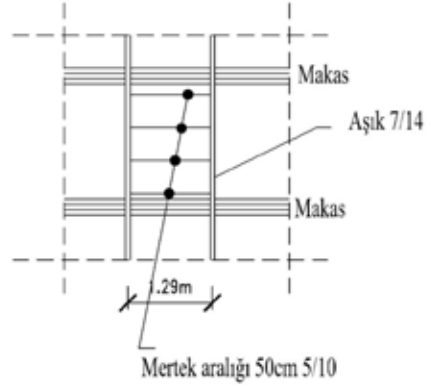
Kesit 7/14

$$W_x = 229 \text{ cm}^3 \quad \sigma = 10650 / 229 = 47 \text{ kg/cm}^2 < 100 \text{ kg/cm}^2 \text{ GÜVENLİDİR.}$$

$$I_x = 1601 \text{ cm}^4 \quad f = 5/384 \times [(2.13 \times 200^4) / (10^5 \times 1601)] = 0.28 \text{ cm} < L/300 = 0.67 \text{ cm} \text{ GÜVENLİDİR.}$$

7/14 kesit uygundur.

Mertek Hesabı

Düşey Yük (Çatı örtüsü) 88.5 kg/m^2

Kar $\frac{75 \text{ kg/m}^2}{163.5 \text{ kg/m}^2}$

$q = 0.5 \text{ m} \times 163.5 \text{ kg/m}^2 = 82 \text{ kg/m}$

$M = 82 \times 1.3^2 / 8 = 17.32 \text{ kgm}$

$Q = 53.3 \text{ kg}$

Kesit 5/10

$W_x = 83 \text{ cm}^3$ $\sigma = 1732 / 83 = 21 \text{ kg/cm}^2 < 100 \text{ kg/cm}^2$ GÜVENLİDİR.

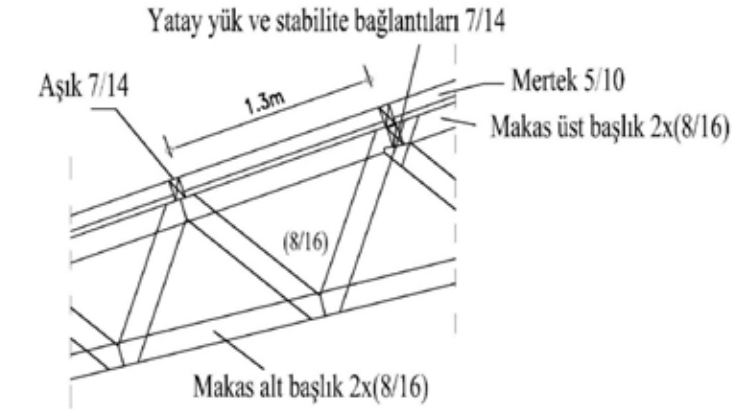
$I_x = 417 \text{ cm}^4$ $f = 5/384 \times [(0.82 \times 130^4) / (10^5 \times 417)] = 0.07 \text{ cm} < L/300 = 0.43 \text{ cm}$ GÜVENLİDİR.

5/10 kesit uygundur.

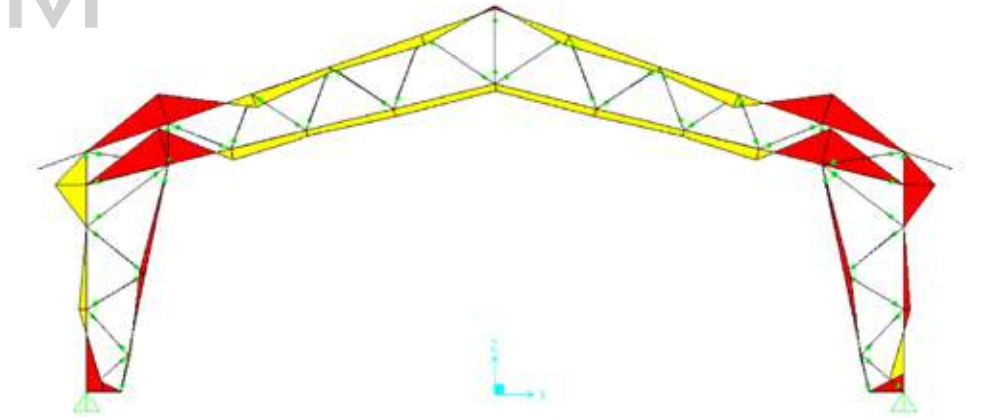
MSGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

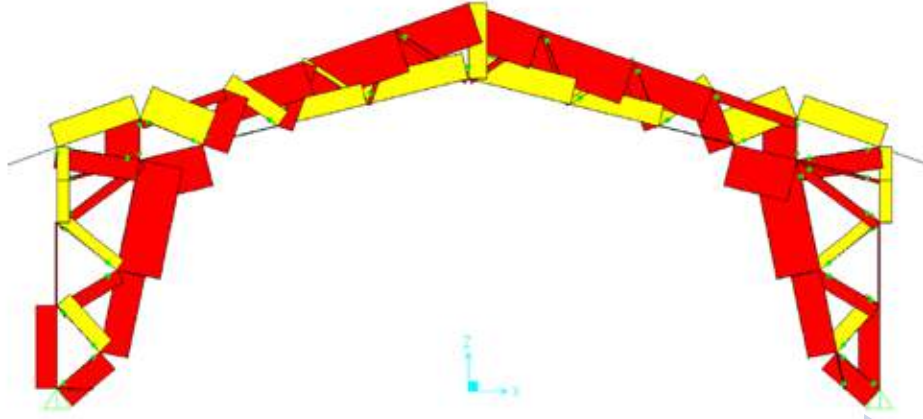
İÇ KUVVET DİYAGRAMLARI

Düşey yük + Kar yüklemesi, M33 diyagramı

$M_{\max} = 0.08 \text{ tm}$

Düşey yük + Kar yüklemesi, Eksenel kuvvet diyagramı

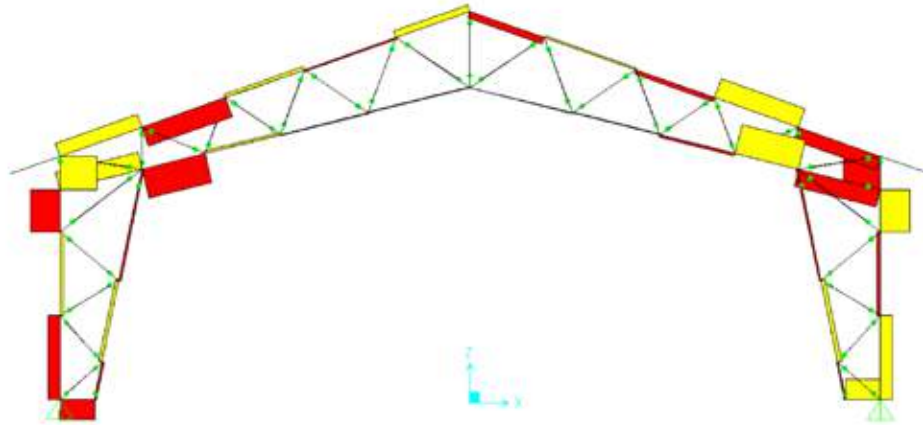

Üst başlık $N_{max}=-3.32$ t (Basınç), $N_{max}=+1.81$ t (Çekme)

Alt başlık $N_{max}=-3.15$ t (Basınç), $N_{max}=+1.95$ t (Çekme)

Kemer ayağı $N_{max}=-3.29$ t (Basınç)

Düşey yük + Kar yüklemesi, 522 diyagramı

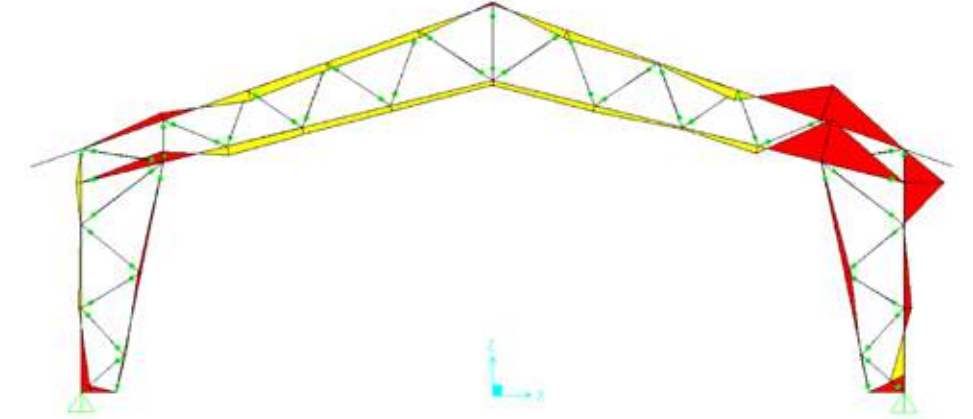

Üst başlık $S_{22}=-0.07$ t, $S_{22}=+0.07$ t

Alt başlık $S_{22}=-0.11$ t, $S_{22}=+0.11$ t

Kemer ayağı $S_{22}=-0.14$ t, $S_{22}=+0.14$ t

Düşey yük + Deprem yüklemesi, M33 diyagramı

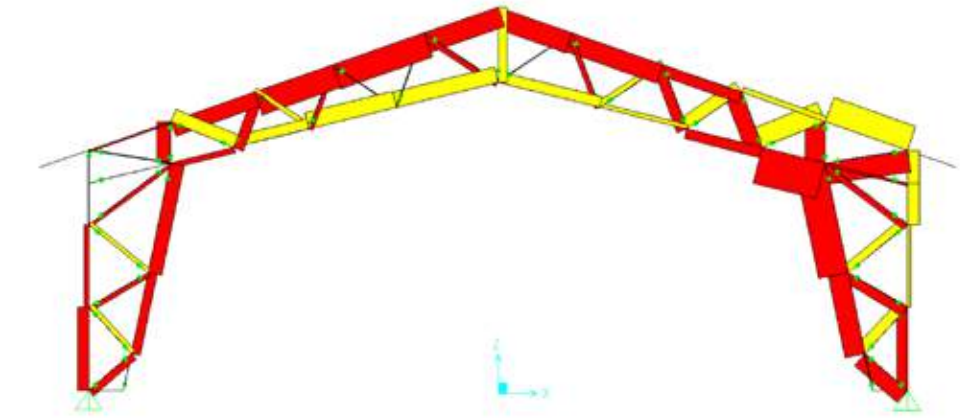

Üst başlık $M_{max} = -0.11$ tm

Alt başlık $M_{max} = -0.13$ tm

Kemer ayağı $M_{max} = -0.12$ tm

Düşey yük + Deprem yüklemesi, Eksenel kuvvet diyagramı

Üst başlık $N_{max}=-3.76$ t (Basınç), $N_{max}=+3.85$ t (Çekme)

Alt başlık $N_{max}=-5.48$ t (Basınç), $N_{max}=+2.50$ t (Çekme)

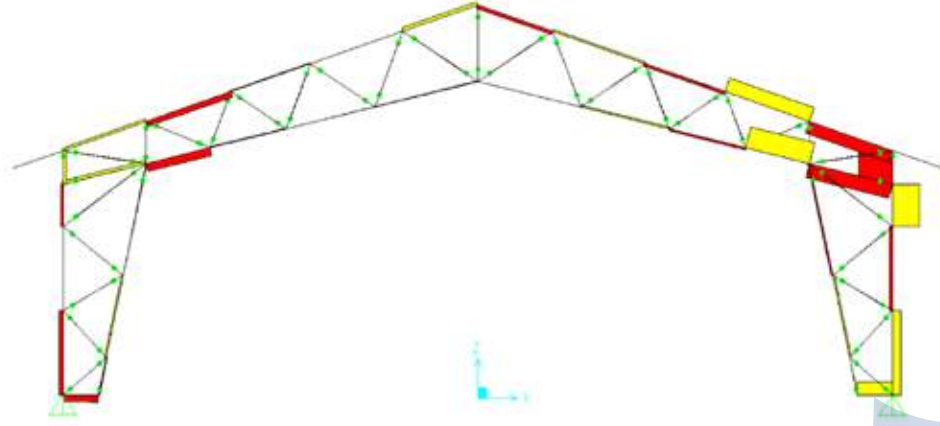
Kemer ayağı $N_{max}=-4.50$ t (Basınç)

MSGGSÜ

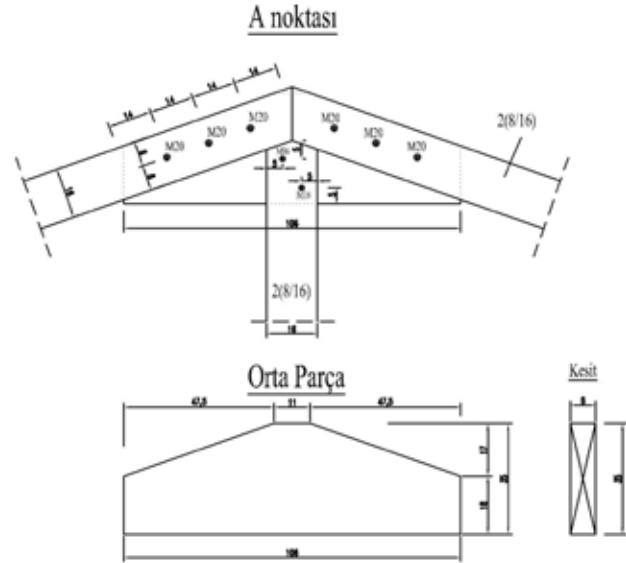
Açık Bilim Sanat Arşivi

Düşey yük + Deprem yüklemesi, 522 diyagramı

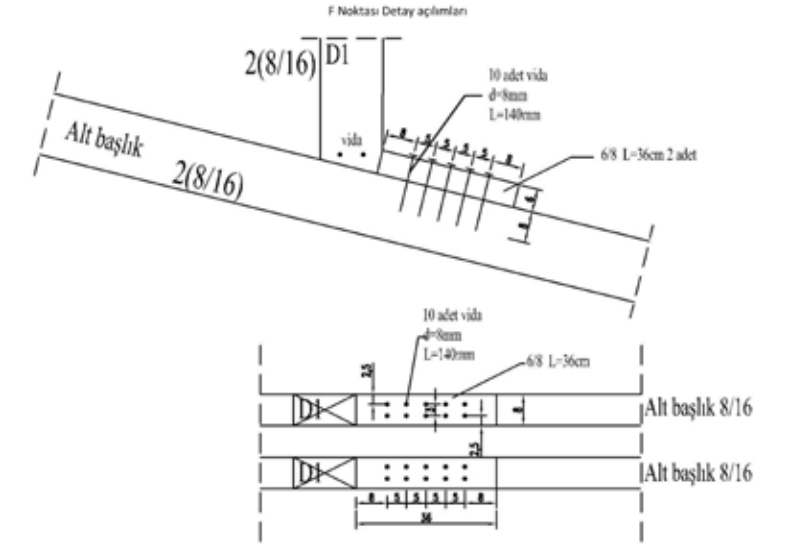
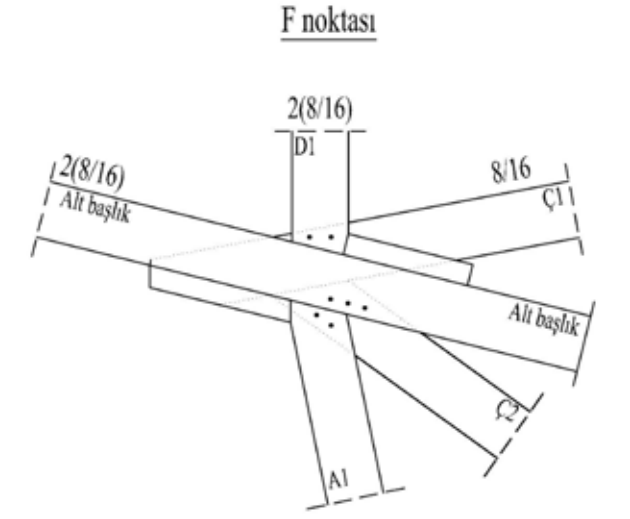
Üst başlık $S_{22}=-0.09$ t, $S_{22}=+0.11$ t
 Alt başlık $S_{22}=-0.16$ t, $S_{22}=+0.16$ t
 Kemer ayağı $S_{22}=-0.25$ t, $S_{22}=+0.20$ t

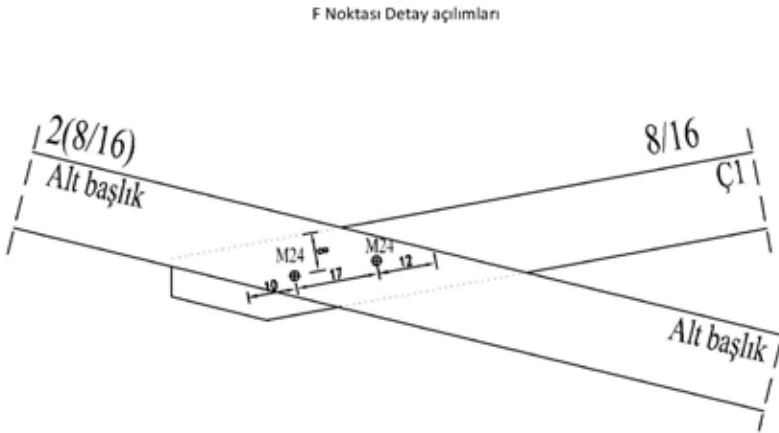
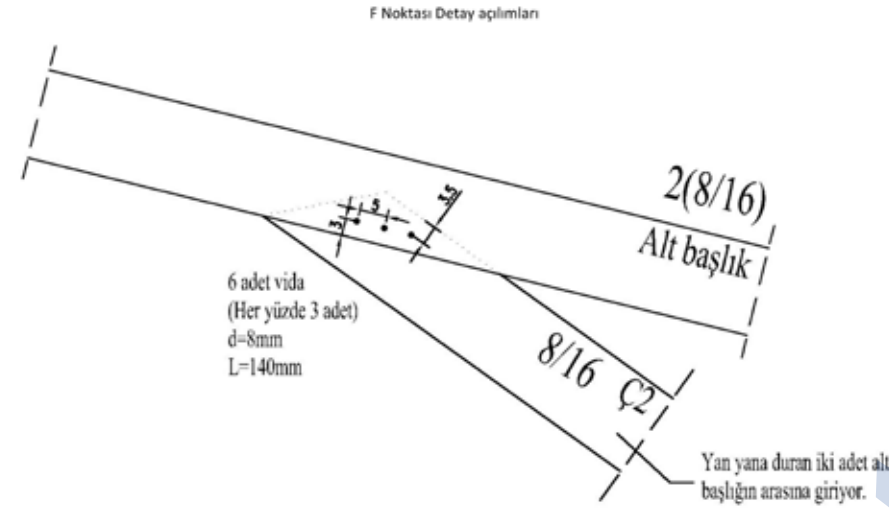
DETAYLAR

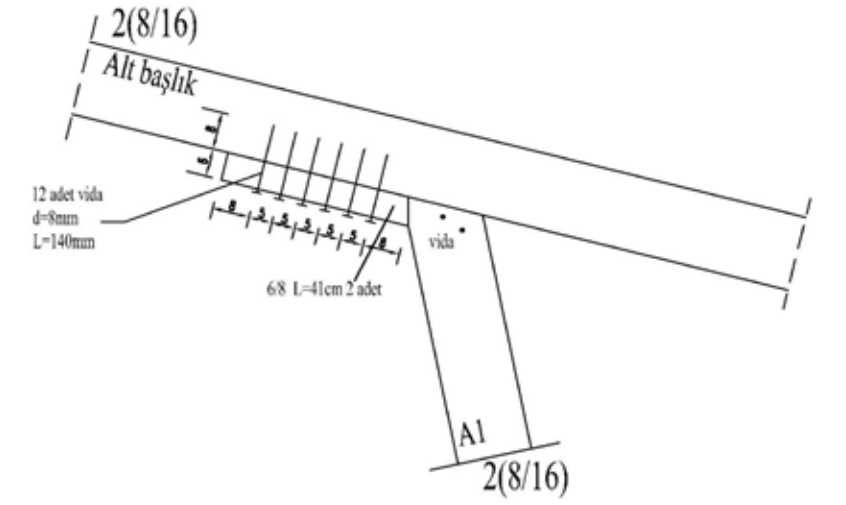
MSGGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

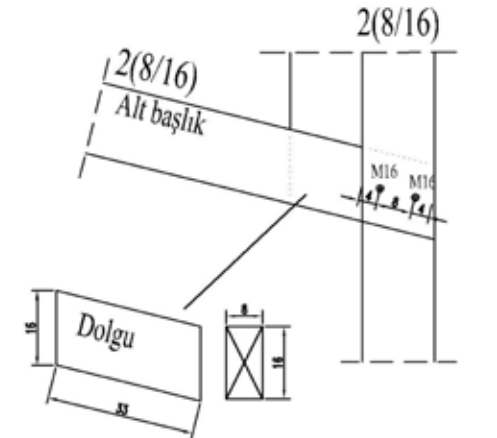

F Noktası Detay açılımları

H noktası

MSGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

* DBYBHY 2007 : Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelik 2007
 **: TS498 : Yapı Elemanlarının Boyutlandırılmasında Alınacak Yüklerin Hesap Değerleri
 ***: TS647 : Ahşap Yapıların Hesap ve Yapım Kuralları

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

3. GELENEKSEL YAPIDAN YENİ YAPIYA
YAKLAŞIMLAR

Fotoğraf 20: Kastamonu / Küre Ersizlerdere Köyü peyzaj görüntüsü., Ahmetcan Alpan, 2014

3.1. KIRSAL ALAN ÇALIŞMALARINDA YENİ YAKLAŞIMLAR VE KÖY TASARIM REHBERİ

Karadeniz'de bir orman köyü olan Ersizlerdere için hazırlanan köy tasarım rehberi birçok açıdan ele alınabilir. Yerel bağlamda rehberin köyün geleceği için nasıl bir potansiyel oluşturabileceği, uygulama boyutu ve bölgesel aktörlerin süreçteki rolleri mutlaka tartışılmalıdır. Ancak bu metinde köy tasarım rehberi daha farklı bir bağlamda, dünyada ve ülkemizde değişen kırsal alan araştırma gündemleri ve akademik deneyimler çerçevesinde değerlendirilecektir. Öncelikle kırsal alana dair değişen gündemler ve tartışma odakları ele alınacak, sonrasında ülkemizde köy tasarım rehberi fikrinin kurumsal ve akademik bakımdan nasıl geliştiği üzerinde durulacak, köy tasarım rehberi öncesindeki diğer çalışmalardan çıkarılan sonuçlar aktarılacak ve son olarak Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberinin içeriğinin oluşturulmasındaki temel tartışma konuları sunulacaktır.

Kırsal alan çalışmalarında çok genel bir eğilimden söz etmek gerekirse, uzun yıllar kırsal ekonomik ve toplumsal değişimi anlamaya odaklı yaklaşımların, 1990 lardan sonra mekânı, kültürü ve yerel özgünlükleri öne çıkaran yaklaşımlara doğru evrildiği görülmektedir. Sosyal bilimlerde ve planlamada giderek kapsamı genişleyen kültürel çalışmaların bunda etkisi vardır. Kırsal çalışmalarda yere duyarlılık, özgünlük ve kimlik konularına hassasiyet artarken (Cloke, 1997), peyzaj karakter alanlarının ve tasarım rehberlerinin de bu dönemde gündeme gelmesi dikkat çekmektedir. Kırsal çalışmalarda kültürel kimlikler, toplumsal cinsiyet, "rurbanization" (tersine kentleşme) kimlik bağlamında yerlerini almaktadır. Diğer yandan planlama açısından bakıldığında, kırsal yaşamın devamı için önemli olan katılım meselesi, kırsal alanlarda katılım pratiklerinin sunduğu imkânlarla da kırsal çalışmalarda karşılığını bulmuştur.

3.1.1. Ülkemizde Kırsal Alanla İlgili Çalışmalarda Değişen Gündem

Kırsal alanlarla ilgili çalışmalarda yaklaşımlarla birlikte gündem konuları da değişmiştir. Erken Cumhuriyet döneminde kırsal kalkınma, köycülük ve köylerin modernleşmesi üzerine çalışmalar öne çıkmaktaydı. 1940-50 li yıllarda Berkes (1942) ve Boran (1945)'in saha çalışmaları daha çok köylülük ve toplumsal yapıya odaklanırken, 1960 larda Mübaccel Kiray başta olmak üzere toplumbilimciler tarımda ticarileşme, toprak mülkiyeti ve köylerde toplumsal farklılaşma odaklı çok değerli araştırmalar yapmışlardır (Kiray, 1966, 1968; Kiray ve Hinderink, 1970).

1970 lerde araştırmalar kentsel sorunlara odaklanmış, köy çalışmaları kesintiye uğramıştır. Kırsal alanla ilgili çalışmalar kırsal kalkınmayla ilgili konularda daha çok ziraatçiler, iktisatçılar

Hürriyet Ögdül, Prof.Dr.
MSGSÜ Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü

tarafından yapılmıştır. 1990 larda küresel ekonominin tarım sektörüne nüfuzu ve AB Ortak Tarım Politikası ile birlikte tarım sektörü en önemli tartışma konusu olmuştur. Yerel/bölgesel kalkınma içinde kırsal alanların ele alınması da yine bu dönemde öne çıkmaktadır. Kırsal alanların –özellikle meslek alanımız için- 2000 lere kadar ilgi duyulan bir çalışma alanı olduğunu söylemek zordur.

2000 li yılların başında kırsal alanlarla ilgili üç önemli konu dikkat çekmekteydi; “kırsal alanda yapısal uyum”, “mekânda yeni bir kır-kent ilişkisi”, “sürdürülebilirlik” (Kaya, Ögdül, Mamunlu, 2013). “Kırsal alanda yapısal uyum”, küresel tarım politikaları ve AB Ortak Tarım Politikalarının etkileri çerçevesinde geniş şekilde tartışmalar yapılan bir konu olmuştur. “Mekânda yeni bir kır-kent” konusu AB mekânsal bütünleşme politikaları ile birlikte ortaya çıkmış, kırsal alanlardaki farklılaşma, kırsallığın tanımı bu kapsamda tartışılan konular olmuştur. Kırsallık kavramı, çok merkezlilik, bölge içinde kırın yeri bu dönemin çalışma konularıdır. Ayrıca kırsal alanda kentsel işlevlerin yayılması, kent-kır ayrımının bulanıklaşması konularında çalışmalar yapılmıştır. O dönemde Devlet Planlama Teşkilatı ülke için yeni bir kır-kent tanımı yapmak üzere çalışmalara başlamıştı. Bugün bu çalışma ne yazık ki henüz tamamlanmamıştır. Büyükşehir yasası ile birlikte anlamını kaybeden kır-kent tanımını yenilemek için TUIK tarafından yeni çalışmaların yapılacağı söylenmektedir.

“Sürdürülebilirlik” konusunda ise, kırsal alanlarda ekolojik sorunlarla bu yeni kırsallık içinde nasıl başedileceği, kirlilik, yeni enerji politikaları önemli tartışma konuları olmuştur. En yaygın konulardan biri kırdaki devletin değişen rolü, yeni kurumlar, toplumsal cinsiyet ve katılım bağlamında kırdaki yönetim tartışmalarıdır.⁵

3.1.2. Yeni Yaklaşımlar, Deneyimler

2000 lerin ilk on yılı, ülkemizde kırsal alanların özellikle mekânsal planlama bağlamında kurumsal olarak tartışılmaya başlandığı yıllardır. O dönemdeki Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nda Kırsal Alanlar Daire Başkanlığı'nın kurulmuş olması, bu kurumsallığın göstergeleri sayılabilir.

Bakanlık için o dönemde iki konu öne çıkmakta idi; planlama sistemi içinde kırsal planlamanın yeri ve kırsal yerleşmelerde yöresel mimarinin korunması.

İlki, “planlama sistemi içinde kırsal planlamanın yeri” konusu planlama sistemindeki yapısal sorunlarla birlikte bugüne kadar devam eden bir tartışma konusu olmuştur. Plancılar birçok nedenle kırsal planlama sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Turizm baskısı altındaki alanlarda, afet bölgelerinde, hızlı gelişen bölgelerde, köye dönüş programları dâhilinde, metropoliten

⁵1999-2009 yılları arasında MSGSÜ'de güncel kırsal alan tartışmalarını içeren bir dizi seminer yapılmıştır. Bu seminerlerde farklı uzmanlar biraraya gelmiş ve bu seminerler kırsal alanla ilgili sonraki işbirlikleri ve çalışmalar için fırsatlar sağlanmıştır. Ögdül H. (ed.) (2013). Kırsal Alan Planlaması Tartışmaları, 1999-2009, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayını.

bölge içinde kalan kırsal alanlarda, bölge ve çevre düzeni planlarında kırsal alanlarla ilgili kararlar almaları gerekmiştir. Planlama mesleğinin bu konudaki birikimi, yasal dayanakları, kullandığı araçlara bakıldığında bazı sorunlar olduğu görülmektedir. 1924 tarihli ve 442 Sayılı Köy Kanunu, bu kanuna dayalı olarak çıkarılan Köy Yerleşme Planı Uygulama Yönetmeliği, 3194 Sayılı İmar Kanunu ve 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (ayrıca afet ve iskânla ilgili kanun ve yönetmelikler) kırsal alanların planlanmasında yetersiz kalmıştır. Plancılar, bir kırsal yerleşmenin planını yapmak durumunda kaldıkları zaman, ellerindeki tek araç olan imar planlaması teknik ve yöntemleri ile hareket etmişlerdir. Gelişme alanları önerilmesi ve yeni donatıların getirilmesi dışında farklılaşmış yaklaşımlar geliştirilmemiştir. Bakanlığın, kırsal alan planlaması modeli oluşturmak üzere KTÜ ve SÜ'nin Bakanlık ile TÜBİTAK/KAMAK projesi süreci oluşturması önemli bir adımdır (TÜBİTAK- KAMAG, 2015).

O dönem Bakanlığın önem verdiği ikinci konu “kırsal yerleşmelerde yöresel mimarinin korunması” idi. Bu konuda kurumda yanyana duran, ancak birbirine zıt iki eğilim vardı. Bir yandan yeni planlama araçlarına, özellikle köy tasarım rehberlerine ilgi duyan, kırsal kimliğin korunması ile ilgili kaygılar taşıyan bir yaklaşım; diğer yandan pratik sorunlara cevap verilmesi açısından “yöresellik” konusunu coğrafi bölgeler/iller bazında ele alan üst politikalar. Köylerde yapılacak evler için köylüye verilecek yöreye uygun köy evi projeleri elde edilmesi istenmekteydi. Yöre kavramı farklı coğrafi bölgeler olarak görülmekte, her bölge için tip projelerin olması beklenmekteydi. MSGSÜ'den bir mimarlar ekibinin hazırladığı Kayseri çalışmasında (MSGSÜ, 2008) alternatif parseller üzerinde farklı mimari plan çözümleri ve alternatif tip konut projeleri de üretilmişti. Bu çalışmanın başka bir bölgede, Balıkesir'de yapılmasına karar verildiğinde, bu kez yerleşme dokusunun da yöresel farklılıkların bir parçası olduğu düşünülerek, proje içeriğine “yöresel mimari özellikler”in yanısıra “yöresel doku” da eklendi. “Balıkesir Kırsalında Yöresel Doku ve Mimari Özelliklere Uygun Yapılaşmanın Yaygınlaştırılması” projesi MSGSÜ de mimarlık ve şehir planlama ekipleri ile birlikte yapıldı (MSGSÜ, 2010).

Bu çalışma yöresellik kavramının coğrafi bölgeler ya da iller bazında tanımlanmasının doğru olmadığına dair önemli sonuçlar verdi. Balıkesir ili ülkenin büyük illerinden biri olarak iki denize kıyısı olan ve üç farklı iklim bölgesinde- Marmara, Ege ve İç Anadolu- yer alan bir coğrafyaya sahip bir ildir. İklimin kırsal karakter üzerindeki etkisi düşünüldüğünde il içinde farklılıkların beklenmesi doğaldır. Ayrıca tarih boyunca birçok göç hareketi sonucu oluşan son derece yoğun bir yerleşim desenine sahip olan ilin 900 den çok köyü bulunmaktadır. Bu nedenle Balıkesir'de köyler rakım, merkeze uzaklık gibi coğrafi özellikler kadar kültürel özelliklere göre de – manav, yöruk, çerkez vb.- farklılaşmıştır.

Projede tüm il için ortak bir yerleşme dokusu yakalamanın mümkün olmadığı açıktı. Tersine bu farklılıkları ortaya koyan bir yaklaşım benimsendi. Her bir iklim bölgesinden ve coğrafi konumdan –dağ, ova, yamaç- köyler seçilerek birbirlerinden farklı yanları olduğu ortaya kondu. İl ya da “yöre” bazında ortalama bir parsel büyüklüğü ve ortalama yapılaşma şartlarının belirlenimin yöreselliği korumak değil, dokuyu tektipleştirmek olacağı bu çalışmanın önemli sonuçlarından biri oldu.

İkincisi kırsal kimliğin korunması için, parsel düzeni ve yapılaşmanın ötesinde, yapılaşmamış alanlar olan bahçe, sokak, meydan, ortak alanların da kırsal karakterinin çok önemli parçası olduğu, günlük yaşamın canlılığını sağlayan alanların bunlar olduğu vurgulandı, her bir öge için öneriler geliştirildi. Bu içerik daha sonra köy tasarım rehberinin içeriğinin oluşturulmasında etkili oldu.

Üçüncüsü, tüm bunların kurumlarla birlikte halkın da olacağı bir platformda gerçekleşmesine dayalı bir karar süreci önerisi getirildi. Bu aynı zamanda sonuca değil sürece ve katılıma vurgu yapan bir yaklaşımdı. Bu şekilde karar almada yerelin güçlendirilmesi ile farklılıkların korunabileceği bir süreç oluşturulması önerildi.

Bu çalışma sonrasında, konu kurumsal açıdan “yöresellik” kavramı üzerinden devam etmiş, akademik olarak ise “kırsal mekân”, “kırsal kimlik”, “katılım”, “yerellik” konuları üzerinde daha çok tartışma imkânı olmuştur. Bu çalışmanın Küre yerel kalkınma ve köy tasarım rehberi çalışması için deneyim sağladığı, bir anlamda bir hazırlık niteliğinde olduğu söylenebilir.

Köy kimliği ve köy tasarım rehberleri üzerinde çalışan akademisyenlerin yaklaşım ve yöntemleri de ülkemizde yapılan ilk ve değerli çalışmalar olarak, rehber çalışmasında yol gösterici olmuştur (Eminağaoğlu, 2004; Eminağaoğlu, Çevik, 2007).

2012 yılında köylerin Büyükşehir belediye sınırları içine alınması sonrasında kırsal yerleşmelerin planlanması meslek alanımızın temel konularından biri haline gelmiştir. Köylerin nasıl planlanacağı önemli bir pratik bir sorun olduğu kadar, planlama sisteminin de sorgulandığı geliştirilmesi gereken bir konu olarak gündeme girmiştir. Ayrıca kırsal kimlik, kırsal konut, kırsal tasarım ve katılım meseleleri akademik olduğu kadar yerel yönetimlerin de ilgilendiği konular haline gelmiştir. Kırdaki işsizlik, kırdaki toplumsal cinsiyet, kırsal yaşlılık gibi konular kırdaki yeni araştırma alanlarıdır.

3.1.3. Ersizlere Köy Tasarım Rehberi İçeriği ve Tartışmalar

Küre’de 2013 yılında başlayan yerel kalkınma çalışmaları bu kitabın oluşmasında temel teşkil etmiştir.

Eski bir maden kenti olan Küre, İnebolu limanına yakınlığı ile antik dönemlerden bu yana önemli bir lojistik merkez olmuştur. Bakır madeninin çekiciliği ile canlı bir ekonomik yaşamın olduğu kent, madenin özelleştirilmesi ile birlikte hem kent merkezinde hem de kırsal alanda nüfus ve istihdam kaybı yaşamaya başlamış, 1935 yılından sonra 20 000 civarında kalan ilçe nüfusu, 2000 lerden sonra 6000 lere kadar düşmüştür. Kent merkezinde zayıf bir ticari yaşam, mekânsal kalitede azalma ve halkın kente bakışında ümitsizlik hâkimdir. Bir yandan kırsal alanda eko-turizm faaliyetleri artmaktadır. Küre dağı tüneli ile bölgesel bağlantılarının artması beklense de gelecek konusunda olumlu düşüncelerin olduğunu söylemek zordur. Bu koşullar altında Küre Kaymakamlığı, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZZKA) ve MSGSÜ arasında kurumsal işbirliği ile Küre’de 2013 Haziran ayında İlçe halkının ve kurumların nasıl bir gelecek beklentisi olduğunu anlamak ve önerileri birlikte oluşturmak üzere bir Çalıştay yapılmıştır. Çalışmalar MSGSÜ öğretim üyelerinden oluşan bir ekibin gönüllü katılımı ile devam etmiştir. Köy tasarım rehberi projesi de Çalıştayda diğer kilit projelerle birlikte önerilmiş ve KUZZKA’nın desteği ile geliştirilmiştir.

Ersizlere köyü Kastamonu- İnebolu yolu üzerinde beş mahalleden oluşan, dik yamaçlarda dağınık şekilde yerleşmiş, tipik bir Karadeniz köyüdür. Küre ilçe merkezi gibi nüfusu azalmamış, emeklilerin dönmesiyle dalgalanarak da olsa sabit bir nüfusa sahip olmuştur. Köy canlı yaşayan bir köydür. Orman ve madencilik geçim kaynaklarıdır. Baskın doğal güzellikleri ve kanyonu ile trekking ve rafting faaliyetlerinin odağı olma yolundadır. Kimliği güçlü olmakla birlikte turizm faaliyetleri ile değişme eğilimi vardır.

Ersizlere Köy Tasarım Rehberi çalışmasının üç önemli boyutunda sözedilebilir. Birincisi yerel kalkınmanın bir parçası olarak tanımlanması, ikincisi bölgesel bir kurum tarafından sahiplenilmesi ve üçüncüsü ülkemizde ilk köy tasarım rehberi olması.

Çalışmalar başladığında henüz yasal karşılığı olmayan köy tasarım rehberi 2013 yılında 3194 sayılı İmar Kanunu’na eklenen bir madde ile mevzuata girmiştir.

12/7/2013-6495 sayılı Kanunun 73 maddesi ile 3194 sayılı İmar Kanunu’na eklenen 8/ğ maddesi şu şekildedir;

8/ğ “...Yerleşme ve yapılaşma özellikleri, mimari doku ve karakteri, gelişme düzey ve potansiyeli açısından önem arz eden köylerde bu özellikleri korumak, geliştirmek ve yaşatmak amacıyla

muhtarlık katılımı ile ilgili idarelerce köy tasarım rehberleri hazırlanabilir. Köy tasarım rehberleri ilgili idare meclisi kararı ile onaylanır ve uygulanır.”

Rehber çalışması sırasında köy tasarım rehberi hazırlanması ile ilgili bir yönetmelik henüz çıkmamıştı. Köy tasarım rehberlerinin planlama sistemi içindeki yeri, nasıl hazırlanacağı ve uygulanacağı henüz belirlenmiş değildi, hala da bu konuda bir gelişme olmamıştır.

Ersizlerdere Köy Tasarım rehberi⁶ incelendiğinde rehberin üç düzeyi içerecek şekilde kurgulandığı görülecektir; yerleşme dokusu, parsel biçimlenişi, kırsal mimari karakter. Her düzey için analizler, ilkeler ve öneriler vardır. Analizler köyde yapılan çalışmalardan ve diğer verilerden ortaya çıkmıştır. İlkeler köyde oluşan fikirler ve farklı uzmanlık alanlarından ekip üyelerinin görüşleri ile geliştirilmiştir, genel ve kavramsaldır. Daha sonra Ersizlerdere köyü için hazırlanmış rehber kısmı gelmektedir. Burada doğrudan köydeki mekânlara, günlük yaşama referans verilerek öneriler geliştirilmiştir.

Bu kurgu oluşturulurken ve sonrasında bazı sorular üzerinde tartışmalar oldu; rehber hangi konuları içermeli? Gelişmenin sınırlarını göstermeli mi? Yapılaşma biçimi vermeli mi? İşlevler hakkında öneriler getirmeli mi? Ne kadar serbest bırakmalı, zorlayıcı olmalı mı? Köy tasarım rehberinin bir plan türü olmadığı, planlama sistemi içinde destekleyici olması gerektiği bilinmesine karşın bu sorular sürekli karşımıza çıktı. Bunun nedeni bu tür kararların alındığı bir planın bulunmaması, mekân düzenleme aracı olarak rehberin olması idi. Örneğin Ersizlerdere için, orman ve tarla sınırlarının aşılmaması ve belirli bir rakım aralığında yerleşilmesi önerisi bir çeşit plan kararı gibi de görülebilir. Ama geçim sıkıntısı çeken köyün zaten az olan tarla alanlarının korunması için bu gerekli görüldü. Başka bir örnek köy girişi için tasarıma yönelik bazı ipuçları verilmesidir. Bu da aslında rehber yaklaşımına uygun bir içerik değildir. Ancak köy halkı bu düzenlemeyi acil görmüştü ve bu bir ihtiyaca karşılık geldi.

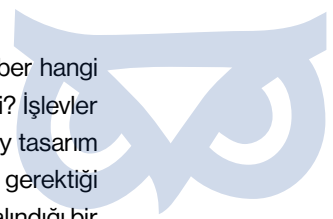
Sorulması gereken önemli bir soru vardır; Köy tasarım rehberlerinin içeriğini bu şekilde genişletmek doğru mudur? Kuşkusuz rehber her tür ihtiyaca cevap veren bir araç haline gelme durumunda kalmamalıdır. Mekânsal düzenlemeler için başka araçlar geliştirilmelidir. Örneğin imar planı yerine, gelişme çerçeveleri, köyün ihtiyaçlarının karşılanması için eylem planları, ya da küçük mekânsal projeler geliştirilebilir.

Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi basıldıktan sonra yerel yönetimler tarafında ilgi ile karşılandı. Bugün Büyükşehir yasası ile yetki alanları genişleyen belediyeler için, köylerin nasıl planlanması gerektiği bir soru işareti olarak belirsizliğini korumaktadır.

⁶ Ögdül, H., Olgun, İ., Çalışkan, Ç.O. (2015). (eds.) Kastamonu-Küre, Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA) yayını.

Birçok belediye kırsal alanlarla ilgili ayrı birimler kurmuştur. Bir dönem kırsal alanlarla ilgili kurumsallaşma bakımından Bakanlık önde iken, bugün yerel yönetimlerin daha etkin olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak; Köy tasarım rehberinin planlamadaki bir boşluğu dolduracağı açıktır. Ülkemiz için köy tasarım rehberi nasıl olmalı sorusuna cevap bulmak üzere incelenen ülkelerde rehberin yanında birçok başka aracın olduğu görülmektedir. Köy planı, köy tasarım çerçevesi, köy gelişme çerçevesi, köy eylem planı. Sonuçta rehber köyde daha iyi yaşanması, köyün köy olarak varlığını sürdürmesi için birçok araçtan sadece biridir. Birçok ülkede farklı şekilde uygulansa da önemli olan koşullarımıza uygun, köyleri değerli kılacak, uygulanabilir başka rehber örnekleri geliştirmektir.

MSGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

Fotoğraf 21: Kastamonu / Küre Ersizlerdere Köyü müstemilat örnekleri, Ahmetcan Alpan, 2014

3.2. BÖLGESEL KALKINMADA KIRSAL SORUNU (TR82 MERKEZLİ)

1950'lerle birlikte hızlanan ve hala devam eden Türkiye'nin kırdan kente göç deneyimi, kentlerde yarattığı sorunlar (barınma, ulaşım, yoksulluk, istihdam, hizmetlere erişim vb.) açısından uzun süredir gündemdedir. Bu sorunları çözmeye yönelik farklı müdahale araçları (sosyal konut, altyapı iyileştirme, gecekondu kanunu vb.) ve stratejiler (Kalkınma planları, sanayi stratejisi, kentsel gelişme stratejisi, bölgesel stratejiler vb.) geliştirilmiştir. Ancak sorun odaklı bu yaklaşım, günümüzde kentsel sorunların etkisini azaltmış olsa da kalıcı bir çözüm getiremediği görülmektedir. Gelişmenin dinamiği olan kentlerin sorunlarına odaklanmak stratejik görülebilmekle birlikte gerileyen kırsal alanların sorunları da kentsel sorunlar gibi büyümüş ve karmaşıklaşmıştır. Kırsal kalkınma ve planlamanın amacı da bu sorunları çözmek veya 2014-2020 Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi'nde (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015, s. 10) belirtildiği gibi kırsal alanda yaşayan fertlerin ekonomik ve sosyal refahı ile yaşam kalitesini artırma sürecidir. Kırsal alanlarda yaşam kalitesini olumsuz etkileyen farklı sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunlardan bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Nüfusun azalması ve yaşlanması
- Dağınık yerleşim örüntüsü
- Köy dokusunun ve mimarisinin bozulması
- Yapı kalitesinin düşüklüğü
- Tarımsal verimin düşüklüğü
- Tarımsal arazilerin parçalanması
- Verimli tarımsal arazilerin azalması/kirlenmesi
- Doğal kaynakların azalması
- Gelir kaynaklarının sınırlılığı
- Hizmetlere, imkânlarla ve kentsel merkezlere erişim
- Ulaşım altyapısının zayıflığı
- Atık bertaraf sistemlerinin yetersizliği
- Kitle turizminin getirdiği ekolojik baskılar

Kırsal alanlardaki sorunlar bunlarla sınırlı değildir ve bu sorunların boyutları da bölgelere değişmektedir. Türkiye'de daha gelişkin batı bölgelerinde kırsal alanlarda yaşayanların hizmetlere ve imkânlarla erişimi görece daha az gelişmiş Kastamonu gibi Batı Karadeniz illerinin kırsal alanlarında yaşayanlardan daha yüksektir. Ayrıca aynı il içinde yer alan kırsal alanların

Mustafa Gül

İSTKA Şehir ve Bölge Plancısı

hizmetlerin en gelişmiş haliyle sunulduğu il merkezine olan mesafeleri de özellikle hizmetlere ve imkânlara erişim açısından yaşam kalitesini etkilemektedir.

Bu sorunlara uzun yıllardır farklı araçlarla (Kırsal destekler, Merkez Köyler Projesi, köye dönüş projeleri, ulusal stratejiler, AB hibeleri vb.) müdahaleler yapılmaktadır. Müdahale araçları olumlu ve somut sonuçlar getirirse dahi sorunlar tamamıyla çözülememekte kırsal alanlar kentsel alanlar karşısında başta yaşam kalitesi olmak üzere birçok farklı alanda geri kalmaktadır. Her ne kadar son yıllarda anakent yaşamındaki stres ve yaşam zorlukları kırsal alanlara yönelik bir ilgi uyandırmışsa da Türkiye'nin yapısal koşulları ve küresel ekonomik sistemin dinamikleri kırsal alanları halen kalkınma önceliklerinin çerperinde bırakmaktadır.

3.2.1. Erişilebilirlik

Kırsal nüfusun daha fazla olduğu bölgelerde kişi başına düşen gayri safi katma değer kentsel nüfusun daha yoğun olduğu bölgelere göre daha düşüktür. Benzer bir durum Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan illerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksine bakıldığında da görülmektedir. Kırsal nüfusu daha fazla olan iller, gelişmişlik endeksine göre kentsel nüfusu daha fazla olan illere kıyasla daha alt sıralarda yer almaktadır. Kalkınma Bakanlığı'nın hazırladığı 2014-2023 yıllarını kapsayan bölgesel gelişme ulusal stratejisinde kullanılan erişim endekslerinde de kırsal nüfusu fazla olan illerle diğer iller arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2014, ss. 77-81). Ulusal Pazar erişim endeksi hem yayılma (bir ilden diğer illere erişim kapasitesi) hem cazibe (diğer illerden bir ile erişim kapasitesi) bakımından kırsal nüfus ağırlıklı iller için çoğunlukla düşük kalmaktadır. Denizyoluna erişim endeksinde ise Karadeniz kıyısında yer alan kırsal nüfus ağırlıklı illerin endeks değerleri yüksekken, demiryoluna erişim endeksinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yer alan iller yüksek değerlere sahiptir. Havayoluna erişim endeksinde ise Türkiye genelinde birçok kentin havayoluna sahip olması nedeniyle daha dengeli bir örüntü ortaya çıkmaktadır. Kastamonu için düşünüldüğünde ise bu endekslerden bazılarında üst bazılarında ise alt sıralarda yer aldığı görülmektedir. Aşağıdaki tabloda ise farklı bölgelerden seçilmiş iller ile Kastamonu'nun endeks değer gruplarının karşılaştırması verilmiştir. İllerin Türkiye içindeki ekonomik ve coğrafi konumu ile ulaştırma altyapı durumu erişilebilirlik endekslerindeki farklılıkların temel nedenleri olarak sayılabilir. İstanbul tüm endekslerde en üstte yer alırken Kastamonu temel olarak karayolu bağlantılarının zayıflığı nedeniyle alt seviyelerde yer almaktadır. Kastamonu'nun Genel Erişilebilirlik, Ulusal Pazara Erişim (Yayılma ve Cazibe) ve Havayoluna Erişim endeks değerlerinin 2016 yılının sonunda açılan Ilgaz 15 Temmuz İstiklal Tüneli ve 2013 yılı ortalarında tekrar faaliyete geçen ve sefer sayısı arttırılan havalimanı ile birlikte iyileştiği görülmektedir. Bu durumun Kastamonu kırsalının da erişilebilirliğini artırıcı bir etki yarattığı ve ileride de yaratacağı söylenebilir. Ayrıca

7: Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi'nde değer grupları harita üzerinde endeks değerlerine göre renklendirilerek verilmiş olup bu çalışma için grup numaraları yazar tarafından verilmiştir.
Kaynak: (Kalkınma Bakanlığı, 2014)

Kastamonu'nun erişilebilirliğinin artması Ankara ve İstanbul gibi büyük illerde yaşayan potansiyel turistleri de Kastamonu kırsalına çekme potansiyeli yüksektir. Bundan dolayı ilerleyen yıllarda artacak turist sayısı düşünüldüğünde Kastamonu kırsalının da sürdürülebilir, katılımcı ve etkin bir yöntem ve yaklaşım ile yönetilmesi önem taşımaktadır.

Tablo 32: Seçilmiş İllerin Erişilebilirlik Endeks Değer Grupları

Endeks Adı (5 Grup - 1. En İyi ⁷)	Kastamonu	İstanbul	Bursa	Trabzon	Erzurum	Mardin
Genel Erişilebilirlik Endeksi	3	1	3	4	3	3
Ulusal Pazara Erişim Endeksi (Yayılma)	5	1	3	4	4	4
Ulusal Pazara Erişim Endeksi (Cazibe)	4	1	2	5	1	4
Havayoluna Erişim Endeksi	2	1	2	2	2	2
Denizyoluna Erişim	2	1	2	2	4	4

3.2.2. Mevcut Politika

Kastamonu'da kırsal alana yönelik politikalar, merkezi, bölgesel ve yerel olarak üçe ayrılabilir. Merkezi politika ağırlıklı olarak Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın teşvik, hibe, teknik destek gibi araçlar vasıtasıyla yaptığı uygulamalar ile şekillenmektedir. Verilen teşvikler ve hibeler ağırlıklı olarak Türkiye'nin öz kaynaklarıyla karşılandığı gibi Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu aracılığıyla AB kaynaklarından da karşılanabilmektedir. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı gibi bakanlıkların politikaları da kırsal alanları dönüştürücü etki yaratmaktadır. DSİ tarafından yapılan başta sulama olmak üzere farklı büyük ölçekli altyapı yatırımları tarımsal üretimi, geliri ve kırsal yaşam kalitesini önemli ölçüde artırmaktadır. Orman Genel Müdürlüğü ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü bünyesinde gerçekleştirilen yatırım ve faaliyetler de kırsal alanda önemli gelişmeler sağlamaktadır.

Kastamonu'daki köylerin büyük bölümünün orman köyü olduğu düşünüldüğünde ormancılık alanındaki yatırım ve faaliyetler de bir o kadar önemli olmaktadır. Kastamonu da bulunan 2 milli park, ilin kırsal ekonomisine ve yaşam kalitesine katkı sağlamaktadır. Ilgaz Dağları Milli Parkı ve Küre Dağları Milli Parkı özellikle çektiği turistler dolayısıyla kırsal alanda yaşayan halkın gelir seviyesini artırıcı etkide bulunmakta ancak bu etki sınırlı kalmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı da kırsal alanlardaki kültür varlıklarına önemli yatırımlar yapmakta, Kastamonu kırsalının

cazibesini artırmakta ve özgünlüğünü korumasına yardımcı olmaktadır. Kalkınma Bakanlığı ise merkezi teşviklerin düzenlenmesi, kamu yatırım programlarının hazırlanması, KÖYDES, SODES gibi faaliyet ve araçlarla kırsal alana müdahale etmekte ve kırsalda yaşam kalitesini artırmaya yönelik politika uygulamaktadır. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı havayolu, karayolu ve denizyolu yatırımları ile doğrudan ve dolaylı olarak Kastamonu kırsalına etki etmektedir. Bölünmüş yol, tünel, havalimanı, balıkçı barınağı gibi yatırımlar Kastamonu'yu Türkiye ve dünya ile daha iyi entegre etmektedir. Dolayısıyla Kastamonu kırsalından kırsalına mal, hizmet ve insan akışı yoğunlaşmakta ve bu durum kırsal alanın gelişimini ve dönüşümünü sağlamaktadır.

Bölgesel ölçekte Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı kırsal alanlara yönelik politika uygulamaktadır (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2014). Her ne kadar kırsal alana yönelik müdahale alanları kısıtlı olsa da bu kapsamda sanayi ve turizm yatırımlarına mali destek sağlamakta, böylelikle kırsal nüfusun geliri arttırılmakta ve yaşam koşulları iyileştirilmektedir. Ajans ayrıca köy tasarım rehberi gibi araçlar kullanarak kırsal alandaki potansiyelin kullanılmasını özgün çalışmalar ile desteklemektedir.

Yerel ölçekte İl Özel İdareleri, Belediyeler, Kaymakamlıklar, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, Köy Kooperatifleri, İl Müdürlükleri gibi kurumlar kırsal alanlara yatırım yapmakta ve hizmet götürmektedir. İçme suyu, yol, kanalizasyon, bakım onarım, yardımlar, yerinde bakım gibi faaliyetler ile kırsal yaşam kalitesine geliştirilmektedir.

Yerel, bölgesel ve merkezi politika elbette bu kurumlar ile sınırlı değildir ve mekâna, ekonomiye, sosyal ve kültürel yapıya yapılan her türlü müdahale kırsal alanı da doğrudan ya da dolaylı etkilemektedir. Ancak temel politikayı kurgulayıp uygulayan kurumların etkileri dahi kırsal bölgelerinde gelişmesi düşünüldüğünde yetersiz kalabilmektedir.

3.2.3. Açmazlar

Her üç ölçekte de yoğun faaliyetler gerçekleştirilse de kent ekonomilerinin baskınlığı ve kentlerin cazibesi karşısında kırsal alanlar uygulayıcı ve koordine edici kuruluşlar açısından dezavantajlı olarak algılanabilmektedir. Bu algı yapılan müdahalelerin yeterli sonuç vermeyeceği yönünde düşünülebilmektedir. Türkiye'deki nüfusun büyük bölümünün şehirlerde yaşaması ve ekonomik değerlerin büyük şehirlerde üretilmesi, kent politikasındaki müdahalelerin hızla sonuç vermesini sağlamaktadır. Ancak kırsal alandaki yaşam kalitesi düşüklüğü ve olanakların azlığı nitelikli insan kaynağını kırsal alandan uzak tutmakta ve yapılan müdahalelerin olumlu sonuçlarının alınmasını da uzun vadeye yaymakta veya kısmen imkânsız kılmaktadır. Kastamonu kırsalında da benzer

bir durum göze çarpmaktadır. Kastamonu nüfusu 2011 yılından itibaren artış eğilimine girmiş 2016 yılına kadar her yıl artış göstermiştir. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre 2011 yılında 359.759 olan toplam nüfus 2016 yılında 376.945'e yükselmiştir. Bu 5 yıllık artış sürecinde kırsal nüfus ise azalmıştır. 2011 yılında 162.055 olan toplam kırsal nüfus 2016 yılında 140.582'ye gerilemiştir. Bu durum Kastamonu'nun uzun yıllardır devam nüfus azalma eğilimini tersine çevirmede başarılı ancak kırsal alanda tüm müdahalelere rağmen nüfus tutma konusunda başarısız olduğunu da göstermekte, Kastamonu kırsalına yapılacak müdahalelerin yeterince etkili olmayabileceğine yönelik algıyı güçlendirmektedir. Kastamonu kırsalına yönelik bu olumsuz ön yargıya ek olarak yaşam kalitesi düşüklüğü, sağlık, eğitim gibi hizmetlere erişiminin kısıtlı olması, işgücünün yetersiz ve yaşlı olmasından kaynaklanan ekonomik durgunluk ve gerileme gibi nedenler de Kastamonu kırsalının kentsel alanların gerisinde kalmasına neden olmaktadır. Yapılacak müdahalelerin yeterli olmayacağına yönelik olumsuz algı ve ekonomik durgunluğun aşılabilmesi kırsal alana yönelik politikayı kısır döngüye sokmakta ve birbirini besleyen bir süreç olarak büyük bir açmaz oluşturmaktadır.

3.2.4. Kırsal Planlamada İşbirliği ve Küre

Kastamonu kırsalındaki açmazlar bölgesel ve yerel ölçekte faaliyet gösteren aktörler açısından aşılması güç olarak görülmekle birlikte yeni bakış açıları ve araçlarla bu açmazın ortadan kaldırılmasına yönelik olanaklar oluşabilmektedir. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ile birlikte Küre'de başlayan inisiyatif kapsamında Kastamonu'ya tanıtılan kırsal alan planlama yaklaşımı ve köy tasarım rehberi aracı, yeni bir yöntem olarak kısır döngüyü kırabilecek fırsatlar sunmuş, farklı birçok aktöre kırsalda hızlı ve sürdürülebilir çözümlerin gerçekleştirilebileceğine yönelik bilinç kazandırmıştır. Kırsalda yenilikçi çözüm arayışında olan Kastamonu Valiliği, Küre Kaymakamlığı ve Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı gibi kurumlar da bu yeni yaklaşımın sunduğu olanak ve fırsatları değerlendirmişlerdir.

3.2.4.1. Farklı Ölçeklerin Birlikteliği

Karşılaşma

Kastamonu İli Küre İlçesi Ersizlerdere Köyü'ndeki gelişme potansiyeli doğrultusunda Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversite Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde Kırsal Alan Planlaması lisans dersinin saha çalışması için önerilmesi ve kabul edilmesi doğrultusunda başlayan süreç farklı ölçeklerin birlikteliğini önceden planlanmamış biçimde tetiklemiştir. Ders kapsamında yapılan ziyaretler ve dersin gerektirdiği ilişkiler ilk önce Küre Kaymakamlığı'nın ve Küre Belediyesi'nin daha sonra Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı'nın Mimar Sinan Güzel

Sanatlar Üniversite (MSGSÜ) ile etkileşimini başlatmıştır. Ders kapsamında gerçekleştirilecek üretimlerin Ersizleredere Köyü'ne olası katkıları tartışılırken kırsal alandaki sorunların çözümüne yönelik yapılan öneriler mevcutta çözüm arayışında olan Küre Kaymakamlığı'na ve Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı'na gerekli motivasyon ile birlikte yeni yöntem ve araçları da sağlamıştır. Dolayısıyla Ersizleredere Köyü'ne yönelik planlanan lisans dersi saha çalışması Küre ilçesi için kapsamlı ve uzun erimli bir kırsal kalkınma stratejisinin geliştirilmesine dönüşmüştür. Lisans dersinin bilinçli tercihi ile yerel aktörlerin kırsal alanda çözüm arayışının bir araya gelmesi bilinçlilik ile karşılaşmanın da kesişimi olarak düşünülebilir. Dolayısıyla bu bilinçlilik ile karşılaşma, aktör etkileşimi sonucunda organik büyüyen bir yerel kalkınma inisiyatifinin de temellerini atmıştır. İnisiyatif kapsamında yerel ölçekte kaymakamlık, belediye, köy derneği, il ve bölge ölçeğinde ise Valilik ve Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı gibi aktörler ile ulusal ve küresel ölçekte MSGSÜ'nün birlikteliği ve birlikte hareket etmesi sağlanabilmiştir. Sonuç olarak inisiyatif çok katmanlı bir yapıya kavuşmuş ve katılımcı süreç kendiliğinden gelişmeye başlamıştır.

3.2.4.2. İnisiyatiflerin Önemi ve Olanaklar

Planlama Hiyerarşisi vs. Aktör İradesi

Oluşan bu çok katmanlı inisiyatif kendisine mevcut planlama hiyerarşisi dışında da hareket alanı yaratabilmiştir. Örneğin, İmar Kanunu'nda 2013 yılında yapılan değişiklik ile "yerleşme ve yapılaşma özellikleri, mimari doku ve karakteri, gelişme düzey ve potansiyeli açısından önem arz eden köylerde bu özellikleri korumak, geliştirmek ve yaşatmak amacıyla muhtarlık katılımı ile ilgili idarelerce köy tasarım rehberleri hazırlanabilir." hükmü getirilmiş olsa da hazırlama sürecine ilişkin yönlendirme yapan herhangi bir mevzuat bulunmamaktadır. İnisiyatif, aktörlerin kırsal alandaki değişimi gerçekleştirmeye yönelik yüksek motivasyonu ile çalıştaylar, sempozyumlar, saha ziyaretleri, köy tasarım rehberi, yerel ürünlerin pazarlanması gibi faaliyetler gerçekleştirmiştir. Çalıştaylar kapsamında Küre İlçesi geneli ile ilçe merkezi ve Ersizleredere Köyü özelinde politikalar ve projeler geliştirilmiştir ve mevcut çabalar da bu çalıştaylar kapsamında koordinasyon altına alınmıştır.

Bilinçlilik ve rastlantıyı organik bir sürece dönüştüren aktör etkileşimi ilk aşamalarda aktörlerin iradesi ile devinim kazanmıştır. Ancak sürecin ilerleyen aşamalarında planlama ve uygulama birbirlerini besleyen süreçler halini almıştır. İnisiyatif, imar kanunu dışında kendisine yarattığı alan içerisinde organik olarak büyümüş ve sürecin başlamasına vesile olan aktörlerin iradesinin ötesine taşınmıştır. Buna rağmen aktör iradesi ve motivasyonu bazı çalışmaların

gerçekleştirilmesi için halen önem taşımaktadır. Çalıştaylar sonucu belirlenen Küreden ve Küresel Sanatlar markaları ve bu markalar altında ürünlerin üretilmesi ve satılması gibi faaliyetlerin bir bölümü kendi dinamizmi içerisinde sürmekteyken hazırlanan köy tasarım rehberinin uygulamasının yapılması halen Kastamonu Valiliği, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı gibi güçlü aktörlerin iradesine bağlı görünmektedir. Ancak köy tasarım rehberi gibi bir aracın uygulanması bir sistem, yaklaşım ve düşünce değişimini gerektirdiği için aktör iradesi dışında rehberin getirdiği yaklaşımın zaman içinde özümsemesine de bağlıdır.

3.2.5. Sonuç: Kırsal Öz Farkındalık

Küre İlçesi'ndeki bu kırsal kalkınma süreci yerel ve bölgesel aktörlere kırsalın potansiyeline ve özgün kültürüne yönelik bir öz farkındalık kazandırmıştır. Araçların yeniliği ve yüksek başarı potansiyeli kırsal alana bakışı değiştirmiştir. Bu değişim kırsalın kentsele karşı bulunduğu dezavantajlı konum algısı da yerini kırsal kalkınma motivasyonuna bırakmıştır. Rehberin ortaya koyduğu ayrıntılı mimari, doku, silüet vb. analizler Ersizleredere Köyü'nün özgün karakterini tüm aktörler çerçevesinde daha görünür ve algılanır kılmıştır. Ancak Köy Tasarım Rehberi'nin uygulanması konusunda sorunlar oluşmuş ve sürecin başındaki motivasyon görece azalmıştır. Ancak oluşan bu boşluk Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin uygulama projesi girişimiyle doldurulmuştur. Rehberin hazırlanmasını takip eden 1 yılda yavaşlayan süreç prototip projeye yeniden hızlanmış, aktörlerin katılımını yeniden tetiklemiştir. Rehberle dayanılarak hazırlanan prototip proje Kastamonu Ahşap Fuarı'nda da sergilenmiş ve modüler ve esnek yapısıyla fuara katılanların ilgisini toplamıştır. İl yöneticileri ise prototip projenin Ersizleredere Köyü'nde uygulanması için irade ortaya koymuşlardır.

Bilinçlilik, rastlantı, karşılaşma, aktör etkileşimi, aktör iradesi gibi ilk bakışta belirsiz gibi algılanan kavramlar Kastamonu'nun Küre İlçesi'nin Ersizleredere Köyü'nde vücut bulmuş ve Türkiye için katılımcılık ve kalkınma sürecinin özgün bir örneği olmuştur. Rehberin ve rehberle dayanarak hazırlanan projenin uygulanması için hala yapılacak çok şey bulunmakla birlikte kalkınma sürecinin belki de en zor olan bölümü ortak hareket etme kültürünün oluşturulması ve aktörlerin inisiyatif alması sağlanmış, özgün kalkınma çözümlerinin en zor şartlarda bile sonuç verebildiğinin kanıtı görünür kılınmıştır.

Fotoğraf 22: Kastamonu / Küre Ersizlerdere Köyü Genel Bakış, Ahmetcan Alban, 2014

3.3. KIRSALDA SEZGİSEL BİR BAKIŞTAN DENEYİME TASARLANAN YAPI

Her yeşil taptaze, bütün gözenekler açık, her sap gürül gürül akan özsularla dipdiriydi. Tanrı kırlarda elle tutulup gözle görülürcesine vardı. Şeytansa kalabalığın arasına karışarak kente gitmişti.

Thomas Hardy / Çılgın Kalabalıktan Uzakta

İngiltere kırsalının manzarasını tüm insan ilişkileri ile birlikte kitaplarında konu edinen Hardy, hikâyelerinde kırsal yaşamı ideal veya romantik olarak sunmasa da kentin bozulmuş ilişkileri ve gündelik hayatına kıyasla daha taraflı bir beğeni sergilemektedir. Hardy'nin 18.yüzyılda kırsala dair keşfettiği gerçekler, bugün neredeyse tüm kentlilerin yaşadıkları kaos ortamına ilaç olabileceğine inandıkları pastoral manzara hayallerini güçlendirmekte; aralarında bir kısmını ise bu hayallerinin peşine düşmeye itmektedir.

Farklılaşan coğrafyalara göre yaşama ve tüketme biçiminin değiştiği kırsal yapıya dair ortak olan tek yargı kentsel yapıda var olmayan bir sosyalleşmeyi ve aidiyeti hissettiriyor olmasıdır. Sosyal bağların zayıf ve ayırık olduğu modern dünyanın karmaşıklığına bir tepki olarak, kırsal alanlar ve mekânlar yakın sosyal ilişki, samimi ve gerçek değerler ve köklere hasret kentliler tarafından giderek daha fazla oranda tercih edilmektedir (Bessiere, 1998, 21-34).

Bilinç açısından yaşanan bu değişim karşısında insanlar günlük alışkanlıklarını doğayla uyum içinde kurguladıkları kırsal yerleşim alanlarını tercih etmeye başlamışlardır. Bunlar içinde daha insani ve sürdürülebilir bir yaşam tarzı yaratmayı arzulayan biraz daha radikal toplulukların oluşturduğu yerleşimler ise eko-köylerdir (Christian 2003, s. Xvi).

Eko-Köyleri insan etkinliklerinin zararsız bir şekilde doğa ile bütünleştiği insanın sağlıklı fiziksel ve zihinsel gelişimini destekleyen ve başarılı bir şekilde kesintisiz olarak sürebilecek, insan ölçeğindeki tam donanımlı yerleşimler olarak tanımlayan Dawson, kırsal yerleşimlere özellikle etkinlikler, yapılar ve süreçlerden oluşan bir ilişkisel ağ bütününde bakmaktadır. Buna göre, hareketin kalbinde ortak değerlerden oluşan güçlü bir yapı bulunmakta, diğer tarafta müşterek yaşamı destekleyen işbirliği, eşitlik, adalet ve üretkenlik modeli gözlemlenebilmektedir (Dawson, 2012, s.18). Eko-Köyler gibi planlanarak tasarlanmış toplumsal düzenlere ilham olan bu yapı, geleneksel kırsal yaşamın özetini oluşturmakta ve doğal değerleri gözetirken üreten bir birliktelik tanımlamaktadır.

İnci Olgun, Öğr.Gör.Dr.
MSGSÜ Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü
Esra Turgut, Şehir Plancısı

Diğer taraftan kırsalın sağladığı çevre ile bütünleşik birliktelik, tarımsal faaliyetlerin gelişim sürecinde önemli problemler ile karşı karşıya kalmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupada pek çok yerde görülmeye başlayan modern tarıma geçiş, yerleşim alanlarının kırsal kesiminde işlevsel olarak kentlerle bağlantılı “rurbanizasyona”, kaotik kentsel yayılma ve modern tarım için uygun olmayan alanların terk edilmesine ve hem tarım düzeni hem de kırsal toprak dokusunda önemli dönüşümlere neden olarak kırsal peyzajın ani ve derin karakter değişimini başlatmıştır. Bununla birlikte üretim ihtiyaçlarını karşılamak için sanayi yapı tipinin tarım ve hayvancılık binalarının tasarımı ve yapımında yaygın olarak uygulanması yapılı çevre ile doğal peyzaj arasında hassas dengenin de bozulmasına neden olmuştur (Tassinari ve Torreggiani, Ocak 2006).

Tarihsel süreç içinde, farklı coğrafyalardaki kırsal üretim ve yaşam biçiminde meydana gelen değişimin gerekçeleri de farklılık göstermektedir. Giderek kentlerde yoğunlaşan nüfus kırsalı yalnızlaştırırken, kırsalın kalbi olan tarımsal istihdamın ve sektörden elde edilen ekonomik kazanımın giderek zayıflaması, kırsala yeni bakışları zorunlu kılar hale gelmiştir.

İmaj 45: Göç (Nuri İyem, 1976)

İmaj 46: Peyzaj (Nuri İyem, 2000)

Bu çerçevede, kırsalın planlama politikalarında son derece önemli bir konu başlığı olduğu İrlanda'da mevzuat ve buna bağlı eylem çerçevelerinin genişletilmesi yaklaşımı kapsamlı bir örnek oluşturmaktadır. Özellikle kırsalı yaşayanlar başta olmak üzere kentsel baskı altındaki insanlar içinde kırsal alanda planlama sistemi kolaylaştırılmaya, sürekli olarak devam eden nüfus düşüşünü engelleyecek, diğer taraftan düzenli gelişimi sağlayarak gelecek içinde başarılı bir şekilde işlerliğini sağlayacak yapıların oluşturulması hedeflenmektedir. İkinci konut olarak tatil evlerinin yoğunlaştığı sahil, göl ve doğal alanlara sahip kırsal bölgelerde iyi planlanmış ve uygun şekilde ölçeklendirilmiş gelişmenin önemi vurgulanmakta, kırsal kalkınmaya ilişkin bir kontrol sistemi hassas bir şekilde yapılandırılmaya çalışılmaktadır (İrlanda Hükümeti, 2005).

Kırsal yerleşim politikası için 4 geniş içerikli hedef belirlenmiştir (İrlanda Hükümeti, 2005);

- Kırsal alanların sahip olduğu önemli varlıkları korurken, mevcut kırsal toplulukları ve mevcut yatırım stokunu, çeşitli mekânsal, yapısal ve ekonomik kaynak olarak kullanmak ve değişimlere yanıt verecek şekilde sürdürmek ve yenilemek.
- Yerel ekonomileri desteklemek ve toplu taşımacılığın, yerel altyapıların (okullar ve su hizmetleri gibi) uygulanabilirliğini sağlamak; bununla birlikte artan nüfusu barındırmaya yönelik köy ve küçük yerleşimlerin yapısını güçlendirmek.
- Su kalitesi ve doğal ve kültürel miras gibi kırsal alanların sahip olduğu değerlerin, yaşam kalitesi ve ekonomik canlılığa katkısını planlama politikaları çerçevesinde dikkate almak.
- Kırsal yerleşim politikalarının yerel koşulları hesaba kattığından ve bunlara uygun olduğundan emin olmak.

Kırsalda sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen bu 4 madde doğal ve insan yapımı değerlerin önemini vurgularken, özellikle katılım boyutunda tekrarlayan bir çevre koruma algısını benimsemiş konsept yaklaşımların ötesine geçmektedir. Kırsal yerleşimin evrimi somut olarak demografik karakter, planlama, yönetim, ekonomik ve sosyal gelişme, kültürel fikirler ve tarımsal yapıdan etkilenmektedir. Hem küçük kasabalarda hem de köylerde yaşayan insanların ve daha geniş kırsal alanların dinamik bir kırsal ekonomi ve sosyal yapıyı desteklemek için onayının gerekliliğini tanımlarken tüm paydaşları sorumlulukları ile de yüzleştirmektedir.

Kırsal alanlara güçlü sosyal ve ekonomik faydalar nüfusun gerilemesinin tersine çevrilmesi ve kırsalın sürdürülebilirliğine katkıda bulunurken, yeni kırsal konut gelişimini, gerekli yerel hizmetlere ve topluluk tesislerine elverişli hale getirerek kimlikli bir mekânsal gelişime fırsat sağlamaktadır.

Çoğu zaman köyler için nostaljik bir kırsal temanın benimsenmesi geçmişin idealize edilmiş estetik ve sosyal ilişkilerinin bir örneği olarak öne çıkarılması amacıyla değil, yerleşik kırsal toplulukların günümüzün ihtiyacı karşılayacak yaşam kalitesi ile başarıyla buluşturulması halinde statüsünü güçlendirebileceği düşüncesine dayanmaktadır (McMorran, 2014).

Kırsal alanda tasarımı çok eski bir etkinlik olarak değerlendiren Ranjan, çalıştığı coğrafyalarda yerleşim yapılarının, yüzlerce yıllık tasarım ile yerel malzemeler ve bazı bölgeler arası ticaret bağlantılarının kullanımı yoluyla çok ince düzeyde bir sürdürülebilir varlığa ulaşmak için evrim ve damıtma ile üretildiğinden bahsetmektedir. Tasarım, yerelin özelliklerine ve geleneksel yaşam tarzına uygun evleri ve alt yapıya yönelik yolları, köprüleri inşa etmiştir. Ranjan'a göre geleneksel süreçlerle tasarlanan bu yapılar yüzyıllardır ayakta kalarak, kendilerini yaratan ve besleyen toplumun geleneksel bilgeliğini gelecek nesillere aktarmaktadır (Ranjan, 2011).

Kayın'ın belirttiği gibi geleneksel köy peyzajının bileşenleri olan “kültürel manzara” ve “kültürel peyzaj” kavramlarından hareket eden bir Koruma Stratejisi, kırsal yerleşimlerdeki evler, sokaklar, yapı malzeme ve detaylarının yanı sıra inançlar, ritüeller, kolektif davranışlar, zanaatlar vb. olguların da bulunduğu gelenekleri göz önünde bulunduran, yerleşimin içinde bulunduğu havza bazındaki doğal-kültürel ilişkilerini bütünlük bir kavrayışla anlamlandıran bir içerikle kurgulanmalıdır (Kayın, 2012).

Tablo 33: Geleneksel kırsal peyzaj sınıflandırılması (Wei, 2015)

Nitelik	Bileşenler	Alt Bileşenler
Somut Peyzaj	Doğal Çevre Peyzajı	Jeomorfolojik Peyzaj Deniz Manzarası İklim Manzarası Yerel Flora ve Fauna Renk Manzarası
	Kırsal Üretim ve Yaşayan Peyzaj	Tarım Arazisi, Tarımsal Peyzaj (Tarımsal üretim, ekili alan peyzajı) Kırsal Ortak Yaşam Aktiviteleri (Suyun getirilmesi, yakacak odunun kesilmesi, ürün yerleştirilmesi, rekreasyon aktiviteleri vb.)
	Kırsal Yerleşim ve Mimari Peyzaj	Yerleşim Dokusu (Mekânsal düzen ve yer seçimi) Konut Yapıları, Mimari Sanat (Resim, heykel, kaligrafi vb.) Köy Müzesi Dini Tesis Eğitim Tesisleri Meydan Anıtyol
Somut Olmayan Peyzaj	Geleneksel Kültür ve Özel-Kamusal Peyzaj	Tarımsallaşma Dini İnanç, Dini Kültür Yerel Aşkanklıklar Yerel Halk Bilgisi ve Teknoloji Kırsal Bölge Atmosferi

“Bölgesel Planlamada Kırsal Mimari” başlıklı 1977 tarihli Granada Belgesi’nde “kırsal mimarinin ve çevrelerin estetik değerlerle birlikte dünyevi bir bilgeliğin kanıtı olarak görülmesi gerektiği”ne işaret edilerek, “agro-pastoral işler, ormancılık, balıkçılık gibi işlevlerle bağlantılı”, “tarihî, arkeolojik, sanatsal, efsanevi, bilimsel, sosyal değerlere ve tipik pitoresk karaktere sahip”, “manzaraya uyum katan” bu mirasa yönelik tehditler açıklanmaktadır. Bu kapsamda, “tarımsal ekonomik sıkıntılar, endüstrileşmiş tarım ve arazi birleşmeleri, dışarıya göç, nüfus yaşlanması, yapısal eskime-yokoluş, gelenekle uyumsuz yenilenme, ikincil konut inşası” gibi sorunlar sayılmaktadır. Bölgesel ekonomik planlamalar, sağlıklı toprak politikaları, köy yaşamını çekici kılabilecek faktörlerin geliştirilmesi, doku karakterlerinin korunması, yeni binaların uyumunun sağlanması, kamu fonları ile geleneksel aktivitelerin güçlendirilmesi, çiftlik tatillerinin teşvik edilmesi vb. öneriler getirilmektedir.

1980’li yıllarda ise köy araştırmaları, ev ve çiftlik sistemleri üzerine gerçekleştirildiğinde, özellikle hane içi dinamikler üzerine odaklanılmıştır (Guyer ve Peters 1987). Bu dönemlerde tarımsal sistemlere yönelik araştırmalar, çiftlik problemleri üzerine daha entegre bir sistem perspektifi elde etmek amacıyla çeşitli ülkelerde teşvik edilmiştir. Daha sonra, tarımsal ekosistem analizi (Conway 1985) ve katılımcı kırsal değerlendirme yaklaşımları (Chambers 2008) çalışma kapsamına dahil edilmiş, alan yönetim yaklaşımı da söz konusu kapsam içinde yer almıştır (Scoones, Ocak 2009). Kent-Kır arasındaki ilişki pek çok farklı şekil ve içerikte değerlendirilmiş bir konu başlığıdır. Bunlardan biride iç-dış analizi üzerinden ele alınan kentsel yerleşmeler ve çeper dışındaki doğal alanda şekillenmiş kırsal yerleşim ilişkileridir.

Kırsal yerleşim özelinde iç-dış ilişkisi değerlendirildiğinde mekânsal öğelerin bir aradığı farklı bir program ve kullanım kurgusu ile algılanmaktadır. Yerleşimin en küçük yapısı olarak konut, müstemilatı ile birlikte önemli bir üretim alanıdır. Konut yapısının kendi iç program işleyişi ile birlikte ekonomik kazanıma da hizmet eden müstemilat oluşumu, parsel bütünü konut iç plan şemasının devamı haline getirmektedir. Kapalı alanı belirleyen konut dış duvarlarının, parsel bütününde iç duvar haline geldiği mekânsal yapıda iç-dış ilişkisinin tüm anlamı ile değişebilmektedir. Özellikle mekânsal biçimin temel belirleyicisi olan coğrafi karakter ve kültürel yapı doğa ile ahenkli bir bütünlük içinde kırsal yerleşimleri ve en küçük birimi olarak konutu içten dışa genel manzaranın tamamlayıcısı haline getirmektedir.

Bugün kentlerin boğucu temposundan bunalan insanlar, kırsal iyileştirici gücünün özlemiyle köylere yönelirken söz konusu bu ahenkli manzara bütünlüğünün bir parçası olabilme fikrinin çekiciliğine kapılmaktadır. Sürdürülebilirlik kapsamında insan etkileşimlerine bakıldığında gelişmiş ülkelerin çoğunda, aidiyet duygusunun giderek kaybedildiğini görmek mümkündür. Bu

nedenle, güzel ortamlarda yaşamak için birçok kentli aile bir araya geldikleri başka aile grupları ile kırsalda kendi komünlerini kurmakta , kırsal yaşam deneyimini geliştirmeye çalışmaktadır (Ardzjauskaite, V. 2009).

Bir anlamda laboratuvar değeri taşıyan köyler, bugünün kuşaklarına mimarlığın en katıksız halini sunmakta, doğa-insan-kültür etkileşimini en yalın biçimiyle gözler önüne sermektedir. Özellikle son dönemlerde mekân-insan ilişkisini konu alan tüm disiplinler, kırsala dair kavramları ve deneyimleri farklı algısal süzgeçlerden geçiren araştırmalar ve projeler geliştirmekte, literatüre yeni referans eserler kazandırmaktadır.

Toplumbilimi de bu yapıların halkın değer yargılarını, dünya görüşünü, gelenek-görenek ve inanç sistemlerini, aile ve akrabalık bağlarını, komşuluk ilişkilerini anlamaya kaynaklık eden en önemli verilerden biri olduğu anlaşıldıktan sonra kırsal mimarlık ile ilgilenmeye başlamıştır.

“Halkın kendi olanakları, koşulları içinde, gereksinimlerine doğrudan karşılık arayarak, kültür birikimine ve gelenek çizgisine doğaçtan doğaçlama eklenerek, katılımlı bir yolla gerçekleştirilen yapılar”dır (Davulcu, 2008: www.folklor.org).

Halk mimarisinin en güzel örneklerini oluşturan kırsal yapılar bugün için her ne kadar yaşam konforuna dair gelişen ihtiyaç ve beklentileri karşılamakta yetersiz kalsa da biçimlenişine ilham olan ortam ve kültürel yapının gerçekleri güncelliğini hala korumakta, yaşam anlayışımız ile bağlantılı mekânsal kaliteyi koruyabilmektedir.

Lynch (1972) duyuların kalıplarının, mekânların kalitesini oluşturduğunu ifade ederken, kaliteyi ise refahımıza, eylemlerimize, duygularımıza ve anlayışlarımıza etkisi ile değerlendirmektedir. Bu ilişki bugün kentlerde olduğu gibi kırsalda da tartıştığımız konuların çerçevelerini belirlemektedir. Kırsalda mekânsal biçimlenişin yaşam kalitesine katkı sağlayan ilkelerini Cengiz Bektaş sanayi öncesi Anadolu kırsal mimarlığını tanımlarken, bugün hala tasarımın temelini oluşturan başlıkları bir kere daha hatırlatmaktadır (Çekül Vakfı, 2012). Bektaş'ın sunduğu başlıklar daraltılarak, detaylandırıldığında kırsal tasarımın temel hedeflerini de tanımlanmaktadır:

- **Gerçek olması / Ait olma;** gerçek mimari yapının var olduğu kültürden ve yerden evrimleşmesine izin verir. Bu evrimleşme yapay üsluptan uzak bir zanaat üretimidir.
- **Manzaraya uyum;** her kültürde kırsal arazinin kullanımı sezgisel bir manzaranın güzelliğini sergiler. Doğa ile olan entegrasyona dayalı bu manzara kültüre dayalı istikrarlı bir tutumun sonucudur. Doğanın kaynaklarına ve çevrelerine başarıyla uyumlandırılmış

yapılar kırsal yaşamın istikrarlı pasif tutumunun en güzel parçasıdır. Sosyo-ekonomik amaçlar için yapılan biyolojik ve teknolojik etkinlikler dizisi üretimin doğallığını her geçen gün daha da karmaşık hale getirse de kırsal hala manzarasını tutmaya çalışmaktadır.

- **Basitte mükemmellik;** coğrafi farklılık kültürel peyzajı yaratırken, yerleşmelerin ve en küçük birimi olan konutun evrimini de içerik ve ölçek açısından olabilecek en yalın şekilde biçimlendirmektedir. Tüm yaşam faaliyetleri ile konforun insanın hareketlerini yakalayan ölçekte maksimize edildiği son derece kuvvetli biçimlenişleri ile basitte mükemmelliği yakalamaktadır.
- **Kaynağa olan yakınlık;** kırsal yapıları çevrenin miras değeri doğal kaynakların kullanımı ile bağlantılıdır. Sağlıklı bir ekonominin ve canlı bir toplumsal yapının önemli bir parçasını oluşturan doğal kaynaklara erişim, mimari yapı üretiminde geri dönüşümü en verimli hale getirerek doğa ile tutarlı bir uyum sağlamaktadır.
- **Esneklik;** kırsal yerleşim yapıları içinde benzer ve tekrarlanabilir ölçülere sahip olan evin mekânsal kullanım programında odalar birçok amaçla kullanılabilir. Her oda bir yatak odası, oturma odası ve yemek odası haline getirilebilir. Bununla birlikte bu alanlarda yaşayanlar kendilerine ait özelleştirmeleri yaparak yeni nitelikler kazandırabilirler. Genişleyen aile yapısı ile bağlantı büyüyebilir ye da yeniden ev mekânları programlanabilir. Yeni mekânsal düzenlemeler yaşam biçimindeki değişimi takip edilebilir kılmaktadır.
- **Bilginin deneyimlenmesi ve miras olarak taşınması;** toplumsal etkileşimin yoğun olarak yaşandığı kırsal yapı içinde insan, sadece miras aldığını uygulaması ile değil, kazandığı her yeni bilgi ve deneyimle ait olduğu toplumun küçük ama etkili bir parçasına dönüşür. Sürekli bir öğrenme sürecinin parçası olarak bilgi ve uzmanlığın akışını sağlar.

Kırsalın gücünü oluşturan doğa ve insan ortaklığının sonucu tüm bu özellikleri koruyacak gelişmelerin sağlanması sürdürülebilir kalkınmanın da temelini oluşturmaktadır. Kırsal alanların karakterini ve kalitesini, doğaya zarar vermeden, geri dönüşümü basit ve temiz eylemlerle korumak ise Kırsal Tasarım Rehberleri'nin ilgi alanına girmektedir.

3.3.1. Kırsal Tasarım Rehberi

Rehberler ile amaçlanan, olumsuz koşullar ve bununla birlikte sınırlı kaynaklar gözetilirken, kırsal yapı içinde hayatta kalması gereken kültürel ve sosyo-ekonomik bağları canlı tutmak, sürdürülebilirlik ve canlılık üzerine odaklanmaktı (Roux ve Marais, 2011). Ayrıca farklı disiplinler arasında köprüler oluşturmak, katılımcı yaklaşımları geliştiren rehber çalışmalarını sahip olunan kültürel değerleri öğrenmek için de ideal bir fırsat sağlamaktadır.

Kırsal topluluğun değişen yaşam koşullarına bağlı olarak oluşan özlemlerine saygı gösterirken, doğal yaşam alanları ile birlikte kırsal peyzaj bütünüün korunması rehberleri, planlama ve tasarımın önemli bir aracı haline getirmektedir.

Sosyal faktörlerin geleneksel kırsal yerleşimlerin mekânsal biçimi üzerindeki etkisi, kademeli ve mayalı bir süreçtir. Temel olarak, nüfus büyüklüğü ve yapısı gibi demografik faktörler, kırsal yerleşimlerin alan yapısı ve mekânsal biçimi üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir (Liu, Zhang, Song ve Chen, 2014). Söz konusu etki, her kırsal yerleşim için farklılık göstermektedir. Nüfusunu giderek kaybeden yerleşimler tarımsal üretim ile birlikte kırsalın hayalet yerleşim alanlarına dönüşmesine neden olurken, bazı yerleşimlerde ise nüfus büyüklüğünün artması konut talebini de beraberinde getirmektedir. Bu ihtiyacın belirlediği konut ihtiyaç tipi ise kırsal yerleşimlerin mekânsal biçimi ve karakterinde büyük değişikliğe neden olmaktadır. Kırsal yerleşimlerin genişlemesine ve iç arazi kullanım yapısının değişmesine neden olan söz konusu durum, rehberlere olan ihtiyacı arttırmaktadır.

Mevcut kırsal peyzajın karakterini tamamlayan ve yerleşimin sürdürülebilir, kaliteli planlama ve tasarım ilkeleri çerçevesinde gelişmesini teşvik eden kırsal tasarım rehberleri, değişen ihtiyaçlar doğrultusunda geleneksel olanın deneyimini çağdaş yaklaşımlara taşımaktadır. Özellikle Kuzey Avrupa kırsalında örneğine sıklıkla rastlanan rehberlerde mevcudun sağlıklılaştırılması ile birlikte yeni konut ihtiyacının karşılanmasında tasarım stratejisi olarak, kırsal çevreyi tamamlayan, yaratıcı ve yenilikçi tasarımın ve daha geleneksel tip çözümlerinin teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. İrlanda Kildare'nin, yerleşimin miras ve peyzaj özelliklerini anlamayı teşvik eden Kırsal Tasarım Rehberi mimaride belirlediği temel ilkeler ile söz konusu örneklerden biridir (County kilkenny rural design guide, 2011). Buna göre mimari;

- Kırsal çevreye olumlu katkıda bulunmalı,
- Yöredeki yapı mirasını kabul ederek ve yerel materyalleri kullanarak yeri yansıtmalı ve alanın karakterine katkıda bulunulmalı,
- Açık kırsaldaki yeni evler, banliyö stiline alternatif olarak çağdaş kırsal yaşamı ve yaşam biçimini kucaklamalı,
- Zamandan bağımsız ve uyum yeteneğine sahip olmalı,
- Zamanla birlikte gelişmeli, detaydaki hassasiyetle birlikte dayanıklı malzemeden yapılmış olmalı,
- Çağdaş ya da geleneksel tarzı birlikte değerlendirmeli, iyi tasarlanmış mimariye ulaşmak için geçmişin bilgisi öğrenilmeli ve yorumlanmalıdır.

Ülkemizde peyzaj yaklaşımı konuya biraz daha daraltılmış bir çerçevede yerleştirmektedir. Türk Dil Kurumu 'peyzaj'ı kır resmi ve bir yerin doğal görünüşü olarak tanımlamaktadır. Oysa 'peyzaj' özellikle kırsal alanda bu tanımın biraz daha detaylandırılmasını gerekli kılar. Kırsal manzaranın zenginliği ve çeşitliliği ile beslenen yaşam, hem fiziksel hem de sosyal ihtiyaçların karşılandığı eşsiz kültürel bir bütünü oluşturur.

İrlanda Kilkenny Kırsal Tasarım Rehberi'nde 'Peyzaj', karakteri doğal ve / veya insan faktörlerinin harekete geçirilmesi ve entegrasyonunun sonucu oluşan ve insanlar tarafından algılanan alan olarak; 'Peyzaj Karakteri' ise belirli bir manzarayı oluşturan tanınabilir unsurlar olarak tanımlanmaktadır. Bu unsurlar, jeolojik ve pedolojik olabileceği gibi, arazi formu, arazi kullanımı ve bitki örtüsü, alan sınırları, yerleşim biçimleri ve yapı tarzlarından oluşmaktadır. Tanımlanan unsurların her biri kendi belirleyici karakteriyle ve benzersiz yer hissiyle farklı manzara görüntüleri oluşturur (County kilkenny rural design guide, 2011).

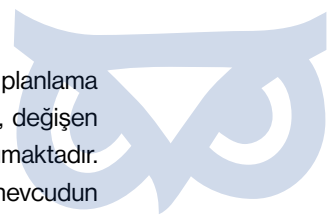
Yine İrlanda Cork Kırsal Tasarım Rehberi'nin amaçları da diğerleri ile benzer içeriktedir (Cork rural design guide, 2003);

- Tasarım tartışmasını teşvik etmek,
- Karar verme planlamasında daha büyük tutarlılığın teşvik edilmesi,
- Başvuru sahiplerini, inşaatçıları, tasarımcıları ve planlamacıları bilgilendirmek ve ilham vermek,
- Yerel peyzajı tüm varlığı ile korumak ve geliştirmek.

Kırsal Tasarım Rehberi açısından referans örneklerin verildiği İrlanda'da kırsal alan ülkenin sahip olduğu en büyük varlıklardan biri olarak tanımlanmaktadır ve gelişimin yalnızca ihtiyaçların sağlanmasına yönelik değil aynı zamanda kırsal kesim kuşakları tarafından beslenen ve şekillenen manzaranın değerlerini koruyarak, geliştirilmesine yönelik görülmektedir. Zira bu alanlar ekili olmakla birlikte doğal kalabilen, ekonomik açıdan kazanım sağlanmasına rağmen pitoreskliğini hala koruyan, antik bir geçmişe sahip olmakla birlikte döneminin modern tarım teknikleri ile işlenmeye devam eden, tek kelimeyle eşsiz alanlardır (A design guide, 1994).

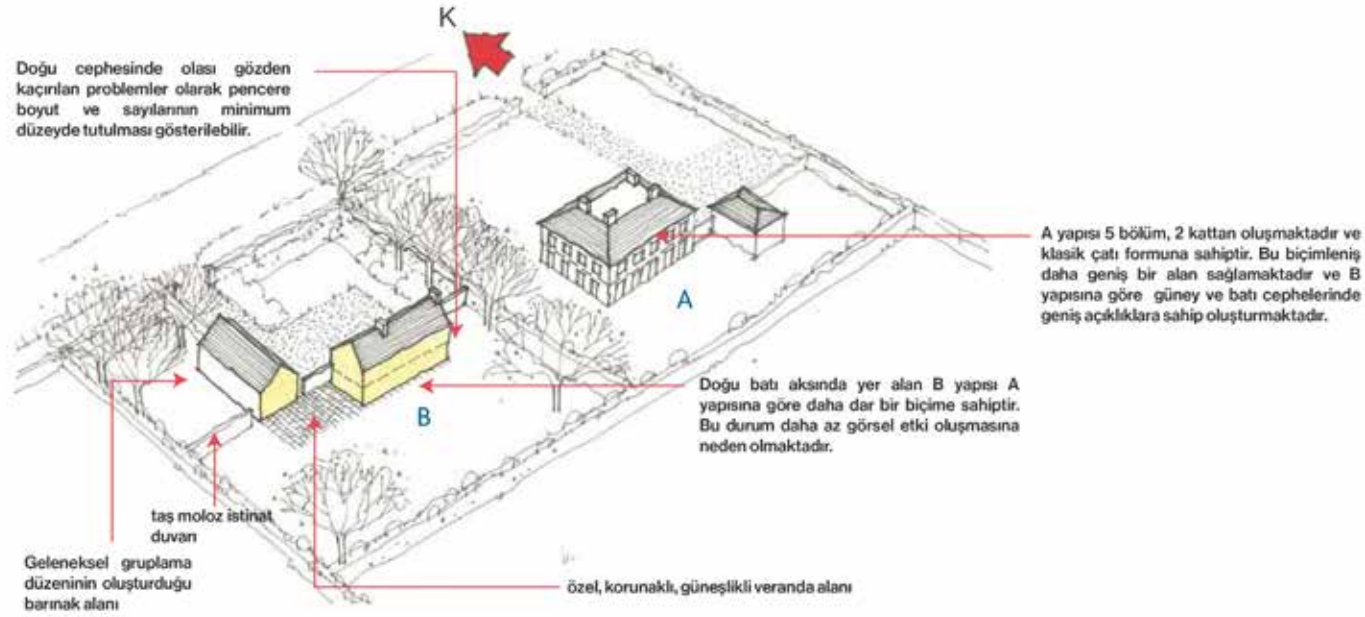
Kırsal tasarım rehberleri ile hedeflenen, yeni binaların yerleşim karakteri üzerindeki yıkıcı etkisinin giderilmesi ve karakter bütünlüğünü sağlayacak yapıların önerilmesini teşvik etmek ve kırsal peyzajı dikkate alacak bir anlayışın geliştirilmesine katkıda bulunmaya dönüktür.

Amaç tüm evlerin benzer görüntüye sahip olması değil, doğal çevrenin bir parçası olabilecek yaratıcı ve radikal tasarımı teşvik etmektir. Rehberlerin birçoğunda bu amaç, incelendiği üzere yerel mirasın ve peyzaj değerlerinin tam olarak anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

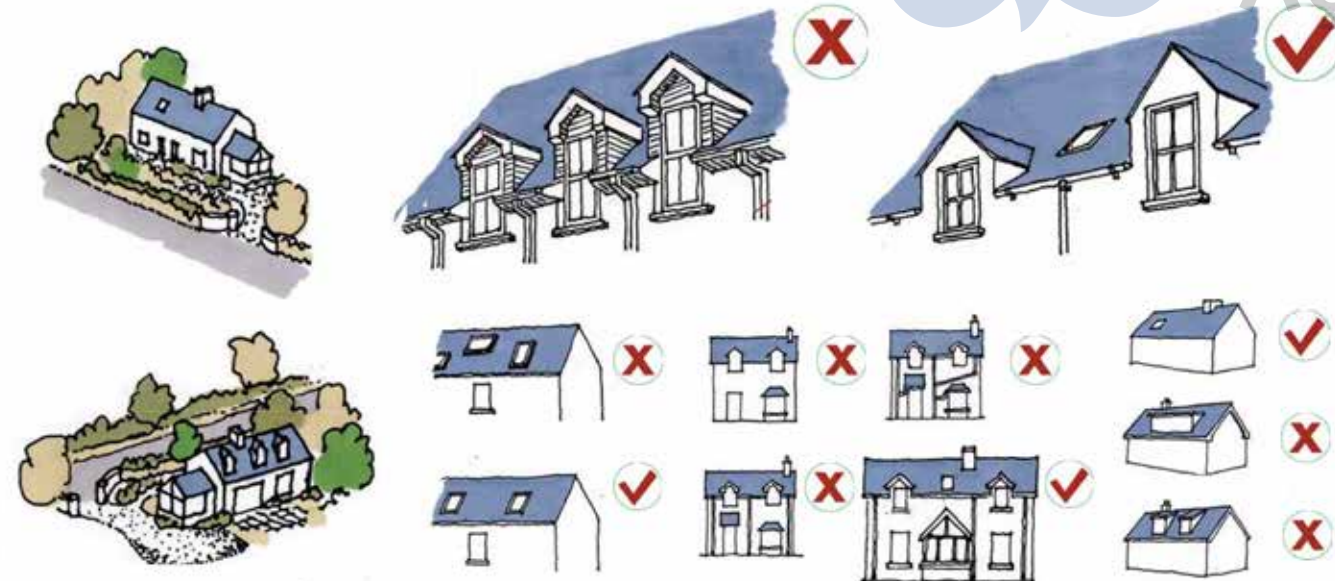

MSGGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

İmaj 47: Komşu parsel ilişkileri. (County kilkenny rural design guide. (2011). Kilkenny County Council.)

İmaj 48: Yapı-yol ilişkisi ve çatı düzeni. (Cork rural design guide. (2003). Cork County Council: Planning Guidance and Standards Series, Number 1.)

Sonuçta iyi tasarım sadece zevk meselesinden öte, daha verimli, daha pratik ve çevresiyle ilişkisi kuvvetli teknik ve özelliklerin oluşturulmasıdır (Cork rural design guide, 2003). Kullanıcıların rehberdeki tüm örnek ve önerileri kabul etmesi ve uygulamaya geçirmesi pek olası değildir. Bu noktada önemli olan rehberdeki görüşlerin, uygulanması düşünülen projelerle nasıl ve ne gibi farklılıklar taşıdığına düşünülmesi ve tartışılmasıdır. Buna bağlı olarak tartışmanın kalitesi ve profili yükseltilecek, farkındalık sağlanabilecektir.

Diğer taraftan tasarım rehberleri gönüllülük esasına dayalı dokümanlar olsa da dikkate alınması için bazı teşvikler tanımlanabilir. Bölge planı kararları ile bağlantılı rehberler uygulanacak projelere sağlanacak kaynakların onayı için değerlendirilecek hedef ve ilkeleri sunabilir. Kaynak onaylarında başvuru sahipleri, tekliflerini formüle ederken, tasarım rehberlerinin gerekliliklerinin yerine getirildiğini göstererek, bu belgeleri önemli bir referans belge haline getirebilir. Gerçekleştirilecek projeler, yerleşimin karakterini ve niteliklerini gözeterek; dolayısıyla kaliteli kırsal konut yaşam ortamlarının geliştirilmesine yönelik bir taahhüdünü göstermelidir.

Kırsal kalkınmanın ustalıkla planlanması ve tasarımı için kesin bir formül mevcut değildir. Bu nedenle de rehber, detaylı tasarım açısından kayda değer esnekliğe izin vermektedir (URL-5). Tasarım rehberinin genel niteliği gerçekleştirilecek bir projede izlenmesi gereken adımların tanımlanmasına yöneliktir. Bu adımlar;

- Rehberde konu olan bölgenin genel nitelikleri ile ilgili yeri yaşayanların önemseydiği konularda bir yaklaşımın geliştirilmesi; bunun için yere özgü karakter analizinin başlangıç noktası olarak kullanılması,
- Rehberin bir sonraki aşamasında gerçekleştirilecek saha analizinin kapsamının belirlenmesi ve her maddeye ait kapsamının özetlenmesi. Yerine öne çıkan özelliklerini ve yapısal tekrarları gösteren plan analizi çerçevesinde, sınır yerleri, erişim yolları ve özgün tipolojilere sahip yapıların belirlenmesi,
- Yerleşime ilişkin tasarım konsept şemasının geliştirilmesi ve bu şemanın yere özgü nitelikler ile entegre hale getirilmesi,
- Yeni bir konut binası veya mevcutun genişletilmesinde, binaların ve yardımcı yapıların ölçek ve biçimlenişini rehber ilkeleri referans alınarak belirlenmesinden oluşur.

Bahsi geçen tüm çalışmalarda ve bunlardan çıkan ortak ilkelere Tasarım Rehberleri'nin, ulaşılmaya çalışılan hedefin, karmaşık karar alma süreçlerinde ortaya çıkan ekolojik, ekonomik, sosyal ve kurumsal belirsizlikleri konusunda "en iyi" seçenekleri ve alternatifleri hemen tanımlaması ile adaptif bir alan yönetimi oluşturduğu söylenebilir. Rehberler, bu anlamda

yalnızca geleneksel program hedeflerine ulaşmak gibi, halkın değişen gereksinimlerini, gelişmekte olan bağlamı ve onunla bütünleşik sistemleri anlama konusunda dikkatli, daha deneysel bir “hazırlarken öğrenme” yaklaşımı ortaya koysa da birçok açıdan önemli kazanımlar vaat etmektedir (International and Local Approaches, Eylül 2009).

Kırsal tasarım rehberleri gelenekselden gelen deneyim ile güncelin yaratıcılığını birleştirerek, kırsala dair çözüm üreten metodolojik yaklaşımlar sunmaktadır. Bu yaklaşımları oluştururken ise farklı disiplinlerin, farklılaşan bakış açılarıyla hareket edilmekte, söz konusu ortaklık ile “hazırlarken öğrenme” süreci kırsala dair zengin bir deneyim kazanımı sağlamaktadır.

3.3.2. Sonuç

Toplumların yetenekleri, varlıkları (hem maddi hem de sosyal kaynaklar dahil) ve bir yaşam için gerekli olan aktiviteleri içerir. Kırsal toplumların geçim kaynağı ise stres ve şoklarla baş edebildiğinde, yeteneklerini ve sahip olduğu varlıkları bir yandan korurken bir yandan güçlendirir ve doğal kaynağın temelini baltalamadan yaşamı sürdürülebilir kılar (Scoones, Ocak 1998).

Scoones (2009), açıklayıcı bir analizin, insanların yaşama şekillerinin çeşitliliğini vurgulayan etkileşimler ve etkileşimlerden oluşan karmaşık ağları tasvir etmesinin önemine işaret etmektedir. Kırsal kalkınmaya bakmak için ise daha geleneksel yaklaşımların sınırları aşılabilir. Hiçbir disipline tam olarak ait olmayan üretim tabanlı yaklaşımlar, özellikle kırsalda farklı insanları bir arada, doğada ve sosyal bilimlerde, birlikte çalışmalarına olanak tanıyan, bölünmelerin köprülenmesine izin verebilir. Bu durum karmaşık, yerel gerçeklerin geçim yolları yaklaşımlarını anlamaya odaklanmak ve araştırmaya katılımcı yaklaşımlar sağlamak için yerel halkla yabancılar arasında müzakere edilmiş öğrenmeye yönelik ideal bir giriş noktası sağlamaktadır

Sonuç olarak, coğrafi yapı ile birlikte aile yapısı, yaşam biçimi ve üretim tarzı ile karakterini belirleyen geleneksel kırsal yerleşimler, çevre değerlerinin ön plana çıkarılacağı, kırsal modernleşme ile doğru bir şekilde ilişkilendirilmeye çalışılmaktadır. Buna karşılık, zamanın getirdiği değişimi göze alan, mekânsal yapılanmanın yeniden düzenlenmesi devam etmek zorundadır. Bu düzenleme için ise;

- Doğal mirası ile tüm kültürel peyzajın ve kaynakların bütünlüğünün korunması için kırsal alan manzaralarında yerleşim düzenindeki hızlı değişimleri tetikleyen faktörlerin analiz edilmesi,

- Kırsal alana erişebilirliğin kuvvetlendirilmesi,
- Kırsal alanda ortaya konulacak politikalarda, nüfus projeksiyonunun, tüm ekonomik ve çevresel şartlarla gerçekçi bir şekilde ortaya konarak, stratejilerin bu doğrultuda belirlenmesi,
- Yetkili yönetim mercileri tarafından ortaya konulacak plan kararlarının tüm ilgili aktörlerin ortak çıkarlarını sağlayacak şekilde sahiplenilmesi; yine söz konusu nedenle kırsal hayatı yaşayan, temsil eden, koruyan, yöneten ve destek olan tüm kişi, kurum ve kuruluşları kırsal yerleşimlerin çıkarları için bir araya getirecek kolaylaştırıcılığın sağlanması,
- Kalkınmayı teşvik etmek için yerleşmiş kırsal toplulukların korunurken, değişim talebine bağlı gelişme tipinin ve ölçeğinin gözetilmesi; oluşturulacak politikaların sürdürülebilirliği için rehberlerin üst ölçekten gelen kararlarla bütünleşik bir şekilde tanımlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Kırsal manzarasında her geçen gün biraz daha sıklıkla karşılaştığımız tek tek evlerden kaynaklanan plansız büyüme ve bunun kırsal peyzaj bütününde neden olduğu bozulma önemli bir tehdit niteliği taşımaktadır. Bu nedenle, konut ihtiyacını karşılamak ve yerleşim bütünü ile uyumlu bir birliklik sağlamak için plan politikalarının detaylandırılmasına yardımcı olacak tasarım rehberleri etkin bir araç rolüne sahiptir.

Kırsaldacılığın sağlayan topluluk kümelerinin ihtiyaçlarını doğru ve yeterli oranda karşılayacak, kırsalın korunmasına ve yaşayarak sahiplenilmesine teşvik edecek önerilerin de sunulabileceği rehberler sadece yerleşim karakterini muhafaza etmeye yönelik geleneksel tip çözümlerini geliştiren fiziksel kararların ve/veya geleneksel uygulama detaylarının tanımlanmasının ötesinde küçük ölçekli yerel hizmet sunumu ile bağlantılı, ekonomiyi canlandırmaya yönelik uygun zemini tanımlayabilir. Bu durum kırsal kalkınma için önemli bir fırsattır.

Küre, Ersizlerdere Köyü'nde gerçekleştirilen ve Türkiye'de bir ilk olan Köy Tasarım Rehberi bu anlamda önemli bir çalışma örneğini teşkil ederken, devamı niteliğinde geliştirilen, yine Küre kırsal yerleşimlerinde geleneksel yöntemlerle yapılacak örnek bir prototipi sunan proje, rehberin amaçlarının hayata geçirilmesi ile sınırlandırılmamalıdır. Proje hem rehberin daha iyi şekilde geliştirilmesi hem de yerel aktörlerin ve halkın konu hakkındaki farkındalığının artırılması, aynı zamanda yerelde mekân inşa etme becerilerinin hatırlanmasını merkeze almaktadır.

3.4. TÜRKİYE'DE GELENEKSEL KIRSAL MİMARİ, KORUMA SORUNLARI ve SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Endüstri devrimi öncesi toplumların günlük yaşamlarının, geleneklerinin, yapı teknolojilerinin ve kültürel etkinliklerinin şekillendirdiği geleneksel kırsal mimari, dünyada ve ülkemizde tehdit altındadır. Ülkemizde, geleneksel kırsal yerleşmelerin korunmuşluk düzeyi de yüksek değildir ve mimari kimliklerini büyük ölçüde yitirmekteyiz. Hızla yok olan Türkiye kırsal mimarisi, son yıllarda koruma gündeminin bir parçası olmaya başlamış; kamu ve yerel yönetimler kırsal yerleşmelerde sokak sağıklaştırma, yapı restorasyonları ve yeni yapı tasarımı çalışmaları yapmaya başlamışlardır. Akademik ortamda kırsal mimarinin korunması konusunda uzun yıllardır devam eden üretimin uygulama alanında yeterince yer bulduğunu söylemek mümkün değildir.

Geleneksel kırsal mimarlık mirasının korunması düşüncesi değerlendirildiğinde; açık hava köy müze yaklaşımından, kültürel peyzaj kavramı içinde somut değerlerinin yanı sıra inançlar, ritüeller, kolektif davranışlar ve zanaatlar gibi somut olmayan değerleri ile bir bütün olarak değerlendirilmesi yaklaşımına ulaşıldığı görülür. Kırsal yerleşmelerin korunması ve sergilenmesi kavramı 18.yüzyılın sonunda gündeme gelmiş, ancak kırsal mirasın kültürel miras olarak tanımlanması ve koruma sorunlarının irdelenmesi 1960'lı yıllarda başlamıştır. Koruma alanının temel metinlerinden olan 1964 tarihli Venedik Tüzüğü'nde kırsal alanların ve onunla bağlantılı doğal çevrelerin korunmasına ilişkin önerilerde bulunulmuştur. 1970'li yıllarda ise dünyada yaşanan çevresel sorunlarla birlikte, kırsal alanlarla ilgili birçok toplantı yapılmış, bu alanların bütünlük ve özgünlük değerlerini ön plana çıkartan koruma önerileri geliştirilmiştir. 1990'lı yıllarla birlikte kırsal yerleşimler ve içinde yer aldıkları doğal çevre birlikte "kültürel peyzaj" kavramı içinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde, kültür ve kimlikleri öne çıkaran değer temelli yaklaşım, geleneksel mirasın kapsamını somut değerlerin yanında somut olmayan değerleri de içerek biçimde genişletmiştir (ICOMOS, 1999). Günümüzde, geleneksel mimarlığın kültürel peyzajın temel bileşeni olduğu ve koruma yaklaşımlarının somut ve somut olmayan değerleri içeren bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması gerektiği kabul edilmektedir.

Akademik çalışmalardan ortaya konan birikimin, uygulama alanına aktarıldığını/aktarılabildiğini söylemek ise mümkün değildir. Kastamonu'nun orman köylerinden biri olan Ersizlerdere Köyü için hazırlanan tasarım köy rehberi çalışmasında, geleneksel yerleşmelerin miras değerlerini koruyarak günümüz konfor koşullarına kavuşturulması ve yerleşimin kimliği ile uyumlu çağdaş tasarımların oluşturulması yeni yapı tasarımı konularındaki kuramsal çalışmaların uygulama sürecine aktarımındaki zorluklarla bir kez daha yüz yüze gelinmiştir. Bu metinde; Ersizlerdere Köyü deneyimi çerçevesinde kırsal mimari kavramı, kapsamı ve sürdürülebilirlik kavramı ile ilişkisi ele alınacak, sonrasında ülkemizde kırsal mimarinin koruma sorunları ve kırsal alanda tasarım konuları değerlendirilecektir.

Burcu Büken Cantimur, Yrd.Doç.Dr.
MSGSÜ Restorasyon Ana Bilim Dalı

3.4.1. Geleneksel Kırsal Mimari, Kimlik ve Sürdürülebilirlik

Endüstri devrimi öncesinde, coğrafi şartlar doğrultusunda, sosyo-kültürel etkilerle biçimlenen mimari için; yöresel (vernaküler) mimarlık, geleneksel mimarlık, mimarsız mimarlık, halk mimarlığı, sivil mimarlık, anonim mimarlık, kırsal mimarlık, vb. gibi farklı tanımların kullanıldığı görülmektedir. İnsanın evrimi boyunca var olan, doğal ve insani şartların biçimlendirdiği söz konusu mimari tanımlamak için kullanılan bu terimler aynı zamanda, oluşum niteliklerini de açıklamaktadır. Koruma belgelerinde, bu terimlerden yöresel (vernaküler) mimarlık ve geleneksel mimarlık terimlerinin kullanım alanı bulunduğu görülür.

Yöresellik, en yalın tarifile, belli bir yöreye ait olma, içinde bulunduğu yörenin özelliklerini yansıtmaya olarak tanımlanabilir (TDK sözlüğü, 2003)⁸. Rudodfsky'ın (1964) yöresel mimarlık tanımlamasına referans veren çalışmasında Oliver, yöresel mimarlığın çevresel koşullar ve doğal kaynaklar doğrultusunda geleneksel teknolojileri kullanarak üretilen ve toplumun değer yargıları, yaşam kültürü ve ekonomik yapısı doğrultusunda toplumun gereksinimi karşılayan konutlar ve diğer tüm yapılardan oluştuğunu belirtir (Oliver, 2006). Yöresel mimari, geleneksel toplumun tüm yaşam biçimiyle bütünleşmiştir, gelenekleri kendinde toplayan ve dışa yansıtan bir üründür. Sezgin'in belirttiği gibi, estetik de gelenekten gelir ve yapının teknolojsi ile birlikte nesilden nesile aktararak geliştirir (Sezgin, 1984). Söz konusu mimarinin; geleneksel yaşamın biçimlendirmesi, usta çırak ilişkisi ile mimarlık bilgisinin devamlılığını sağlayan nesilden nesile aktarma, zaman içinde ani değişime açık olmama özellikleri aynı zamanda yöresel mimarlık ve geleneksel mimarlık kavramlarının hem eşdeğerleştirmekte hem de bütünleştirmektedir⁹. Kırsal mimarlık kavramı ise, coğrafi bir sınırlama getirmektedir. Kırsal teriminin genel anlamı ile kentler dışındaki bütün varlıkları belirttiğine vurgu yapan Sezgin ise, vernaküler mimarinin sadece kırsal alanlarda bulunduğu söylenemeyeceğine dikkat çeker (Sezgin, 1984). Bu çerçevede, Ersizlerdere Köyü çalışması deneyimi ile biçimlenen bu metinde, geleneksel kırsal mimari teriminin kullanılması tercih edilmiştir.

ICOMOS Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü giriş metninde yöresel mimarinin temel nitelikleri; "insan eseri ve zamanın ürünü olması" olarak tanımlanır ve toplumun özelliklerini yansıtan ve çekici bir ürün olarak kabul edilir. Bir başka söylemle, "yöresel mimarinin özgünlüğü de, yer ile olan ilişkisinin zaman içinde biçimlenmesindedir" (Omay Polat; 2015). Bu, sosyal ve çevresel kısıtlamalara bağlı olarak değişen ve sürekli yeni koşullara uyarlanan bir süreçtir. Yer ve bağlam kavramlarını mimarlık alanına taşıyan Norberg-Schulze'ye göre, "genius loci (yerin ruhu) ile vücut bulan bu mimari, yerden var olmaktadır ve yere bağlıdır (Norberg-Schulz, 1981). Yöresel farklılıkların ortaya çıkardığı yerleşme karakteri bölgeden bölgeye, hatta aynı bölge içinde bulunan yerleşimlerde çeşitlilik göstermektedir. Ortak coğrafi koşullarda, kullanıcının kimliği ve

⁸: "Yöresel" sözcüğünün karşılığı olan vernaküler sözcüğünün yabancı sözlüklerde 70 yıllık bir geçmişi vardır. Latince esir anlamına gelen "verna" sözcüğünden türemiştir ve "vernaculus" belirli bir ülke kökenli olan, yere ya da yöreye özgü ve domestik (eve ait) anlamındadır. 20. yüzyılın son yarısında, "yöresel mimari" terimi Bernard Rudofsky (1964), Eric Mercer (1975) ve Paul Oliver (1997) tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

⁹: ICOMOS Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nün (1999) çevirisinde, geleneksel ve yöresel (vernaküler) kavramları birlikte ve eşanlamlı olarak kullanılırken; ICOMOS Türkiye Milli Komitesi'nin hazırladığı 2013 tarihli Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'nde geleneksel mimari miras terimi kullanılmıştır.

yaşam biçimine göre biçimlenen tekil mimari oluşumlar, yöresel mimarinin çeşitliliğini oluşturur. Ancak, bu çeşitlilik kendi içinde benzerdir ve bu benzeşim yerleşim dokusunda bütünlüğü ve uyumu meydana getirir. Geleneksel yerleşmeleri farklılaştıran bu çeşitlilik, aynı zamanda yerleşmelere yerel kimlik özelliklerini kazandırır (Fotoğraf 24-25).

Fotoğraf 24: Birgi Köyü, Ödemiş, İzmir (Burcu Büken Cantimur, 2016)

Fotoğraf 25: Yenisölöz Köyü, Orhangazi (Burcu Büken Cantimur, 2003)

Koruma süreçlerini yönlendiren uluslararası ve ulusal belgelerde, kırsal mimarinin sahip olduğu değerler, koruma sorunları ve çözüm önerilerine ilişkin ilkeler belirtilmiştir. Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nde; geleneksel yapıların toplumca paylaşılan bir yapı geleneği, çevreye uygun yöresel veya bölgesel bir kimlik, üslup, biçim ve görünüş tutarlılığı veya geleneksel yapı türlerine bağlılık, anonim olarak aktarılan geleneksel tasarım ve yapı ustalığı, işlevsel, sosyal ve çevresel kısıtlamalara etkin olarak cevap verebilme ve geleneksel yapı sistemlerinin ve zanaatlarının etkin uygulaması gibi ayırt edici özelliklere sahip oldukları belirtilir (ICOMOS, 1999). Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'nde ise geleneksel mimari miras, kültürel peyzaj ve kırsal sit tanımları ayrı ayrı verilmiştir. Geleneksel mimari miras; "Teknoloji ve iletişim olanaklarının gelişmesiyle hızla çeşitliliğini yitiren dünyada, yöreye özgü malzeme ve tekniklerle, yöresel yapı geleneklerini, yerel kimliği yansıtan geleneksel yapı, yapı grupları ve yerleşmeler"; kırsal sit "yerleşim düzeni, yapı tekniği ve tasarımıyla yerelin ürünü olan yapıların, yol, meydan, tarım alanı vb. öğelerle birleşerek oluşturduğu, korunacak değerler taşıyan kırsal alanlar" olarak tanımlanmaktadır. Kültürel peyzaj ise; "Toplumun ve insan yerleşmelerinin, tarih içinde ekonomik, sosyal ve kültürel etkenler bağlamında doğal çevreleriyle birlikte ve etkileşim içinde bulunarak dönüştürdüğü alanların yanı sıra, insanın ve doğanın birlikte oluşturduğu kültürel ve doğal kaynakları ve bu bağlamda yaban hayatı ve evcil hayvanları içeren, tarihi bir olay ve bir etkinlikle birlikte anılan, ya da çeşitli kültürel ve estetik değerler sergileyen coğrafi alanlar" olarak betimlenir (ICOMOS Türkiye, 2013).

Uzun deneyimler sonucu oluşan yöresel mimariyi oluşturan çevresel, kültürel ve ekonomik olanak ve kısıtlarla oluşan yöresel mimarlık, aynı zamanda oluşumundan gelen nitelikleri ile sürdürülebilirlik ilkelerini de doğal olarak içerir. Yöresel mimariyi sürdürülebilirlik bağlamında inceleyen araştırmalara son yıllarda artmıştır. Yöresel mimarinin sürdürülebilirlik özelliklerinin değerlendirilerek, kullanılabilir bilgiye dönüştürülmesi bir gerekliliktir.

Koruma ve sürdürülebilirlik kavramları bir arada ele alındığında ise, her iki kuramında benzer anlayış, hedef ve yaklaşımlara sahip olduğu görülmektedir. Koruma, konu aldığı kültürel mirasın geçmişten bugüne ulaşan ve bugünün bilgi, deneyim, karakterine katkısı bulunan varlığının geleceğe aktarımını hedeflemektedir. Sürdürülebilirlik ise, gelecek nesillerin ihtiyaç ve hayallerini gerçekleştirebilmelerini tehlikeye atmadan ve ekosistemin bileşenlerini arasındaki dengesini koruyarak, bugünün ihtiyaçlarının karşılanmasını konu almıştır. Bu doğrultuda, sürdürülebilirliğin temel ilkelerinden olan doğal ve çevresel kaynakların kontrollü kullanımı, kentlinin yaşam koşullarının iyileştirilmesi, sosyal eşitliğin sağlanması olguları koruma ilke ve hedefleri ile örtüşen, birbirinden beslenen konular olarak belirmektedir (Tweed ve Sutherland, 2007). Doğa ve insan ortaklığının sonucu olan kırsal mimarinin, tüm bu özellikleri koruyarak gelişmesi sürdürülebilir kalkınma ve korumanın temel hedefidir. Geleneksel kırsal mimarinin karşı karşıya kaldığı sorunların tanımlanması, koruma ve geliştirme süreçlerinin planlanmasına katkı sağlayacaktır.

3.4.2. Geleneksel Kırsal Mimarinin Korunmasında Karşılaşılan Sorunlar

Endüstri devrimi ile Avrupa'da başlayan kırsaldan kopuş, tüm dünyada¹⁰ olduğu gibi Türkiye'de devam etmektedir. Ülkemizde, 1950'lerde başlayan ve 1980 sonrasında hızlanan kırsal yerleşimlerden göçün sonucunda, günümüzde nüfusun sadece %25'i kırsal alanlarda yaşamaktadır ve bu oran batı bölgelerde %5'in bile altına düşmektedir¹¹.

1950'lerde yaşanan sosyal ve ekonomik gelişmelere ve tarımda modern tekniklerin kullanılmasına rağmen düşük gelir elde edilmesi, kentlerden kopukluk, yeni teknolojiler ve yapı malzemelerine ulaşımın güçlüğü gibi nedenler geleneksel kırsal çevrelerde büyük ölçekli değişimlerin gerçekleşmesini engellemiştir. Bununla birlikte 1980 sonrasında yaşanan gelişmeler, ülke genelinde kırsal yerleşimlerin kimliklerinin yitirilmesine neden olmuştur. Sanayileşmesinin desteklenmesi ve değişen tarım ve hayvancılık politikası kırsal alanlarda üretim azalması gibi ekonomik nedenler kırsal alanların terk edilmesinde etkilidir. Kırsal alanlarda devam eden işsizlik, kamu yatırımlarının ve hizmetlerin yetersizliği, eğitim, sağlık ve kültür hizmetlerine erişimin zorluğu gibi nedenlerle birlikte; özellikle genç insanlar kentlerdeki yaşama özenerek sosyal sınıf atlamak ve daha iyi yaşam koşullarına kavuşmak için kırsal alanlarda yaşamak istememekte ve kentlere taşınmayı tercih etmektedirler. Sosyo-ekonomik nedenlerin

¹⁰: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre, dünyanın hızla kentleştiğini, 2007 yılında dünya nüfusunun yüzde 49.88'i kırsalda yaşarken, 2017 yılında bu oran yüzde 45.07'ye düşmüş, buna karşın kent nüfusu yüzde 59.12'den yüzde 54.93'e yükselmiştir (URL-6). Dünyanın yoksul ve gıda güvensizliği yaşayan nüfusunun yüzde 75'inden fazlası kırsal alanlarda yaşamaktadır ve çoğunlukla tarım ve doğal kaynak temelli geçim kaynaklarına bağlıdır (URL-7)

¹¹: 2012 yılında Türkiye İstatistik Kurumu'na (TÜİK) göre Türkiye nüfusunun % 23'ü kırsal alanda, % 77'si kentlerde (il ve ilçe merkezleri) yaşamaktadır. 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı kanun ile büyükşehir belediye illerinin yönetsel alanlarının bütünüyle kentsel alan olarak işlem görmesi yüzünden ülke genelinde kır/kent nüfusu oranlarının gerçekten uzaklaştığı görülmektedir. 2015 yılı verilerine göre ise Türkiye nüfusunun % 92,1'i kentlerde, % 7,9'u kırsal kesimde yaşamaktadır. Ancak oranlar mevcut durumu yansıtmakta yetersizdir.

yanısıra savaşlar, çatışmalar, zorunlu göç gibi politik nedenler de kırsal alanların nüfuslarını kaybetmesinde etkilidir. Ülkemizde çok belirgin olarak ortaya çıkan, çağdaş koşullarda yaşamayı, yeni yapılarla özdeşleştirme eğilimi de, geleneksel mimarinin korunmasının önünde psikolojik bir sorundur. Kullanıcısının gözünde kırsal yapılarda yaşamak, toplumsal olarak düşük bir düzeyde olmakla eşdeğer tutulmaktadır. Ancak, unutulmamalıdır ki kırsal mimarinin korunabilmesi ve yaşamasında temel etken toplumun kabulü ve isteğidir.

Yüzyılların birikimleriyle oluşturulmuş geleneksel çevrelerin bakımsız kalması, kimliklerinin değişmesi ve terk edilerek yok olması süreci ile karşı karşıyayız. Kırsal yerleşmelerin belgeleme çalışmalarının tamamlanmamış olması, geleneksel yerleşimlerin, peyzaj değerleri ile birlikte korunmasına yönelik politikaların oluşturulması ve değerlerini yitirmeden çağdaş yaşamla bütünleştirilmeleri ise koruma alanın çözüm üretmeye çalıştığı alanlardandır. Türkiye'nin koruma alanında gelişen kuramsal ve kurumsal altyapısına rağmen, mimari korumanın her alanında kendine özgü çözüm üretilmeye çalışılan veya henüz farkındalık gelişmeyen çok sayıda sorunu bulunmaktadır. Bu bağlamda kırsal mimarlık mirası da çözümü zor sorun alanlarından biridir. Geleneksel kırsal yerleşmelerin sürekliliği için "değer verme, belgeleme, politika üretme" olarak tanımlanabilecek koruma sürecinin yerel ve kamu yönetimi tarafından benimsenmesi önem taşımaktadır.

3.4.3. Geleneksel Kırsal Mimarinin Korunması Üzerine Düşünceler

Ülkemizde kırsal mimarlık mirasının korunması konusunda akla gelen ilk örnekler turizmin yoğun ilgi gösterdiği kırsal yerleşmeler ile kırsal soylulaştırma yaşayan kırsal yerleşmelerdir. Dünya Miras Listesi'nde yer alan Cumalıkızık Köyü ve yine Dünya Miras Listesi'nde yer alan Safranbolu'nun yakınında bulunan Yörük Köyü gününbirlik turizm alanlarıdır. Cumalıkızık köyü örneği, koruma süreci akademik ve sivil inisiyatiflerin öncülüğünde başlamış ve sonrasında kamu ve yerel yönetimler de katılmıştır. Cumalıkızık örneği bir köyün kendi yerinde açık hava köy müzesine dönüştüğü özel bir örnektir. Ancak, bütün köylerin yaşayan açık hava müzelerine dönüşmesi mümkün değildir. Eres, bir müzeye ve turistik bir ticari alana dönüşmüş bir köy olarak eleştirilen Cumalıkızık'ta, turizmden gelir elde eden köy halkının köyün korunmasına özen gösterdiğinin dikkat edilmesi gereken bir konu olduğunu ve geçmişte kalan kırsal yaşam biçimini gösteren bir özel örnek olarak bu yerleşimin turizm aracılığıyla topluma sunulması, toplumla bu bilgi birikiminin paylaşılması da önemli bir kazanım olduğunu vurgular (Eres, 2016). Kentlerin kalabalığından, temposundan uzaklaşmak, doğa ile baş başa kalmak için kırsal alanlara gelen kentlilerin köye yerleşmeleri ile gelişen ve kırsal soylulaştırma olarak adlandırılan süreç, kırsal mimari çevrenin korunmasını sağlamaktadır. Ancak birçok örnekte deneyimlendiği gibi yerel halkın mülksüzleşmesine ve kırsal yaşamın yok olmasına yol

açmaktadır. Kamu yönetimi tarafından genellikle planlanmadan, sivil toplum örgütleri ve zaman zaman tesadüflerle gelişen bu örneklerin sayısı çok azdır. Bu örnekler dışındaki yerleşimlerin çoğu, terk edilmiş/edilmeye başlanmış veya mimari kimliğini yitirmiştir. Yaşamın devam ettiği yerleşimlerde, betonarme çok katlı yapılar ülke genelinde yaygındır. Ekonomide yaşanan gelişmeler, modern yapı malzemelerinin daha uygun fiyatlı ve ulaşılabilir hale gelmesi gibi nedenlerin yanı sıra, geleneksel yapı bilgisinin kaybolması ve çağdaş yaşamla özdeşleştirme betonarme evlere ilgiyi arttırmaktadır. Kırsal yerleşimlerinin kırılma noktalarının arttığı günümüzde; ülkemizin kendine özgü koşullarını dikkate alan, kırsal alanlardaki yaşam koşullarını iyileştirerek kent- kır ve bölgeler arasında gelişmişlik farklarını azaltacak ve fırsat eşitliği sağlayacak uzun soluklu ekonomik, çevresel ve sosyal politikaların oluşturulması ve uygulanması bir zorunluluktur. Geleneksel geçim kaynaklarını oluşturan sektörlerinin canlandırılması ve çeşitlilik sağlanması, kamu ve özel sektör yatırımlarının artırılması, altyapı ve ulaşım olanaklarının iyileştirilmesi, eğitim sağlık, kültür gibi hizmetlere erişimin kolaylaştırılması, yeni istihdam olanaklarının yaratılması gibi önlemlerle sürdürülebilir bir ekonomik yapının oluşturulması sağlanarak kırsal alanlarda yaşam kalitesi arttırılacak ve kentlere göçün hızı da yavaşlatılacaktır. Kırsal alanlarda yaşamın ve üretim sürecine katılmanın geri kalmışlıkla değerlendirilmesi kırsal yerleşim çevrelerinin korunmasındaki temel sorunlardandır. Kırsalda yaşam koşullarının iyileştirme politikaları ile birlikte kırsal mirasın korunması için toplumun tüm kesimlerine yönelik eğitim programlarının hazırlanması bu anlamda önem taşımaktadır.

Ülke genelinde yürütülecek kırsal kalkınma ve bilinçlendirme çalışmalarının artması, şüphesiz ki kırsal mimarinin korunması yolunda da adımlar atılması sağlayacaktır. Mimari koruma alanında, mevcut tarihi kırsal yerleşmelerin korunması ve geleneksel konut dokusu ile uyumlu çağdaş tasarımlar üretilmesi için yol haritalarının oluşturulması konuları öncelikli alanlardır. Ülkemizde tarihi çevrelerin korunması için geliştirilen tescilleme ve tarihi alanlar için geliştirilen koruma amaçlı imar planları ise kentsel yerleşmeler gibi kırsal yerleşmeler için de tek başına yeterli olmamaktadır. Öncelikle peyzaj ve üretim süreçleriyle bütünleşmiş kırsal alanlarda bütüncül bir bakışla sorunların tanımlanması, bu koşullara göre özelleşmiş yasal düzenlemeler yapılarak, koruma modelleri oluşturulması gereklidir (Güler, 2016). Kırsal yerleşimlerin büyük bir bölümünde tespit ve tescil işlemleri gerçekleştirilmemiştir ve dolayısıyla kırsal mirasın yasal koruma altında olmadığı görülmektedir. Korumanın ilk ve temel aşaması olan korunacak değerlerin tespit ve tescilinde gözlenen bu eksiklik, kırsal yerleşimlerin hiç bir belgeleme dahi yapılamadan yok olması sonucunu doğurmaktadır. Bununla birlikte tespit ve tescil süreci belgeleme için yeterli olmadığı ve ev sahiplerinin konutlarına bakım yapmaya çekindikleri bir süreci başlattığı görülür. Bu süreç kırsal mimarinin belgelenmesi ve bilgiye dönüştürülmesinin ve geleneksel kırsal yerleşimlere özel koruma modellerini üretimi konularına, koruma çalışmalarında öncelik verilmesinin önemini ve aciliyetini göstermektedir.

ICOMOS tarafından 2011 yılında kabul edilen Valletta Tüzüğü kırsal alanlarla ilgili doğrudan bir vurgu olmamakla birlikte; tarihi mirasın korunmasında yalnızca yerleşim alanı ile sınırlı bir bakış yerine, topoğrafyanın şekillendirdiği yerleşim alanı ile birlikte onu çevreleyen peyzajın, silüetin, mimari elemanların, toplumsal etkileşimde önemli rolleri olan kamusal mekânların, kimlik ve süreklilik gibi somut olmayan değerlerin ve geleneksel arazi kullanım biçimlerinin doğa ile birlikte oluşturduğu eko-sistemin bir bütün olarak ele alınması gerektiğine yönelik değerlendirmeler yapmaktadır. Tüzükte, yöresel olana dair baskın öğelerin analizinin yapılması gerekliliği tanımlanmaktadır. Gabarinin uyumu, renkler, çevre ve kütlelerin mekânsal boyutlarının uyumu, birbiriyle ilişkisi bu öğeleri tariflemektedir. Bütünün uyumunu etkileyecek bir öge olarak parsel kullanım biçimlerinin korunması gerekliliği ise ayrıca vurgulanmaktadır (Omay Polat, 2015). Bu tüzükte belirtildiği gibi, belgeleme ve koruma çalışmalarının ilk aşaması, geleneksel dokuyu tüm bileşenleri ile belgelemek ve çözümlenektir. Geleneksel bir dokuda; arazi kullanımı, yapım sistemi, malzeme kullanımı, detay çözümlenme ve tipoloji çalışmaları miras değerlerinin tesbit edilmesini ve özgün olanın belirlenmesini amaçlar. Kırsal mimarinin biçimlenmesine etkili olan yöresel verilerle ilişkisinin anlaşılmasına yönelik bu çalışmaların amacı, kırsal mimarlık kültürünü oluşturan yerel bilginin tanımlanması ve o yerin güncel ihtiyaçlarına uygun olan yeni bilginin üretilmesini sağlamaktır.

Geleneksel kırsal yerleşmelerde, yerleşim ölçeğinde endüstri dönemi öncesi kırsal ulaşım dokusunun gelişimine bağlı olarak motorlu taşıtların yerleşimde kullanılamamasından, alt yapı sorunlarına ve hayvan bakımı ile konutun yakın ilişkisine kadar yerleşim ve yapı ölçeğinde sorunlar yaşanmaktadır. Yerleşimlerin büyük bir bölümünün dar, eğrisel ve çıkmaz sokakların biçimlendiği sokak dokusuna sahip olması, araçların yerleşimin içinde dolaşmasını engellemekte ve dokuyu bozan uygulamalar yapılmaktadır. Bu durum acil durum ve afetlerde müdahaleleri zorlaştırmaktadır. Yerleşimin kimliğini zedeledikten çağdaş donatının sağlanması, afet risklerine karşı önlemlerin alınması ve kamusal alanlarının rahat kullanılabilir hale getirilmesi, koruma çalışmalarında ele alınması beklenen sorunlardandır.

Konut ölçeğine ise değişen toplumsal davranış biçimlerine bağlı olarak değişen bireysel davranış biçimleri geleneksel evin mekânsal kurgusunda değişim baskılarını beraberinde getirmektedir. Tarihi niteliği olan geleneksel bir evin kimliğini bozmadan uygun ek ve iç düzenleme ile konforlu hale getirmek koruma alanının çözüm üretmeye çalıştığı sorunlardandır. Geleneksel yapıların onarımında kullanılacak yapı malzemesinin temini ve yapı bilgisinin usta çırak ilişkisi ile aktarılması sürecinin sona ermesi nedeniyle yapı ustasının bulunması kolay olmamaktadır. Bu nedenle geleneksel yapı malzemesinin temininin desteklenmesi ve yapı ustası yetiştirme programlarının oluşturulması, koruma politikalarının bir parçası olarak ele alınması ve uygulamalarda özgünlük ve bütünlük değerlerine saygı gösterilmesi son derece önemlidir.

Son dönemde yapılan yasal değişiklikler, kırsal yerleşmelerde yeni bir dönüşüm sürecini başlatmaktadır. 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı kanunla, büyükşehir belediyesi statüsünde olan ve bu statüye dâhil edilen yeni illerin mülki idare sınırları içerisindeki köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılarak aynı isimli mahalle olarak bağlı oldukları ilçe belediyesine katılması kararlaştırılmıştır. İlçe belediyelerine ya da ilçe belediyelerinin talep etmesi halinde büyükşehir belediyelerine, mahalleye dönüşen köylerde yapılacak ticari amaç taşımayan yapılar için yürürlükteki imar mevzuatı doğrultusunda yörenin geleneksel, kültürel ve mimari özelliklerine uygun tip mimari projeler yapmaları görevi tanımlanmış, tip mimari projelerin uygulanacağı alan sınırını belirlemede ise ilçe belediyesi yetkili kılınmıştır. Ayrıca tip projelerin gerekli mühendislik projeleri ile birlikte ilgili belediye kanalıyla başvuru sahiplerine ücretsiz verilmesi ve uygulamanın denetlenmesi kararlaştırılmıştır. Yapılacak inşaatlarda tip projeler dışında özel proje uygulanmak istenmesi durumunda ise, ilçe belediyesinden onay alınması gerektiği belirtilmiştir.

Kırsal alanlardaki niteliksiz ve kontrolsüz yapılaşmadan duyulan rahatsızlık sonucu ortaya çıkan müdahale etme isteği olumlu olmakla birlikte, geleneksel mimarinin yerle, bağlamla ilişkisi üzerine gelişen değerleri ve koruma ilkeleri ile çatışmaktadır. Yasa sonrası geliştirilen tip projelerde, yapıların yapım sisteminin betonarme olarak belirlendiği, yöresel biçim ve malzelerin ise cephelerde kaplama olarak kullanıldığı görülmektedir. Geleneksel mimari, yerel malzemenin imkânlarının yanı sıra yörenin fiziksel nitelikleri ve geleneklerinin şekillendirdiği ilişkilerin zaman içinde deneyimlenmesiyle gelişir. Bu geleneksel süreçte, ortaya çıkan yapıların mimari özellikleri birbirine benzer ve bu oluşum geleneksel dokuda bütünlüğü ve uyumu meydana getirir. Tip proje uygulamaları ise geleneksel mimarinin oluşum sürecinden, bağlamdan ve yer ile ilişkisinden kopuk bir üretilir ve sadece cephe biçimlenmesine indirgenen, taklit olarak adlandırılabilir yapıların yapılmasını hızlandıracaktır. Oysaki hızlı bir yok oluş sürecinde olan kırsal yerleşimlerle ilgili proje üretimi ve uygulamalarda öncelik, mutlaka kırsal yerleşimlerde bakımsızlık ve terkedilme sorunları ile karşı karşıya kalan kültür varlıklarının korunmasına verilmelidir. Kırsal mimari restorasyon, onarım ve özgün yapının kullanımının sürekliliği ile yaşatılabilir. Kırsal yerleşmelerde yapılacak çağdaş uygulamalar; geleneksel yapıların topoğrafya ile ilişkisi, mekânsal özellikleri, yapı malzemeleri gibi yere özgü çözümlerinden elde edilen veriler, günümüz teknolojisi ve kullanıcılarla birlikte saptanan yerin güncel ihtiyaçlarından yola çıkmalıdır. Geleneksel dokunun tarih içinde oluşturduğu dizgenin sürekliliği, çağının mimari tasarım anlayışını yansıtan mimari ürünler ile sağlanacaktır.

2013 yılında 3194 sayılı İmar Kanunu'na eklenen bir madde ile mevzuata girilmiş olan "köy tasarım rehberleri"¹², kırsal yerleşmelerde yeni yapı tasarımı konusunu da içeren ülkemiz için yeni bir

¹²: 12.7.2013-6495 sayılı Kanununun 73 maddesi ile 3194 sayılı İmar Kanunu'na eklenen 8/ğ maddesi şu şekildedir: "... Yerleşme ve yapılaşma özellikleri, mimari doku ve karakteri, gelişme düzey ve potansiyeli açısından önem arz eden köylerde bu özellikleri korumak, geliştirmek ve yaşatmak amacıyla muhtarlık katılımı ile ilgili idarelerce köy tasarım rehberleri hazırlanabilir. Köy tasarım rehberleri ilgili idare meclisi kararı ile onaylanır ve uygulanır."

planlama aracıdır. Tarihi yerleşmeler için hazırlanan rehberler, yerin niteliklerini tanımlayarak, yerleşimlerin sürdürülebilir, kaliteli planlama ve tasarım ilkeleri çerçevesinde gelişmelerine destek olmayı hedeflemektedirler. Geleneksel dokusunu koruyan kırsal yerleşmeler için, miras değerlerini koruyarak, mevcut geleneksel dokunun sağlıklılaştırılması ve tip yapılaşmadan uzak yeni yapılaşma ilkelerine ilişkin önerileri içerecek kolay ulaşılabilir ve uygulanabilir rehberler yerel yöneticiler ve kullanıcılar için yol gösterici olması bakımından önemlidir.

Kırsal mimarinin korunması ve sürekliliği kullanıcının süreci benimsemesi ve yönetimine katılması ise mümkün olacaktır. Koruma sürecinde, yerel halkın karar alma ve izleme mekânizmalarına katılımı sağlanmalı ve kültürel mirası konusunda aktif olarak çalışan sivil toplum kuruluşları, gönüllü kuruluşlar vb. kurumlarla sürekli diyalog halinde olunmalıdır.

3.4.4. Sonuç

Kırsal bölgelerdeki doğal, mimari ve kültürel miras, toplumların kimliklerinin ve tarihsel gelişmelerinin temel bileşenidir. Birbirini takip eden kuşakların katkısıyla gelişen somut ve somut olmayan değerler, mimarlık ve doğal mirasın her ikisini de içeren kültürel peyzaj alanlarıdır. Terk edilme, nüfus kaybetme ve ekonomik zorluklar gibi sorunlarla karşı karşıya olan kırsal alanlarda geleneksel ekonomilerin desteklenmesi ve çeşitlendirilmesi, çevrenin korunması, kültürel çeşitliliğin sürdürülmesi ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi devlet politikalarının bir parçası olmalıdır. Sağlıklı bir koruma yaklaşımı için, kırsal mirasın kapsamlı bir envanteri oluşturulmalı, geleneksel mimarinin korunması ve geleneksel çevrelerde yeni inşa edilecek yapıların geleneksel doku ile uyumlu olmasının sağlanacağı yasal altyapının hazırlanmalı, yöresel anıtların bakımı ve restorasyonu ve geleneksel tarım yöntemlerinin sürdürülebilmesi için finansal destek sağlanmalı ve süreçte tüm paydaşlarla sürekli diyalog halinde olunmalıdır. Kırsal mimarinin miras değerlerinin toplumca anlaşılması ve toplumun geçmişi ile barışık olması, koruma politikalarının başarısını sağlamaktadır (ICOMOS, 2005).

Ülkemiz kırsal mimari mirasını hızla yitirmektedir ve tekil örnekler dışında bu zengin mirasın bütüncül korunmasına yönelik üretilen politikalar yeterli değildir. Ersizlere Köyü tasarım rehberi ve sonrasında rehberine dayanarak, rehberin uygulanabilirliğini hayata geçirmek için geliştirilen projeler, bu metninde konusunu oluşturan geleneksel kırsal mimarinin korunması ve geleneksel kırsal dokuda çağdaş tasarım ilkelerine bağlı bir yaklaşımla geliştirilmiştir. Bu süreçte yer alan tüm aktörler; yerel kullanıcı, kamu ve yerel yönetimler, araştırmacılar ve öğrencilerimiz akademik çalışmaların toplumla buluşması deneyimden zengin kazanımlar sağlamıştır. Sonuç olarak, geleneksel kırsal mimari kapsamlı ve farklı ölçeklerde sorunlarla karşı karşıyadır. Geleneksel kırsal mimari konusunda toplumsal farkındalılığın artması ve bu alanlar için yerel/merkezi yönetimlerin katılımcı yaklaşımla ve araştırmacılar da katkılarıyla yürüttüğü çalışmaların artmasını umarız.

Fotoğraf 26: Küre Ersizlerdere Köyü. Esin Hasgül, 2014

3.5. PLANLAMADA ESNEKLİK: KIRSAL ALANDA ESNEK KONUT TASARIMI

3.5.1. Giriş

Kırsal alanda yaşam, kentteki durumla paralel olacak şekilde son dönemde yeniden gündeme gelmektedir. Kentte fiziksel ve sosyal bağlamda yaşanan hızlı evrilme, kullanıcıyı yaşadığı mekânı, bu mekânın kalitesini ve dolayısıyla da yaşam kalitesini sorgulamaya yönlendirmektedir. Kentteki hızlı gelişim ve değişim, beraberinde getirdiği kullanıcı-mekân iletişimsizliği ile aslında basit yaşam yöneliminin ortaya çıkması, doğaya olan eğilimlerin artması ve sonuç olarak kalabalık, yoğun, dönüşen kent mekânlarından uzaklaşma isteğini beraberinde getirmektedir. Kentten kırsal alana doğru giden bu yönelim, kırsal mekânda yaşamın aslında kültürel anlamda kişinin bir parçası olduğu doğa ile bütünleşmesi durumudur. Kırsal mimarlık bize, yaşadığımız değişim çağının tüm gerçekliğine karşın, insanlığın sahip olduğu, değişmeyen temel değerleri hatırlatmaktadır (ÇEKÜL Vakfı, 2012).

Kırsal yaşamdaki durum konut özelinde ele alındığında ise barınma meselesi söz konusu olmaktadır. Kırsal yaşam kültürel anlamda gelenekselle özdeşleşmektedir ve geleneksel olan da kişinin kendi çevresiyle kurduğu etkileşim doğrultusunda oluşmaktadır. Kırsal alanda mekân kavramı düşünüldüğünde, üretilen mekânların kişilerin bireysel gereksinimleri doğrultusunda üretilmiş, basit ama kullanışlı ve pratik çözümler olduğu görülmektedir. Kırsal mekânın kullanıcının birebir deneyimleyip üretme durumunun, bugün kent mekân üretimlerinde kullanıcı-mekân etkileşimi bağlamında tartışılan ve eksik bulunanlara önemli referanslar vermesi söz konusudur. Kırsal mekândaki konut, peyzajla bütüncül tasarım, iç mekân-peyzaj ilişkisi, araziye yerleşim, gereksinime dayalı mekânsal çözümler ve geleneksel yapım şekli ile ekolojik ve esnek bir yapısal biçime sahiptir. Bu bağlamda kentte yönelinen kullanıcıyı merkeze alan, kullanıcının gereksinimlerine göre biçimlenen ve değişebilen esnek mekân tasarımlarının teknolojik unsurlarla beslendiği görülürken kırsal mekânda kullanıcının kendi iç ve dış mekân anlayışını oluşturduğu, mekânsal deneyimleri doğrultusunda fiziksel öğeler meydana getirdiği, kendiliğinden oluşmuş bir esneklik olgusu görülmektedir. Cengiz Bektaş sanayi öncesi Anadolu kırsal mimarlığının temel ilkelerinden birini de esneklik olarak tanımlamaktadır (ÇEKÜL Vakfı, 2012). Özellikle konut özelinde düşünüldüğünde barınmanın kullanıcı için çevre koşullarına karşı oluşturduğu bir varlığını sürdürme aracı olması nedeniyle kültürel değerlerin ve geleneklerin konut üzerinden iletilmesi söz konusudur. Bu nedenle kültürel sürekliliğin bir sonucu olarak kırsal alandaki konut yapıları, gerek fiziksel gerek sosyal içerikte geleceğe yönelik esneklik ipuçları vermektedir.

Esin Hasgül, Arş.Gör.
Kültür Üniversitesi Mimarlık Bölümü

3.5.2. Kırsal Alanda Kullanıcı - Mekân İlişkisi

3.5.2.1. Kullanıcı: Kullanıcıya Yönelik Gereksinimler - Aktiviteler - Tercihler: Kullanıcı bireysel olarak kendi kişisel gereksinimleri, aktiviteleri ve tercihleri olan öznedir. Kullanıcı kendi gereksinimleri doğrultusunda aktivitelerini gerçekleştirip buna bağlı olarak da bazı tercihler yapmaktadır. Bu değişkenler kişiselleştiği gibi aynı zamanda zamansal olarak da farklılık göstermektedir. Yaş, medeni hal, eğitim durumu, meslek, aile yapısı gibi konular kişinin yaşam döngüsü içinde zamanla değişip dönüşebilen özelliklerdir. Tüm bu değişkenler esnek mekânları gündeme getirmektedir. Adapte edilebilir mekânların sorgusu kentte olduğu gibi kırsalda da önemli bir açılım sağlamaktadır. “Yöresel mimarinin çeşitliliği, tekil üretimlerin ortak verilerle birleşerek oluşturduğu uyumdan kaynaklanır. Bu üretimler, kullanıcının kimliği, yaşam biçimi ve kendi üretim alanı ile bağlantılıdır. Yöresel olan, bir kullanıcının günlük yaşam döngüsünün ihtiyaçlarına cevap veren mekânları çevrenin olanak ve sınırları içinde üretmesidir” (Polat, 2016).

Bugün insanların rekreasyon ihtiyaçlarını en çok karşıladıkları yerlerin arasında kırsal rekreasyon alanları gelmektedir (Uzun & Müderrisoğlu, 2010). Kırsal alandaki kullanıcının insan-doğa arasında birebir iletişim içinde ve mekânla arasındaki limitlerin en az düzeyde olması, kullanıcının daha aktif bir rol oynamasına olanak vermektedir. Bununla birlikte, yöresel mimarinin, insanın ve zamanın bir ürünü olması söz konusudur. “İnsanın doğayla olan ilişkisini, koşullara adapte olma yetisini ve bu ihtiyaçla biçimlenen barınma kültürünün zaman içindeki değişimini yöresel mimari üzerinden okuyoruz” (Polat, 2016). Bu kapsamda, kullanıcının sürece dahil olması ile oluşturulacak mekânların önceden planlanan ya da tek bir kişi tarafından kurgulanan mekânlar olmaktan çok kullanıcının birebir deneyimlediği, zaman içinde meydana gelen mekânlar olması sağlanmaktadır.

3.5.2.2. Kırsal Mekân: Mevcut Oluşum Biçimleri ve Tasarım Yaklaşımları: Kırsal mekânın oluşum biçimiyle ilgili aslında tanımlanabilecek ilk durum, oluşumun kendiliğinden süregelmesidir. Eskiden gelenin sürdürülmesi, bununla birlikte zaman kavramıyla değişimin etkilerinin mekâna yansması, oluşumun süreciyle ilgili bizlere fikir vermektedir. “Bir yerin ve insanların gelişimini tanımlamak ve nitelendirmek için şunları sormak gerekir: Devam eden nedir ve dönüşen nedir? Dış çevreyi ve evlerin iç mekânlarını şekillendirmeye devam eden şey nedir?” (Snyder, 2009). Kırsal mekân bir yandan eskiden gelen kültürün bir birikimini; diğer yandan da zamanın getirdiği değişimlerle yeniden kurgulanan bir yapıyı oluşturur. Kırsaldaki konutların malzeme, yapım sistemi, cephe düzeni, ve/veya plan şemalarına bakıldığında o bölgede yaşayan halkın yaşam kültürünü yansıttığı görülmektedir. Oluşumun kendiliğinden

Fotoğraf 27: Kastamonu, Küre Ersizlerdere Köyü; bahçe kullanımı ve üretim (Esin Hasgül, 2014).

Fotoğraf 28: Kastamonu, Küre Ersizlerdere Köyü; konut, ek yapılar ve dış mekân kullanımı (Esin Hasgül, 2014).

süregelmesi, kırsal kültürün gündelik yaşam biçimlerine yansması ve bu yansımının kültürel birikimle aktarılmasıyla devam ettirilmesi söz konusudur.

Kırsal mekânın yapısal biçimlenişi, bu kapsamda çevresel verilerin doğal biçimde bir araya gelmesiyle meydana gelmektedir. Kırsal yerleşmelerin yapısal strüktürünü büyük ölçüde arazi biçimi ve kültürel yapı etkilemekte, birkaç konut ve bunların eklentilerinden başlayıp, konut sayısı ve birimleri artarak genişlemekte, bir araya geliş biçimleri farklı tip yerleşmeleri (toplular, dağınık, dizi, grup gibi) oluşturmaktadır (Eminağaoğlu & Çevik, 2015).

Kırsal mekânın en önemli özelliklerinden bir diğeri de iç-dış ilişkisinin entegrasyonudur. Kırsalda dış mekân konutların iç mekân kullanımıyla ilişkilidir. Kırsalda kullanıcının üretimin bire bir içinde olması iç ve dış mekân kullanımının aktif ve birlikte yürütülmesini beraberinde getirmektedir. Kırsal kesimde üretimle bire bir ilişkisi bulunan konutlar, genellikle etrafında şekillenen, üretim şekline göre değişkenlik gösteren yardımcı yapılarla birlikte bir bütün oluşturmaktadır (Ögdül vd., 2015). Ahır, ocak, fırın, vb. bu ek yapılar, kırsal mekânda kullanıcının konutla birlikte ortak olarak kullandığı yapılardır. Yine dış mekânda bahçe kullanımı ve ortak kamusal mekânlar da üretimle ilişkilendirilebilecek diğer önemli unsurlardır.

Kırsal mekânın oluşumunu bir bütün olarak birçok ölçekte ve elemanlar arası ilişkiyle açıklamak mümkündür. Kırsalda sadece topoğrafya, peyzaj, yapılar gibi fiziksel elemanların bir ürünü değil; aynı zamanda kültür, gündelik yaşam, mekân algısı gibi sosyo-kültürel elemanların da etkilerini ve izlerini taşıyan çok katmanlı bir oluşumdur. Kırsal yerleşme özelinde, kültür - yaşam biçimi - mekân algısı ve organizasyonu arasındaki ilişkinin geleneksel kırsal yaşam alanlarının organizasyonuna ve konut tipolojisine nasıl yansıdığı buradaki çözümleyici soruyu oluşturmaktadır (Şenol & Er Akan, 2011).

3.5.2.3. Kullanıcı ve Kırsal Mekân Etkileşimi: Esnek Kullanım Şeması: Kırsal mekânın oluşumunun salt fiziksel elemanların bir araya gelişiyle değil, buna ek olarak mekân kullanıcısının sosyal, ekonomik, kültürel ve tarihsel birikiminin sonucu olması, kullanıcı ve kırsal mekân arasındaki etkileşimin irdelenmesini önemli kılmaktadır. Kullanıcının aile yapısı, gündelik yaşam biçimi, mekânsal kullanıma yönelik nesilden nesile aktarılan normları kırsal mekânın şekillenmesini sağlamaktadır.

Tarihsel süreç içinde toplumun sosyo-kültürel yapısında meydana gelen değişimlerle birlikte, var olan çevrenin değişimini ve dönüşümünü gözleyip belgelemek gerekir (Dalkılıç, 2008). Burada etkileşimin irdelenmesindeki birincil kavram “değişim” kavramıdır. Yapıldığı dönemin sosyo-kültürel yapısını yansıtan, döneminin kullanıcılarının kullanım normlarını içeren kırsal mekândaki yapıların zaman kavramıyla birlikte nasıl bir değişim içine girdiğinin sorgusu önemlidir.

Değişimin irdelenmesi Velioğlu (1996)'nun, tasarım sürecinde çözümlene yöntemi olarak ele aldığı üç ana başlık üzerinden yapılabilir: Hareketin organizasyonu, mekânın organizasyonu ve kullanımın organizasyonu.

Hareketin organizasyonu: Yaya ve araç dolaşımı ile ilgili tüm problemler ve iç sirkülasyon-oryantasyon problemleri;

Mekânın organizasyonu: Mekânsal karakter ile ilgili tüm oransal, boyutsal, fiziksel özellikler;

Kullanım organizasyonu: İşlev seçimi, işlevlerin yan yana gelişleri, yer, kat ve kotlara dağılımları ile ilgili tüm problemler bağlamlarında üçlü bir örtüşme içerecek şekilde irdelenmesi biçimindedir (Velioğlu, 1996).

Görüldüğü gibi bu üçlü formasyon, kullanıcının ihtiyaçları doğrultusunda kendi düzenini kurması, bu düzenin organizasyonunu oluşturması ve işleve dayalı mekânsal kullanımı sağlamasını içermektedir. Bu bağlamda hareket organizasyonunun değişmesi mekânın organizasyonun da değişmesine sebep olmaktadır. Mekânsal değişim ise kullanım organizasyonunu etkilemektedir. Kırsal mekâna dönüldüğünde; mekânın kendi içindeki sürdürülebilirliğinin varlığı ve aynı zamanda ihtiyacı bu değişimin kırsala ait olanı yok etmeyen, kırsal değeri koruyan ve sonraki kullanıcılara ileten bir nitelikte olması sonucunu doğurmaktadır. Bu ileme biçimi de kentte farklı kullanıcılar için özellikle tasarlanan esnek mekânlarla bir alternatifi oluştururken; kırsal mekânın içeriğinde aslında mevcut esnekliğin sürdürülmesi şeklinde olmaktadır. Kırsal mekânda yapılardaki kullanım biçimleri ele alındığında detaylardaki pratik çözümlerinin her kullanıcı için ortak bir anlayış ürettiği görülmekte ve pratiklik de esnekliği meydana getirmektedir.

Bu içerikte kırsal mekânda esnek bir kullanım şeması tasarımı, kırsaldaki mevcut esneklik verilerden faydalanılarak uyarlanabilir, farklı kullanımlara açık mekân üretimlerine olanak vermektedir.

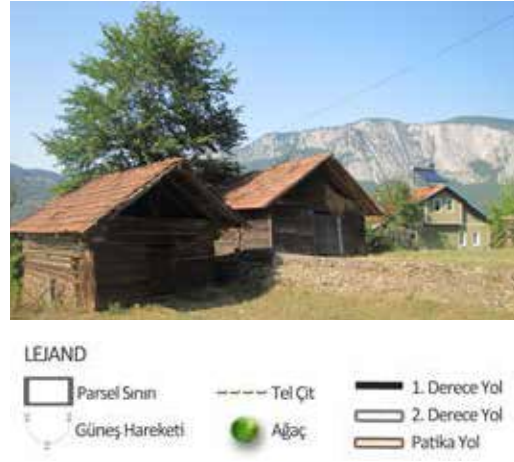
3.5.3. Kırsal Alanda Esnek Konut Tasarımı

Kırsal mekândaki konutların direkt olarak ve kendiliğinden oluşumu kullanıcıların normları, değerleri, zihinsel imajları, yaşam biçimleri ve yaşamdan diğer beklentileri ile şekillenmektedir. Sosyo-kültürel faktörlerin dışında doğal çevre de yöresel evlerin fiziksel ve fonksiyonel olarak oluşmasını etkilemektedir (Gilani, 2012).

Kırsal mekândaki konut mekânın tasarımı ve üretimi bir mimarın dışında yöreye özgü malzeme ve yapım tekniğinin, yörede yetişmiş bir usta tarafından uygulanması ve bu ustanın kendi birikimlerini sonraki nesile iletmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Bu üretim, ustanın gündelik yaşama ilişkin kullanıcının zamanla belirlediği ve kullanıcıya pratiklik sağlayan normların birebir içinde olması ve bunu konuta yansıtmasını sağlamaktadır.

Kırsal mekândaki konut tasarımının değişime açık olması, kullanıcıyı tasarıma dahil eden bir nitelik taşıması ve bu doğrultuda yere özgü niteliklerin korunarak herkese yönelik bir tasarım anlayışının belirlenmesi kırsal mekânda esnek konut tasarımı konusunu gündeme getirmektedir.

3.5.3.1. Mekân Kullanımı - Esneklik İlişkisi: Kastamonu/ Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi (2015) çalışması kapsamında incelenen konut örnekleri analizlerinde kullanıma yönelik esnekliği içeren detaylara rastlanmaktadır. Üst ölçekten başlanıldığında kırsalda üretim ve yaşamın iç içe olmasının beraberinde esnekliği getirdiği söylenebilir. Parsel düzeninde, parsel sınırını belirleyen elemanın sadece çit ögesi olduğu görülmekte ve parsel içinde üretimi destekleyecek müştemilat, fırın, ocak gibi ek yapıların konutla yakın ilişki içinde olduğu gözlemlenmektedir. Yine konutla müştemilat arasındaki bölümde bahçe kullanımı dikkat çekmektedir. Konutların zemin katlarının da ahır olarak kullanılması, konut içi mekânların bahçe kullanımı ve müştemilatla ilişkili bir biçimde kullanılmasını sağlamaktadır. Bu mekânsal organizasyon, kullanıcıya müştemilatı farklı zaman aralıklarında farklı bir fonksiyonda kullanabilme, konutun zemin katının ahıra ek olarak bahçedeki üretimle ilişkilenebilecek şekilde depo olarak da işlevlendirebilme, gibi esnekliğe referans olacak oluşumlara olanak verdiği görülmektedir.

İmaj 49: Kastamonu, Küre Ersizlerdere Köyü: Karaş Mahallesi parcel:7 yerleşim haritası (Öğdül vd., 2015)

Fotoğraf 29: Kastamonu, Küre Ersizlerdere Köyü: Karaş Mahallesi konut, bahçe ve müştemilat ilişkisi (Esin Hasgül, 2014)

Parsel ölçeğinden yapı ölçeğine geçildiğinde ise iç mekânda kullanıma yönelik oluşturulmuş pratik çözümlerin yine kullanıcıya alternatif kullanım önerileri sunduğu gözlemlenmektedir. Merdiven altı boşlukların, duvarlardaki nişlerin ve çatı arası mekânların depolama olarak değerlendirilmesi verilebilecek birkaç örnektir. "Geleneksel konutun en önemli mekânı odadır. Her bir oda yaşamsal tüm ihtiyaçları karşılayacak şekilde planlanmıştır. Odada oturulur, yatılır, yıkanılır, yemek pişirilir ve yemek yenilir. Bugün ıslak hacimli kısımları kullanılmamakla birlikte, odaların içerisinde gusülhane, terce olarak tabir edilen odun konulacak bölüm, ocaklık olarak bilinen su ısıtma ve saçta eklemek için yapılmış bölüm ile giysi ve yatak yorganların konulduğu yüklük dolapları bulunmaktadır. Odalar arasında yer alan, "helkir" olarak adlandırılan küçük hacimli odalar yiyeceklerin depolanması için kullanılır." (Öğdül vd., 2015). Geleneksel konutun kullanıma yönelik oluşturduğu bu çözümler, kırsal mekânda esnek konut tasarımına geçişte birer öncül fikir oluşturmaktadır.

3.5.3.2. Yapı Sistemi - Esneklik İlişkisi: Kırsal alanda yapılaşmaya yönelik yapılabilecek ilk sorgulama mevcut yapı durumu ve yeni yapılaşma ilişkisidir. Sürdürülebilirlik kavramı bu kapsamda önem kazanmaktadır. Geleneksel olanın korunması ve sonraki nesillere iletilmesi, bugünün gereksinimlerinin geçmişten alınıp geleceğe taşınması; kırsal alanda sürdürülebilirlik bağlamında üzerine düşünülmesi gereken bir konudur. Farklı ekolojilere sahip olan ülkemizde, geleneksel yapıların birçoğu doğaya ve çevreye duyarlılık, iklimsel verilere uyum, doğal ve

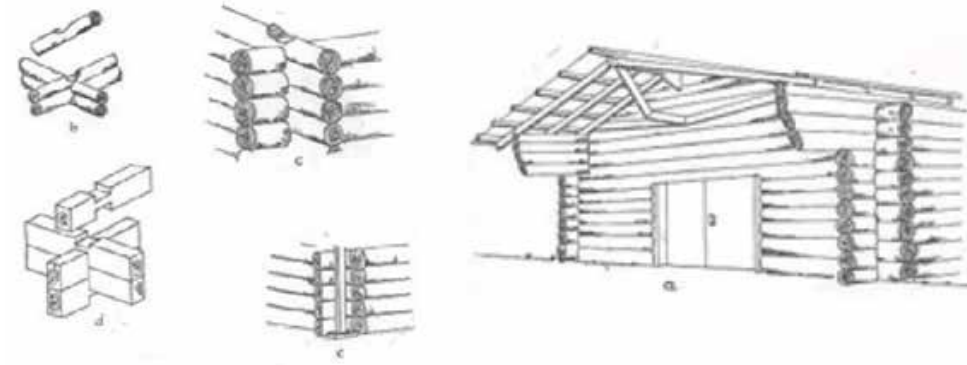
Fotoğraf 30: Kastamonu, Küre Ersizlerdere Köyü: Karaahmet Mahallesi konut, iç mekân; kullanıma yönelik detaylar (Esin Hasgül, 2014).

düşük enerjili malzeme kullanımı, sağlıklı ve konforlu yaşam çevreleri oluşturma gibi özelliklerle sürdürülebilir binalar sınıflandırmasına girmektedir (Aydın & Alemdağ, 2014). Kırsal alanda geleneksel yapıların yapım sistemine bakıldığında ise, bu sürdürülebilirliğin varlığı ortaya çıkmaktadır.

Kırsal alanda yeni yapı tasarımı yapılırken geleneksel yapıların yapım sistemleri önemli birer veriyi oluşturmaktadır. Geleneksel yapım sistemleri, o yöreye özgü olan malzemelerin, yine o yörede yetişmiş bir usta tarafından kolay, hızlı üretilebilir, sağlıklı ve enerji etkin yani sürdürülebilir bir biçimde yapılmasını tarif etmektedir.

İmaj 50: Ahşap karkas yapım sistemi (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Restorasyon Ana Bilim Dalı)

İmaj 51: Kastamonu, Küre Ersizlerdere Köyü; yığma ahşap yapım sistemi (Öğdül vd., 2015)

Yapım sistemiyle esnekliğin ilişkisine gelindiğinde ise konuyu taşıyıcı sistem kurgusu ve malzeme seçimi üzerinden okumak mümkündür. Kırsal alanda esnek konut tasarımına yönelik başlangıç noktası aslında esnek bir taşıyıcı sistem kurgusunun tasarlanmasıdır. Kullanılacak taşıyıcı sistem ebatlarına ve geçilecek açıklıkların uzunluklarına göre eş/eşdeğer bir aks sistemi tasarımı yapılarak mekânsal bölümlenmeler esnek/değişken bir yapıya sahip olabilmektedir.

Malzeme seçimi de taşıyıcı sistemle bütüncül olarak düşünülmesi gereken bir diğer konudur. Esnek bir kurgu için yerel malzeme kullanımı geleneksel yapım sistemiyle entegre biçimde sağlanmalıdır. Ahşap, esnek ve sürdürülebilir bir yapı malzemesi olup yenilenebilir kaynaklardan elde edilen ve çevre dostu ve geri dönüştürülebilir malzemeler arasında yer alır (Aydın & Alemdağ, 2014).

3.5.4. Değerlendirme

Kırsal alanda üretim ve yaşamın iç içe olması durumu, esneklik kavramını beraberinde getirmektedir. Doğayla bütünleşebilme, mobil- geçici eşya kullanımı, aile yaşam biçiminin kullanıma yansımaları geleneksel konutun kendiliğinden var olan esnek yapısını yansıtmaktadır. Kırsal alana yapılacak yeni konut yaklaşımı da yine yerden bağımsız, birden çok kullanıcıya hizmet edebilecek ve/veya farklı kullanıcı profillerini barındırabilecek bir kurguya sahip olabilir. Bu değerlendirme doğrultusunda; kırsal alanda yapılacak esnek konut tasarım önerileri ile birlikte; kullanıcı-hareket, kullanıcı-mekân ve kullanıcı-kullanım ilişkisi kurularak parsel ölçeğinden iç mekân ölçeğine kadar değişebilir, uyarlanabilir, özelleşebilir, çeşitlenebilir ve/veya büyüyebilir bir kurgu önerisi tartışma gündemine getirilmektedir.

İmaj 52: Örnek esnek plan şeması ve kırsal alanda esnek konut tasarımına ilişkin ilkeler

Fotoğraf 31- Küre Ersizlerdere Köyü. Çare Olgun Çalışkan, 2014

3.6. KIRSAL YAPILARIN PERFORMANSLARININ ÖLÇÜMLENMESİNE SİMÜLASYON YÖNTEMİ: KÜRE EVLERİ ÖRNEĞİ

3.6.1. Giriş

Kırsal yapıların ekolojik özelliklerine baktığımızda, ısı konfor, görsel konfor (doğal aydınlık düzeyleri), işitsel konfor problemleri, pasif-adaptif sistem kullanım oranları, havalandırma ve buna bağlı nem değerleri değişkenleri gibi çevresel kontrol parametreleri, yapının performansı açısından önemlidir. Yapının formu, bakışı ve malzemelerin seçimi ile bunların kullanılmasını sağlayan detaylar, yapının tasarımının ekolojik bir kırsal yapı olarak kabul edilmesinde önemli kriterlerdendir.

Ekolojik yapıların konfor problemlerinin optimizasyonunda plan- form ilişkileri ile güneşe yönelme yüzey ve hacim açıklık oranları ile pencere açıklıkları ve güneş kırıcıların konumları ve yapıları gibi girdilerin hesaplanması, ekolojik mimarlığın önemli bir tasarım aşamasıdır (Madhumathi, Vishnupriya, Vignesh, 2014). Bu parametrelere ek olarak bina kabuğu malzeme ve pasif-havalandırma iç mekân koşullarının iyileştirilmesinde hesaplanması gereken ölçütlerdir. Bu bölüm kapsamında kırsal yapıların performans ölçümlerinin simülasyonları yöntemi ve küre evlerinde yapılmış olan ve "2.2.3. Ecotect Analizleri ve Ekolojik Yaklaşım Raporu"nda gösterilmiş olan diyagramlar ile "2.2.3. Ecotect Analizleri ve Ekolojik Yaklaşım Raporu"nun değerlendirilmesi ve buna verilere göre kırsalda ekolojik yapıların yapımına ve özelliklerine dair çalışmaların açıklanması amaçlanmıştır.

3.6.2. Kırsal Yapılar ve Ekoloji

Geleneksel yapı sistemine göre tasarlanmış ve inşa edilmiş olan yapılarda, mimarlık eğitimi almış bir mimar çoğunlukla görülmemektedir. Kırsal yapılarda yapım işi, genellikle ev sahibi olması planlanan kişinin veya yakın bölgede yaşayan komşu ile akrabalarının birlikte çalışmasıyla gerçekleşmektedir. Yerleşim sorunu, kırsal yapılardaki kişiye özel yerleşimlerde böyle bir yöntemle çözülmeye çalışılmaktadır. Kırsal bölgenin, köyün ortak ihtiyaçları olan cami, muhtarlık, okul vd. birlikte kullanılan mekânların yapım işleri zaman zaman imece usulü ile yapılabilmektedir. Bu yapılarda ortaya çıkan plansızlıkların zaman içerisinde eklemleme yöntemiyle yapılması genellikle yapılarda ekolojik açıdan kayda değer büyüklükte problemlere sebep olabilmektedir.

Kırsal yörelerde sözü edilen "başını sokacak ev" tabiri geleceğe yönelik planlamanın yokluğuna işaret eder. Özellikle Anadolu'da evler öncelikle bir veya daha fazla oda ile bir dam olarak

inşa edilirler. Buna ek olarak, hayvancılığın yaygın olarak yapıldığı bölgelerde evden kopuk bir biçimde bir ahır ya da depo olarak da kullanılabilen, müstemilat benzeri tekil bir yapı da bulunabilmektedir. Fotoğraf 32'de çok sayıda oda, bir dam ve bunlara ek olarak inşa edilmiş tekil bir yapı sistematığına Karaahmet Mahallesi'ndeki Küre evlerinden bir örnek görülmektedir.

Tarımın yapıldığı bölgelerde de benzer şekilde tekil bir yapı farklı işlevlerde kullanılabilir. Genellikle tarım ürünü depolama işlevinin yanı sıra kış için toplanan yakacakların ve biriktirilen tohumların depolanması için kullanılabilir.

Fotoğraf 32: Mekânlar, dam ve bunlara ek olarak inşa edilmiş bitişik nizam tekil bir yapı sistematığına İmam Mahallesi'nden bir örnek (Burcu Büken Cantimur, 2014).

Tarıma dayalı kırsal yerleşimlerde gelişen teknoloji ile yaygınlaşan traktörlerin de hasat zamanı dışında dış etkilerden korumak için bu yapılarda bekletilmektedir. Bu yapı sistematığı kırsal yapıların pek çoğunda buna benzer varyasyonları gözlemlenmektedir. Yapı bazen tekil olan yapıyla birlikte bitişik nizam olarak tasarlanıp inşa edilebilir. **Fotoğraf 33**'de buna örnek olarak Küre evlerinden bitişik nizam tekil bir yapı örneği gösterilmiştir.

Kırsal evlerin yapımındaki bu ilk aşamada inşa edilen bir veya daha fazla oda ile bir dam ve ek bir yapı sistematığı zamanla ihtiyaçların büyümesine paralel olarak evinde büyümesine sebep olmaktadır. Ama ev ilk yapıldığında belirli saatlerde güneşten yararlanma amacıyla tasarlanmış olan odalar yeni eklenen odalar sayesinde karanlık kalabilmektedirler. Ya da benzer şekilde giriş mekânları evler ilk tasarlandığında çok belirgin olarak öne çıksalar da zamanla giriş mekânına yapılan eklemeler ile genişleyen evlerde bu etki hissedilememektedir.

Fotoğraf 33: Mekânlar, dam ve bunlara ek olarak inşa edilmiş tekil bir yapı sistematığına Karaahmet Mahallesi'nden bir örnek (Burcu Büken Cantimur, 2014).

Zamanla büyüyen evlerdeki önemli sorunlardan bir diğeri, çatıda ilk yapım aşamasında tasarlanmış olan saçakların, çeşitli eklemelerden sonra artık işlevsiz hale gelmesidir. Benzer durumlar binanın ekolojik performansını düşüren ve optimize olmayan şartların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Çevresel ve iklimsel bütün parametrelerin birbirine göre durumlarına göre en iyi iklimsel ve ekolojik performansı verir hale getirme işine ekolojik optimizasyon diyebiliriz. Var olan yapılarda ekolojik performansın iyileştirilmesi için öncelikle var olan durumun analiz edilmesi ve eksiklik, hataların tespit edilmesi ve buna göre bir rapor hazırlanması gerekmektedir (Meir & Roaf, 2006). Var olan binaların ilk yapıldıkları andaki halleri ile şimdiki hallerinde varsa bir değişim bunlar not edilerek simülasyonlarda bu eklentiler olmadan bilinen form verileri öncelikli olarak analiz edilmelidir. Sonrasında eklenen yapı bölümleri simülasyona da eklenmeli ve simülasyonun verileri tekrar hesaplatılmalıdır. Yukarıda sözü geçen binanın ilk andaki haline eklemeler durumlarında simülasyon verilerinde belirgin sapmalar gözlemlenebilir. Bu sapmalar sonraki aşama olan optimizasyon aşamasında daha belirgin sapmalara sebep olabilir.

3.6.3. Performansların Simülasyon Yöntemiyle Ölçülmesi

Yapısal performansın ölçülmesinde çeşitli simülasyon ve hesaplama yazılımları kullanılmaktadır. Sayısal ortamdaki verinin analizini ve simülasyonunu sağlayan bu programların ara yüzlerinde gerçek hayattaki gibi güneş, hava nem durumu, yağış durumu,

sıcaklık ve aydınlık düzeyleri gibi simülasyon parametreleri bulunmaktadır. Autodesk' in iklimsel performans analizleri için geliştirdiği Ecotect yazılımı bu tür verilerin analizi için geliştirilmiş en kapsamlı yazılımlardan birisidir. Bu yazılım gerekli hava şartları verilerinin bir veri-parçacığı olarak kullanılmasına olanak sağlar. Böylece daha önceki hava durumu verileri alınarak işlenebilir ve bu işleme bölgesel olarak gerçekleştirilebilir. Yazılımın içerisinde hazır olarak gelen bazı Avrupa kentleri de mevcuttur. Örneğin, Milano kentinde gerçekleşen yağış verileri ile yıllık sıcaklık ortalaması gibi genel veriler ortalama değerler ile girilerek benzetimleri yapılmaktadır. Benzetimlerde her zaman için hata payı bulunmakla birlikte uç noktaların atılması sayesinde bu tür uyumsuzluklar ve sapmalar minimum değere getirilmeye çalışılmaktadır. Autodesk'in performans analizleri için geliştirdiği Ecotect'e öncelikle konum verisi girilir ve arayüz giriş için hazırlanır. Sonraki aşamada kırsal bölgeler için bazı parametreler yeniden yorumlanarak yazılımın ara yüzüne işlenmesi gerekmektedir. Bunun sebebi asfalt ve beton gibi ısı tutucu malzemelerin şehir merkezlerinde çok sık kullanılmasına bağlı olarak şehir merkezinde yazın ortaya çıkan ortalama ısının kırsal bölümlere göre daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Simülasyon başlangıcında aynı şekilde kış mevsimi verilerinde de ısı tutuculuğu ve geç ısınma gibi bölgenin genelinde gözlemlenen yapı malzemelerinin dikkate alınması gereklidir. Kırsal yerleşimlerde zemin toprak olduğundan dolayı ısı tutma kapasitesi, döküm malzemeler olarak şehirlerde kullanılan asfalt ve beton gibi malzemelere göre büyük farklılıklar gösterebilir. Küre evlerine dair yapılan analizlerin hazırlığı aşamasında resmi veriler:

- http://cdr.cevre.gov.tr/icd_raporlari/kastamonuicd2004.pdf [URL-3]
- <http://www.samsun.mgm.gov.tr/FILES/iklim/kastamonu.pdf> [URL-4]

adreslerinden projenin bulunduğu rakım ve denize uzaklık gibi parametrelerine göre uyarlanarak kullanılmışlardır. Uyarlanan parametrelerde bölgenin iklimsel etkisine sahip olmadığı görülmüş ve buna göre bir düzenleme yapılmamıştır. Performans simülasyon yöntemi ve oluşturulan rapor "2.2.3. Ecotect Analizleri ve Ekolojik Yaklaşım Raporu" bölümünde detaylı olarak mevcuttur.

3.6.4. Performans Girdileri Süreci ve Simülasyon

Bölgenin iklimsel koşullarından sonra, yapının performansını belirleyen bir diğer önemli etken yapının formudur. İklimsel koşulların verilerinin benzetim ortamında hazırlandıktan sonra yapı kabuğu detaylı olarak modellenmelidir. Modellenme aşamasında pencere açıklıkları, çatı formu, döşeme, malzeme kalınlıkları, birleşim detayları vd. yapıya dair form verileri girilmeli ve yapının üç boyutlu ortamda temsili sağlanmalıdır. Modelleme işleminin sonucunda verilerin doğruluğunun kontrol edilmesi ve simülasyona yönelik düzeltmelerin yapılması gerekmektedir

(Sustainable Building, 2004). Bu aşamadan sonra modele malzemeler atanarak her bir yüzeyin malzeme katmanlarının yazılım ara yüzüne yazılması gereklidir. Katmanlaşmalar sırasında malzemelerin katman kalınlıkları her bir katman için girilerek oluşturulmuştur.

Malzemelerin zaman içerisinde ömürlerini tamamlayarak yeterli izolasyon değerlerini sağlayamamaları hesaplanmıştır. Küre bölgesindeki ahşap kullanılan yapıların cephelerindeki yıpranmalar modele sayısal bir veri olarak girilerek simülasyonun tekrarlanması ve buna göre optimum değerlerin yeniden yorumlanması simülasyon sonrası optimizasyonda yönlendirici olmuştur (Summers, Gezer, Karagüzel, Yannas & Somuncu, 2003).

Bütün aşamalardan sonra simülasyon aşaması başlatılarak Küre evlerine yönelik 3 farklı mahalleden birer konut örneği 6 farklı parametre açısından ve 9 grafik ile ekolojik bağlamda analiz edilmiştir. Analiz edilen parametreler; Mevsimlerin Ortasındaki Günün Isı Verilerinin Karşılaştırılması, Ocak-Temmuz-Nisan-Ekim Aylarında, Isıl Dağıtım (Temperature Distribution), Havalandırma Diyagramı (Ventilation Gains (Qv)), Pasif Sistem Kazanımları (Passive Gains Break Down), Pasif Sistemlerin Kullanımı Endeksi (Passive Adaptivity Index), Aylık Kullanım Analiz Verileri (Monthly Degree Days) olarak seçilmiştir. Bu parametrelerin seçilmesindeki temel amaç farklılaşan yapılarda farklı performans sonuçları göstermesi ve sıcaklık gibi iklimsel parametreler açısından çok önemli olması nedeniyle seçilmiştir. Bu grafikleri ve simülasyon sonucu elde edilen tabloları "2.2.3. Ecotect Analizleri ve Ekolojik Yaklaşım Raporu" bölümündeki "Autodesk Ecotect Analizi ile Elde Edilen Simülasyon Verilerin Değerlendirilmesi" bölümünde detaylı olarak inceleyebilirsiniz. Bu verilerin yorumlarında konfor problemleri ile yapıların iklimsel şartlara daha uyumlu olarak tasarlanıp inşa edilebileceği görülmüştür. Yapı kabuğu optimizasyonu ve malzeme seçimleri açısından çeşitli analizler de yapılarak "2.2.3. Ecotect Analizleri ve Ekolojik Yaklaşım Raporu"ndaki yazıda detaylı olarak tartışılmıştır. Bu bölüm aynı zamanda analizlerin ve grafiklerin optimizasyon ve ekolojik performans yorumlarını içermektedir.

Tablo 34: Pasif sistemlerin adaptasyonuna dair endekslerin karşılaştırılması

Örnek ev:	Karaahmet mahallesi evi	İmam mahallesi evi	Karaş mahallesi evi
Pasif adaptasyon endeksi:	0,89	0,90	0,90

Yapılan analizler ve simülasyonlar sonucu pasif sistemlerin adaptasyonuna dair endekslerin birbirlerine yakın ve eşit çıkmasının sebebi aynı yapım yöntemlerinin uygulanmasıdır. Benzer yapım yöntemleri ve problemin çözümüne yönelik benzer yaklaşımlar bu endeksinde tutarlılığı

ile izlenebilmektedir. Tabloda altı çizili olarak gösterilen değerler farklılaşmasındaki en önemli sebep yapının zemine göre konumlanmasından kaynaklanmaktadır. Tablo 35'de gösterilen parametreler yapının ekolojik olarak değerlendirilmesinde kullanılan en önemli kriterlerdendir.

Tablo 35: Pasif sistemlerin analizine dair ısı kazanım verileri tablosu

	Karaş Mahallesi:		Karahmet Mahallesi:		İmam Mahallesi:	
Kategori	Kayıp	Kazanım	Kayıp	Kazanım	Kayıp	Kazanım
Malzemeye dayalı ısı konfor	88.5%	3.1%	88.7%	3.0%	88.8%	3.1%
Güneşin sağladığı sıcaklık	0.0%	73.2%	0.0%	72.1%	0.0%	70.8%
Güneşin malzemeyi yoğun yıpratması	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Havalandırma	10.5%	0.4%	10.0%	0.4%	9.9%	0.4%
İç mekân toplamı	0.0%	22.4%	0.0%	23.6%	0.0%	24.7%
İç mekânlar arası	1.0%	0.9%	1.3%	1.0%	1.3%	1.0%

Tabloda kırmızı ile gösterilen "0" değerleri simülasyonun limit değerleri olarak kabul edilmektedir. Simülasyonun limit değerleri değer aralığının isabetli sonuç verebilmesi için kullanılan indirgeyici sınırlardır. Malzemeye dayalı ısı konfor parametreleri tabloda dikkat çeken ve değişkenliği sınırlı olan bir diğer parametredir. Bunun sebebi yerel malzemenin kullanımı ve malzeme çeşitliliğinin tutarlı oluşundan kaynaklanmaktadır. Yapım sistemlerinin benzer oluşu ısı konfor değerlerinin tutarlı olmasını sağlamıştır. Güneşten yararlanma binaların konfor durumlarının iyileştirilmesi için bölgede en çok önem verilen veridir. Bunun nedeni güneşli gün sayısının az olmasıdır. Analizlere göre sayısal olarak yeterli kabul edilen sonuçlara ulaşılmıştır. Bu yönden evlerin tamamı güneşlenme açısından bölgeye göre yeterli değerdedir.

Havalandırma değerleri iki farklı durum ile incelenmiştir. İç mekânların toplam havalanması ve iç mekânlar arası olarak sınıflandırılan, havalandırma değerleri uygun olarak görülebilecek seviyenin bir miktar üzerindedir. Buna karşın simülasyon kapsamındaki veriler detaylı olarak incelendiğinde sapmanın nedeninin binalara sonradan eklenen uyumsuz detaylar olduğu görülmüştür. Tabloda İç mekânlar arası havalandırmanın tutarsızlığı değer olarak

gözlemlenebilmektedir. Tablonun ve grafiklerin detaylı açıklamalarını "2.2.3. Ecotect Analizleri ve Ekolojik Yaklaşım Raporu" bölümünde bulabilirsiniz.

Yapılan analizlere göre bina formlarında ve yönlenmelerinde değişimler önerilmiştir. Aynı zamanda yapı malzemesi kalitesinin artırılması ve yıpranma oranı çok yüksek olan ve ömrünü tamamlamış malzemelerin değiştirilmesi önerilmiştir. Saçak genişlikleri ve çatıda eksik malzemeler olduğu görülmüştür. Kullanılan malzemelerin ısı performans değerlerinin iklim koşulları için tam olarak yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Yeterli hale getirilmesi için malzeme takviyesi yapılması ve duvar açıklıklarının yeniden gözden geçirilmesi önerilmektedir. Aynı zamanda duvar açıklıklarında bulunan pencereler ve camları da ısı konfor açısından uygun değildir. Binaların simülasyon sonuçlarına göre optimize edilmesi konfor koşullarının sağlanması ve işletim maliyetlerinin düşürülmesi açısından yararlı olacaktır.

3.6.5. Sonuç ve Tartışma

"Kırsal Yapıların Performanslarının Ölçülmesine Simülasyon Yöntemi"nin kullanımına yönelik olarak hazırlanmış olan bölümlerde elde edilen verilerin elde edilme yönteminin yanı sıra elde edilen verilerin analizlerine ve bu analizlere göre konutların optimize edilmesine katkıda bulunacak çıkarımlar edinilmiştir. Simülasyon sonucu edinilen grafikler yapının hangi sıcaklıkta veya hangi iklimsel olay karşısında nasıl tepki vereceğine dair öngörülerde bulunulmuştur.

Bu verilerin elde edilmesinde sayısal hesaplama yöntemleri ve bunlara yardımcı olarak bilgisayar destekli tasarım yazılımları kullanılmıştır. Elde edilen sayısal raporların incelenmesi ve anlamlandırılması için yapıların ilk yapıldığı düşünülen formları ile sonradan eklenen mekânların analizleri birlikte değerlendirilmiştir. Yapılardaki malzeme kullanımı ve malzemelerin yıpranmasına dayalı olarak gerçekleşen sapma payları hesaplamasının daha doğru sonuçlar vermesini sağlamıştır.

Kırsal yapıların ekolojik özelliklerine baktığımızda, ısı konfor, görsel konfor (doğal aydınlık düzeyleri), işitsel konfor problemleri, pasif-adaptif sistem kullanım oranları, havalandırma ve buna bağlı nem değerleri değişkenleri gibi çevresel kontrol parametreleri ile bakışı ve malzemelerin seçimi ile bunların birlikte kullanılmasını sağlayan detaylar, yapının tasarımının ekolojik bir kırsal yapı olarak kabul edilmesinde önemli kriterlerdendir. Bunların ölçümlerinde kullanılan çeşitli simülasyon yazılımları ile konfor koşullarına daha uygun ve işletim maliyetleri daha düşük yapılar inşa edilebilir. Hesaplamalı tasarım ve simülasyon yöntemleri kullanılarak kırsal alandaki ekolojik yapıların optimizasyonu, var olan yapının enerji analizlerini yaparak iklimsel ve diğer çevresel şartlara göre daha iyi konumlanmasında önemli rol oynamaktadır.

Fotoğraf 34: Küre Ersizlerdere Köyü. Çare Olgun Çalışkan, 2014

3.7. TÜRKİYE'DEKİ AHŞAP TAŞIYICI SİSTEM UYGULAMALARI

3.7.1. Giriş

Bu bölümde genel olarak Türkiye'de son yıllarda yapılan ahşap taşıyıcı sistem uygulamaları hakkında bilgi verilecektir. Bölüm kapsamında üç adet farklı uygulama örneği seçilmiştir. Ahşap taşıyıcı sistemler ve deprem ilişkisinin vurgulandığı bölümden sonra örnekler üzerinden yapıların taşıyıcı sistemi özetlenmiş ve bu yapıların genel teknik özellikleri tanıtılmıştır. Son bölümde ahşap taşıyıcı sistemlerin uygulaması sırasında dikkate alınabilecek önerilerle birlikte sonuçlar özetlenmiştir.

3.7.2. Ahşap Yapılar ve Deprem İlişkisi

Türkiye'de bulunan geleneksel ahşap yapılara baktığımızda taşıyıcı sistemin ahşap yığma, ahşap karkas ve bu iki sistemin bir arada kullanıldığı karma sistem olmak üzere üç grupta toplandığı görülmektedir.

Türkiye'de bulunan geleneksel ahşap iskeletli evlerin deprem davranışı ile ilgili yapılan Aksoy ve Ahunbay'ın (2005) çalışmasında, 1999 yılında meydana gelen Kocaeli ve Düzce depremlerinin Kocaeli, Sakarya, Yalova ve Düzce illerinde bulunan ahşap iskeletli yapılar üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda bölgedeki geleneksel ahşap iskeletli konutların deprem dayanımlarını iyileştirdiği, ancak yapıların sahip oldukları özelliklere bağlı olarak hasar alabildikleri gözlemlenmiştir. 1999 yılında yaşanan depremlerde, ahşap iskeletli konutlarda meydana gelen hasarların, genel olarak bölgedeki yapıların 1943 ve 1967 yılında olmak üzere iki büyük deprem yaşamış olmaları ve ahşap elemanların niteliklerini kaybetmeleri nedeniyle meydana geldiği belirtilmektedir. Ahşap iskelette payanda yerleşimine dikkat edilmesinin, ahşap elemanların birbiri ile bağlantısında çivinin yanı sıra geçme yöntemlerinin de kullanılmasının, bölgedeki ahşap iskeletli yapıların depreme dayanımlarını arttırdığı gözlemlenmiştir. Çalışmada, bir yapının depreme dayanımını sadece yapıldığı malzeme ve yapım tekniğinin belirlemediği, en önemli gereklerden birinin uygulamanın doğru yapılması olduğu sonucu vurgulanmaktadır. Ahşap karkas yapıların yapımlarının sürdürülmesi ve desteklenmesinin, deprem riski yüksek kırsal bölgelerde uygun olduğu, geçmişle bağlantının sürdürülmesi ile köy ve kasabaların kaybettikleri karakterlerini geri kazanmaları açısından da önem taşıdığı belirtilmektedir (Aksoy ve Ahunbay, 2005).

Mehmet Selim Ökten, Yrd.Doç.Dr.
MSGSÜ Yapı Mühendisliği Bilim Dalı

Bayülke (2001), ahşap yapılar ve deprem ilişkisini anlattığı makalesinde ahşap yapıların hafifliklerinin deprem açısından bir üstünlük olduğunu, bununla birlikte çelik, betonarme ve kâgir diğer yapı malzemelerinde de olduğu gibi depreme dayanıklı ahşap yapı yaparken ahşabın da kendine özel sorunları olduğunu belirtmektedir. Yazar makalesinde, yapı malzemesinden bağımsız, sadece düşey yükler ve düşey yüklerle birlikte yatay yükleri taşıyacak biçimde tasarlanmış iki tür yapı olduğunu, yine malzemesi ne olursa olsun yapıların depreme dayanıklı olması için gerekli temel ilkelerin olduğunu, bu genel ilkeler ve malzemenin nitelikleri dikkate alınarak depreme dayanıklı ahşap yapı ya da betonarme yapı yapılabileceğini belirtmiştir.

Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde yapılan deneysel içerikli Aktaş'ın (2011) doktora çalışmasında, geleneksel Osmanlı ahşap çerçeve konutların deprem dayanımları incelenmiştir. Çalışmada, Türkiye'de yer alan konut mimarisinin büyük çoğunluğunu oluşturan geleneksel Osmanlı "hımsı" konut yapılarının sismik dayanımları mühendislik bakış açısıyla incelenmiş ve bu amaçla "hımsı" tekniğini örnekleyen farklı malzeme ve geometrik konfigürasyonlara sahip birebir ölçekli 8 adet çerçeve deprem yükü altında test edilmiştir. Çalışma sonucunda, geleneksel Osmanlı "hımsı" konut yapılarının sismik direncinin yüksek olduğu, buna karşılık bu yapıların inşasında, çapraz elemanların (payanda) boyutları, pencerelerin boyutlandırılması ve çerçeve içindeki konumları, ahşap dikmeler arasındaki boşluklar ve bağlantılara ilişkin uyulması gereken bir dizi kural olduğu belirlenmiştir. Elde edilen verilerin yalnızca hâlihazırda var olan geleneksel Osmanlı "hımsı" konut yapılarında gerçekleştirilen koruma çalışmalarında kullanılmasıyla sınırlı olmadığı, aynı zamanda depreme dayanıklı modern yapı tasarımını da yönlendirmesi beklendiği vurgulanmaktadır (Aktaş, 2011).

İstanbul Teknik Üniversitesi'nde yapılan diğer bir çalışmada (Kaplan, 2013), geleneksel Osmanlı mimarisine sahip ahşap yapıların deprem kuvvetleri altında incelenmesi ve güçlendirme teknikleri araştırılmıştır. Yüksek lisans programı kapsamında yürütülen çalışmada, tarihi ahşap yapıların en önemli örneklerinden İstanbul Yeniköy kıyısında bulunan Sait Halim Paşa Yalısı üç boyutlu olarak modellenmiş ve deprem yükleri altında sayısal olarak analiz edilmiştir. Analiz sonucu taşıyıcı ahşap elemanlarda oluşan gerilmelerin yönetmeliklerce izin verilen emniyet gerilmesi değerlerini aşmadığı görülmüştür. Bununla birlikte çivili birleşim detaylarının kontrolü sonucunda, birleşimlerin çekme kuvvetlerine karşı yetersiz olduğu belirlenmiştir. Bu birleşimlerin bulonlu ve çelik kamalı birleşim elemanları ile güçlendirilmesi önerilmektedir.

Yukarıda verilen literatür örneklerinde görüldüğü gibi ahşap taşıyıcı sistemli yapılar mimari ve estetik olarak tercih edilmelerinin yanı sıra mühendislik açısından da yatay yüklere karşı avantajlıdır.

İstanbul'da 1899-1899 yılları arasında bir Fransız şirketi tarafından otel olarak inşa edilen Büyükkada Rum Yetimhanesi, yan bölümlerinde 6, diğer bölümlerinde 5 katlı ahşap karkas sisteme sahip olan dikkat çekici bir yapıdır. 1960'lı yıllarda terkedilen yapı, bakımsızlığa rağmen halen ayakta durmaktadır. Ülkemizde bulunan Kuzey Anadolu Fayı'na benzer olan San Andreas Fayı'nın bulunduğu Amerika Birleşik Devletleri Kaliforniya eyaletinde betonarme bir bodrum veya giriş kat üzeri 5 katlı ahşap yapıya izin verilmektedir. Burada kat yüksekliğinin 5 kat ile sınırlandırılması taşıyıcı sistemden ileri gelen bir yetersizlik değil itfaiye araçlarının yangın sırasında müdahale edebilecekleri yükseklik ile ilgili bir sınırdır.

Yangın etkisi tüm taşıyıcı sistemler için bir tehlike oluşturmaktadır. Önemli olan yangın sırasında taşıyıcı sistemin hemen mukavemetini kaybetmemesi ve içeride bulunan kişilere kaçış için güvenli bir süre sağlamasıdır. Konut yapılarındaki ahşap karkas sistemler için genel olarak bu süre standartlarda, dış cephede bulunan depreme dayanıklı duvarların minimum 120 dakika bu etkiye dayanabilmesidir. Günümüzde yangına dayanım için ahşap malzemenin kesitinin arttırılmasının yanı sıra yangına dayanıklı boyalar, kaplamalar ve sprinkler sistemleri kullanılmaktadır.

3.7.3. Ahşap Taşıyıcı Sistem Uygulamalarına Örnekler

Bu bölümde Türkiye'deki ahşap taşıyıcı sistem uygulamaları hakkında çeşitli örnekler verilmiştir. Örneklerin seçiminde restorasyon ve rekonstrüksiyon projeleriyle birlikte lamine ahşap malzeme kullanılarak geliştirilen bir çatı sisteminden de faydalanılmıştır.

Zıbcı Camii Mimesesi

Ahşap taşıyıcı sistemin kullanıldığı en ilgi çekici örneklerden biri cami minareleridir. Ahşap minarelerin kolay ve hızlı inşa edilebilmesi, malzemenin hafifliği, yerel malzeme kullanımı ve estetik güzelliği bu yapıların tercih sebebi olmasını sağlamıştır (Tablo 36).

Tablo 36: Ahşap Minare Formları ve Yapı Elemanları (Ökten, Haydaroğlu, Balaban Ökten, & Bozdağ, 2013)

Cami İsimleri	Şerefe, Petek, Kûlah ve Alem	Orta Dikme ve Basamaklar
Üryanizade Camii Minaresi - İstanbul [Merkezinde ahşap dikmeli minare]		
Ahmet Çelebi Camii Minaresi-İstanbul [Merkezinde ahşap dikmeli minare]		
Tavaşi Süleyman Ağa Camii Minaresi İstanbul [Dolu kesitli ahşap basamaklı minare]		

19. yüzyılın başlarında yaygın olarak rastlanılan ahşap minarelerin çoğu yangın ve bakımsızlık gibi sebeplerden dolayı günümüze kadar ulaşamamıştır. Türkiye’de değişen inşaat anlayışı sonucu strüktürel üretimin betonarmeye yoğunlaşmasıyla birlikte ahşap yapı üretimi de azalmıştır.

İlk örneğimiz olan Zıbıncı Camii minaresi merkezinde ahşap dikmeli bir minare olup yapısal sistemini üç ana eleman grubu oluşturmaktadır. Bunlardan ilki minarenin kapladığı daire çevresine belirli aralıklarla yerleştirilen yan dikmeler, dairenin merkezinde yer alan dairesel ana

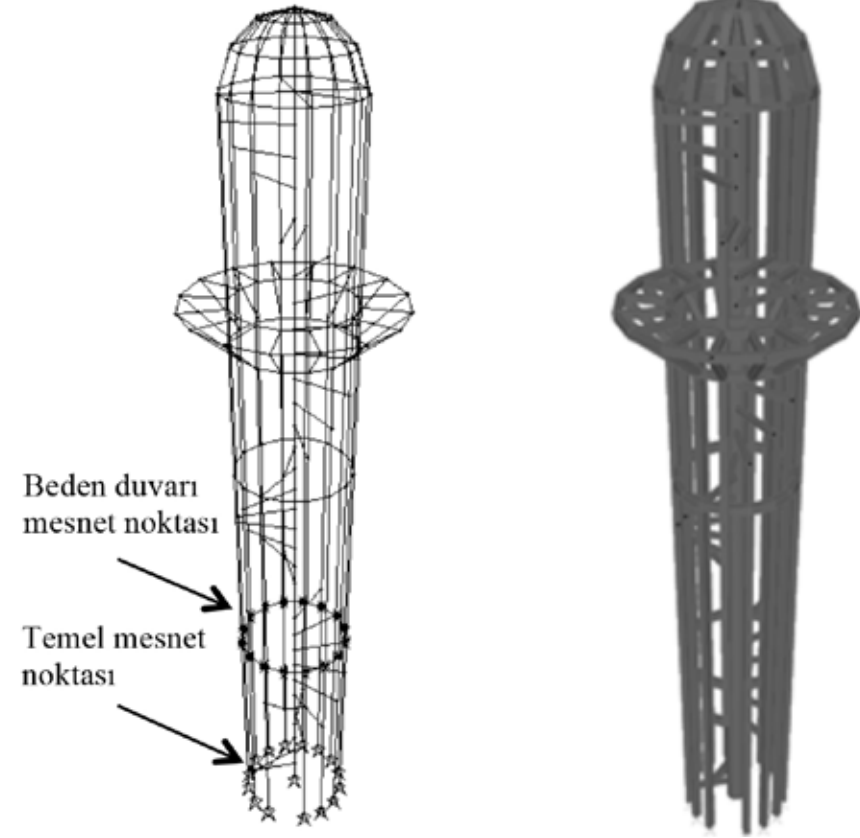
dikme (seren direği) ve basamaklara dik olarak konumlandırılmış baskıç kirişleridir (İmaj 53). Spiral şeklinde seren direği boyunca yükselen baskıç kirişleri yapısal sistem içerisinde önemli rol oynamakta olup minare çevresindeki yan dikmeler ile merkezdeki seren direğinin yatay yükler etkisinde bir bütün olarak birlikte çalışmasını sağlamaktadır.

İmaj 53: Zıbıncı Camii minaresi yapısal sistemi

Mescidin restorasyonu sırasında rekonstrüksiyonuna karar verilen minarenin mevcut rölöve ölçüleri kullanılarak üç boyutlu bilgisayar modeli yapılmıştır (Ökten et al., 2013). Minare modelinde kullanılan çubuk elemanlar seren direği (orta dikme), yan dikmeler, payandalar ve baskıç kirişlerinin modellenmesinde kullanılmıştır (İmaj 54).

Yapısal analiz sonucunda yan dikmelerin ve payandaların kesitlerinin artırılması gerekli görülmüş olup rekonstrüksiyonda kullanılan iç ve dış kontrplak kaplama kabuk elemanlar kullanılarak modele dâhil edilmiştir. Yapısal model, kontrplak elemanlar dikkate alınmadan analiz edildiğinde minarenin şerefe kotunda oluşan görelî ötelemelerin 14 kata kadar arttığı görülmüştür. Mevcut deprem yönetmeliğimize (DBYBHY, 2007) göre bir hayli fazla olan bu değeri azaltmak için kontrplak kaplamaların yapısal eleman olarak kullanılması uygun görülmektedir. Arttırılmış kesit boyutları aynı zamanda bağlantı detaylarının da rahat olarak yapılabilmesini mümkün kılmaktadır (İmaj 55).

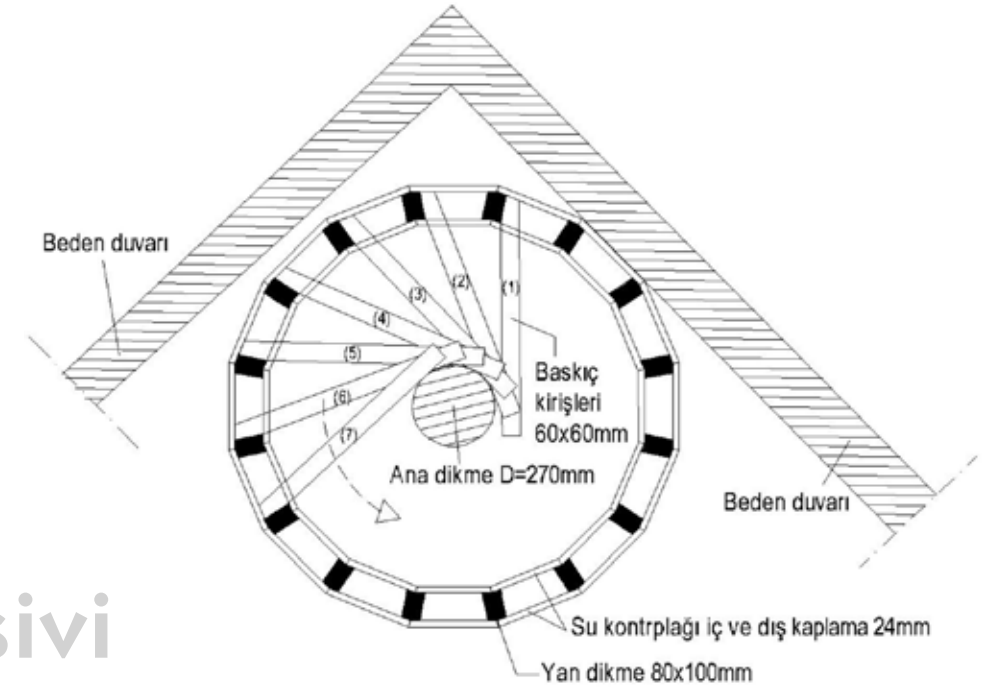

İmaj 54: Minarenin yapısal modeli

MSGGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

İmaj 55: Rekonstrüksiyonda kullanılan tipik minare kesiti

Ahşap dikmelerin betonarme temele bağlantısı çelik köşebentlerle teşkil edilmiş ve ahşap elemanlar arasında vidalı birleşimler kullanılmıştır. Minarenin ve mescidin restorasyonu 2014 yılında tamamlanmıştır (İmaj 56-57).

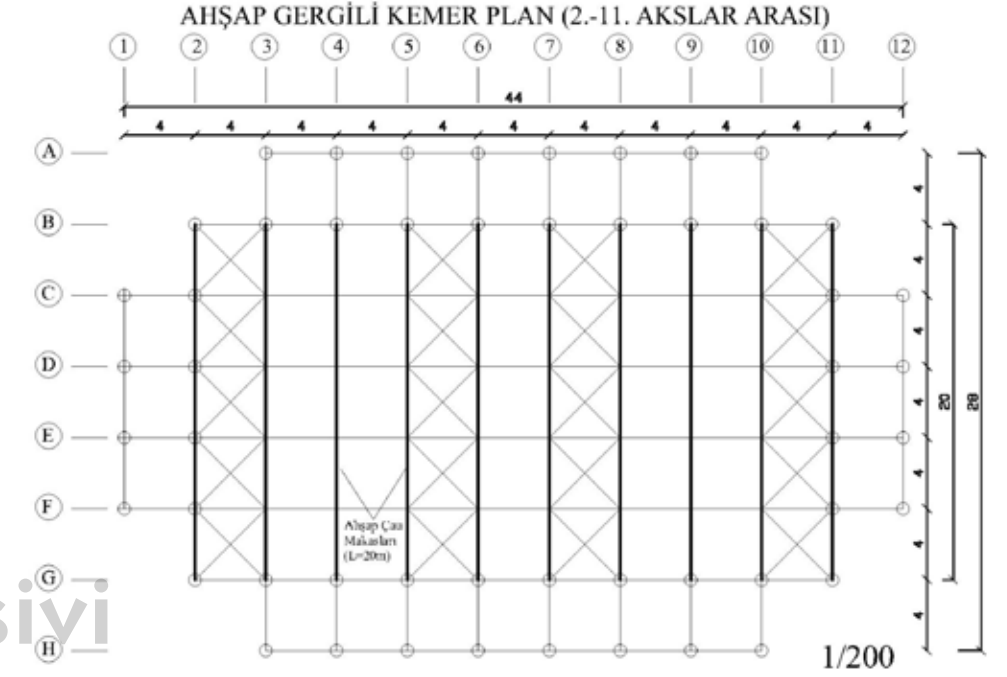
İmaj 56: Minarenin ve caminin restorasyonu sırasında çekilmiş fotoğraflar (Mehmet Selim Ökten Arşivi)

İmaj 57: Minarenin ve caminin restorasyonu sırasında çekilmiş fotoğraflar (URL-8)

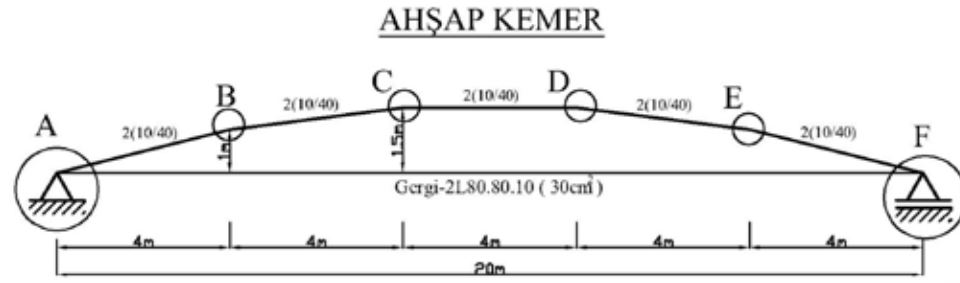
Bostancı Deniz Otobüsü İskelesi Terminal Binası Çatısı

Bostancı Deniz Otobüsü İskelesi yapıları birbirine benzer iki adet terminalden oluşmaktadır. Burada bahsi geçen terminal binası planda 28mx44m ölçülerinde betonarme çerçeve sistem olarak inşa edilmiş bir yapıdır. Yapının 20m açıklık geçen çatısında lamine ahşap sistem kullanılmıştır (İmaj 58).

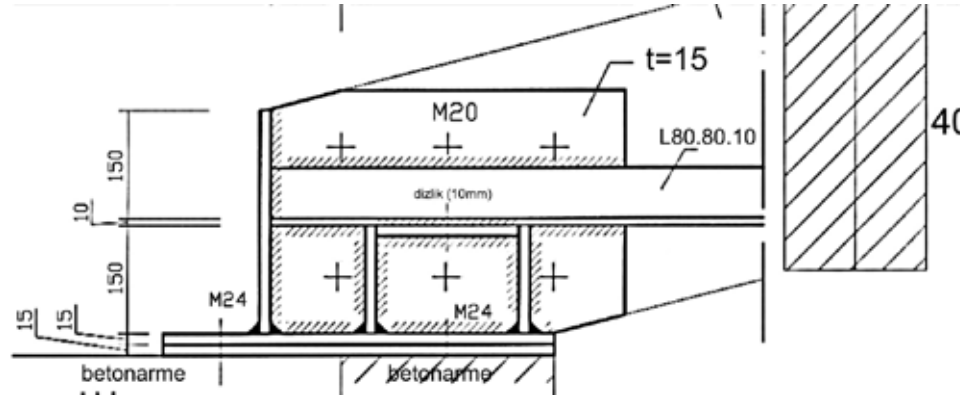
İmaj 58: Aks planında lamine ahşap kiriş yerleri

Çatının formu basık bir kırıklı kemer şeklindedir. Kırıklı kemer formu, 5 adet lamine ahşap kiriş elemanının galvanizli metal birleşim elemanları kullanılarak birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Yapısal hesaplamalar sonucu lamine ahşap kiriş kesitleri 20cm/40cm olarak seçilmiştir. Kiriş kesitini oluşturmak için 2 adet 10cm/40cm'lik lamine ahşap kiriş M24'lük bulonlar kullanılarak birleştirilmiştir. Kemer mesnetlerinde oluşan yatay itki kuvvetleri köşebent profillerden oluşan gergiler ile karşılanmıştır (İmaj 59). Gerginin çalışabilmesi için mesnetlerden biri sabit, diğeri ise hareketli mesnet olarak tasarlanmıştır.

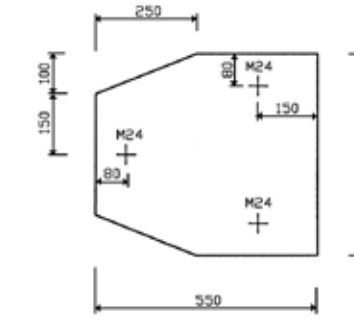
İmaj 59: Kırıklı kemer formu

A ve F noktalarına ait mesnet detaylarından örnekler İmaj 60'da ve İmaj 61'de verilmiştir. 20cm/40cm'lik lamine ahşap kiriş bir mesnet yuvasıyla betonarme sistem üzerine oturtulmuştur. Kiriş M20'lik bulonlarla mesnet yuvasına sabitlenmiştir. Mesnette 15mm kalınlığında iki adet taban plakası bulunmaktadır. A noktasındaki alt taban plakası M24'lük bulonlar ile bulonlar etrafında boşluk kalmayacak şekilde betonarme sisteme ankre edilmiştir. Sabit mesnet olan A noktasında üst taban plakası da bulonlar etrafında boşluksuz olarak yatay harekete izin vermeyecek şekilde teşkil edilmiştir. Hareketli mesnet olan F noktasının tek farkı, üst taban plakasında bulonlar etrafında yarıklar oluşturarak bu mesneti hareketli mesnet haline getirmektedir. L80.80'10'luk gergi doğrudan mesnet yuvalarına bağlanmıştır.

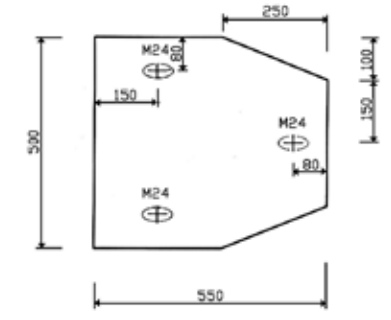
İmaj 60a: Sabit ve hareketli mesnet detayı

A NOKTASI (taban plakası)

A noktası üst taban plakası

F NOKTASI (taban plakası)

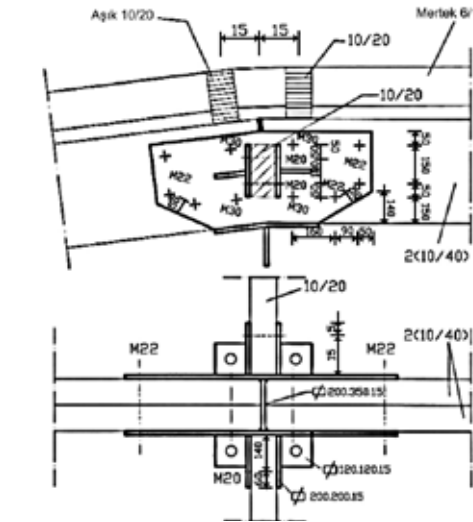

F noktası üst taban plakası

İmaj 61: Sabit ve hareketli mesnet detayı

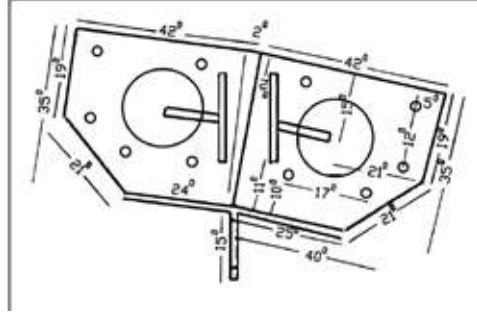
C noktasında ise kırıklı kemeri oluşturan lamine ahşap kiriş birleşimine bir örnek verilmiştir. İki farklı kiriş elemanı kırıklı kemeri oluşturmak üzere bir metal birleşim elemanı ile M22 ve M30'luk bulonlar kullanılarak birleştirilmiştir. Birleşim elemanı üzerinde stabilize bağlantıları için detaylar yer almaktadır (İmaj 62).

C NOKTASI

İmaj 62: C noktası birleşim detayı

Birleşim elemanlarının daha estetik görünümü için plaka yüzeyinde dairesel boşluklar açılmıştır (İmaj 63).

İmaj 63: Metal birleşim elemanı (Kagırtaş, 2007).

2007 yılında tamamlanan yapının inşa sürecine ait fotoğraflar İmaj 64'de yer almaktadır.

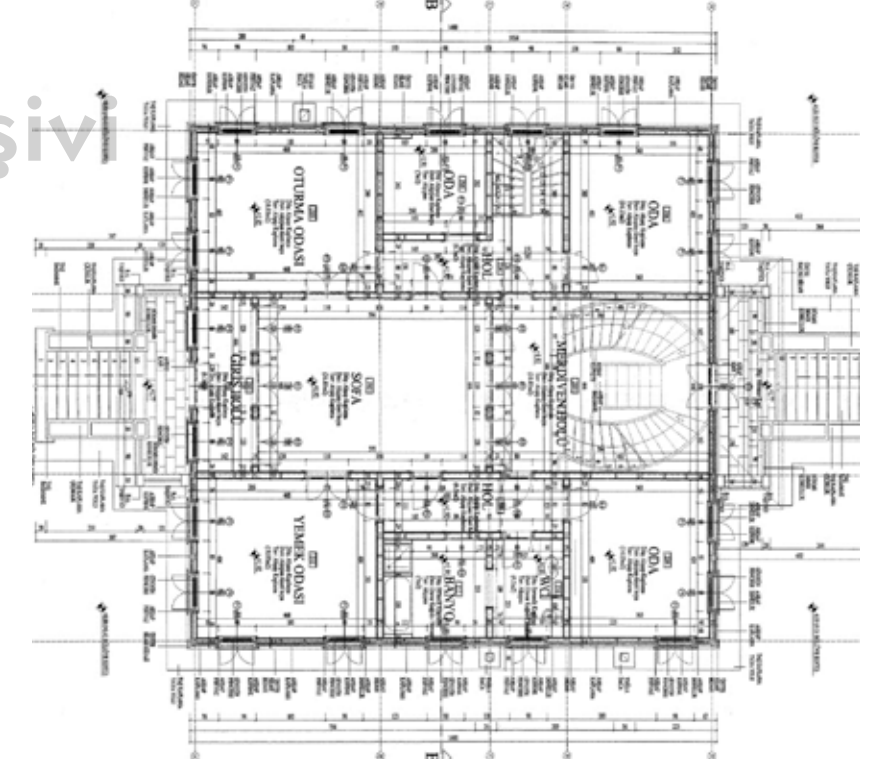

İmaj 64: Metal birleşim elemanı (Kagırtaş, 2007).

Ziverbey Köşk Projesi

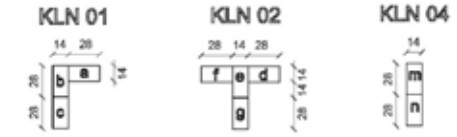
Ahşap konak, planda yaklaşık 13m x 14m boyutlarında, ahşap panel sistem ile inşa edilmiş, bodrum üzeri 2 katlı bir yapıdır. Bodrum kat, zemin kat ve birinci kat yükseklikleri, döşeme üstünden döşeme üstüne sırasıyla h=2.82m, h=3.42m ve h=3.53m'dir. Bodrum kat betonarme karkas sistem, zemin kat ve birinci kat ise ahşap panel sistem olarak inşa edilmiştir (İmaj 65).

Ahşap karkas sistemde kullanılan bütün elemanlar, TS EN 14080 (2013) standardına uygun olarak boyuna ekli (finger joint) ladin ahşap lataları birbirlerine tutkallayarak yapıştırma yöntemiyle elde edilmiş GL24c özelliklerinde lamine ahşap elemanlardır. Kolonlar, 14cm/28cm kesit ölçülerine sahip lamine ahşap elemanların çeşitli şekillerde birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (İmaj 66). Kolonların birleştirilmesinde 10mm kalınlığında akıllı ahşap vidaları kullanılmıştır. Vidalar kolon orta bölgesinde ortalama 40cm, alt ve üst düğüm noktalarında ise ortalama maksimum 30cm ara ile monte edilmiştir.

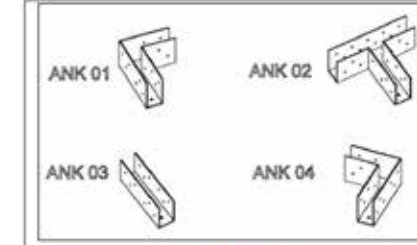
İmaj 65: Zemin kat planı

MSGGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

İmaj 66 Lamine ahşap kolonların teşkili (Emre İnce Arşivi)

Lamine ahşap kolonlar, betonarme bodrum kattaki perdelerin ve kolonların üzerine mesnetlenmektedir. Bu mesnetlenme çelik ankraj elemanları vasıtasıyla sağlanmaktadır. Bu elemanların taban plakası 10mm kalınlığında, yan yüzeyleri ise 8mm kalınlığında çelik plakalardır. Taban plakalarında 20mm, yan yüzeylerde ise 12mm çapında ankraj delikleri bulunmaktadır (İmaj 67).

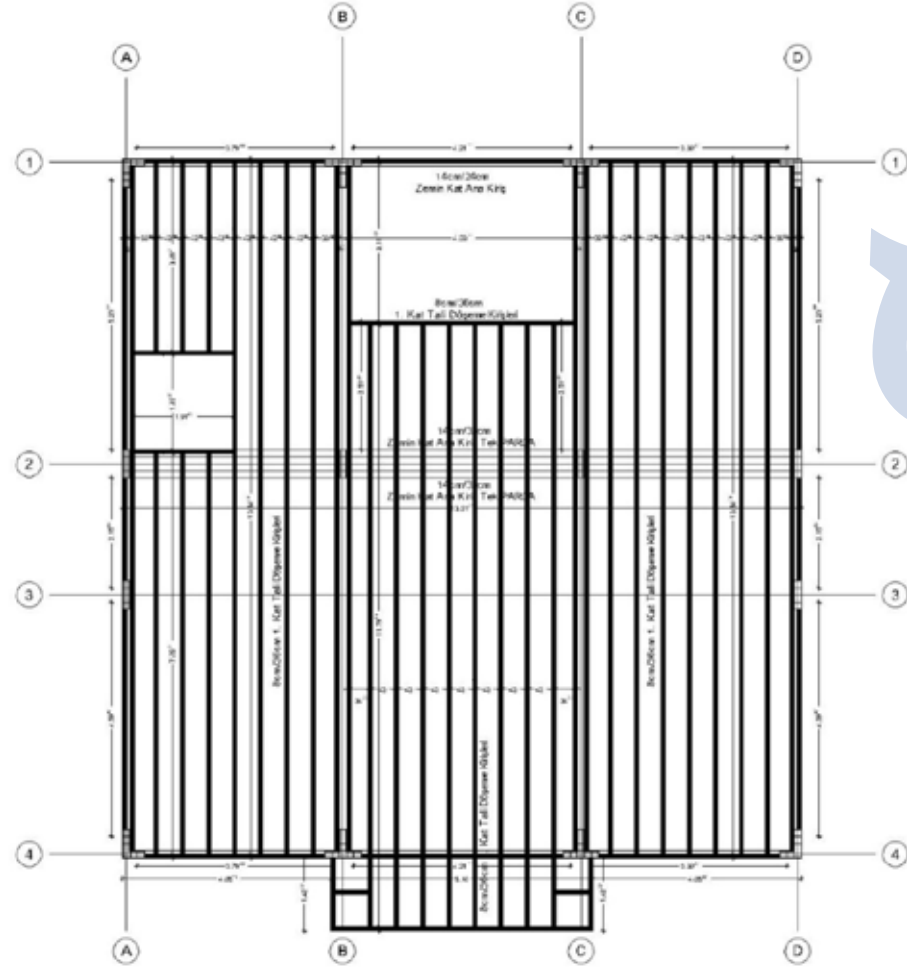
İmaj 67: Ankraj elemanları (Emre İnce Arşivi)

Konağın ahşap karkas duvarları, kolonlar arasında yaklaşık 42cm aralıkla yerleştirilen 6cm/14cm kesitli ara dikmelerden oluşmaktadır. Duvarların yüzeylerine dıştan ahşap kaplama, içten ise 15mm kalınlığında OSB yonga levha monte edilmiştir (İmaj 68).

İmaj 68: Ankraj elemanları (Emre İnce Arşivi)

Zemin kat tavanında 14cm/24cm ve 14cm/32cm kesitli ana kirişler kullanılmıştır. Ana kirişlerin üzerine akstan akşa 51cm ara ile 8cm/36cm kesitli lamine ahşap döşeme kirişleri oturtulmuştur (İmaj 69). Birinci kat tavanında kullanılan ana kirişler, zemin katta kullanılanlarla aynı kesit ölçülerine sahip olup 51 cm ara ile yerleştirilen lamine ahşap döşeme kirişlerinin kesiti 8cm/28cm'dir. Döşeme kirişlerinin üzerine rijit bir diyafram oluşturabilmek için 15mm kalınlığında OSB yonga levha çakılmıştır (İmaj 70).

İmaj 69: Lamine ahşap kolonların teşkili (Emre İnce Arşivi)

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

İmaj 70: Lamine ahşap kolonların teşkili (Emre İnce Arşivi)

Konağın inşası 2014 yılında tamamlanmış olup inşa süreci ile ilgili fotoğraflar İmaj 71'de verilmiştir.

İmaj 71: İnşa sürecinde çekilen fotoğraflar (Emre İnce Arşivi)

Fotoğraf 35: Küre Ersizlerdere Köyü, Ahmetcan Alban, 2014

3.7.4. Sonuç

Ülkemizdeki sismik hareketlerin yoğunluğu düşünüldüğünde her taşıyıcı sistem gibi ahşap taşıyıcı sistemlerin de depreme dayanıklı tasarıma ihtiyacı olduğu açıktır. Ahşap taşıyıcı sistemler depreme karşı hafiflik gibi önemli bir avantaja sahip olsa da inşa aşamasında doğru detayların uygulanması depreme dayanıklı tasarım için önem teşkil etmektedir. Özellikle restorasyon projelerinde geleneksel taşıyıcı sistemlerin iyi anlaşılması, uygulamanın doğru yapılabilmesi için önemlidir.

Zıbcı Camii minaresi örneğinde ahşap minarelerde orta dikme ile yan dikmeleri birbirine bağlayan baskıç kirişlerinin yapısal sistemin monolitik şekilde çalışması ve bütünlüğü açısından oldukça önemli olduğu görülmüştür. Bununla birlikte rekonstrüksiyon projesinde uygulanan iç ve dış kontrplak kaplamanın yapı rijitliğini büyük oranda arttırdığı görelî ötelemeleri ise azalttığı tespit edilmiştir. Mevcut ahşap minare elemanlarında yeterli dayanımın sağlanması için zorunlu olarak arttırılmış kesit alanları, vidalı birleşimler için gerekli olan aralıklar ve kenar uzaklıklara ait alt sınır değerlerin üzerinde güvenli birleşimler yapılabilmesine olanak sağlamıştır.

Bostancı Deniz Otobüsü İskelesi'nin terminal binası çatısında lamine ahşap malzeme kullanılarak kırıklı kemer formunda 20m açıklık geçilmiştir. Kemerin yatay itkilerini karşılamak için köşebent gergi kullanılmış, mesnetler ise bu gerginin çalışmasını sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu şekilde kemerin oturduğu betonarme sistemin narin bir şekilde yapılabilmesi mümkün olmuştur. Lamine ahşap kirişlerin metal birleşim elemanlarıyla birleştirilmesi, gergi ve mesnet detaylarının uygulanması titiz ve dikkatli bir işçilik gerektirmektedir.

Son örnek olan ahşap konak ülkemizde pek yaygın olmayan ahşap panel sistemi ile inşa edilmiş bir yapıdır. Konağın kolonları katlar arasında kesintisiz olarak yapma kesitlerde üretilmiştir. Mekânik özellikleri doğal ahşaba göre daha fazla olan lamine ahşap döşeme kirişleri ile geniş açıklıklar geçilebilmiştir. Paneller üzerindeki OSB levhalar ile yapı depreme karşı dayanıklı hale getirilmiştir.

Sonuç olarak ahşap taşıyıcı sistemlerde deprem yüklerine karşı uygun eleman boyutları ve malzeme kullanılarak ahşap dikmeler arasındaki mesafeye, bağlantılarda dikkat edilerek, bağlantı noktalarında çekme gerilmelerini karşılayacak birleşim elemanları kullanılarak depreme dayanıklı tasarım yapmak mümkündür. Tasarım sırasında mühendislerin ve mimarların referans alabileceği yönetmeliklere ve şartnamelere ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle eski eserlerden beklenecek performans seviyelerinin bu eserlere özel yönetmeliklerle tanımlanması bu alandaki boşluğu ortadan kaldıracaktır.

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

A design guide for rural Northern Ireland. (1994). Ireland.

Aksoy, D., Ahunbay, Z. (2005), Geleneksel Ahşap İskeletli Türk Konutu'nun Deprem Davranışları, İTÜ Dergisi/A Mimarlık, Planlama, Tasarım, C 4, sayı:1, İstanbul, s.47-58.

Akşit, B. (1988). Kırsal dönüşüm ve köy araştırmaları. (Eds.) Ş. Pamuk ve Z. Toprak Türkiye'de Tarımsal Yapılar (1923-2000) , 179-195, Ankara: Yurt Yayınları.”

Akşit, B. (1967). Türkiye'de az gelişmiş kapitalizm ve köylere girişi, ODTÜ Öğrenci Birliği Yayınları.

Akşit, B. (1971). Two Turkish towns: A study of social change. Class structure, commercial involution and industrial underdevelopment, Basılmamış master tezi, Chicago University.

Aktaş, Y.D. (2011). Geleneksel Osmanlı ahşap çerçeveli konutlarının deprem dayanımlarının değerlendirilmesi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Doktora Çalışması.

Aran, K. (2000). Barınaktan Öte Anadolu Kır Yapıları. Tepe Yayınları, İstanbul.

Ardzjajauskaite, V. (2009). Ecovillages: is it a way to reach environmental sustainability? Case studies in Denmark, <http://esst.eu/wp-content/uploads/Vilma+Thesis.pdf>

Aydın, Ö. & Lakot Alemdağ, E. (2014). Karadeniz geleneksel mimarisinde sürdürülebilir malzemeler; ahşap ve taş. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 35, s.394-404.

Bayülke, N. (2001), Ahşap Yapılar ve Deprem, Türkiye Mühendislik Haberleri, sayı:414, 2001/4, s.14-20.

Berkes, N. (1942). Bazı ankara köyleri üzerinde bir araştırma. Ankara: Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Felsefe Enstitüsü Neşriyatı.

Bessiere, J. (1998). Local development and heritage: Traditional food and cuisine as tourist attractions in rural areas. European Society for Rural Sociology, 38, 21-34.

Boran, B. (1945). Toplumsal yapı araştırmaları. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Boratav, K. (1973). Türkiye tarımının 1960 lardaki yapısı ile ilgili bazı gözlemler, SBF Dergisi, C. 27, no.3.

Canizaro, V.B. (2007). "Introduction", architectural regionalism: Collected writings on place, identity, modernity and tradition. Princeton Architectural Press, New York.

Cloke, P. (1997). Country backwater to virtual village? Rural studies and 'the cultural turn'. Journal of rural studies, 13 (4), 367-375.

Colquhoun, A. (2007). "Critique of regionalism", Ed. Canizaro, V. Architectural Regionalism: Collected Writings on Place, Identity, Modernity and Tradition. Princeton Architectural Press, New York.

Cork rural design guide. (2003). Cork County Council: Planning Guidance and Standards Series, Number 1.

County kilkenny rural design guide. (2011). Kilkenny County Council.

ÇEKÜL Vakfı. (2012). Anadolu'da kırsal mimarlık. Kırsal Mimari Sempozyumu. Bursa Büyükşehir Belediyesi, Tarihi Kentler Birliği ve ÇEKÜL Vakfı Uluslararası Kırsal Yaşam, Bursa.

Dalkılıç, N. (2008). Geleneksel konutlarda kullanıcı-mekân ilişkisi: Midyat örneği. Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 13, Sayı: 1, s. 17-33.

Dawson, J. (2012). Ekoköyler Sürdürülebilirliğin Yeni Ufukları, çev. Deniz Dinçel. Sinek Sekiz Yayınları, İstanbul.

DBYBHY (2007) Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelik. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Ankara.

Dikmen, M., Toker, R., Çelebi, E. & Kök, N. (1966). Köy konutlarında çatı araştırmaları. Ankara: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu.

Duman, N., & Ökten, S. (1981). Ahşap yapı dersleri I. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası.

Eken, G. vd. (Ed.). (2006). Türkiye'nin önemli doğa alanları. Orta Batı Karadeniz Bölgesi Raporu. Ankara: Doğa Derneği.

Eminağaoğlu, Z. (2004). Kırsal yerleşmelerde dış mekân organizasyonu-İlgili politikalar ve değerlendirmeler.(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi/Fen bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Eminağaoğlu, Z., Çevik, S. (2007). Kırsal yerleşmelere ilişkin tasarım politikaları ve araçlar. Gazi Üniversitesi mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt:22, No:1, 157 162, Ankara.

Eminağaoğlu, Z. & Çevik, S. (2015). Yaşam kültürü olarak kır konutu çevresi: Artvin örneği. International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 10/6, p. 433-448.

Eres, Z. (2016). Türkiye'de Geleneksel Köy Mimarisini Koruma Olasılıkları. Ege Mimarlık Dergisi, 92, 8-13.

Erkılıç, M. (1998). Legitimizing of the regionalist idea in architecture through Mumford's early writings. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, 18(1-2): 5-23.

Eruzun, C., & Sözen, M. (1996). Anadolu'da ev ve insan. İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 23, 13-31.

Frampton, K. (1992). Prospects for a critical regionalism. Modern Architecture: A Critical History. New York.

Friedmann, J. (1993). Toward a non-euclidian mode of planning. Journal of the American Planning Association, 59:4, 482-485.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2015). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2014-2020.

Gilani, G. (2012). Evaluating flexibility notions in mass housing of North Cyprus through learning from her rural vernacular architecture. Master of Science in Architecture. North Cyprus: Eastern Mediterranean University.

Güler, K. (2016). Terk edilmiş kırsal yerleşimlerin korunması için bir yöntem önerisi: Ödemiş- Lübbey köyü örneği. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Hardy, T. (2017). Çılgın kalabalıktan uzak. İstanbul: Can Yayınları.

Hensel, M. (2011). Rural studio. Incarnations of a design-and-build programme. Alabama.

ICOMOS- Türkiye. (2013). Türkiye mimari mirası koruma bildirgesi. İstanbul.

İbret, Ü. (2007). Küre, bakır diyarının coğrafyası. Ankara: Aktif.

İnce, E. (2007). Detay çizimleri, Bostancı İDO Terminali, Mimari: Fazıl Emre İnce-M.Hilmi Şenalp, Konstrüksiyon: Kahirahşap Yapı Sistemleri Ltd. Şti.

International and local approaches to rural development. (2009, Eylül). Phuhlisani Solutions.

İrlanda Hükümeti. (2005). Sustainable Rural Housing. Dublin: Government Publications. Online Erişim: <http://www.irishspatialstrategy.ie/Rural%20Planning%20Guidelines%2013505.pdf>.

Kalkınma Bakanlığı. (2014). Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014-2023.

Kaplan, B. (2013). Geleneksel Osmanlı Mimarisine Sahip Ahşap Yalıların Deprem Kuvvetleri Altında İncelenmesi ve Güçlendirme Teknikleri, İstanbul Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Çalışması, Haziran 2013.

Karpat, K. H. (1960). Social effects of farm mechanization in Turkish Villages, Social Research, C.27, 83-103.

Kaya, G., Ögdül, H., Mamunlu, H. (2013). Kırsal alanda sürdürülebilirlik ve yerleşme politikaları, (ed.) Ögdül, H., Kırsal Alan Planlaması Tartışmaları, 1999-2009, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayını, 471-476.

Kayın, E. (2012). Bir "Kültürel Manzara-Kültürel Peyzaj" Ögesi Olarak Kırsal Yerleşimlerin Korunmasına Yönelik Kavramsal ve Yasal İrdelemeler. Mimarlık Dergisi, S.367, TMMOB Ankara Büyükkent Şubesi Yayını, Ankara.

Keyder, Ç. (1983). Türk tarımında küçük köylü mülkiyetinin tarihsel oluşumu ve bugünkü yapısı, Toplumsal Tarih Çalışmaları, Dost Yayınevi, 221-275.

Kıray, M. (1966). Interdependencies between agro-economic development and social change: A comparative Study in Çukurova, Abant (Bolu) Sempozyumu.

Kıray, M. (1968). Values, social stratification and development, Journal of Social Issues, C.XXIV, No.2, 87-100.

Kıray, M., Hinderink, S. (1970). Social stratification as an obstacle to development, Praeger.

Kırsal Mimari, (2012). Bursa Büyükşehir Belediyesi, Tarihi Kentler Birliği, Çekül Yayını.

Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2014). 2014-2023 TR82 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı.

Lefaivre, L. & Tzonis, A. (2003). Critical regionalism: Architecture and identity in a globalized world. Prestel Press, New York.

Liu, F., Zhang, F., Song, Y., Chen, Z. (2014). Study on influencing factors and characteristics of spatial form of traditional rural settlements in the Yellow River floodplain of North of Henan. Applied Mechanics and Materials. Vols. 584-586, 322-329. Online Erişim www.scientific.net.

Lynch, K. (1972). What time is this place?. Amerika: the MIT Press.

Madhumathi, A., Vishnupriya, J. & Vignesh, S. (2014). Sustainability of traditional rural mud houses in Tamilnadu, India: An analysis related to thermal comfort. Journal of Multidisciplinary Engineering Science and Technology (JMEST) ISSN: 3159-0040 Vol. 1 Issue 5.

McMorran, C. (2014, Ocak). A landscape of "urban design" in rural Japan. Landscape Journal, 33:1.

Meir, I. A. & Roaf, S. C. (2006). The future of the vernacular: Towards new methodologies for the understanding and optimization of the performance of vernacular buildings. In L. Aquith, & M. Vellinga (Ed.), Vernacular architecture in the twenty-first century: Theory, education and practice. Oxon: Taylor & Francis.

Mercer, E. (1975). English Vernacular Houses. A Study of Traditional Farmhouses and Cottages, Royal Commission on Historical Monuments, Her Majestys Stationery Office, London.

MSGGSÜ, Proje ekibi. (2008). Kırsal Alanda Yöresel Mimari Özelliklerin Geliştirilmesi, Kayseri Pilot Projesi, Cilt: 1 – 6 (Proje yürütücüsü; Prof. Dr. Kemal Çorapçıoğlu)

MSGGSU Proje ekibi. (2010). Balıkesir kırsalında yöresel doku ve mimari özelliklere uygun yapılaşmanın yaygınlaştırılması, kırsal yerleşme doku analizi, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Teknik Araştırma Uygulama Genel Müdürlüğü, Ankara.

Norberg-Schülz, C. (1981) Genius loci: paysage, ambiance, architecture, Mardaga, Bruxelles.

Oliver, P. (1997). The Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World. Cambridge University Press, Cambridge.

Oliver, P. (2006). Built to Meet Needs Cultural Issues in Vernacular Architecture. Architectural Press Publications Elsevier Ltd.

Omay Polat, E. (2016). "Yöresel mimari projeler": Bir projeler dizisi sunumuna dair düşünceler. Mimarlık Dergisi, Mart-Nisan no:388, internet erişimi: <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=402&RecID=3865>, erişim tarihi: 21.09.2016.

Öğdül, H., Olgun, İ., Çalışkan, Ç.O. (2015). (eds.) Kastamonu-Küre, Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA) yayını.

Ökten, M. S., Haydaroğlu, C., Balaban Ökten, B. ve Bozdağ, B. (2013). Ahşap Minarelerin Taşıyıcı Sistemleri ve Zıbcı Camii Örneği, 4. Tarihi Yapıların Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu (s. 217-225), İstanbul.

Özçelik, N. (1964). Karadeniz orman mıntıkası köy evlerinde ağaç malzemenin (ahşabın) rasyonel kullanılması üzerine araştırmalar. İstanbul: Orman Genel Müdürlüğü.

Özkan, S. (1985). "Introduction: Regionalism within modernism", Regionalism in Architecture: Exploring Architecture in Islamic Culture. Concept Media. Singapore.

Ranjan, M. P. (2011, Haziran). Creativity & design: bamboo for rural development [Konferans]. Creativity and rural development in Bangkok. Bangkok.

Roux, K. ve Marais, M. (2011, 30 Ekim-1 Kasım). Design for sustainability: rural connectivity with village operators [Konferans]. Global humanitarian technology conference (GHTC).

Rudofsky, B. (1964). Architecture Without Architects A Short Introduction to Non-Pedigreed Architecture. Doubleday & Company, Inc., Garden City, New York.

Scoones, I. (1998, Ocak). Sustainable rural livelihoods: a framework for analysis. IDS working paper 72.

Scoones, I. (2009, Ocak). Livelihoods perspectives and rural development. Journal of Peasant Studies, Vol. 36, No. 1.

Sezgin, H. (1984). Vernaküler mimari ve günümüz koşullarındaki durumu, Mimarlık Dergisi, 201, 44-47.

Snyder, A. B. (2009). Kırsal zaman, kırsal mekân: Yozgat'ta mekânsal ve kültürel değişim. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Dosya 16: Kültür ve Mekân, s 42-51.

Summers, F., Gezer, N., Karagüzel, T., Yannas, Y. & Somuncu, Y. (2003). Comparative study of traditional and contemporary construction in Turkey. Proceedings of the 20th PLEA Conference in Santiago, Chile.

Sustainable Building - Design Manual: sustainable building design practices. (2004). Energy and Resources Institute, Institut Catalá d'Energia, Asia Urbs Programme, Volume 2, TERRI Press, New Delhi, India.

Şenol, P. & Er Akan, A. (2011). Kırsal yaşam/Kırsal konut: Bir yaşam biçimi olarak geleneksel kırsal konut üretiminde Kızılçık Köyü örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 24, s. 143-160.

Tassinari, P. ve Torreggiani, D. (2006, Ocak). Visual impact assessment methodologies for rural building design. Agricultural engineering international: the CIGR eJournal, Manuscript BC 05 009. Vol. VIII.

TS EN 14080 (2013), Ahşap Yapılar – Tutkallı Lamine Kereste ve tutkallı Masif Ahşap – Özellikler

TÜBİTAK- KAMAG-1007. (2015). Kırsal alan politika ve stratejilerinin belirlenmesi, koruma odaklı kırsal alan planlaması: bir model önerisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi.

Tweed, C.& Sutherland, M.(2007). Built cultural heritage and sustainable development, Landscape and Urban Planning, 83 Elsevier Publishing, Cambridge, 53-64.

URL-1: <http://www.kure.gov.tr>, [Erişim Tarihi: 20 Ekim 2016].

URL-2: <http://www.yerelnet.org.tr/ilceler/ilce.php?ilceid=198726>, [Erişim Tarihi: 20 Ekim 2016].

URL-3: http://cdr.cevre.gov.tr/icd_raporlari/kastamonuicd2004.pdf, [Erişim Tarihi: 15 Aralık 2016].

URL-4: <http://www.samsun.mgm.gov.tr/FILES/iklim/kastamonu.pdf>, [Erişim Tarihi: 15 Aralık 2016].

URL-5: <https://wellington.govt.nz/~media/your-council/plans-policies-and-bylaws/district-plan/volume02/files/v2ruralesguide.pdf?la=en>. [Erişim Tarihi: 10 Ekim 2017].

URL-6: <http://www.fao.org/statistics/en/>, erişim tarihi: 11.12.2017.

URL-7: http://www.tarim.gov.tr/ABDGM/Belgeler/Uluslararası%20Kurulu%C5%9Flar/D%C3%BCnya%20g%C4%B1da%20g%C3%BCn%C3%BC/FAO_BROSUR%20turkce.pdf, erişim tarihi: 11.12.2017.

URL-8: Ökten, M. S., Haydaroğlu, C., Balaban Ökten, B., & Bozdağ, B. (2013). Ahşap Minarelerin Taşıyıcı Sistemleri ve Zıbcı Camii Örneği Mehmet Selim Ökten. In 4. Tarihi Yapıların Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu (pp. 217–225). İstanbul.

URL-9: ICOMOS (1999), Geleneksel mimari miras tüzüğü, http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0901543001353670596.pdf, erişim tarihi: 7.12.2017.

URL-10: ICOMOS (2011), The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas, www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0209751001353671440.pdf, erişim tarihi: 7.12.2017.

URL-11: ICOMOS- Türkiye. (2013). Türkiye mimari mirası koruma bildirgesi. İstanbul. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0623153001387886624.pdf, erişim tarihi: 8.12.2017.

URL-12: <https://i.pinimg.com/originals/c6/ff/60/c6ff60a7a2f22dc353ed820578ca73c2.jpg>, erişim tarihi: 11.12.2017.

URL-13: ICOMOS (2005). Avrupa konseyi toplum için kültürel mirasın değeri çerçeve sözleşmesi. <http://europanostr.org.tr/files/file/Farokonvansiyonu.pdf>. erişim tarihi: 11.12.2017.

Uzun, S. & Müderrisoğlu, H. (2010). Kırsal rekreasyon alanlarında kullanıcı memnuniyeti: Bolu Gölçük ormanı dinlenme yeri örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A, Sayı: 1, s. 67-82.

Veloğlu, S. (1996). Hareketin, mekânın ve kullanımın organizasyonu. Mimarlık Dergisi, Sayı: 270, s. 37-39.

Wei, L. (2015). Research the localization method of protecting traditional village landscape: A case study on Tangyin. The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences, Volume XL-5/W7. Taiwan.

Yücel, S.D., Kazancı, Ş. (eds.) (2014). Geleceğe Küresel Bakış, Kırsal Kalkınmada Yerel Stratejiler Kitabı, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı Yayını, Kastamonu.

MSGSÜ

Açık Bilim Sanat Arşivi

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

PROJE EKİBİ / DANIŞMANLAR /
TEKNİK EKİP

Çare Olgun Çalışkan, 2014

İNCİ OLGUN [Mimar, Kentsel Tasarım Uzmanı]

Mimarlık lisans eğitimi sonrasında yine Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde Kentsel Tasarım lisansüstü programı ile ölçekler arası mekân araştırmaları ve proje çalışmalarına başlamış, doktora tezini kent belleği ve mekân okumaları üzerine tamamlamıştır. Yapılı çevreyi destekleyen doğal ve yapay sistemlere, kentsel tasarım stratejilerine ilişkin araştırma ve projelerin içinde yer alarak, söz konusu başlıklara ilişkin ulusal ve uluslararası fonlardan hibe alan araştırma projeleri, yayınlar, atölyeler, sergiler, kitap çalışmaları gerçekleştirmiş ve birçok organizasyona dâhil olmuştur. Mardin Tarihi Kent Merkezi Rölöve Tespit Çalışmaları ve Doku Analizleri; Kent Düşleri Atölyeleri; Ecoweek; Green Age söz konusu organizasyonlardan bazılarınıdır. Mimari ve kentsel tasarım ölçeğinde ulusal ve uluslararası yarışmalardan ödülleri bulunmaktadır. Yakın zamanda yürütücülüğünde görev alarak, tamamladığı projeler arasında T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

için hazırlanan 'Kentsel Mekânsal Standartların Geliştirilmesi' [2017] ve 'Kentsel Tasarım Rehberleri' [2016]; Bilecik_Gölpazarı Köyünü Yaşat Projesi kapsamında Kırsal Planlama ve Tasarım Atölyesi [2015]; Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı Gündümlü Projesi kapsamında Kastamonu-Küre, Ersizlerdere Köyü için Tasarım Rehberi'ni [2014]; Galata Bölgesi Kentsel Tasarım Rehberi Hazırlanması [2014-2013]; ERASMUS kapsamında A Comparative Study of the Contribution to Urban Life of in-Between Places "Passing, Passage, Arcades" as Semi-Public Spaces: UP&DOWN, The Hill of the Croix Rousse/LYON [2013] ve By_pass_ing Karaköy [2014] bulunmaktadır. Olgun, 2001 yılından itibaren MSGSÜ'de, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde öğretim elemanı olarak planlama ve kentsel tasarım stüdyolarında grup proje yürütücüsü olarak multi disiplinler bir platformda özellikle sürdürülebilirlik, ekolojik planlama ve tasarım, kentsel ve kırsal tasarım rehberi konularında yoğun bir şekilde çalışmalarına devam etmektedir.

BURCU BÜKEN CANTIMUR [Restoratör Mimar]

Yrd.Doç.Dr. Burcu Büken Cantimur, lisans eğitimi 1999 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde, yine Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon-Tarihi Çevre Değerlendirilmesi Programı'nda yüksek lisans eğitimi ise 2003 yılında tamamlamıştır. 2011 yılında doktorasını Restorasyon-Tarihi Çevre Değerlendirilmesi Programı yapmıştır.

Yer aldığı projeler arasında; (2001) Bazı Çeşme ve Sebillerin Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Projelerinin Hazırlanması, Beykoz İshak Ağa Çeşmesi (On Çeşmeler), (2003) İstanbul Resim Heykel Müzesinin Rölövesi ve Bozulma Durumu Belgelemesi, (2004) İznik Gölü Çevresindeki Geleneksel Yerleşmelerin İncelenmesi ve Kırsal Yerleşmelerin Korunması İçin Bir Yöntem Araştırması, (2006)

Gülhane Askeri ve Teşvikiye Hastanesi'nin Topkapı Sarayı Etnografya Müzesi olarak Restorasyonuna Yönelik Tadilat Projesi, (2007) Marmara, Trakya ve Batı Karadeniz'de Dal Örgü ve Hafif Kerpiç Yapım Sistemleri, (2010) İş Bankası Beyoğlu Binası Müze Projesi Rölöve ve Restitüsyon-Restorasyon Projesi, (2013-2014) Galata Bölgesi Kentsel Tasarım Rehberi Hazırlanması, Çatı ve Sokak Arayüzleri Sağlıklılaştırma Kentsel Tasarım Rehberi ve Projesi, (2013-2014) Yapılarda Enerji Verimliliği Araştırma-Geliştirme, Bilgi Paylaşım Sisteminin Oluşturulması Projesi; BİL-74 (SEEB-TR), (2014) Büyükdada Haritonidis Köşkü'nün (40 Ada/3 Parsel) Rölöve ve Restitüsyon-Restorasyon Projeleri, (2014) Heybeliada'da Eski Değirmen'in (104 Ada/3 Parsel) Rölöve ve Restitüsyon-Restorasyon Projeleri, (2014) Kastamonu-Küre, Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi Projesi bulunmaktadır.

ESİN HASGÜL [Mimar]

Lisans eğitimini İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümünde tamamladıktan sonra yüksek lisans eğitimini İstanbul Teknik Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü altındaki IMIAD (International Master of Interior Architecture) uluslararası programı ile devam ettirmiştir. Program kapsamındaki değişim ile bir dönem Hochschule für Technik Stuttgart'ta iç mimari eğitim almıştır. Bu sırada Frankfurt Aydınlatma Fuarı'na katılarak "Luminale Park Lighting Projesi"ni ekip katılımı ile gerçekleştirmiştir. Yüksek lisans tezini "İç Mekânda Yön Bulma" konusunda kurgulamış; mekân organizasyonu, mekân kullanımı ve hareket konuları üzerine çalışmıştır. Eğitimi sırasında birçok mimari ve iç mimari yarışmaya katılmış; ekip katılımı ile ödüller almıştır. Ödül aldığı projelerden bazıları 'Hayalden Gerçeğe Konut Tasarımı Projesi, Ekolojik Ev Öğrenci Yarışması, MOSDER Tasarım Yarışması, IMMIB Endüstriyel Tasarım Yarışması', şeklindedir. Ödül aldığı MOSDER yarışması kapsamında Saloni Milano Mobilya Fuarı'nı yarışma katılımcılarıyla gezme imkânı bulmuştur. Yüksek lisansını tamamladıktan sonra bir iç mimarlık ofisinde çalışmaya başlayarak mimari ve iç mimari tasarım/uygulama çalışmalarına dahil

ESRA TURGUT [Şehir Plancısı]

2013 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (MSGSÜ) Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden mezun olan Esra Turgut, lisans eğitimi boyunca kent ölçeğinde birçok ulusal ve uluslararası projelerde ve atölyelerde yer almıştır. Bu çalışmalardan bazıları; "IP International, Street Berlin Workshop", "Kemal Ahmet Arû Yaz Atölyesi", "Bir Palimpsest Kent Olarak İstanbul ve Kusurluluk", "Geleceğe Küresel Bakış Kırsal Kalkınmada Yerel Stratejiler Çalıştayı" ve "İstanbul Suretleri Dön Bug Atölyeleri"dir. Aynı zamanda, Turgut, kentsel planlama ve tasarım ölçeğinde yayınlar, sergiler ve kitap çalışmaları gerçekleştirmiş ve Kent Düşleri Atölyelerinde asistan ve yürütücü olarak yer almıştır. Gerçekleştirdiği bu çalışmalarla birlikte ayrıca,

olmuştur. Bu kapsamda 'D-Hotel Maris Otel Projesi ve Doğu Spor Merkezi Projesi'nde yer almıştır. Meslek hayatına akademik çalışmalarla devam eden Hasgül, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümünde doktora başlamıştır. Doktora çalışmasını konut mekân tasarımı ölçeğinde özelleştirmiş ve esneklik konusunda çalışmalarını sürdürmektedir.

2015 yılında İstanbul Kültür Üniversitesi'nde çalışmaya başlayan Hasgül, ulusal ve uluslararası konferanslara katılmaktadır. Bunlardan uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında yer alan 'Incremental Housing: A Participation Process Solution for Informal Housing' isimli bildiri, en iyi bildiri ödülü almıştır [2014]. Gerçekleştirdiği bu çalışmalarla birlikte ayrıca, MSGSÜ Kentsel Tasarım Araştırma ve Uygulama Merkezi'ndeki birçok araştırma projesinde yer almaktadır. Bu doğrultuda tasarım rehberleri ve kırsal çalışmalar üzerine çalışmaktadır. Tamamlanan araştırma projelerine Galata Bölgesi Kentsel Tasarım Rehberi – Çatı ve Arayüz Sağlıklılaştırma Projesi [2014-2013] ve Kastamonu, Küre Ersizlere Köyü Kırsal Tasarım Rehberi Projesi, [2014] örnek verilebilir. Ayrıca araştırma projeleri kapsamında yayınlar, atölyeler, sergiler ve kitap çalışmalarında yer almaktadır.

MSGSÜ Kentsel Tasarım Araştırma ve Uygulama Merkezi'ndeki birçok araştırma projesinde yer almaktadır. Bu doğrultuda tasarım rehberleri ve kırsal çalışmalarda yer almaya başlamıştır. Tamamlanan araştırma projelerine Galata Bölgesi Kentsel Tasarım Rehberi – Çatı ve Arayüz Sağlıklılaştırma Projesi [2014-2013] ve Kastamonu, Küre Ersizlere Köyü Kırsal Tasarım Rehberi Projesi, [2014] örnek verilebilir. Tamamlanan projelerin yanı sıra MSGSÜ Kentsel Tasarım Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde devam eden projelerde de yer almaktadır. Ayrıca araştırma projeleri kapsamında yayınlar, atölyeler, sergiler ve kitap çalışmaları da bulunmaktadır.

MSGSÜ'de 2015 yılında başladığı "Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı"na devam etmektedir.

MEHMET SELİM ÖKTEN [İnşaat Mühendisi]

Mehmet Selim Ökten 1978 yılında İstanbul'da doğdu. 2000 yılında Sakarya Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine başladı. 2003 yılında bu bölümden mezun olarak İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı Yapı Bilimleri Programı'nda doktora çalışmasına

HÜRRİYET ÖĞDÜL [Şehir ve Bölge Plancısı]

ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 'den lisans derecesiyle mezun olan Ögdül, MSGSÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir Bölge Planlama Bölümü, Bölge Planlama yüksek lisansını yapmıştır. Doktorasını ise MSGSÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir Bölge Planlama Bölümü Şehircilik Anabilim Dalı'nda tamamlamıştır. Araştırma alanları kırsal alan planlaması, kırsal çalışmalar, bölge planlama ve konut politikalarıdır. Ögdül akademik çalışmaları kapsamında birçok seminer, çalıştaya katılmıştır; (2014) "Küre Ersizlere Köy Tasarım Rehberi Projesi- Geleceğe Küresel Bakış, Kırsal Kalkınmada Yerel Stratejiler 2. Çalıştayı" ve (2015) "Yerel Kalkınma - Kırsal Yerleşmeler: Planlama ve Tasarım Kırsal Dönüşüm Çalıştayı" bu çalışmalara örnek olarak

ERHAN KARAKOÇ [Yüksek Mimar]

Mimarlık Lisans eğitimini 2013 yılında İTÜ Mimarlık Bölümünde tamamlamış ve sonrasında yüksek lisansını İTÜ Mimari Tasarımda Bilişimi Anabilim Dalından "Performansa Dayalı Adaptif Bina Kabuğu Üzerine bir Model Önerisi" başlıklı teziyle 2015 yılında mezun olmuştur. Mimarlık kariyerine serbest mimar olarak başlamış ve çeşitli ofislerde çalışmıştır. Bunu takip eden süreç sonrasında serbest mimar olarak yaptığı profesyonel çalışmalarının yanı sıra, akademik olarak çalışmalarını sürdürmüştür.

İstanbul Kültür Üniversitesinde Araştırma görevlisi

devam etti. 2013 yılında doktorasını tamamladıktan sonra 2014-2015 yılları arasında TÜBİTAK 2219-Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Bursu ile University of California San Diego'da misafir araştırmacı olarak çalışmalarda bulundu. İgi alanları betonarme yapıların çimento esaslı kompozitler ile güçlendirilmesi, ahşap ve yığma yapı sistemleridir. Halen Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yapı Mühendisliği Bilim Dalı'nda yardımcı doçent olarak çalışmaktadır.

verilebilir. Bununla birlikte araştırma projeleri, yayınlar, atölyeler, sergiler, kitap çalışmaları gerçekleştirmiştir. Birçok araştırma projesinde araştırmacı ve proje yürütücüsü olarak yer almıştır.

Projeleri arasında; (2007) Kent Çevresindeki Kırsal Alanlarda Değişim Biçimleri, TÜBİTAK 1001 Araştırma Projesi, (2011) Balıkesir Kırsalında Yöresel Doku ve Mimari Özelliklere Uygun Yapılaşmanın Yaygınlaştırılması, Kırsal Yerleşme Doku Analizi Projesi, (2011) Sosyal Dışlanma, Kentsel Politikalar ve Avrupa Kentsel Şartı Ekseninde Kentsel Haklar, TÜBİTAK 1002 Araştırma Projesi, (2014) Kastamonu-Küre, Ersizlere Köy Tasarım Rehberi Projesi- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı GÜDÜMLÜ Projesi, (2015) Bilecik_Gölpazarı Köyünü Yaşat Projesi yer almaktadır.

olarak çalışan Erhan Karakoç, Ulusal ve uluslararası alanda çok sayıda bildiri, makalesi ve diğer yayınları bulunmaktadır. Ulusal alanda kazanmış olduğu 3 birincilik ödülü, 2 adet en iyi sunum ödülü 1 adet "Bentley" en iyi bildiri ödülü ve ulusal, uluslararası pek çok davetli yarışmada proje önerileri bulunmaktadır. 2015 yılında başladığı Doktora eğitimine halen İstanbul Teknik Üniversitesi Mimari Tasarımda Bilişim Anabilim dalında devam etmektedir. Çalışma alanları: Hesaplamalı Tasarım, Adaptif mimarlık, Performansa Dayalı Tasarım, Biyo-mimikri, Simülasyona Dayalı Tasarım, Mimaride Örüntüler, Mimarlık ve Biliş, Artırılmış- Sanal Gerçeklik olarak özetlenebilir.

AND AKMAN [Yapı Biyolojisti]

Yapı ekolojisi ve biyolojisi üzerine 25 yıldır uluslararası akademik ve mimari çalışmalarını sürdüren And Akman, bu alandaki eğitimini Mimar Sinan Üniversitesi, New York University ve Almanya'da Institut für Baubiologie + Ökologie'de sürdürdü.

Almanya'da onyediyi yıl Lichtblick mimarlık bürosunda uluslararası ekolojik mimari proje ve yapı uygulamaları gerçekleştirdikten sonra 2007 yılında Türkiye'ye dönerek, kurucu ortağı olduğu eds-architecture'da uluslararası mimari proje ile uygulama çalışmalarına devam etmektedir.

MUSTAFA GÜL [Şehir ve Bölge Plancısı]

2008 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (MSGSÜ) Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden ve mezun olan Mustafa Gül, İsveç'teki Blekinge Teknoloji Enstitüsü'nden 2010 yılında Mekânsal Planlama ve Bölgesel Gelişme üzerine yüksek lisans derecesini almıştır. İsveç'ten döndükten sonra 2010 yılında Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı'nda (KUZKA) 3 yılı uzman 4 yılı birim başkanı olmak üzere 7 yıl görev yapmıştır. KUZKA'da bölge planlarının, stratejik analizlerin ve ilçe analizlerinin hazırlama süreçlerini yönetmiş ve mali ve teknik destek programlarının hazırlanmasına aktif katkı sağlamıştır. Sinop'ta sürdürülebilir balıkçılık alanında

MERYEM ERGÜN [Mimar, Şehir Plancısı]

1992 Bursa doğumlu olan Meryem Ergün, lise eğitimini Bursa'da Hasan Ali Yücel Anadolu Lisesi'nde tamamlamıştır. Ardından 2010 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümüne başlamış, daha sonra 2012 yılında Mimarlık Bölümü ile çiftanadal programına başlamıştır. 2016 yılında her iki bölümden de mezun olmuştur. Lisans eğitimleri süresince bir çok çalışma ve uluslararası atölye bulunmuştur. Bunlardan bazıları "Greenage II", "ecoweek'13", "Grenoble-Metropolitan living spaces-places to live", "[re]presentation_mimaride temsil" ve "living tomorrow-X-change cultur" dür. Ayrıca bir çok

2014, 2015 yıllarında Selçuk Üniversitesinde davetli öğretim görevlisi olarak çağdaş kerpiç yapı proje yürütücüsü olan Akman, 2016 yılı itibarıyla MEF Üniversitesinde "Yapı Biyolojisi & Ekolojisi" dersini vermekte, ayrıca Anadolu'da geleneksel yerel mimariler ve yapılar konusunda UNDP'nin danışmanlığını yapmaktadır.

2015 yılında Türkiye Yapı Biyolojisi & Ekolojisi Enstitüsü "YBE"yi kuran Akman'ın, kırsalda çağdaş sürdürülebilir mimarlık ve yapı-insan sağlığı üzerine uluslararası makaleleri yayımlanmakta, konferans ve üniversitelere konuşmacı olarak davet edilmektedir.

bir AB projesi, Tosya'da (Kastamonu) kümelenme projesi, Küre'de (Kastamonu) Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi ve Küre Yerel Kalkınma Projeleri'nin yazımına, uygulanmasına ve koordine edilmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca KUZKA'nın kurumsal stratejik plan hazırlama ve iç kontrol ve risk yönetimi sistemine kurma çalışmalarının liderliğini yapmıştır. 2017 yılında başladığı İstanbul Kalkınma Ajansı'ndaki yeni görevi kapsamında ise yaratıcılık, yaratıcı kentler ve endüstriler, yenilikçilik ve girişimcilik alanlarında çalışmalar yürütmektedir.

MSGSÜ'de 2014 yılında başladığı "Şehircilik Doktora Programı"na devam etmektedir.

yarışma projelerinde yer almıştır. Katıldığı yarışmalarda ekip ödülle layık görülmüştür. Bunlar "Gelecek İstanbul" ve "Rethinking Competition_Flexible Housing Society" dir. Kentsel tasarım ve Mimari ölçeğinde araştırma projelerinde ve üniversite projelerinde yer almış ve almaya devam etmektedir. Tamamlanan araştırma projelerine Kastamonu, Küre Evsizlerdere Köyü Kırsal Tasarım Rehberi Projesi[2014] ve Doğal peyzaj- Mimari arakesitinde Kayaköy ve Kayaovası [2015] örnek verilebilir.

MSGSU 'de araştırma ve uygulama merkezlerinde (KENTTAM, AKSAM ve YUAM) devam etmekte olan projelerde yer almaktadır.

KADRIYE YAŞA [Mimar]

Balikesir Üniversitesi, Ayvalık M.Y.O, Restorasyon Bölümü'nü bitirmesinin ardından, 2013 yılında Anadolu Üniversitesi, Mimarlık Bölümü'nden mezun olan Kadriye Yaşa, lisans eğitimi boyunca birçok farklı ölçekte projelerde, yarışma ve atölyelerde yer almıştır. Bu çalışmalara örnek olarak; "Anadolu Üniv. Ve Delf Teknik Üniv. Mimarlık Bölümleri Atölyesi, F.O.P-POF (Fonction,Operation,Performans) çalışmaları", "VI. Uluslararası Kültür Araştırmaları Sempozyumu: 2011-Zaman-Mekânsal Melezlenmeler", "Aktopraklık Kazı Çalışması ,Rölöve, Restorasyon ve Fotogrametri Uygulamaları" gösterilebilir. Lisans eğitiminin ardından, meslek hayatına Müzecilik ve İletişim üzerinde uzman

ELVİN AKKAN [Grafik Tasarımcısı]

Lisans eğitimini 2011 yılında Sabancı Üniversitesi, Görsel İletişim ve Tasarım bölümünde, Yüksek Lisans eğitimini ise Product Design üzerine Milano NABA'da 2014 yılında tamamlamıştır. 2010 yılında İsveç'te Tamburlane Tasarım ofisinde ve İstanbul'da Kapital Medya'da stajyer olarak çalışmıştır. Zanottave Bosch ortaklığı ile tasarladığı komidin 2012 Milano Design Week'te sergilenmiştir. 2013 yılında Autoban Mimarlık'ta staj yapmış, 2015 ve 2016 yıllarında ID İstanbul &Ham:m ve Smash The Mag Tasarım firmalarında çalışmıştır. Tasarladığı kitaplık 2015 yılında

NDR Tasarım adlı firmada, mekân kurgusu, içerik üretimi ve görselleştirme üzerine çalışarak başlamıştır. Madrid'de, Ohlab firmasında, iç mekân kurgusu ve bilgisayar destekli tasarım üzerine becerelerini geliştirmiştir. Bir süre daha kent müzeleri için mekân tasarımları ve uygulamalarında çalıştıktan sonra konut mimarisi şantiyesi için NEF 13 projesinde yerel olarak saha deneyimlerini geliştirmiştir. (2014-2015).

2016, Şubat tarihinden itibaren spor mimarisi üzerine uzmanlaşan Sportant firmasında mimari tasarım ve mimari görselleştirme alanında, yürütücü mimar olarak kariyerine devam etmektedir. Buna ek olarak kişisel ilgi alanı olduğu için bilgisayar programları üzerine bilgi ve becerilerini geliştirerek, bireysel olarak, farklı tip ve ölçeklere sahip projeler üretmeye devam etmektedir.

ID İstanbul &Ham:m'da satışa sunulmuştur.

Freelance olarak, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yapı Uygulama ve Araştırma Merkezi, SEEB-TR projesi ve Kentsel Araştırma Merkezi logo tasarımları bulunmaktadır. Güzel Sanatlar alanında birçok etkinliğe görsel tasarımlarıyla katkı sağlamıştır. Halen Pronova Sayısal Görüntü Teknolojileri Firmasında grafik tasarımcı olarak çalışmaktadır. Antalya Expo 2016, Volkswagen, Mamak Belediyesi Gözlem Evi için tasarladığı çalışmalar bulunmaktadır. İngilizce ve İtalyanca dillerini iyi derecede bilmektedir.

Köy Tasarım Rehberleri ülkemizde uzun süredir tartışılmakta olan ve mevzuata yeni girmiş bir uygulama araçtır. 2013 yılında 3194 sayılı İmar Kanunu'na eklenen 6495/73. madde ile özgün dokuya sahip ve değişme eğilimi olan köyler için "Köy Tasarım Rehberleri"nin hazırlanması ve idarelerce onaylanması yasal bir statüye kavuşturulmuştur. Köy tasarım rehberleri, kırsal yaşamın değerini ve doğa ile ilişkisini gözetenek; kırsal mekânsal, sosyal, ekonomik gereksinimlerini dikkate alan yeni bir anlayışın geliştirilmesinde bir araç olarak ön plana çıkarken, diğer taraftan kırsal mimarının yere özgü biçimlenişine dikkati çekmiştir. Üniversitemiz tarafından oluşturulan Ersizlere Köy Tasarım Rehberi, yasa yürürlüğe girmeden başlayan ilk çalışmadır ve bundan sonra ülkemizde yapılacak Köy Tasarım Rehberi uygulamaları açısından çok önemli bir örnek teşkil etmektedir. Kitaba konu olan proje yine söz konusu rehberin devam çalışması niteliğindedir. Ersizlere Köy Tasarım Rehberi'ne bağlı olarak geliştirilen ve araştırma projesi önerisi olarak sunulan çalışma, üst ölçekten, rehberdeki tasarım ilkeleri doğrultusunda geleneksel yapı teknikleri, malzemeleri, sürdürülebilir tasarım ilkelerini merkeze alan yapı ölçeğine kadar geniş bir değerlendirmeyi içermektedir.

